

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Fra det gamle Ringsted
og
Eggen deromkring

LAUR. HANSEN

Fra det gamle Ringsted og Eggen deromkring

*Minder og Træk fra det forrige Aarhundrede
i Tekst og Billeder*

1949

EGET FORLAG

I Kommission hos Ahrent Flensborgs Boghandel
Ringsted

I Taknemmelighed

tilegnet

Ringsted By's Æresborger

Professor, Dr. phil. Vilhelm Andersen

Saa lad Landet være lille,
stort alt udenlandsk,
størst for os det er at ville
tænke, tale Dansk.

Viggo Stuckenborg.

Niels Andersen

FORORD

„*E*n gammel By med et ungt Ansigt“ — saadan har Professor Vilhelm Andersen for nylig træffende karakteriseret Ringsted. At Ringsted er en af Danmarks ældste Byer, er sikkert, men det er ogsaa rigtigt, at den i Dag har et ungt Ansigt.

Vi, som i 1934—36 var med til at frilægge Sct. Bendts Kirke, synes, at det paa mange Maader lykkedes at skabe noget virkelig smukt, selv om der naturligvis kan være delte Meninger om et og andet. Ringsted ser helt anderledes ud i Dag end blot for 25 Aar siden. Den har „et ungt Ansigt“, og gamle Ringstedere, der ikke har besøgt Byen de sidste 25—30 Aar, kan ikke genkende deres Hjemsted.

Selv om vi afgjort forstaar Berettigelsen af de skete Forandringer, værdsætter deres Betydning og kan glæde os over dem, er der dog nogle, der kunde ønske, at Byens „gamle Ansigt“ ikke helt var forsvundet. Vi har saa godt som ingen gamle Bygninger, der paa synlig Maade kan minde om de gamle Ringsted-Slægter.

Vi maa være Hr. Lauritz Hansen meget taknemlig for, at han ihærdigt og dygtigt søger at bevare de gamle Ringstedminder for Eftertiden. Der er i denne Bog nedlagt et saare paaskønnelsesværdigt Arbejde, der har kostet ham megen Tid og Anstrengelse. Bag Bogen ligger et virkeligt Arkivstudium og et stort Samlearbejde, der gør den lødig og sandfærdig og alligevel let læselig.

Her findes mange interessante Oplysninger om og kønne Billeder af Folk og Forhold fra svundne Dage. Særlig glad er jeg for, at Minderne om den Roed'ske Familiekreds er kommet med i Bogen, da Ringsted skylder Familien Roed meget.

John. V. Beck

INDLEDNING

I ndtil for et Hundrebaar tilbage i Tiden var Ringsted endnu en lille uanselig By — Byen talte i Aaret 1850 kun 1380 Indbyggere. Det storladne Præg, der ifølge Historien engang har hvilet over den gamle Kongestad, var forlængst borte. Aarhundreder er hengaaet siden da. Den lille Købstad — Byen paa Midtsjællands Højdedrag — og dens Borgere, der gennem Tiderne har været udsatte for store Prøvelser, bl. a. ved de mange Ildebrande der havde hærget Byen, var præget af Fattigdom og Nøjsomhed, dette gjaldt saavel Borgernes daglige Livsførelse som Byens Udseende, der i Almindelighed bestod af tarvelige Bygninger uden nogen som helst Komfort. Ringsted kunde derfor ikke, som flere andre af vore gamle Købstæder, fremvise en Række smukke og stilrene Huse fra gamle Dage. Fattigdom og Armod havde gennem Aarhundreder været det fremherskende, især efter de to sidste store Brande 1747 og 1806. Men Ringsted var dog den gamle Kongestad, hvor Sct. Bendts Kirke skuede ud over Midtsjællands Agre.

Omkring Midten af Aarhundredet, hvorfra en Del af nærværende Skildringer tager sin Begyndelse, bestod Ringsted i det væsentligste kun af to Gader, Nørregade og Sct. Hansgade, der strakte sig gennem hele Byen, fra Nord til Syd, kun afbrudt af det store uregelmæssige Torv med de tre gamle Tingstene og med de stejle skraanende Fortove, der om Sommeren var overgroet af Græs og hvor det ingenlunde var noget ualmindeligt Syn, fortæller Sophus Schandorph, at se Køerne græsse paa Fortovet. Samme Fortove var saa glatte om Vinteren i Isføre, at Drengene i Hobetal med deres Slæder rutschede ned ad dem, midt ud paa Torvet. Dertil kom dog de 2 smaa Gader, Sct. Bendtsgade (i gamle Dage kaldet Klosterstræde) og Søgade, Pileborggade er af lidt senere Oprindelse. Bag om Nørregade og Sct. Hansgade løb en Bagvej, kaldet „Bagvejen“ (nuv. Bøllingsvej og Schandorphsvej).

Jeg har gennem disse mine Ringsted-Skildringer fra gamle Dage søgt at fremdrage Træk fra en svunden Tid — Minder, der har Tilknytning til Byens gamle Huse og Virksomheder og til

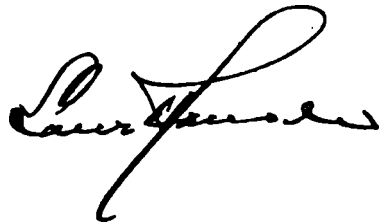
de Mænd, der har været med til at skabe Byens Udvikling, og hvis Navne er indridset i Byens Mindekrans.

Jeg har med velberaadet Hu fundet det rigtigst kun at beskæftige mig med, hvad der i det væsentligste hører forrige Aarhundrede til, vel vidende, at ogsaa mange af det nye Aarhundredes Mænd i vor By i høj Grad har gjort sig fortjent til en Omtale, men dette betragter jeg ikke som min Opgave. Det vil kunne gøres langt bedre end jeg er i Stand til, hvorfor denne Opgave maa overlades til andre, at riste en Rune over det nye Ringsteds Mænd.

Jeg skylder en varm Tak til alle de Institutioner, der har ydet mig økonomisk Støtte til Bogens Udgivelse. Uden en saadan Støtte havde jeg næppe dristet mig til at løse denne Opgave. I første Række gælder dette Ringsted By og Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen, dernæst Industriforeningen for Ringsted og Omegn, Banken for Ringsted og Omegn, Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik, Sparekassen for Ringsted og Omegn, samt Den sjællandske Bondestands Sparekasse. Dernæst Tak til Ringsted Folketidende for Overladelse af Klichémateriale og til de mange, der har ydet mig Hjælp i Form af værdifulde Oplysninger og for Udlaan af Billedstof fra det gamle Ringsted og Egnen deromkring. Enkelte særlige Klichéer har velvilligst været overladt mig af Gyldendalske Boghandel og Dansk Aschehoug Forlag, København.

Jeg vil nu lade Læserne afgøre, om dette mit Arbejde har gjort sig fortjent til en beskedent Plads i dansk Folkemindesamling.

Ringsted, i December 1949.

Professor, Dr. phil. Vilh. Andersen

Æresborger i Ringsted

Barndomshjemmet i Nordrup og Ringsted

I ndtil for godt en Snes Aar siden laa der ude i Landsbyen Nordrup, ca. 9 km SØ. for Ringsted, en af Landets ældste Præstegaarde. Smukt og idyllisk laa den gemt, tilbagetrukket fra Landsbyens Gade, tæt beliggende ved Kirkegaarden og Kirken. Bag Præstegaarden laa, og ligger endnu, den store og smukke Præstegaardshave, med sine gamle, ærværdige Træer og den lille Park. Det maa dog bemærkes, at den senere opførte Præstegaard er holdt i en Stil, der smukt harmonerer med den gamle Have og dens Omgivelser, selv om samme Præstegaard er af et noget lille Format. Den nuværende Sognepræst, *K. Jespersen*, fortæller i denne Forbindelse, at Provst *Nørgaard* engang udtrykte sig saaledes om den ny Præstegaard: — Det er jo ingen Præstegaard. Det er jo en Dyrlægebolig!

En Ting er sikkert. Den Fred, Idyl og Skønhed, der hvilede over de gamle Præstegaarde, kan den ny Tid ikke erstatte. Livet, som det levedes der i gamle Dage, Præstefamilien og Sognefolkene imellem, havde et særligt Præg og et Skær af Poesi over sig. Minder herom er endnu bevaret i det danske Folk.

— — —

Det skal ikke her være min Opgave at beskrive Nordrup Præstegaards Historie; jeg vil kun fremdrage nogle Træk, som i første Række har Tilknytning til Ringsteds berømte Bysbarn, Professor *Vilh. Andersen*, der som bekendt er født i den gamle Præstegaard, og hvis Slægt i særlig Grad har været tilknyttet Nordrup og Egnen deromkring.

Nordrup gamle Præstegaard, set fra Haven.

Professoren er født i Nordrup Præstegaard d. 16. Oktober 1864, hvor Faderen, Dr. theol. *F. V. Andersen*, senere Sognepræst og tillige Provst i Ringsted, var Præst fra 1845 til 1871. Mindet om Provst og Provstinde Andersen og deres Virke i Nordrup-Farendløse Sogne er endnu i frisk Erindring og lever paa Egnen paa den smukkeste Maade. Ikke mindst ved man at fortælle om Provstindens udstrakte Godgørenhed og hendes Omsorg for Syge og Fattige i Sognet, og det gjorde hende ondt, fortæller man, at hun maatte forlade den dejlige, gamle Præstegaard i Nordrup, da hendes Mand blev kaldet til Sognepræst i Ringsted. Hun blev da ogsaa i sit gamle Hjem, saa længe hendes Ret var dertil, og ønskede helst ikke at flytte til Ringsted, før den nye Præstegaard i Sct. Knudsgade (den senere Overlægebolig, nu Ringsted Børnehjem), der var under Opførelse, var færdig. Den gamle Provstegaard paa Torvet, der laa, hvor nu Sct. Knudsgade munder ud i Torvet, var paa dette Tidspunkt dømt til Fald.

— — —

Professor Vilh. Andersen var kun 7 Aar, da hans Hjem flyttedes til Ringsted, og det er morsomt og interessant at høre ham fortælle om sine Barndomsaar i Nordrup Præstegaard. Profes-

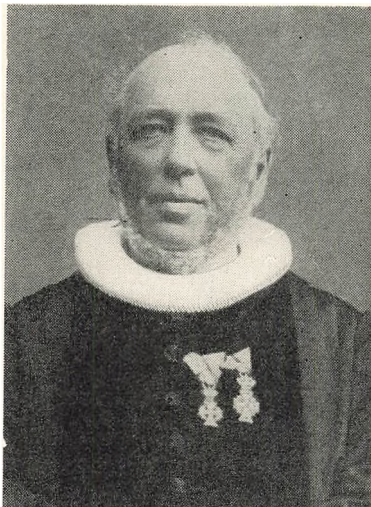
soren var den yngste af seks Brødre og kom en Del Aar „bag-
efter“. Præstefamilien ønskede sig, som naturligt var, ogsaa at
faa en Pige, men det blev atter en Dreng — Vilhelm. Han blev
Hjemmets Kælebarn, saavel ude som inde i Præstegaarden.

Undertiden kneb det med at finde Legekammerater, og det
kunde da hænde, at der fra Pigerne i Præstegaarden faldt føl-
gende Udbrud, naar disse blev
trætte af lille Vilhelms Selskab:
— Du ka' jo rend' over te Væv'e-
rens Tøs aa leg' med hinn'!

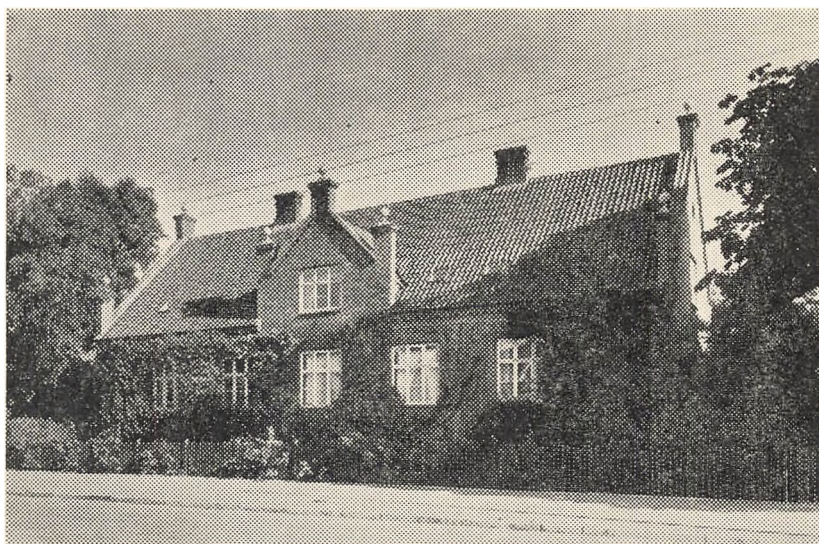
— — —

Provst Andersen blev kaldet
til Sognepræst for Ringsted-Ben-
løse Menigheder efter Provst
Steenberg, der døde d. 29. Decbr.
1870. I Tiden indtil den nye
Præstegaard i Sct. Knudsgade
blev færdig, boede Provst Ander-
sen i den gamle Provstegaard
paa Torvet. Denne var opført
1747—48, efter at den tidligere
Præstegaard var gaaet op i Luer
ved den store Ildebrand, der
overgik Byen d. 16. August 1747. Provstegaardens første Beboer
var den daværende Sognepræst *Guldborg*, hvis Navn man i sær-
lig Grad møder i de gamle Protokoller i Arkiverne i Forbindelse
med de mange triste og sørgelige Beretninger fra den ulykkelige
Iidebrand, der bragte Byen og dens Borgere i den yderste Fattig-
dom. Siden da har en lang Række af ansete Præster beboet den
gamle Provstegaard, indtil ogsaa den, i Aaret 1872, maatte falde
for Tidens Udvikling. Provst Andersen var saaledes Provstegaar-
dens sidste Beboer, dog, som nævnt, kun for en kort Periode.

Præstegaarden i Sct. Knudsgade blev opført 1871—72, og den
er, som man vil se, den Dag i Dag en anelig Bygning. Ikke mindst
den store, smukke og herskabelige Have bidrog til at give Byg-
ningen et fornemt Præg. Havde det nye Ringsteds Udvikling —
Kirkens Frilæggelse m. m. — ikke krævet en Ændring ogsaa
paa dette Omraade, havde vel denne Bygning endnu den Dag i

Dr. theol. F. V. Andersen.

Præstegaarden i Sct. Knudsgade — senere Overlægebolig. nu Børnehjem.

Dag været Hjemsted for Byens Sognepræst. Den ophørte med at være Præstebolig 1924, da Sognepræstens Bolig blev henlagt til den tidligere Hovedbygning ved Ringsted Kloster. Provst Andersen blev saaledes den ny Præstegaards første Beboer, og den blev Vilh. Andersens egentlige Hjem i Ringsted.

— — —

Provst Frederik Vilhelm Andersen blev født 11. September 1820 og var Sognepræst i Ringsted-Benløse fra 1871 til 1894. Han bliver endnu omtalt af de Ældre med dyb Ærbødighed. Han var, før han blev Sognepræst i Nordrup-Farendløse, Adjunkt ved Vordingborg Latinskole. Har ogsaa helliget sig en Del Skribentvirksomhed og blev 1880 Dr. theol. Provst Andersen døde 19. Maj 1910 i København. Provstinde *Christine Elisabeth A., f. Fride- richsen*, døde 1906. De ligger begge begravet paa Nordrup Kirkegaard, hvor en høj Mindesten præger det store, smukke Familiegravsted i et Hjørne af Kirkegaarden mod den gamle Præstegaardshave og det Hjem, hvor det afholdte Præstepar levede og virkede i deres bedste Aar.

Ved samme Familiegravsted ser man Mindestenen over flere af Slægtens Afdøde, bl. a. over Sønnerne, Skovrider *Fr. Andersen*,

Borgmester Christiansen overrækker Professor Vilhelm Andersen Æresborgerbrevet.

Giesegaard, Forpagter *Knud Andersen*, *Ottestrup*, og *Mathias Andersen*, fhv. Skoleinspektør ved Ringsted Skole.

— — —

For Professor Vilh. Andersen vil det vel særlig være Præstegaarden i Sct. Knudsgade, der gemmer de fleste Minder fra Barndoms- og Ungdomsaarene, men ogsaa den gamle Præstegaard i Nordrup staar sikkert som et smukt Minde hos Professoren. Gamle Nordrup'er har fortalt mig, at de ofte har set Professoren færdes paa Nordrup Kirkegaard og omkring det gamle Hjem, naar der har været Lejlighed dertil. Man vil ogsaa mindes hin Junidag 1937, da Professoren stod ved sin Svigerinde Fru *Hed-*

Professor Vilh. Andersen taler i Byraadssalen efter at have modtaget Udnævnelsen. Æresborgerbrevet ligger foran Professoren.

vig Andersens Baare derude i den gamle Landsbykirke i Nordrup, hvor han holdt en smuk, varmtfølende Mindetale, og hvor han stod paa den samme Plads, hvor hans Far saa ofte havde staaet. En saadan Begivenhed vil af dem, der overværede den, huskes til sene Tider. Fru Hedvig Andersen var Enke efter Forpagter Andersen, Ottestrup.

— — —

Professor Vilh. Andersen blev ved den store Byfest i Ringsted, i August 1941, i Anledning af Byens 500 Aars Jubilæum udnævnt til Æresborger.

— — —

Ogsaa et andet kendt Navn er knyttet til Nordrup Præstegaard, Digterpræsten *Hans Nordrup*. Han var født i Præstegaarden 1681, hvor hans Far var Præst. Han blev da ogsaa senere selv Præst i Nordrup. (Trap nævner 1726.) Han var Student fra Ringsted Latinskole og omtales som en højst mærkelig Mand, men en stor Begavelse, og der gaar endnu i Folkemunde mange sære Frasagn om denne ejendommelige Mand.

Et Par smaa Anekdoter om Professor Vilh. Andersen fra hans to Barndomshjem.

Det var en gammel Skik i mange af de gamle Præstegaarde, at Sognefolkene om Søndagen, efter Gudstjenesten, aflagde Besøg i Præstegaarden, saaledes ogsaa i Nordrup Præstegaard. Ved en saadan Lejlighed indtraf følgende Episode, fortalt af Professoren selv, og som jeg med hans Tilladelse gengiver.

— Den lille Vilhelm var Kvindernes Kæledægge, og de kappedes om at have ham paa Skødet. Nævnte Dag var han havnet paa Skødet af Grevinden paa Giesegaard, der var en hyppig Gæst i Præstegaarden. En Gaardmandskone blandt Gæsterne fandt da Anledning til at fremkomme med følgende djærve Udtryk paa sit brede midtsjællandske Maal: — Aah, dit lille Skidt! — Aah, dit lille Møj! — Aah, din lille L . . . !

Professoren fortæller, at hans Mor blev helt forskrækket over en saadan Udtalelse i Grevindens Nærværelse, men Grevinden syntes, det var ganske storartet.

— — —

Indtil for faa Aar siden kunde man i den tidligere Præstegaard i Sct. Knudsgade i Udbygningen i et lille Aflukke, der almineligvis er kendetegnet ved et Hjerte i Døren, finde Professor Vilh. Andersens Navnetræk (dengang Provstens Vilhelm) skrevet med Blyant paa en Bræddevæg og lydende saaledes: *Vilhelm Andersen*, $\frac{4}{8}$ — 1877, Kl. 12.

Professoren erindrede endnu dette og morede sig kosteligt over det, da han for nogle Aar siden ved et Besøg i sit gamle Hjem blev gjort opmærksom paa det og atter efter de mange Aars Forløb tog sit Navnetræk fra Drengedagen i Øjesyn.

Fra det Roed'ske Hjem

I det nordvestlige Hjørne af Ringsted Kirkegaard findes langs Kirkegaardsmuren et gammelt Familiegravsted, hvor der i Muren er indmuret en Række smaa Gravplader, hvoraf de to ældste har følgende Indskrift:

PETER ROED

Borger og Borgerrepræsentant.
F. 23. Decbr. 1777. — D. 12. Novbr. 1842.

—
En Retsindigs Ihukommelse
er til Velsignelse.

ELLEN ROED, f. Jensen

F. 28. Novbr. 1784 — D. 7. Mar's 1860.

—
Hvo som bliver i Kjerlighed
bliver i Gud og Gud i ham.

De andre Gravplader indeholder Navnene paa Ægteparret *Roeds* 5 Børn: Maleren *Jørgen Roed* og Døtrene *Hanne*, *Mette*, *Line* og *Sine* samt *Jørgen Roeds* Hustru *Emilie Roed*. Dertil er der rejst en Mindesten over Maleren *Holger Roed*, Søn af *Jørgen Roed*.

Mangen en gammel Ringsteder har ofte staaet og betragtet dette gamle Familiegravsted og ladet Minderne passere Revy. Gravstedet har i mange Aar været i Forfald, men Menighedsraadet har imidlertid vedtaget fremtidigt at vedligeholde det for derved at bevare Mindet om en gammel Ringsted-Slægt, som har gjort sin By Ære.

Blandt de gamle Ringsted-Slægter fra forrige Aarhundrede indtager Slægten *Roed* en Hædersplads. Navnet *Roed* tæller blandt vort Lands berømte Navne. I første Række ovennævnte *Jørgen Roed*, der er født i Ringsted, samt Sønnen *Holger Roed*. Dernæst Forfatterinden *Helene Nyblom*, der var en Datter af *Jørgen Roed*.

Jørgen Roeds Far, *Peter Roed*, var en af det gamle Ringsteds mest ansete Borgere. Han ejede en Gaard i Sct. Hansgade (nu-

værende Nr. 12, hvor Ringsted Industriforeningens store Hjørnebygning ligger), en Gaard med højt Tag, med lave og tilfældige Vinduer. Senere, da Familiens Indkomster forbedredes, blev en ny og mere tidssvarende Gaard opført paa samme Sted. Helene Nyblom skriver i sin Bog „Livsminder fra Danmark“ om den gamle Roed'ske Gaard.

— Man kørte ind ad en Port ligesom i Bøndergaardene, da der var Længer paa alle Sider. Midt i Gaarden stod en Post med Vandtrug, hvor Hestene vandedes, og det er derfra, Jørgen Roed har malet det kendte Billede „Piger som hæger sig ved Brønden“. Over Gaarden, som ofte var fuld af Vogne og Heste, kom man, gennem den mørke Stald og ad en Stentrappe, der var lagt af uregelmæssige, store Sten ovenpaa hverandre, ned i Haven. Denne Have vendte, ligesom iøvrigt alle de andre Haver i Sct. Hansgades søndre Side, ud mod Ringsted Klosters Hovmarker. I Haven var der fuldt af Frugttræer, Bærbuske og Køkkenurter, som plejedes af Husmoderen og Husets fire Døtre, Mette, Hanne, Line og Sine. Fra denne Have har Jørgen Roed malet sit berømte Billede fra Barndomshjemmet, hvor Søsteren Line, der staar under et Pæretræ, breder sit Forklæde ud for at tage imod Pærerne, som en ung Mand, Nabosønnen (Maleren, Professor *Vermelehrens* yngre Broder) plukker til hende. Paa Billedet ses den gamle Døbefont fra Sct. Bendts Kirke, som paa en eller anden Maade engang var bortført fra Kirken efter Branden 1806, men som atter paa Initiativ af daværende Provst *Steenberg* blev overført til Kirken, efter at den i over 40 Aar havde staaet i Haven hos Roed.

Fra en Laage i den nederste Ende af Haven kom man saa ud paa Hovmarken, hvor Lærkerne sang over Kornmarkerne, og hvor man kunde se langt ud over det smukke midtsjællandske Landskab med Skovene i det fjerne.

Dette Hjem elskede Jørgen Roed over alt, og han bevarede en stærk og trofast Kærlighed til sin Fødeby lige til sin Død, og saavel han som hans Hustru og Sønnen Holger Roed fandt da ogsaa deres sidste Hvilested paa Ringsted Kirkegaard.

— — —

Peter Roed drev en omfattende Vognmandsforretning samt et Brændevinsbrænderi, og desuden var der tilknyttet Gaarden et

Interiør fra Roeds Gaard. Piger, der hæger sig ved Brønden. — Karlen ved Hesten er Ole Grejsen. — (Malet af Jørgen Roed).

Landbrug — en Bymark beliggende ude ved Kærehave.

Ved en Forordning af 24. Oktober 1837 blev Købstædernes tidligere Repræsentation, „de eligerede Mænd“, udnævnt af Byfogden, afløst af en Borgerrepræsentation. Peter Roed var en af de første Borgere i Ringsted, der indvalgte i denne. Borgerrepræsentationen valgtes af Byens Borgere; men kun de havde Valgret, som havde aflagt deres Borgered og erhvervet Borgerskab, det var saaledes kun en ringe Part af Byens Beboere, der fik Indflydelse paa Bystyret, hvis der i det hele taget kunde være Tale om Indflydelse. — I denne Forbindelse vil man mindes den daværende Byfoged, Konferensraad *Harhoff*, naar denne i Borgerrepræsentationen forelagde en Sag og samtlige Medlemmer alle som en gav Svaret: — „Vi er i denne Sag som i alle andre Sager ganske og aldeles af Konferensraadens Mening!“

I Begyndelsen af 1800-Aarene herskede der stor Nød og Fattigdom over hele Danmark. Landet var forarmet efter Krigen med England, og alle led derunder. Det gjaldt derfor om at hjælpe

Statskassen, og selv de fattigste Familier maatte bidrage med deres Skærv. Ogsaa i det Roedske Hjem raadiede der økonomiske Vanskeligheder og Bekymringer. Alt, hvad der fandtes i Huset af Kobber- og Sølvtoj, maatte ofres til Omsmelting af Penge til Statskassen.

Peter Roeds Hustru, *Ellen Roed*, var af gammel Ringsted-Slægt. Hendes Barndomshjem var den senere Bangske Købmandsgaard. En Del af den forhen saa store Gaard ejes nu af Bryggeriet Alliance, men er for en stor Del bortsolgt og udstykket til Bebyggelse. En Broder til hende, Brændevinsbrænder og Købmand *Jens Jensen* overtog Barndomshjemmet. Hans Datter Louise blev gift med B. J. Bang. En anden Broder, Brændevinsbrænder Hans Jensen ejede Gaarden, nuværende Sct. Hansgade 22, og hans Søn var cand. polyt. *H. P. G. Jensen*, der paa en smuk Maade har efterladt sig et varigt Minde i sin Fødeby, idet han stiftede et Legat under Navnet „H. P. G. Jensens Brudeudstyrslegat“, der kan søges af unge Piger.

Madam Roed skildres som en begavet Kvinde med en ualmindelig beskeden Natur. Hun havde dog sin egen Opfattelse af Sager og Ting, men talte kun lidt. Hun opholdt sig gerne i Haven, og endnu i sin sene Alderdom kunde man se hende staa i Timevis bøjet over Bedene og luge Ukrudtet bort. Hun yndede ogsaa at sidde i sin Stol og fordybe sig i Læsning, og som saadan har Jørgen Roed malet et Billede af sin Moder. Saavel dette som de førnævnte Billeder findes paa Nationalgalleriet i København.

Foruden Jørgen Roed havde Ægteparret de 4 omtalte Døtre, der alle døde som ugifte. Den yngste Datter, *Sine*, døde i en ret tidlig Alder. Da hun var 13—14 Aar faldt hun en Vinterdag paa Isen paa Aaen og paadrog sig en Hofteskade, hvorefter hun forblev Krøbling Resten af sit Liv. De tre andre Søstre naaede alle en høj Alder. *Line Roed* blev saaledes 93 Aar. Hun levede sine sidste Aar hos nuværende *Elisabeth Frederiksen*, Valdemarsgade, (tidligere Kontorassistent paa Ringsted Herredskontor, senere Dommerkantor), som var en trofast Veninde af Søstrene Roed gennem mange Aar, og hvem jeg skylder en Del af nærværende Optegnelser. Frøken Frederiksen har saaledes mange Møbler, der stammer fra det Roedske Hjem, deriblandt et stort rundt Mahogni-Bord. *Line* fortalte, at i hendes Hjem havde de ikke Juletræ, men derimod Julebord. En Juleaften var Bordet dækket

P. Roeds Have med den gamle Døbefont. Det er Datteren Line og Maleren Vermehrens yngre Broder, der plukker Frugt. — (Malet af Jørgen Roed.)

med et stort Tæppe, der naaede lige til Gulvet, og alle Julegaverne var anbragt paa Bordet. Da alle paa Madam Roed nær havde faaet deres Gaver, og der ikke syntes at være nogen til Moderen, blev Tæppet fjernet, og det smukke nye Bord var da hendes Gave.

Børnene blev opdraget til at være Arbejds mennesker med strengt Pligtansvar, og de har alle vist i deres Liv, at deres Børnelærdom aldrig blev glemt.

Den anden Datter, Mette, var den bedst begavede. Selv i sin høje Alderdom læste hun tyske og svenske Bøger. Hun var meget talende og meget aktiv, og saa længe hun kunde arbejde, virkede hun ofte ved officielle Lejligheder, som Basarer og lignende Velgørenhedsforetagender. I en Aarrække forestod hun Huset for sin Morbroder, Købmand Jensen, da han var Enkemand med tre

Børn. Morbroderens Hus vendte ligesom deres eget ud mod Hovmarken, og man kunde ugenert gaa fra den ene Have til den anden. Mette kom hver Dag paa Besøg hjem, altid talende og altid flittigt strikkende paa en Strømpe.

Den ældste af Døtrene, Hanne, forestod Skænkestuen, hvor Bønderne kom ind for at drikke Øl eller faa en Snaps, opgøre Køb etc. I denne Stue, som laa i den anden Side af Huset, var der altid en stærk Atmosfære af Øl og Brændevin, derimod tillodes det ikke at ryge derinde. Hanne havde en sjælden Evne til at tale med Bønderne og sætte sig ind i deres Interesser. Hun mindes altid staaende med Armene over Kors, Haaret skilt paa den ene Side med en lille hvid Kappe over og et par venlige, skælmske Øjne. Hun viste sig næsten aldrig i de andre Stuer, men tilbragte sit Liv med at passe Forretningen. Ofte led hun ligesom hendes tre Søstre af periodisk, voldsom Hovedpine og var da som forvandlet, stille, utilgængelig og med en jamrende Stemme.

I Skænkestuen stod der et stort Bord, hvorved Karlene, der arbejdede ved Landbruget, spiste. Der var aldrig Dug paa, og i en Hylde over Bordet havde hver af Karlene deres Ske, der var af Træ. Naar de havde spist, slikkede de Skeen ren, hvorefter de stak den op paa Hylden til næste Maaltid.

Den tredie af Døtrene, Line, forestod den store Husholdning, og denne optog hende helt og holdent. Jørgen Roed ytrede altid, at ingen anden Mad i Verden smagte saa godt, som den hans Søster Line tillavede — ikke at forglemme hendes tynde Pandekager, hvor der var sur Fløde og Korender i Dejgen. Line havde

Madam Roed.

(Malet af Jørgen Roed.)

ogsaa Opsigt med Hønsene og Kyllingerne, der trippede i Hælene paa hende som tamme.

I Modsætning til Søsteren Mette var hun meget tavs, men besad en Del Humor og saa kritisk paa Mennesker og Ting. Ligesom Søsteren elskede og beundrede hun Broderen, men hendes største Kærlighed var dog den yngste Søster Sine, for hvem hun havde en utrættelig Omsorg. Da denne var svag af Helbred beskæftigede hun sig almindeligvis kun med Haandarbejde, bl. a. Knipling. I al Stilhed var hun den gode Aand, som beherskede Familien, udjævnede Tvister mellem de livlige Søstre, og som blot ved sin Nærværelse bragte Fred. De saa alle op til hende som til et højere Væsen. Jørgen Roed beundrede hende meget. I sit Atelier havde han en Afstøbning af en af hendes Hænder, en fin sjælfuld Haand, som han ofte betragtede.

Da Sine Roed døde, blev der en Tomhed i Hjemmet, som aldrig siden blev udfyldt.

Ogsaa Jørgen Roeds Børn, Holger og Helene, kom ofte paa Besøg hos Bedstemoderen og Tanterne i det gamle Ringsted-Hjem. Holger elskede dette Hjem ligesom hans Far, hvorimod Helene syntes at finde det hele mere kedsommeligt, hvilket forskellige Ytringer i hendes Bog „Livsminder fra Danmark“ giver Udtryk for, og hvor hun bl. a. omtaler Ringsted som en kedelig By.

Til det Roedske Hjem hørte ogsaa en Mand, som fra ganske ung og lige til sin Død — i over 50 Aar — var Familiens trofaste Tjener. Hans Navn var *Ole Grejsen*. Han var høj og bredskuldret med krøllet Haar og havde en Mængde smaa Rynker om de gode, skælmske Øjne. Jørgen Roed har mange Gange benyttet ham til Model, bl. a. til det førnævnte Billede „Piger som hæger sig ved Brønden“, hvor Manden ved Hesten er Ole Grejsen. Da han holdt 50 Aars Jubilæum, var hele Familien samlet til Fest for at fejre den gamle trofaste Karl.

Det er ogsaa Ole, der er Hovedpersonen i *Sophus Schandorphs* Fortælling „Et Levnedsløb fortalt paa Kirkegaarden“, og som omhandler Familien Roed. Denne Fortælling er ofte genfortalt af Professor Vilh. Andersen. — Man kunde her fristes til at spørge: Hvorfor har Schandorph i denne iøvrigt saa smukke Fortælling skildret Familiens eneste Søn som en letsindig ung Mand, der kun tænkte paa at svire og solde alle de Penge op, som Fa-

milien kunde skrabe sammen for at denne Søn, som de alle for-gudede, kunde gennemføre sine Studier, saa bl. a. Ole Grejsen, eller *Niels Matthisen*, som han hedder i Fortællingen, ofte maatte træde til med sine Spareskillinger? Denne Fremstilling synes paa dette Punkt at være i Modstrid med, hvad der ellers berettes om dette gamle Ringsted-Hjem.

Det fortælles om Ole Grejsen, at han i sin Egenskab af Vognmandskusk engang kørte for *Kong Frederik VII* og da titulerede Kongen „Deres Velærværdighed“, hvilket morede Kongen meget.

Ole Grejsen, der døde 1872, 76 Aar gammel, fik sit sidste Hvilested paa Ringsted Kirkegaards nordvestlige Hjørne, hvor Slægten Roeds Gravsted findes, og han kom saaledes i Døden til at hvile i Nærheden af den Slægt, som han havde tjent saa trofast i Livet.

I dette Hjem hengik Jørgen Roeds Barndom. Ingen kan sige, hvorfra han havde sit Malertalent, men man mærkede allerede i Skolen, at han havde Talent for at tegne; hans Lærer, Kateket Fyhn opmuntrede hans Lyst dertil, og Forældrene bestemte sig da til at sende ham paa Kunstakademiet i København for at lade ham uddanne til Maler. Hans rige Kunstnerbane skal ikke her beskrives, den har Helene Nyblom i sin lille Bog „Maleren Jørgen Roed“ saa smukt skildret. Ligeledes gælder dette hendes Broder *Holger Roed*, denne unge, lovende Kunstner, der allerede i en Alder af 17 Aar fik Akademiets Sølvmedalje og i Aarene 1869—1870 henholdsvis den lille og den store Guldmedalje.

Ejendommeligt er det, at der fra de to Ringsted-Hjem, Roed og Vermehren, der tilmed var Naboeer, er udgaaet et Par af vort Lands mest berømte Malere, og at disse begge opnaede at blive Professorer ved Kunstakademiet.

Holger Roeds Kunstnerbane blev tidligt afbrudt. Under et Vin-

Maleren. Professor Jørgen Roed.
1808 — 1888.

(Malet af W. N. Marstrand.)

Roeds Gaard mod Sct. Hansgade, nuværende Nr. 12.
(Billede fra omkring Firserne).

ter-Besøg paa en Herregaard blev han ramt af en Snebold, der ødelagde hans ene Øje. Dette tog haardt paa den unge Mand, og han døde faa Aar derefter, kun 28 Aar gammel. Venner satte ham et Monument paa Familiegravstedet paa Ringsted Kirkegaard. Paa Stenen er der en Medaillon, og derunder har Jørgen Roed ladet indridse Konturen af en stor Palet, en saadan som Holger helst brugte.

Jørgen Roeds Datter, Helene, blev gift med Professor *Nyblom* ved Upsala Universitet. Han kom senere til Stockholm og var Medlem af den Komité, der uddeler Nobelprisen, og blev kort før sin Død udnævnt til Æresdoktor ved Universitetet i Upsala. Helene Nyblom har som Forfatterinde skrevet flere Eventyr, Noveller og Romaner. Det Aar, hun fyldte 80, skrev hun sin Bog „Livsminder fra Danmark“. Bogen er udstyret med en Række Billeder af store og kendte Personligheder og er meget interessant. Blandt Billederne findes der et, hvor Helene Roed som ung Pige sammen med en Del andre unge Piger overrækker *Ingemann* Guldhornet paa hans 70 Aar Fødselsdag.

Moderen Emilie Roed, født Kruse, var af Kunstnerslægt. Hun var en højt begavet Kvinde og kendt for sin ualmindelige Skønhed. Hun var et Aar ældre end Jørgen Roed, noget som al-

Roeds Bryggeri set fra Gaarden (ca. 1880). Billedet er taget efter at Brygger Mathiesen havde overtaget Ejendommen. Paa Billedet ses Brygger J. G. Mathiesen og en af hans Døtre, Vilhelmine. I Bryggeridøren ses Brygmester Gorm Rasmussen (senere Viktualiehandler i Sct. Knudsgade).

drig blev omtalt, men blev bevaret som en Familiehemmelighed.

Peter Roed døde 1842, Madam Roed 1862, hvorefter Arvingerne, Jørgen Roed og de fire Døtre, førte Virksomheden videre, støttet af deres trofaste Medhjælper Ole Grejsen. 1865 lod Arvingerne opføre en ny Bygning, indrettet som Hvidtølsbryggeri, som de derefter udlejede. 1877 solgte de Ejendommen med tilhørende Bryggeri til Brygger, tidligere Kaptajn *J. G. Mathiesen*, der drev Bryggeriet i ca. 20 Aar, hvorefter han solgte Ejendommen med alt Tilbehør til Tømrermester *Ludvig Steffensen*. Denne lod opføre en ny, stor Facadebygning, og Bryggeriet blev nedlagt, og det hele fik et nyt og moderne Præg. Efter at Ringsted Kommune i 1917 havde købt Klosterjorden, traadte et Konsortium, bestaaende af Ringsted Industriforenings ledende Mænd, sammen og købte Ejendommen af Steffensen, med det Formaal, at afhænde den til Industriforeningen, hvilket skete 1921.

Brygger Mathiesen var saaledes den sidste Besidder af det gamle Roedske Hjem. Han var en kendt og anset Mand i sin By, nærede betydelig Interesse for det offentlige Liv og besad flere Tillidshverv. I 1882 blev han valgt som Medlem af Byraadet, men paa Grund af Uoverensstemmelse med Raadets Flertal,

nedlagde han i 1884 sit Mandat. I en Aarrække bestyrede han Industriforeningens lille Laanekasse. Mathiesen var i en Del Aar Skibsfører og sejlede som Koffardikaptajn. Han døde 1901 efter længere Tids Sygdom, 70 Aar gammel.

Med Ophævelsen af dette gamle Købstadshjem mistede Ringsted atter et af sine Fortidsminder.

Fra det gamle Ringsted-Hjem

B. J. Bangs Købmandsgaard

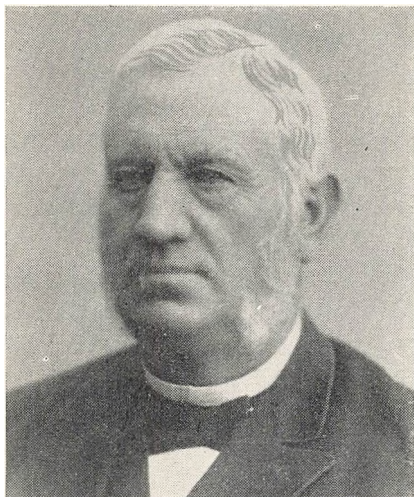
I et Brev, som jeg for nogle Aar siden modtog fra vort berømte Bysbarn, Professor *Vilh. Andersen*, og som nu danner Forordet til min Bog: „Gamle Ringsted-Minder“, nævner Professoren bl. a. det gamle Ringsted-Hjem, Købmand *B. J. Bangs* Gaard (nuværende „Alliance“), „Bangs Gaard“, som den almindeligvis tidligere blev benævnt. Endnu den Dag i Dag hører man ofte Navnet „Bangs Gaard“ nævne; den hører dog nu det gamle Ringsted til.

Professoren skriver i samme Brev, at Luften var krydret i det gamle Ringsted. Der lugtede som paa „Smed *Bruuns* Gang“ — en Genvej fra Pileborg til Bagvejen (den nuværende Schandorphsvej) — af Jasminer og Gødning paa een Gang.

Efter at have dvælet ved et Par af det gamle Ringsteds Originaler, som er omtalt i Bogen, skriver Professoren:

En tredie af de Originaler, De omtaler, den kæmpehøje *H. P. Nohr*, kan jeg ikke blot se og lugte, men føle. En Dag, da han, der paa sine gamle Dage mentes at være lidt smaa-tosset, efter Sædvane forfulgtes af Drengenes Kor: *H.-P.-Høje Nohr*, langede han saa eftertrykkeligt ud efter Provstens *Vilhelm* som den formentlige Ophavsmand til Utuskestregerne, at jeg for første og hidtil eneste Gang faldt i Svime og maatte bringes i Salveten paa vort Hovedkvarter i *B. J. Bangs Købmandsgaard*. Der kom jeg ind i Stuen og fik, da det just var Middagstid, Chokoladesuppe, som jeg endnu kan smage. Den Stue, den Gaard og dens Herre har jeg aldrig glemt. Jeg havde gerne set et Billede af *B. J. Bang* i Deres Bog. Han var den stovteste Borger i Ringsted i min Tid. Han og flere af hans Børn, ikke mindst de to ældste, der døde unge: *Jørgen* med de store, rene Træk og den skønne, frodige *Anna* saa saaledes ud, at man troede paa Familiesagnet om Præsteslægten *Bangs*, *Grundtvigs* Mødreaets Nedstamning fra *Absalons* Slægt.

B. J. Bangs Gaard nævnes som Byens største Købmandsgaard i forrige Aarhundrede; en stor og omfattende Virksomhed: Kolonial, Foderstof- og Trælasthandel, Bryggeri og Maltgøring, Brændevinsbrænderi samt et til Gaarden hørende Gæstgiveri. Desuden var der knyttet et ikke helt lille Landbrug til Gaarden. Det „Bangske Hjem“ var Typen paa et ægte gammelt Købstadshjem,

Købmand B. J. Bang.

hvis Forbindelser og hele Livsførelse gjorde det til et Midtpunkt, ikke alene inden for Byens Rammer, men ogsaa langt viden om. Forbindelsen mellem Byens ansete Borgerhjem og de omliggende Herregaarde satte Præg paa Hjemmet i den gamle Købmandsgaard. Ikke mindst gjaldt dette, naar Ungdommen samledes i Sommer- og Juleferierne, naar de unge Sønner, der til daglig sled Skolebænken paa Sorø Akademi, vendte hjem, da var der dobbelt Liv i det store Købmandshjem. B. J. Bang

og Hustru havde selv otte Børn, fem Sønner og tre Døtre.

Et lille pudsigt Træk fortælles om en af Sønnerne, da denne som lille Dreng var paa Akademiet, og som saa mange andre længtes mod Hjemmet, engang skrev hjem til Mor saaledes:

— Mor, maa jeg ikke have Lov at komme hjem, for der er udbrudt en slem Epidemi her i Byen. Pedellens Kone har faaet Barsel-feber.

I de ældste Brandprotokoller finder man den gamle Købmandsgaard omtalt. Den nævnes i Aarene 1801—1811 at være indrettet til Bryggerhus og Brændevinsbrænderi. I 1830'erne ejedes Gaarden af Brændevinsbrænder *Jens Jensens* Enke, og her nævnes der for første Gang at være Købmandsbod. Derefter bliver B. J. Bang Ejer af Gaarden, efter at have ægtet en Datter af førnævnte *Jens Jensens* Enke.

B. J. Bang var en driftig og dygtig Købmand, og han foretog

store og vidtgaående Forandringer ved den gamle Gaard. I Aaret 1851 etablerede han sin store Købmandsforretning, og 1859 anlagde han et Hvidtølsbryggeri, der senere, i 1881, blev indrettet til ogsaa at omfatte Brygning af Bajersk Øl, samtidig med at han udvidede det ældre Brændevinsbrænderi. Han byggede den store Hovedbygning i Gaarden med Terrasse ud mod den 1 Td. Land store Have. Derimod maatte det gamle, lave Forhus mod Gaden, hvor Købmandsforretningen havde til Huse, ikke røres. Alt skulde bevares i den gamle Stil. I modsat Fald troede man, at Heldet vilde forlade Købmandshuset. Denne Tro gik i Arv til Slægten, idet det gamle Forhus stod urørt, saa længe Familien Bang var Ejer af Gaarden. Dette gjaldt saavel Købmandsforretningen som det paa den anden Side Porten værende Gæstgiveri, der hvor nu den nye Ejendom ligger.

Købmand H. A. Bang.

Birger Julius Bang var født den 5. Juli 1825 i Støvring ved Randers, hvor Faderen var Præst (denne blev senere forflyttet til Skævinge ved Hillerød). Herfra blev B. J. Bang sat i en lærd Skole; men da han følte mere Lyst til Handelsvirksomheden end til Embedsvejen, kom han i Handelslære.

Da de politiske Dønninger, som i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede gik over Danmark, og hvor en Højremand og en Venstremand knapt kunde være i Stue sammen, ramte dette i særlig Grad Købmændene, ifald disse tonede rent Flag og bekendte politisk Kulør. En Højremand kunde absolut ikke handle hos en Venstremand, eller omvendt. Mange Købmænd fik her et økonomisk Grundstød. Ogsaa Købmand B. J. Bang rantes haardt af denne politiske Orkan, og der var da mange, som vendte ham Ryggen og forlod ham. Dette kan ikke illustreres paa bedre Maade end ved at citere daværende Provst Andersens Ord ved B. J.

B. J. Bangs Købmandsgaard set fra Gaden, det gamle Gæstgiveri til venstre for Porten.

Bangs Jordefærd den 30. Oktober 1896, hvor Provsten udtalte saa mange smukke og varme Ord over sin kære afdøde Ven, og hvor han mindede om den politiske Kampetid. Provsten udtalte: — Jeg har ikke hørt ham beklage sig derover. Derimod mindes jeg en enkelt Mand histude paa Egnen, som dengang svigtede ham, og om hvem han sagde med et bedrøvet Udtryk: — Jeg troede, at han ikke blot var min Kunde, men vin Ven. — Som det gik med denne ene, saaledes vel med flere. — Dette var ham mere end blot et Tab, det var ham en Sorg.

Provst Andersen, der gennem mange Aar var knyttet til det „Bangske Hjem“ med stærke Baand, siger videre i sin Tale over sin gode Ven: — Hvad var han? Svaret er: — Han var en Købmand, og han vilde intet være uden dette. Dernæst nævner Provsten, at Bang var et Led af en navnkundig Slægt, hvis Udspring er langt tilbage i Tiden. — En Slægt, der ligner et gammelt Træ med dybe Rødder og en løvrig Krone, som har baaret smaa Skud, der efterhaanden er glemt, men ogsaa store Skud,

og blandt disse sidste var det let at nævne en Række Navne, som sent eller aldrig vilde uddø i Danmark.

B. J. Bang var en Personlighed af stort Format, en rettænkende og hjælpsom Købmand, ikke mindst over for Smaafolk og Fattigfolk. — Det var hele og store Huse i By og paa Land, han støttede og bar gennem stormfulde Dage.

Saaledes lød den ansete Provsts Ord om en af Ringsteds gamle Borgere. Ogsaa Fru *Louise Bang* faar det smukkeste Eftermæle. Her citerer jeg en gammel Ringsteders Ord, Bogtrykker og Udgiver af „Sjælandsposten“, *Ludvig V. Hansen*, der var en kendt Lokal-Poet, og som skrev et smukt Digt ved Fru Louise Bangs Død 1901; et Vers lyder saaledes:

Jeg vidste, hvad Louise Bang har været
for Hjem, for Børn, for rige og for arme,
hun tog sig af de »smaa« med Hjertets Varme,
og derfor var hun elsket højt og æret.

Mange gamle ansete Ringsted-Hjem havde Tilknytning til det „Bangske Hjem“: Konferensraad Harhoff — Apoteker Wengel — Provst *Andersen* — Dr. *Bølling* — Justitsraad *Staun*, Englerup, o. fl. a.

Man vil ogsaa mindes „*Tante Vilhelmine*“, Hjemmets gamle Arvetante, Frk. Vilhelmine Jensen (en Søster til Fru Louise Bang), om hvem man morsomt fortæller, at hun fulgte med Forretningen paa lignende Vis, som naar en Præst i gamle Dage maatte tage Enken med efter sin Forgænger i Embedet.

Tante Vilhelmine var iøvrigt en god Støtte for Hjemmet og de mange Børn, hvis hele Velfærd laa hende stærkt paa Sinde, og hun behandlede dem, som kunde det være hendes egne. Engang under et selskabeligt Samvær i Hjemmet faldt Talen paa Børnene, og Tante Vilhelmine fremkom da i Samtalens Løb med følgende Udtalelse: — Vi har otte Børn! hvorefter Købmand Bang med Fynd og Klem anholdt denne Udtalelse: — Ved Gud, Vilhelmine, det er ikke vore!

— — —

Efter B. J. Bangs Død overdroges Gaarden til Sønnen *H. A. Bang*. Aaret 1900 lod Købmand Bang Bryggeriet overgaa til et Aktieselskab, A/S Bryggeriet „Alliance“, medens han selv førte Købmandsforretningen videre.

Købmand H. A. Bang var ligesom Faderen en god Repræsentant for de danske Provinsbyers ældre Købmandstyper, og som ved sin stille og mandige Færd indgød Tillid; men han havde dog næppe saa stort et Forretningstalent som sin Far. Dertil kom, at den nye Tid, som begyndte at bryde frem, var haard mod

Terrasse mod Bangs Have.

Købmandsstanden i Byerne. Mange af de gamle Købmandsgaarde maatte bukke under, og efterhaanden forsvandt ogsaa det gammeldags, solide Præg fra den „Bangske“ Købmandsgaard. Der maatte gives Plads for den nye Tid. Men endnu vidner det Indre af den forhen saa stolte Købmandsgaard om en fordums Storhed. Alt er dog i det væsentligste forandret. Det stærkt pulserende og ofte dragende Liv, der i gamle Dage karakteriserede Livet i de gamle Købmandsgaarde, især paa de store Markedsdage, naar Bønderne kom kørende til Byen, og Gaarden fyldtes

med Heste og Vogne og snakkende Mennesker, de hyggelige Gaardskarle, der kendte hver Mand og hvert et Køretøj, er ikke mere. Man vil ogsaa huske det gamle Gæstgiveri i Bangs Gaard med de hældende Loftsbjælker, og hvor Tobaksrøgen fyldte Rummet i de lave Skænkestuer. Mange vil endnu kunne mindes dets hyggelige Vært, Gæstgiver Jens Nielsen. Ingen Gæst fik hos ham Lov til at fylde sig med mere, end han kunde taale.

— Du kan ikke købe mere her i Dag! — Du kan komme igen i Morgen! var hans regelmæssige Svar. Han forstod at holde Jutits i sit Herberg. Hyggeligt og propert var der i det gamle Gæstgiveri, især om Morgenen, med det nystroede Sand paa Gulvet.

Købmand H. A. Bang, der var næstældste Søn af B. J. Bang, var gift med en Datter af daværende Borgmester, By- og Herredsfoged Thalbithzer, *Harriet Thalbithzer*, der saaledes ogsaa var

udgaaet fra et gammelt, anset Ringsted-Hjem. Hun døde 1917, kun 55 Aar gammel.

Købmand Bang solgte den gamle Købmandsgaard i Aaret 1922. Han døde d. 8. April 1925 paa Rigshospitalet, hvor han var indlagt for en alvorlig Sygdom. Han blev 70 Aar gammel.

„Tante Vilhelmine“ opnaaede den høje Alder af omtrent 91 Aar. Paa hendes 90-aarige Fødselsdag, d. 7. April 1925, da Købmand H. A. Bang laa for Døden, var det rørende at høre den gamle Dame udtale: — Jeg beder saadan til Vorherre, at Hans dog maa leve den Dag over, at jeg ikke altid skal have et saadant Minde, at han døde paa min Fødselsdag. Hendes Bøn blev hørt, men allerede Dagen efter døde H. A. Bang.

— — —

Ved Byfesten i 1941, da vor Æresborger, Professor Vilh. Andersen, gæstede Byen, gik han rundt paa Kirkegaarden for at se til alle de gamle, kendte Grave og mødte paa sin Vandring en Dame, som han spurgte, hvor Købmand Bang's Familiegravsted laa, og da de sammen naaede dertil, sagde Professoren bl. a.:

— Der ligger den kære Harriet — den yndigste og mest kultiverede Kvinde, jeg har kendt!

— — —

Den „B. J. Bang'ske“ Slægt er en vidt forgrenet Slægt, hvoraf flere har haft deres Tilknytning til Midtsjælland. En af Døtrene, *Hedvig Bang*, var gift med Forpagter *Knud Andersen*, Ottestrup (en Broder til Professor Vilh. Andersen). En anden Datter *Marie Bang*, var gift med Forpagter *Bock*, Frederikseg. En Søn, *Chr. Bang*, var Læge i Sneslev, en anden Søn, *Aug. Bang*, ejede i en Periode Stakhavegaard og var senere Ejer af Herregaardene *Katrinebjerg*, *Lerchenfelt* og *Taarnholm* ved *Korsør*. En tredje af Sønnerne var Brygger *Peter Bang*, hvis Enke er Fru *Agnes Bang*, *Tinggade 12*. *Ringsted*, Datter af forlængst afdøde Købmand *Rørbye*, *Nørregade* (ogsaa en gammel, kendt *Ringsted-Slægt*). Et Barnebarn af B. J. Bang er Fru *Ellen Lerche*, *Tinggade 4*, *Ringsted* (yngste Datter af H. A. Bang). Videre kan nævnes *Birger Bang*, Direktør for „*Danske Gødningskompagni*“, *Nykøbing F.*, samt *Anna Bang* (gift med Lektor *Schjærff*, *Rungsted Statsskole*), begge Børn af Købmand H. A. Bang.

Nogle smaa Træk fra det Harhoffske Hjem

Et Navn, som uvægerligt er knyttet til det gamle Ringsted, er Navnet „Harhoff“, et Navn som endnu lever i Erindringen hos Byens Befolkning, i hvert Fald blandt det ældre Slægtled.

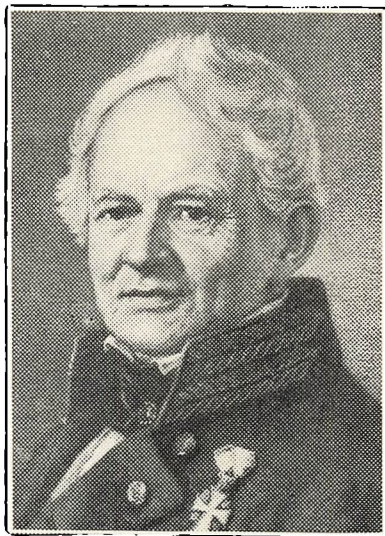
Konferensraad *Conrad Johan Harhoff* var By- og Herredsfoged i Ringsted fra 1814 til 1869. Han var Byens mægtigste Mand, hvis Indflydelse var af overordentlig stor Betydning for Byens Udvikling gennem forrige Aarhundrede. Hans Initiativ og ubestridelige Dygtighed bragte hans Navn frem i første Række i saa godt som alt, hvad der havde med Byens Udvikling at gøre.

Konferensraad Harhoff fik sin Udnævnelse som By- og Herredsfoged i Ringsted som 29-aarig ung Mand. Han var paa dette Tidspunkt ansat som Amtsfuldmægtig hos Amtmand *Stemann* i Sorø. Harhoff levede som Ungkarl indtil sit 56. Aar, hvorefter han giftede sig med en norsk Dame, *Georgine Frederikke*, født von Krogh. Hun var 32 Aar yngre end sin Mand, men trods den store Aldersforskel levede de to Mennesker et lykkeligt Familieliv og havde ni Børn i deres Ægteskab, fem Døtre og fire Sønner (to af Børnene døde som mindreaarige). En af Døtrene blev gift med Hofjægermester Greve *Schulin-Zeuthen*, Tølløse. Den ældste af Sønnerne, cand. jur. *P. C. C. Harhoff*, afløste Faderen ved dennes Død, som Formand for Direktionen i Ringsted Sparekasse. Han var desuden Direktør i Landmandsbanken. Yngste Søn af Konferensraad Harhoff var fhv. Kontorchef *J. C. W. Harhoff*, København.

Konferensraad Harhoff døde 1871, henved 86 Aar gammel. Konferensraadinden døde 1904, godt 87 Aar gammel. Hun overlevede saaledes sin Mand i 33 Aar. Fru Harhoff var en meget

initiativrig Dame og udfoldede et meget stort Velgørenhedsarbejde gennem en lang Aarrække (se Afsnittet i min Bog „Gamle Ringsted-Minder“ om Herr og Fru Harhoff).

Efteraaaret 1942 besøgte jeg den da 82-aarige Kontorchef Harhoff i hans Hjem, Colbjørnsensgade 28, København. I Samtalens Løb fortalte Kontorchefen mig flere Træk fra det gamle Ringsted og fra Barndomshjemmet, og han fortalte med stor Lune, vittigt og slagfærdigt. Interessant var det ogsaa at se de mange gamle, særprægede Ting, der tidligere havde prydet Konferensraadens Hjem i Ringsted: Malerierne af Hr. og Fru Harhoff (malet af Jørgen Roed), Konferensraadens smukke og stilfulde Himmelseng o. m. a.

Konferensraad Harhoff.

Kontorchefen mindede om, at der i Retssalen i det gamle Raadhus stod en Buste med Insriptionen: *Conrad Johan Har-*

hoff. Busten har nu sin Plads paa Politistationen, hvor den absolut ikke burde staa, sagde den gamle Kontorchef. — Den burde have sin Plads paa Raadhuset! — der hører den hjemme! Iøvrigt har jeg altid fundet det mærkeligt, udtaler han videre, at der ikke paa Busten er anført, hvem Far var. Man kunde med lige saa god Ret spørge, hvis man ikke vidste bedre: — Hvem er han? Hvad var det for en Karl? Solgte han Rosiner, eller hvad bestilte han? — Ja, jeg spørger bare! I hvert Fald kan man ikke forlange, at den yngste Slægt skal vide, hvem Harhoff var, og jeg synes, denne Mangel burde ændres!

— Saavidt Kontocheffen.

Jeg har ladet Henstillingen gaa videre til Politimester *Carl J. Hansen*, der har lovet at tage Spørgsmaalet om en fyldigere Insription op til Løsning.

I et af Værelserne over Porten i den tidligere „Harhoffske Gaard“ i Sct. Bendtsgade (nuværende Fru Clara Dégn's Ejendom) boede for 100 Aar siden, i Aaret 1848, en kongelig Gæst, Prins Christian, den senere Chr. IX. Prinsen, der paa daværende Tidspunkt var Chef for Hestgarden, var i en kortere Periode indkvarteret hos Konferensraad, Byfoged Harhoff. Kong Christian glemte aldrig dette, hvilket følgende smukke Træk, som Kontorchef Harhoff fortalte mig, vidner om.

I Efteraaret 1887 var der Kongerevue paa Ringsted Klosters Marker. Chr. IX var ved den Lejlighed ledsaget af Czar Alexander III af Rusland. Konferensraadinde Harhoff havde i den Anledning blomstersmykket det gamle Hjem i Sct. Bendtsgade, og i Vinduerne til Værelserne over Porten, hvor Kongen i sin Tid boede, da han som ung Prins var indkvarteret i Ringsted, havde hun med stor Omhu fremtryllet Aarstallet 1848. Da Kongen og Czaren passerede Sct. Bendtsgade, og Kong Christian fik Øje paa den smukke Blomsterdekoration, udtalte han til Kejseren: — Det er den „Harhoffske Gaard“! — Der var jeg indkvarteret i 1848, og der i Værelset over Porten boede jeg!

Det havde i høj Grad glædet Kongen at se, at Konferensraadinden efter saa mange Aars Forløb paa saa smuk en Maade mindede om denne Begivenhed.

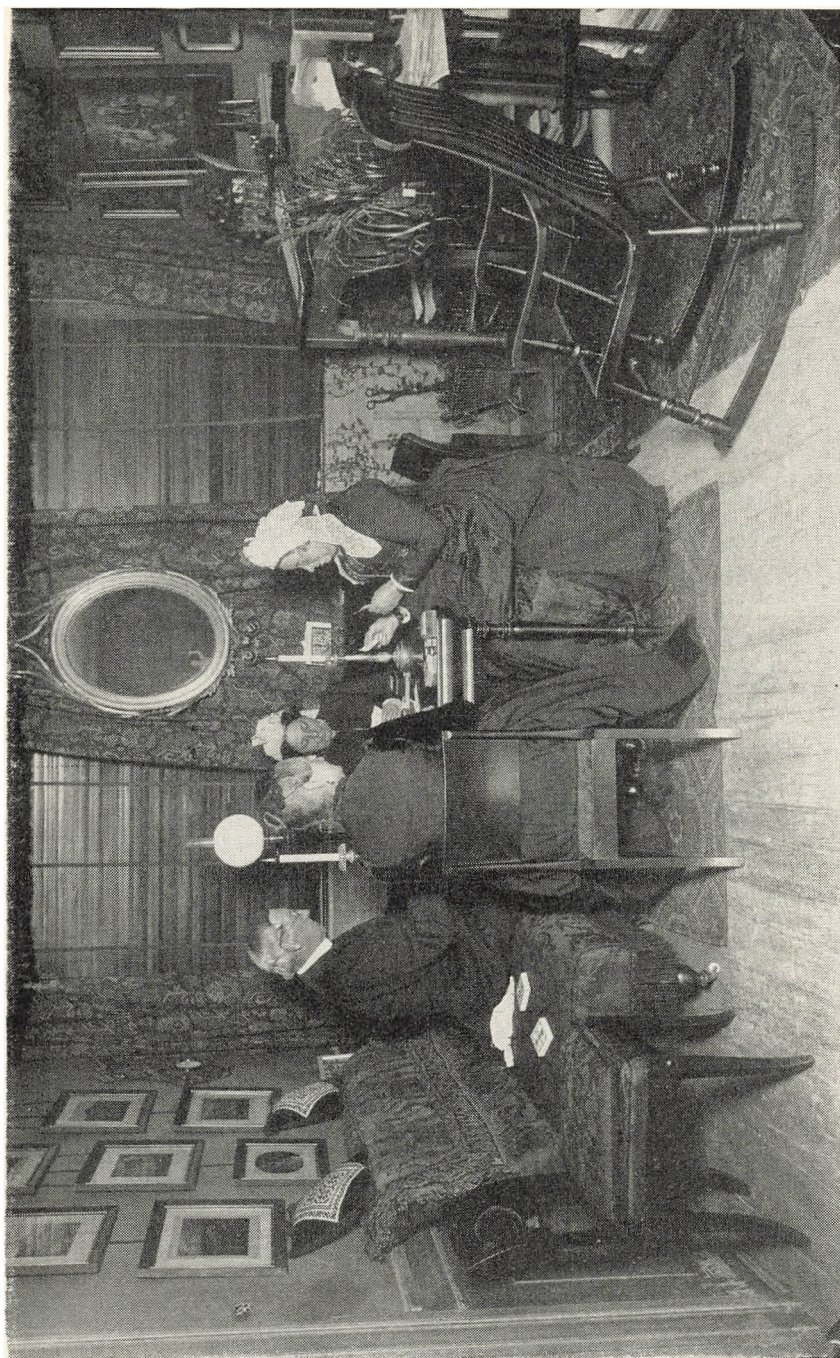
Det varede da heller ikke længe, før Fru Harhoff modtog et Brev fra Amalienborg som Tak for den smukke Opmærksomhed.

— — —

Atter hengaar der en lang Aarrække, og igen vil Tilfældet, at Konferensraadinde Harhoff kommer i Forbindelse med Hans Majestæt.

Ved et Besøg i Fredensborg, hvor Konferensraadinden og nogle af hendes Familie, deriblandt Sønnen, Kontorchef Harhoff, spadserede i Slotsparken, møder de den kgl. Familie, Kong Christian IX med tre af sine Børn. Da Kongen faar Øje paa Fru Harhoff, hilser han genkendende og præsenterer: — Det er mine Børn — Kejserinden af Rusland, Kongen af Grækenland og Prinsesse Thyra — hvorefter de kgl. Personer gav sig i Samtale med den Harhoff'ske Familie.

Igen modtog Konferensraadinden en Takkeskrivelse fra Ama-

Interier fra det Harhoff'ske Hjem Dagligstue. Omkring Bordet ses fra højre: Konferensraadinden — Fru Forpagter Hellmers, Ringsted Kloster — Forpagter L. H. Hellmers — Frik. Krebs, Datter af Krigsraad Krebs (med Ryggen til).

lienborg. Dog her ses det, at Fru Harhoff forud har tilskrevet Hans Majestæt.

Den kgl. Skrivelse lyder saaledes:

Amalienborg, d. 21.--11. 1900.

Kære Konferensraadinde.

Hans Majestæt Kongen har allernaadigst paalagt mig, ogsaa i Kejserindens Navn, at takke Dem ret meget for alle venlige Ord i Deres elskværdige Brev og tillige sige Dem, hvor kjært det har været Hans Majestæt iaar at faa Lejlighed til at fornye gammelt Bekjendskab.

Med venlig Hilsen til Dem og hele Familien.

Deres
E. Bluhme.

Kontorchef Harhoff døde 1947, 87 Aar gammel. Der var da hengaaet 133 Aar, siden Slægten Harhoff, i Begyndelsen af forrige Hundrebaar, gjorde sit Indtog i Ringsted. Ejendommeligt maa det vel siges at være, at to Slægtled, Far og Søn, kunde spænde over et Tidsrum af 162 Aar. Dette er ikke desto mindre en Kendsgerning, idet Konferensraad Harhoff var født 1785 og var 75 Aar, da Sønnen blev født.

— — —

I det Harhoffske Familiegravsted paa Ringsted Kirkegaard ligger en stor Del af Slægten begravet. Kontorchef Harhoff er den sidste, der er stedet til Hvile i det gamle Familiegravsted.

Slægten Harhoff repræsenterer fremdeles en Række kendte og ansete Personligheder, der er bosatte i København.

Fra Højen »Dovre« i Konferensraad Harhoffs Have (Billede fra Slutningen af Firserne). Fra venstre ses: Frk. Henriette Harhoff — Frk. Elisabeth Harhoff — Frk. Emilie Staun — Frk. Poulina Harhoff — Justitsraad M. Høeg Staun, Englerupgaard — Fru Konferensraadinde Harhoff — En Søn af Bankdirektor Harhoff (Sønnesøn af Konferensraad Harhoff), senere Officer i Hæren.

Kgl. Kammersanger Niels Juel Simonsen

*med nogle spredte Træk fra det gamle Ringsted-Hjem,
der fostrede ham.*

Blandt den Række af berømte Sønner, som Ringsted har fostret i forrige Aarhundrede, indtager *Niels Juel Simonsen* en Hædersplads. Vel var han ikke indfødt Ringsteder, men har dog, fra han var tre Aar gammel, traadt sine Barnesko i Ringsted og er derfor ikke mindre at betragte som en „rigtig Ringsteder“ for at benytte Professor Vilh. Andersens populære Udtryk. Professorens er jo heller ikke „indfødt“, men bliver dog saa godt som nogen betragtet som en „rigtig Ringsteder“.

— — —
Paa Nørregade Nr. 14, dør hvor nu Glarmester Jørgensen har til Huse, laa der omkring Midten af det forrige Hundredaar et iavt, gammeldags, men hyggeligt Købstadshjem (Ejendommen er af dens senere Ejere ombygget til dens nuværende Skikkelse). Her boede Musiklærer og Forligsmægler *Niels Chr. Guldager* og hans Hustru *Henriette*, født *Gjelstrup*, med deres to Plejebørn, *Niels Juel Simonsen* (den senere kgl. Kammersanger) og *Rasmine Jessen* (senere gift med Proprietær *Bøving*, Knudslund). Dette gamle Ringsted-Hjem faar det allersmukkeste Eftermæle. Det var beskedent, men præget af en vis Fornemhed og Kultur, med stor Interesse for aandelige Værdier.

Guldager havde tidligere virket som Musiker sammen med den lille Niels Juels Far, kgl. Kapelmusikus *Hans Sophus Simonsen*, og de to Mænd bevarede et trofast Venskab overfor hinanden. Hans Sophus Simonsen var gift med den berømte Operasangerinde, kgl. Kammersangerinde *Catharine Elisabeth*, født Ryslander, med hvem han bl. a. havde Sønnen Niels Juel Simonsen. Imidlertid døde Moderen, da Niels Juel var tre Aar gammel, og

Guldager lovede da sin Ven og fordums Kollega, der nu stod med flere moderløse Børn, at han og hans Hustru vilde tage sig af den lille Dreng og sørge for hans Opdragelse, hvilket de trofast holdt, og det blev et Hjem, som den berømte og forgydede Kammeranger aldrig glemte. Her tilbragte han sammen med sin elskelige Plejesøster en lykkelig Barndoms- og Ungdomstid.

Guldagers Hjem dannede paa det musikalske Omraade et Kulturcentrum, og han var selv i Kraft af sin fine musikalske Uddannelse og ved sin omfangsrige Gerning som Musiklærer et Midtpunkt indenfor den lille Bys Samfund. Dertil kom, at de to Plejebørn, der hver paa sin Vis var i Besiddelse af kunstneriske Evner, fik en vis Betydning, bl. a. indenfor Byens Forlystelsesliv, ved de aarlige Dilettantforestillinger i Raadhussalen, der hørte til Vintersæsonens store Begivenheder. Her var Guldagers smukke og livsglade Plejedatter selvskreven som Primadonna, og her lærte

Kgl. Kammeranger Niels Juel Simonsen.

hun sin tilkommende Mand, den unge charmerende Proprietær Poul Bøving, at kende. Guldager, der var en fortrinlig Klaverspiller og Akkompagnatør, var en bærende Kraft ved disse Lejligheder og ved talrige Koncerter, i Særdeleshed indenfor den daværende Musikforening, hvis Formand han var gennem en lang Aarrække, ligesom han ogsaa var Dirigent for det første Sangkor i Ringsted. Det var ikke faa kunstneriske Aftener, denne Musikforening bød sine Medlemmer, ofte med Assistance af fremragende Kunstnere, hvilket i første Række skyldtes Guldagers Initiativ og Indsats. Her samledes Byens og Omegnens Honoratiores i fornemste Pragt. I det hele taget var Festerne og Ballerne i Raadhussalen noget helt for sig og for Datidens Unge noget af et Eventyr. Saaledes fortæller Sophus Schandorph om

sine Skoleaar paa Sorø Akademi, hvorfra han mindes den Spænding og Forventning, han følte ved Tanken om en forestaaende Dilettantforestilling eller Bal derhjemme i Barndomsbyen.

Niels Juel Simonsen var allerede fra sine Drengaar en feteret Sanger og virkede bl. a. som Kordreng ved Sct. Bendts Kirke. Et lille pudsigt Træk fra hans Drengaar findes omtalt i min Bog „Gamle Ringsted-Minder“. Det lyder saaledes: — En af Byens Damer skulde optræde ved en Dilettantforestilling i Raadhus-salen. Hun spillede fortrinlig Komædie, men sang ualmindelig slet. Man udfandt da den snedige Plan at lade den lille Niels Juel staa bag Kulisserne og synge hendes Sange. Opgaven blev løst paa bedste Maade, og Situationen var hermed reddet.

Da Niels Juel naaede Konfirmationsalderen og skulde vælge sin Livsstilling, vidste han ikke rigtig selv, hvilken Livsbane han skulde slaa ind paa. Fra Naturens Haand var han stor og stærk, og det syntes saaledes, at det legemlige Arbejde bedst maatte kunne optage ham. Han blev derfor sat i Tømmerlære i Ringsted; men dette tilfredsstillede ham ikke. Simonsens Lyst syntes nærmest at være at blive Musiker for derigennem at kunne følge Slægtens Traditioner, og paa dette Grundlag modtog han Undervisning i Violinspil, senere ogsaa i Sang. Imidlertid fik han under et Ophold paa Møn Lyst til Landbruget og lod sig uddanne til Landmand. Saa kom Krigen 1864, hvor han meldte sig som Frivillig. Da han atter vendte tilbage fra Krigen, rejste han til København. Hans egentlige Tanke var at søge en passende Forvalterplads, men bestemte sig derefter til i Samraad med Komponisten, daværende Syngemester ved Det kgl. Teater Henrik Rung, hos hvem han modtog Undervisning i Sang, at slaa ind paa Sangervejen og kom ved Henrik Rungs Hjælp ind som Elev ved Det kgl. Teater, og nu var hans fremtidige Livsbane for Alvor afstukket. Det musikalske Blod rullede for stærkt i hans Aarer til, at han kunde forlade sin Slægts Traditioner. Dertil kom, at hans dygtige og musikbegavede Plejefar ikke for intet havde medvirket til at udvikle hans musikalske Grundlag.

— — —

Niels Juel Simonsen havde sin Debut paa Det kgl. Teater i Aaret 1868 som Hans Heiling i Marschers Opera af samme Navn. Han vakte straks Opmærksomhed ved sin smukke og pragtfulde Barytonstemme, der var af ualmindelig Skønhed og Magt, dertil bøjede

lig og blid og af en sjælden Renhed. Dernæst var Simonsen i Besiddelse af en udpræget medfødt dramatisk Begavelse, og han formaade at give de Skikkelser, han skabte, Liv og Sandhed som ingen anden. Han var gennem en Menneskealder den danske Operas første og bærende Kraft. At nævne Simonsens Roller vil — hedder det om ham — saa at sige være at nævne samtlige Teatrets Operaer fra hin Periode. Frem for alt var det ham, der skabte Marsk Stig i Heises Opera „Drot og Marsk“, en i Sang og Spil enestaaende Fremstilling. Naar Simonsen i sin mørke, tunge Rustning — saa tung, at ingen anden ved Teatret kunde bære den — traadte frem over Scenens Gulv, og den dejlige Røst udfoldede sig i al sin Kraft og Vælde, var det Middelalderen selv, der lyslevende steg frem for os. (Uddrag af Anna Erslevs: Tonekunstens Mestre.)

Niels Juel Simonsen som Mark Stig
i Operaen »Drot og Marsk«.

Folkets kæreste Sanger blev Simonsen kaldt. Altid var han rede til at yde sin værdifulde Assistance ved Koncerter, ikke mindst naar Menigmand kaldte. Som gammel Soldat var hans Kærlighed særlig vendt mod Vaabenbrødreforeningerne, hvor han allerhelst lod sin prægtige Røst tone, naar disse kaldte paa deres kære Sanger og Kammerat. Ogsaa i Udlandet optraadte han flere Gange. 1874 udnævntes han til kgl. Kammersanger og 1885 til kgl. Skuespiller.

Simonsen tilhørte en gammel anset Musikerslægt, der bl. a. havde beklædt Stadsmusikantembedet i Svendborg gennem fire Generationer. Hans Bedstefar var den sidste af disse. Slægten Simonsen repræsenterede saaledes en udpræget musikalsk Familie, og en Række af dygtige og ansete Musiknavne er udgaaet fra

denne Slægt. Blandt disse kan nævnes Komponisten Hans Caspar Simonsen, der bl. a. har skrevet Melodier til flere af St. St. Blichers Sange.

— — —
Niels Juel Simonsen glemte aldrig sin Tilknytning til Ringstedegnen -- Barndomshjemmet hos de to fine, stilfærdige Mennesker i det gamle, beskedne Købstadshjem i Nørregade og det fornøjelige og gæstfrie Hjem hos Plejesøsteren og Svogeren paa Knudslund, hvor han lige indtil sine sidste Aar hyppigt var Gæst, og hvor han tilbragte mange glade og festlige Stunder.

Hjemmet paa Knudslund var præget af en vis Fornemhed og hævede sig langt over Datidens almindelige Landbohjem. Proprietær Bøving og Frue havde begge stor Interesse for Sang og Musik, hvilket yderligere hidrog til, at der var Fest og Glæde, naar Kammersangeren kom paa Besøg. Knudslund var iøvrigt et Samlingssted for flere kendte Personligheder, bl. a. var Forfatteren Sophus Bauditz en jævnlig Gæst, i Særdeleshed ved Efteraarets Jagter og Jagtselskaber, hvor han sammen med Proprietæren, der ogsaa var en ivrig Jæger og en udpræget Selskabsmand, dyrkede Jagtens Glæder. (Proprietær Bøving kom til Knudslund som en velhavende Grosserersøn fra København og var selvskreven til at indgaa i Selskabslivet, saavel indenfor det daværende Ringsted som paa de omliggende større Gaarde.) Kammersanger Simonsen befandt sig altid vel paa Knudslund mellem disse glade Mennesker og i den fri Natur.

Simonsens Barndomsven og Legekammerat, Professor *Otto Borchsenius*, skrev i nogle Mindeord ved Vennens Død: — Med den Troskab og Pietet, der var Simonsens Hovedegenskab hele Livet igennem, glemte han aldrig sit Barndomshjem i Ringsted. Baade som Yngling og senere som den navnkundige Operasanger gæstede han hyppigt sine Plejeforældre og andre gamle Venner i Staden, og man behøvede kun at kalde paa ham for at nyde godt af hans herlige Røst.

Simonsens og Borchsenius Barndomshjem laa lige op ad hinanden, og de to Drengene blev derfor snart gode Venner. Otto Borchsenius' Far var Købmand og ejede den gamle Købmandsgaard, der indtil 1867 laa, hvor Apoteket nu har sin Plads. Senere hen, efter at Tiden havde ført de to Mænd ad forskellige Veje, mindedes de ofte deres Drengenaar derhjemme i Barndomsbyen.

Gammelt Billede fra Nørregade med Niels Juel Simonsens Barndomshjem (fjerde Hus set fra højre).

Kgl. Kammersanger Niels Juel Simonsen var født d. 16. Maj 1846 og døde d. 25. Maj 1906 efter længere Tids Sygdom, han blev saaledes kun 60 Aar gammel.

Ved hans Baare lød der bl. a. følgende smukke Mindeord: — Hvis det var gaaet, som vor kære afdøde Ven havde tænkt, havde vi i Dag været samlede i Kunstens Tempel for at tage Afsked med den Scene, hvis Pryd han var i henved fyrretyve Aar, og med det Publikum, som elskede og beundrede ham. Nu er det os, der maa synge for ham. Og videre lød det: For mange Aar siden sad der i Sct. Knuds Kirke i Odense en lille Dreng og ventede paa, hvad han skulde faa at høre. Saa lød en dejlig Sang: Weyses Melodi til Ingemanns Salme „Bliv hos os, naar Dagen hælder“. Den klang saa skønt, at Drengen foldede sine Hænder og ønskede, at Sangeren maatte blive ved at synge bestandig, thi han maatte kunne synge ham lige ind i Himmerig. Sangeren var Niels Juel Simonsen. — —

Faa Sangere har som han vundet saa mange Venner i vort Folk, thi han sang saa dansk som ingen anden, fordi han elskede sit Fædreland saa højt.

Den gamle Doktorgaard i Sct. Bendtsgade

Det var med Vemod, at man i 1942 saa den gamle, ærværdige Doktorgaard i Sct. Bendtsgade forsvinde. Den havde gennem ca. 200 Aar hidraget til, at Indkørslen til Ringsted fra Vest-siden havde kunnet bevare sit smukke historiske Præg. Da den gamle Gaard faldt, blev vor By atter et Fortidsminde fattigere.

— — —

Der laa et Stykke Historie gemt inden for Murene af den gamle Doktorgaard. Den blev til under et af vor Bys allertungeste Tids-afsnit, efter at den store Ildebrand d. 16. August 1747 havde hærget Byen, hvorved hele Nørregade og den tilstødende Side af Sct. Bendtsgade (denne Gade hed i gamle Dage „Klosterstræde“) samt den østre Side af Torvet og en stor Del af Sct. Hans-gade blev lagt i Aske. Ialt gik 73 Ejendomme op i Luer. Den da-værende Sognepræst *Guldberg* beretter i Kirkebogen, at fire Femtedele af Ringsted blev Offer for denne Brand, og at fire Kvinder ynkeligt omkom i Flammerne.

Der hengik derefter ikke mere end et godt Halvhundredaar, før Ulykken igen ramte Byen, idet en vældig Ildebrand i Aaret 1806 atter lagde store Dele af Ringsted i Aske, deriblandt det gamle Kloster og en stor Del af Sct. Bendts Kirke. Ialt brændte 34 Ejendomme.

Den gamle Doktorgaard, som den gennem flere Slægtled er blevet benævnt, blev opført umiddelbart efter Branden 1747. For-hen laa der paa samme Plads en Gaard af lignende Størrelse. Da den røde Hane hin Augustdag galede over Byen, gik ogsaa denne Gaard op i Luer. Jeg maa her bemærke, at Arkivernes Opbevarelser, hvad der angaar Ringsted under dette Tidsafsnit, er meget fattige, da det meste af det sparsomme Materiale, som Byen ejede paa dette Omraade, gik tabt under Branden.

Før Branden ejedes Gaarden af *Jens Pedersen Juul*. Mærkeligt

En Vinterdag ved Indkørslen til Sct. Bendtsgade, med den gamle Doktorgaard, i Slutningen af forrige Aarhundrede.

nok bemærkes denne Mand ingen Steder i de gamle Protokoller med Stilling eller Titel, men kun ved Navn. Dog giver et enkelt gulnet Blad, der løseligt findes gemt i en af Landsarkivet opbevaret Pakke, indeholdende Korrespondance vedrørende de Brandlidte i Ringsted ved Ildebranden 1747, en lille Oplysning om Jens Juul. Dette Blad bærer som Overskrift: „Repartition og Ligning“, dateret 25. August 1747, og lyder i al sin Korthed saaledes: Jens Juul er nylig kommet til Byen, Avlsmand og holdt Værtshus, Kone og en Del smaa Børn.

I gamle Dage hørte der Avling til Gaarden i Lighed med de fleste af Datidens Købstadsgaarde, og i en af de ældste Skøde- og Panteprotokoller over Ejendommene i Ringsted nævnes tvende Ejendomsjorder eller Slaadder paa Ringsted Bys Marker, den ene ude ved Aamarken bag Sct. Hans Kirkegaard og den anden udi Stubbemarken lige saa tæt ved Byen, uden for Pileborg.

Opbygningen af Gaarden blev for Jens Juul til under tunge Tryk, og han maatte bygge ad flere Gange. Dette gjaldt iøvrigt for alle de Brandlidte. Ekstra Hjælp maatte ydes dem, for at de atter kunde faa deres Hjem opbyggede. Derfor blev ogsaa de nye Bygninger i al Almindelighed tarvelige og beskedne.

Som Hjælp til Byens Genopbygning bør i første Række nævnes 10,000 Rd., som Hans Majestæt Kong Frederik V, under 2. Januar 1748, allernaadigst skænkede til de Brandlidte udi Ringsted, og som var at udbetale i flere Aar fra nævnte Aar at regne.

Ifølge de i Landsarkivet opbevarede Taksationsberegninger vilde det koste 2371 Rigsdaler, 5 Mark og 10 Skilling at opbygge Jens Juuls Gaard, og han ejede selv af Midler kun 320 Rd. Resten maatte ad anden Vej skaffes til Veje. Brandforsikring fandtes endnu ikke.

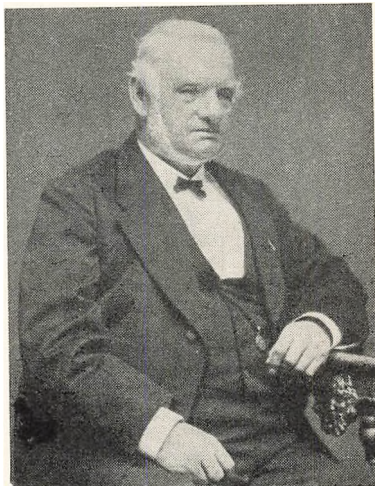
I første Omgang byggede Jens Juul kun 8 Fag til Gaden og 17 Fag til Gaarden, og han maatte have Forpagter *Wiumb* paa Billesborg som Kautionist for at kunne genopbygge sin Gaard.

Aaret 1754 skøder omtalte Jens Juul Gaarden til Kgl. Majestæts Regiments-Kvartermester *Christian Friborg*, som da ejede den i de følgende 10 Aar.

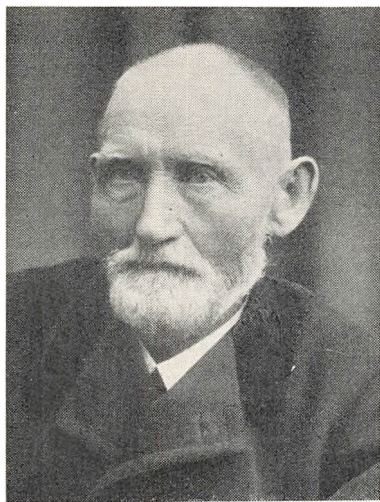
Blandt de senere Ejere ses følgende Navne, der i særlig Grad har haft Tilknytning til Datidens Ringsted: Kgl. Majestæts Byfoged og Byskriver samt Auktionsdirektør *Bertel Siersted*, kgl. privilegeret Farver *Hans Henrik Freiesleben* og dennes Søn, Hestehandler *Johan Freiesleben* (se Side 65 om Slægten „Freiesleben“).

Aar 1808 blev der givet Approbation paa Udstykningen af Benløse Fæled, ogsaa kaldet „Nørregades Fæled“, hvorefter Lodden Nr. 34, Areal 1 Td. Land blev tildelt Gaarden. Denne Jordlod ses at have hørt til Gaarden indtil sidste Halvdel af forrige Aarhundrede. En ældgammel Grundskyld, bl. a. til Ringsted Latinskole, senere til Kordegnen ved Sct. Bendts Kirke samt til Ringsted Klosters Ejere er den Dag i Dag hæftet paa Gaarden.

1848 bliver Gaarden, ifølge Auktionsskøde, overdraget Krigsraad, Distriktslæge *Johan Henrik Klingenberg Krebs* (Apoteker Axel Wengels Morfar), og det hedder i dette i Datidens snirklede og højtidelige Stil:

Krigsraad, Distriktslæge Krebs,
den første Læge i Gaarden.

N. Christophersen.

Conrad Johan Christian Harhoff, Ridder af Dannebrog, virkelig Justitsraad, Byfoged i Ringsted Kjøbstad, Herredsfoged i Ringsted Herred, Birkedommer i Skjoldnæsholm og Svenstrup Birker samt Skriver i bemeldte Jurisdiktion, gjør vitterligt: At Aar 1848, d. 19. Juni, blev efter forud sket behørig Bekjendtgjørelse, saavel i offentlige Tidende som ved opslagen Plakater og Trommeslag i Ringsted Kjøbstad afholdt 5te Auction over den Kjøbmand *Carl Adolph Jacobsens* Fallitbo tilhørende Gaard, Matr. Nr. 7 og Forsikring

Nr. 7 paa samme Bys Sct. Bendtsgade o. s. v.

Gaarden blev derefter ved sidste Auktion tilstaaet Krigsraad Krebs. Krigsraaden ejede og beboede Gaarden indtil sin Død 1882. Derefter overdroges den Aaret efter til Læge *N. Christophersen*.

I den afhændede Ejendom forbeholdt to af Krigsraadens Døtre, Frkn. *Krebs*, sig en Lejlighed bestaaende af 5 Værelser mod Sct. Bendtsgade, nærmest Amtstuegaarden og imod det saakaldte Stræde, uopsigeligt fra Køberens Side i 10 Aar og med Ret til, ifald en af dem skulde falde bort, at maatte tage en anden Dame til sig paa samme Betingelser.

Aaret 1908 overdroges Ejendommen til Fru *Karen Marie Christophersen*, født Frandsen, hvorefter hun 1918 sælger den til sin Søn, Læge *C. F. Christophersen*. Læge Christophersen ejede da Gaarden indtil 1930,

C. F. Christophersen.

Professor Vilh. Andersen under det store Kastanietræ i den gamle Dok'orgaard. Billedet er taget ved Byfesten i August 1941, da Professoren blev udnævnt til Byens Æresborger.

hvorefter han solgte den til dens nuværende Ejer, Læge *Johs. Worm*.

Den gamle Doktorgaard var vist egentlig allerede af Læge C. F. Christophersen dømt til Fald, og han var paa et vist Tidspunkt ikke helt utilbøjelig til at ville sælge Gaarden til Nedrivning. Dog, den fik Lov endnu i en Aarrække at pryde Indkørslen til den gamle historiske By.

Et nyt Billede er nu traadt i Stedet, men Mindet om den gamle Gaard i Sct. Bendtsgade, der gennem ca. 100 Aar havde været beboet af Læger og saaledes været et af Byens mest søgte Huse,

vil sikkert leve videre. Utallige er de Mennesker, der er gaaet ud ad Porten i den gamle Doktorgaard efter at have hentet Hjælp og Trøst hos Lægen.

Den gamle Kastanie.

Naar man stod i Porten til den gamle Doktorgaard og saa ind i denne, blev man betaget af den Skønhed og Idyl, der her mødte En. Dette skyldtes ikke mindst det store, smukke Kastanietræ, der bredte sin mægtige Krone ud over Gaardspladsen. Ogsaa dette blev dømt til Undergang. Træet havde iøvrigt i dets sidste Leveaar tabt noget af sin Livskraft. Det var begyndt at visne i sin hidtil saa smukke Krone. Dets Levetid var forbi samtidig med den gamle Gaard, for hvilken det havde været en enestaaende Pryd. Maaske var det de sidste Aars strenge Vintre, der havde mærket det smukke Træ. Indtil dets Fald havde Træet staaet som et smukt Minde om afdøde Læge C. F. Christophersen, der som ung Mand havde plantet dette Træ.

„Postgaarden“ fra dens Tilblivelse

Anno 1742, den 13. August, indfandt sig paa Ringsted Raadstue en Mand ved Navn *Peder Hansen Freiesleben* og begærede at blive Borger i Ringsted, hvor han vilde ernære sig som Købmand. Han kom hertil fra Køge og blev Stamfader til en udbredt og velagtet Ringsted-Slægt, som fik stor Indflydelse inden for Ringsted By's Historie gennem et Aarhundrede, var bl. a. Ejer af mange af Byens Gaarde og Huse. Peder Hansen Freiesleben er den egentlige Grundlægger af den gamle, smukke Postgaard. Hvor denne nu ligger, laa før Branden 1747 tre Ejendomme, hvoraf Købmand Freiesleben ejede den midterste (der hvor den nuværende Midterfløj af Postgaarden ligger): De tilstødende Naboejendomme, henholdsvis mod Nord og Syd, ejedes paa dette Tidspunkt af *Niels Pedersen*, Borger og Vognmand, og *Ane Dorthea*, salig Stadsmusikant *Casper Hjorths* Enke. Ved Branden 1747 nedbrændte ogsaa de tre nævnte Ejendomme, men blev atter opbygget af de respektive Ejere. I de ældste Skøde-, Brand- og Taxationsprotokoller nævnes Købmand Freieslebens Gaard som den største af de tre Ejendomme og beskrives som en anseelig og herskabelig indrettet Gaard. Forlænge til Gaden, bestaaende af 18 Fag. Grundmuret til Gaden og Bindingsværk til Gaarden. Teglhængt og Gebrockentage. 2 Lofter høj, med Kvist i Midten paa 8 Fag. De to Naboejendomme beskrives som opført af Bindingsværk og mindre anseelige. De blev begge tilkøbt af Peder Freiesleben i Aarene 1756 og 1782. Peder Freiesleben døde 1787 og overlevedes af hans Enke (hendes Dødsaar er ikke optegnet). Disse tre Ejendomme med tilstødende Grunde kom saaledes til at udgøre det store Grundareal, hvoraf Postgaarden har bestaaet indtil Udstykningen af Gaarden i de senere Aar fandt Sted.

Anno 1794 galede atter den røde Hane over Ringsted og lagde

14 Gaarde og Huse i Aske, foruden at 5 andre Ejendomme blev delvis ødelagt. Dette skete Natten mellem den 10. og 11. Marts. Branden begyndte hos en Bager i Sct. Hansgade 3 (nuværende Bagermester *Jensens* Ejendom) og bredte sig ogsaa til de tre omhandlede Ejendomme.

Postgaarden blev derefter genopført af Købmand, Ritmester *Peder Freiesleben*, f. 1761, d. 1828, der var Søn af fornævnte *Peder Freiesleben* og som ved Moderens Død havde overtaget Faderens Forretning (de to tilkøbte Ejendomme blev ikke senere genopførte). Som Købmand, Postbefordrer, Gæstgiver etc. udfødede Ritmester *Freiesleben* en stor og omfangsrig Virksomhed og var i sin Tid Ringsteds mest ansete Mand.

I de gamle Taxationsprotokoller gives der en meget detailleret Beskrivelse over Postgaarden, saavel over Hovedbygningen som Gaardens øvrige Bygninger. Nogle faa Optegnelser fra den Tid kan maaske have Interesse, hvorfor jeg hidsætter disse, der giver et Billede af den gamle minderige Postgaard, der er den eneste nuværende Bygning i Ringsted af Betydning fra den gamle Tid, fra regnet Sct. Bendts Kirke. Gaarden minder i sin Stil om en Herregaard, og man vil deraf kunne slutte, at dens Bygherre og daværende Besidder har været en af Ringsteds Stormænd.

Ved den første Taxationsforretning over Gaarden efter dens Genopførelse, efter Branden 1794, hedder det om Postgaarden: — Hovedbygningen: 60 Alen lang, 18 Alen dyb, Grundmur, 4 Alen Kælder, 2 Alen under Jorden og 2 Alen over Jorden, Mur $1\frac{1}{2}$ Alen tyk. I Kælderen fandtes Vinkælder med tilstødende Vinstue, Sildekælder, Hør- og Husholdningskælder etc. Stue-Etagen var 5 Alen høj, Murtykkelse 1 Alen, og indrettet til Krambod, Skriverkontor — ogsaa benævnt Postkontor — Skænkestue, Værelser og Gange, dernæst en Sal, hvor Loftet var gibset med Stukkaturarbejde. Ligeledes en Sal i Kvistetagen med en Niche med Arkitrav (i græsk og romersk Bygningskunst en Tværbjælke, der bæres af Søjler og selv bærer Tagkonstruktionen). Bygningen er dog gennem Aarene undergaaet forskellige Forandringer, f. Eks. udgjorde første Sal ved Bygningens Opførelse en Kvist, 21 Alen lang og $4\frac{3}{4}$ Alen høj. Denne blev 1837 ombygget til en Etage, der strakte sig over hele Bygningen, med en Kvist over denne paa 8 Fag og med en Frontspids til Gaden (i det væsentligste som Midterpartiet af Bygningen fremtræder i Dag).

Hotel Postgaarden som den saa ud før Ombygningen i 1880'erne.

Denne Ombygning blev foretaget af den daværende Ejer, Gæstgiver *L. E. Müllers* Enke, og samtidig blev der indsat nye Vinduer overalt. Som det fremgaar af Bygningen af i Dag, bestaar Vinduerne mod Gaarden af smaa Ruder, hvad der ogsaa har været Tilfældet mod Gaden, men er saa senere blevet moderniseret.

Oprindeligt har der været to Indgange mod Gaden med Trapper af hugne Sten. Den nuværende Hovedindgang med den høje Stentrappe og den smukke Portal, med den kongelige Inskription med Christian VIII's Navnetræk og den forgyldte Krone samt Posthornet og de to forgyldte Løver, dertil Inskriptionen „Kongelig Postgaard“, omtales første Gang 1847. Tidligere var der anbragt to høje, smukke Jernlygter ved Foden af Trappen, men disse er forlængst forsvundet.

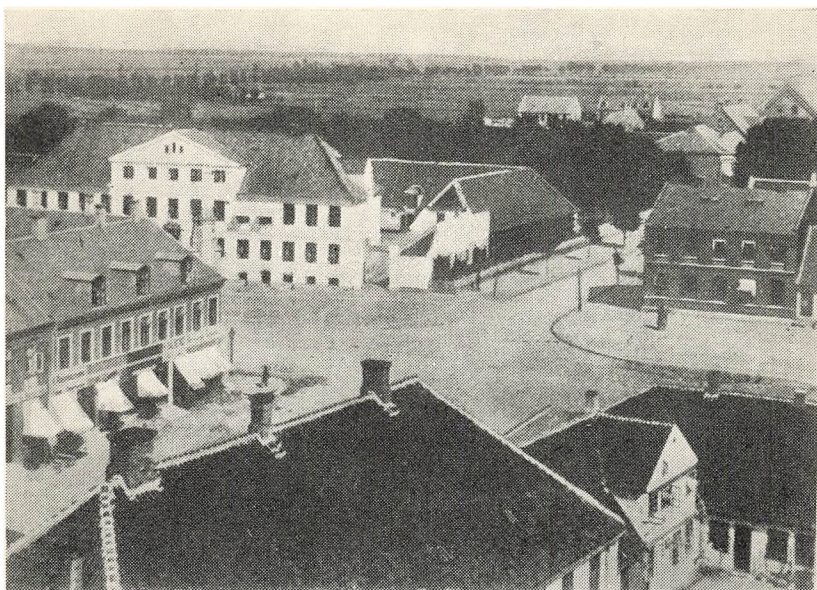
Fra den ældste Tid ses der at have været Hestestald i Kælderen i den nordre Ende af Hovedbygningen, idet der er fundet Rester af Hestebaase. Senere blev denne Kælder omdannet til Gæstgiveri, kaldet „Den lille Postkælder“, hvor særlig Landevejens farende Svende holdt til. Ligeledes var der forhen et Gæstgiveri i Kælderen mod Syd, „Den store Postkælder“, hvor Landboere og Handelsmænd havde deres Tilhold. Før det lille Anlægs Tilblivelse havde Hestemarkedet sin Plads paa dette Sted, og det

faldt derfor saa ligetil, at man drak Lidkøb i „Den store Postkælder“, der iøvrigt alle Dage nød et godt Ry.

De lave, runde Stenstøtter, der endnu har sin Plads foran Postgaarden, og som forhen blev benyttet til at binde Hestene ved, er ligeledes et Minde fra gamle Dage. Man kan saaledes endnu finde Rester af Jernringene, der har været anbragt øverst i Stenene.

Ved den store Ombygning af Postgaarden i 1889 blev Hovedbygningen forlænget med en Tilbygning mod Nord og en Hjørnebygning mod Sect. Knudsgade. Dertil blev den nordre Sidebygning i Gaarden omdannet til Balsal, hvorefter Bygningen i sin Helhed kom til at fremtræde i sin nuværende Skikkelse. Mangt og meget blev derefter ændret ved den gamle Gaard. Mange af de gamle Traditioner blev brudt og maatte give Plads for nye Forhold. I gamle Dage var det Fragt- og Postbefordringsvæsenet, og det ofte eventyrlige Liv dette medførte, der i særlig Grad prægede Livet i og omkring Postgaarden. Her holdt de gamle Postdeligencer Rast, naar de med gjaldende Posthorn holdt deres Indtog i Byen. Her gjorde Kongen Ophold, naar han var paa Rejse gennem Sjælland, og der stod derfor altid Heste opstaldet paa Postgaarden til Afløsning af Kongens Heste.

Ringsted var som Sjællands Midtpunkt stærkt besøgt af Rejsende. Før Jernbanens Fremkomst gik Sjællands Hovedpostrute over Ringsted, og det paahvilede Byens Vognmænd og iøvrigt ogsaa Vognmændene i de andre Købstæder, som laa ved Hovedpostruten, at varetage saavel Fragt- som Personbefordringen. De gamle Postgaarde, der endnu findes i Købstæderne, stammer saaledes fra den Tid. At de paagældende Gaarde fik Navn og Privilegium som kongelige Postgaarde, betyder ikke mere end hvad der ogsaa var gældende for de kongelige privilegerede Landevejskroer. Det var Postgaardenes særlige Opgave at sørge for de Rejsendes Bekvemmeligheder, medens Hensynet til det egentlige Postkontor kom i anden Række. Saaledes oplyser Hovedarkivar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet, H. Hjorth-Nielsen, at det langtfra altid var Tilfældet, at Postkontoret var anbragt i den paagældende Bygning. Derimod var som Regel Befordringskontoret i Postgaarden, og hyppigst var det den paagældende Gæstgiver, der var Opsynsmand ved Befordringsvæsenet, hvis Opgave det ogsaa var at sørge for, at Post-

Postgaarden og dens Udbygninger (1880'erne). Billedet er taget fra Sct. Bendts Kirketaarn.

deligencerne var i behørig Orden, og samtidig saa han sin Regning ved at have Gæsteværelser til Brug for de Rejsende. Det kan i denne Forbindelse nævnes, at Forfatteren *Sophus Schandorphs* Far i sin Tid var ansat som Leder af Befordringsvæsenet i Ringsted, men boede selv i et gammelt Hus paa Torvet, kaldet Hestemøllestedet, der, hvor Sparekassens Bygning nu ligger, og her er Digteren født. Faderen var iøvrigt to Gange konstitueret som Postmester i Ringsted, nemlig 1830 og 1837, og skildres som en jovial og hjertensgod Mand.

— — —

Nogle Linier fra et Digt, som en anden af Ringsteds berømte Sønner, Forfatteren *Otto Borchsenius*, skrev ved Sophus Schandorphs 60 Aars Fødselsdag, 1896, hvori ogsaa nævnes Digterens Far, skal her hidsættes.

Med den gyldne Tresse om Kasketten kan din Far jeg huske,
og den gule Deligence med de røde Dagvogns-Kuske.
Alt, hvad du har skildret, mens du vandt dit Ry,
høre ogsaa med til mine Minder fra den gamle By.

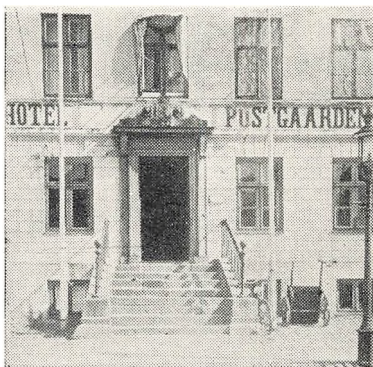
Den store Have med de mange Lysthuse var ogsaa et Samlingssted for Byens Borgere. Her blev der igennem en Aarrække afholdt Abonnementskoncerter. Ligeledes hørte der en meget benyttet Keglebane til Gæstgiveriet, og m. a.

Aar 1829 berettes der at have været en Brand i Naboejendommen mod Nord (Brændevinsbrænder *Jacob Hansens* Gaard, nuværende Smedem. *Lykkemarks* Ejendom), som nær ogsaa havde angrebet Postgaarden, men nøjedes dog med at beskadige den nordre Indkørselsport.

Et Hundrede Aar senere var der atter en Brand paa Postgaarden, idet Gaardens gamle Staldbygninger nedbrændte i 1921.

En Periode af Postgaardens Historie — vel nok den mørkeste Periode inden for dens Tilværelse — var, da den gamle, stolte Bygning var besat af en fremmed Krigsmagt, og hin 29. Oktoberaften 1943, da en Bombe med et frygteligt Brag, der hørtes over den hele By, eksploderede inden for Postgaardens Mure og rystede den i sin Grundvold, saa Murbrokker og Glasskaar spredtes over det ganske Fortov, uden dog at anrette varig Skade, vil sent blive glemt.

Postgaarden blev dog det følgende Aar atter frigivet og kunde, efter en større og gennemgribende Reparation, atter fremtræde i sin tidligere Skikkelse, som Byens gamle, ansete Hotel.

Postgaardens Hovedportal.

NAVNE OG DATA:

Postgaardens Ejere gennem 200 Aar, fra dens Tilblivelse. (Skødet er lagt til Grund). Heri indbefattet de i 1756—1782 tilkøbte Nabogaarde, der sammen med Hovedgaarden kom til at danne Grundarealet for den store Ejendom.

Peder Hansen Freiesleben, Købmand	1742 (?)—1786
(ejede i hvert Fald Gaarden i 1745)	
Dennes Enke Johanna Kirstina	1786—1803
Deres Søn, Peder Freiesleben, Ritmester og Købmand	1803—1812
(Skøde af Skiftekommissærerne i Enke Johanna Kirstinas Stærvbo (Dødsbo), hvorunder Stederne 65 - 66 - 67 (de tre sammenlagte Ejendomme) er begrebne, dat. 11. Jan. 1803).	
Lauritz Elisæus Müller, Brændevinsbrænder og Gæstgiver..	1812—1836
Dennes Enke, Noline, født Thrane	1836—1837
Deres Søn, Niels Johannes Müller, Forstkandidat	1837—1845
Christian Henrik Friis, Proprietær	1845—1847
(Auktionsskøde af 25. Maj 1845 til Købmand Grundtvig, med paategnet Transport fra denne til C. H. Friis).	
Carl Vilhelm Hasfeld, Proprietær	1847—1886
Dennes Søn, Alexis Johan Hasfeld, Overintendant	1886—1908
Sidstnævntes Enke, Olga Hasfeld, født Olivarius	1908—1911
(Navnet Hasfeld er endnu og vil fremdeles være knyttet til Ringsted gennem Overintendant A. I. Hasfeld og Hustrus Legat for unge Haandværkere i Ringsted).	
Svend N. Svendsen, Fabrikant	1911—1943
(Ovennævnte Ejer har 1913 opført den store Ejendom mod Sct. Knudsgade, og denne samt den tilstødende Have, er sammen med Hjørneejendommen ved Salget i 1943 adskilt fra den egentlige Postgaard og ejes fremdeles af Fabrikant Svendsen).	
Aage Sørensen, Hotelejer	1943—1944
Industriforeningen for Ringsted og Omegn	1944—

De gamle Inka-Tapeter paa Ringsted Raadhus

For mange Aar siden, omkring 1830'erne, strandede et Skib ved en af de danske Kyster. Ombord paa dette Skib fandtes bl. a. en Sending meget sjældne og kostbare Panorama-Tapeter (Inka-Tapeter) fra *Dufour* og *Leroys* Værksted i Paris. Paa en eller anden Maade kom Tapeterne paa Auktion i Danmark, hvor de blev solgt og derefter sendt til Ringsted. Disse Panorama-Tapeters Oprindelse stammer fra Begyndelsen af 1800'Aarene og var af høj kunstnerisk Værdi. De fremkom i Frankrig efter den store Revolution som en Erstatning for de mere kostbare Gobeliner, der i 17.—18. Aarhundrede var saa eftertragtede.

Det lyder næsten som et Eventyr, at de omtalte Tapeter, der var med det strandede Skib, netop skulde havne i Ringsted.

Inden for ovennævnte Periode blev som tidligere nævnt kgl. privilegeret Postgaard i Ringsted ombygget, hvorved Hovedbygningen blev fornyet med en første Sals Etage, og hvori den før omtalte kongelige Modtagelsessalon blev indrettet med det for Øje, at den kongelige Familie skulde befinde sig vel, naar Majestæterne var paa Rejse gennem Sjælland og ønskede at gøre Op-

Soitilbedelsen paa Cuzco-Templet.

En Inka-Familie ved Teltet.

hold paa Postgaarden eller overnatte i Staden. En saadan forestaaende Begivenhed blev den egentlige Aarsag til, at disse sjældne Tapeter fik deres Plads paa Postgaarden i Ringsted.

Hans Majestæt *Kong Frederik VI* med Familie havde paa nærværende Tidspunkt anmeldt deres Besøg i Ringsted, og man paa-tænkte derfor i den Anledning at give Postgaarden en særlig Udsmykning, saaledes at denne kunde være værdig til at modtage de kongelige Herskaber. Tilfældet kom her til Hjælp. Man købte de fornævnte Inka-Tapeter og lod dem opsætte i det omtalte Kongeværelse, og man skabte derved en smuk og værdig Ramme om en kongelig Gæstebolig. Her havde de pragtfulde Panorama-Tapeter deres Plads gennem et Hundrede Aar, indtil atter en Ombygning af Postgaarden fandt Sted i 1925. Ved Ringsted-Arki-tekten *Niels Svendsens* Initiativ blev de gamle Tapeter, der paa dette Tidspunkt var meget ramponerede, reddet fra Undergang. De blev med stor Forsigtighed nedtaget og sendt til København, hvor de blev ophængt i Akademisk Arkitektforenings Lokaler. Derefter var de i en Periode opbevaret paa Kunstindustrimuseets Loft, indtil de ved Arkitekt, Professor *Steen Eiler Rasmussens*

Mellemkomst atter blev draget frem i Lyset og havnede i den By, hvor de oprindelig hørte hjemme. De smukke, farverige Tapeter pryder nu Væggene i et af Værelserne paa Ringsted Raadhus, hvor de, efter at Malerne *Erling Højgaard* og *Knud Merrild* har givet de gamle Tapeter en gennemgribende og nænsom Istand-sættelse, nu straalere i nye, friske Farver.

Motiverne til disse Panorama-Tapeter stammer fra det indian-ske Kulturfolk „Inkaer“ (deraf Navnet „Inka-Tapeter“), der ved Amerikas Opdagelse beboede det nuværende Peru.

Den store Opdagelsesrejsende »Pizarro« hos Inkaerne.

Slægten „Freiesleben“ og dens Tilknytning til Ringsted

Hans Henrik Freiesleben, f. 1683, d. 1757, nævnes første Gang som hvervet Rytter i et Hjælpekorps, der i Oktober 1700 blev sendt fra Danmark til Sachsen. Han stod senere i første fynske Rytterregiment og bosatte sig — efter i 1719 at have ægtet en Datter af Byfoged *Marup* i Køge — i denne By som Tobaksplanter. En Søn af førstnævnte var *Peder Hansen Freiesleben*, f. 1719, d. 1786, Købmand og Kirkeforstander i Ringsted. Denne havde flere Sønner. En af disse var kgl. privilegeret Farver i Ringsted *Anthon Freiesleben*, f. 1748, d. 1794. En anden Søn, *Hans Henrik Freiesleben*, f. 1749, d. 1823, var Forpagter af Bavelse, senere Ejer af Hovedgaarden *Lerchenfeldt* og sidst Købmand i Ringsted. En tredje Søn var Ritmester og Købmand *Peder Freiesleben*, f. 1761, d. 1828.

Slægten „Freiesleben“ nedstammer fra en gammel bøhmisk Adelsslægt, og har erholdt Vaabenbrev i Aaret 1544 af den tyske Kejser Karl den V.

Navnet „Freiesleben“ betyder „den frie levende“. Vaabnet er sort, deri et gyldent trespidset Bjerg, paa hvis to forreste Spidser staar en væbnet Mand, hvilende med venstre Haand paa Verdens-Globen, der staar paa Bjergets bageste Spids, og holdende et rødt Hjerte i den opstrakte Haand.

Peder Hansen Freiesleben, der blev en af Ringsted By's Stormænd, fandt sammen med sin Hustru deres sidste Hvilested i Sct. Bendts Kirke, og man vil paa Kirkens Gulv, umiddelbart i Nærheden af Prædikestolen, kunde se en stor og smuk Gravsten med Inskription, som fortæller:

Her
hviler ved hinandens Side,
hvilke fordom hvilte ved hinandens Bryst.

Manden
velædle og fornemme
PEDER HANSEN FREIESLEBEN,
født den 20. Juli i 1719,
døde den 24. Juli i 1786.
Kjøbmand i Ringsted i 44 Aar.

Hustruen
Madam JOHANNA KIRSTINA ANTONI,
født den 30. Marts i 1728,
døde den ?

Deres Ægteskabs Aar vare 40.
Deres Ægtestands Frugter 15 Børn.
Deres Liv var prøvelsesfuldt.
Deres Flid utrættelig.
Deres Kærlighed mod Afkom mønsterrig.
Deres Minde bliver derfor uforgængelig.

Lidt om Valdemarernes Kirke efter Branden 1806

Læserne vil maaske synes, at der i en Bog om det gamle Ringsted ikke bør mangle en Omtale af Sct. Bendts Kirke, Byens eneste og smukkeste Mindesmærke fra den ældste Tid, naar man undtager de tre ærværdige Tingsten paa Torvet. Men da Kirkens Historie forlængst er udarbejdet og nedskrevet af nogle af vort Lands mest berømte Historikere, der jo langt overgaar min Ringhed, har jeg ikke turdet indlade mig paa en saadan Opgave. Dog føler jeg, trods dette, at der vilde være et Tomrum, om ikke Valdemarernes gamle Kirke var omtalt i Bogen, hvorfor jeg har tilladt mig at gengive et lille Afsnit af Kirkens Historie, bygget over nogle Udtalelser fra 1863 af den berømte Arkæolog og Historiker, Professor *Worsaae*. Anledningen til, at disse Udtalelser naaede Ringsted, var, at Inspektionen for Ringsted Kirke havde indbudt Menigheden til et Møde paa Raadhuset for at tage under Overvejelse, hvorvidt denne maatte være villig til at yde Bidrag til en paatænkt Restaurering af den vestre Gavl og Opførelsen af et Spir paa Taarnet. (Kirken havde paa nærværende Tidspunkt fladt Tag med en Kugle og et Jernkors.)

— I Begyndelsen af forrige Aarhundrede, omtrent samtidig med at Ringsted mistede sit ældgamle Landsting og derved en af de sidste Rester af sin gamle Herlighed, udbrød der den 21. Juni 1806 en heftig Ildsvaade, som fortærede hele Ringsted Kloster og derefter angreb Kirken. Taarnet brændte, og det smeltede Tagbly saavel som de næsten smeltede Klokker faldt ned paa de gamle Korhvelvinger, der imidlertid til Lykke for Kirken var stærke nok til at modstaa baade Stødene og Ilden. De to Kapeller ved Korfløjene, i hvilke tidligere Latinskolen og Landstinget havde deres Plads, blev stærkt beskadiget af Ilden, ligesom den vestlige Hvelving, der ogsaa senere styrtede sammen og knuste

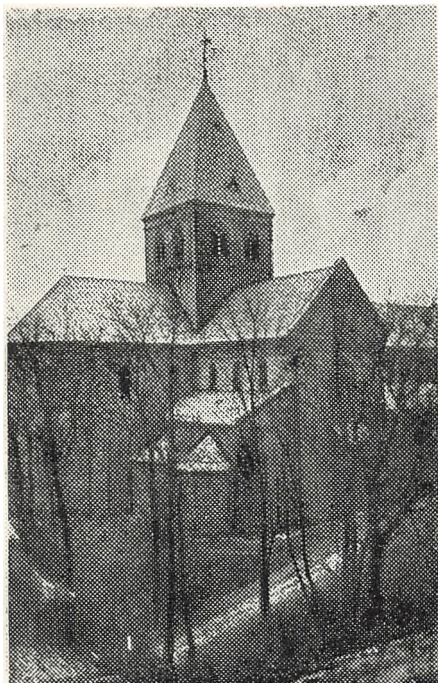

Sct. Bendts Kirke i 1850'erne. (Efter en gl. Tegning.)

Orglet. Kirken var nu i lang Tid i den ynkeligste Tilstand. Ikke alene Englænderne under deres Ophold paa Sjælland, men Sjællænderne selv brugte den flere Aar efter som Oplagssted for Hø. Forskellige Planer om dens Istandsættelse, ja, endog Planer om Nedrivning af den gamle og Opførelse af en hel ny Kirke var fremme, indtil man endelig blev enige om en Restaurering, som vel bevarede Kirken i dens væsentligste Træk, men som i arkitektonisk Henseende var en Ytring af det samme sørgelige Barbari, der har mishandlet saa mange af vore Mindesmærker fra Fortiden. Taarnet fik ikke mere noget Spir, Kirkens Tag blev trukket helt ned over Sideskibene, hvorved alle Højkirkens Vinduer lukkedes og Kirken berøvedes en stor Del af sin Lysning. Hele den vestlige Hvælving blev nedrevet og Kirken saaledes betydelig forkortet, og endelig blev hele Kirken oversmurt med et tykt Lag Cement, som fuldkommen dækkede det smukke, ældgamle Murværk.

Ved Ildebranden og de deraf følgende Arbejder havde naturligvis ogsaa Kongegravene i Kirken maattet lide meget. Gravstenene var ikke alene udslidte, men ogsaa knækkede i mange Stykker. Baade Kongegravene og den Kirke, som Valdemar den Store midt i al sin Magt havde rejst til et Gravsted for sig og sin Slægt, frembød et ligesaa ynkeligt, som for det danske Folk nedværdigende Skue.

De senere Aar formaacde dog at raade Bod paa de værste Misgreb. Cementpudset blev fjernet og den gamle Murflade med alle sine rige Afvekslinger af Farvespil igen bragt for Dagen, det uformelige store Tag over Kirkens Skib blev brudt, og et eget Tagværk atter lagt saavel over

Sct. Bendts Kirke efter den store Restaurering 1900—1909.

Lavkirken som over Højkirken, hvis Vinduer paany aabnedes, som i Kirkens bedre Dage. Den gamle Døbefont, der under Kirkens Vanrøgt var bortsolgt, blev atter bragt tilbage til Kirken, og endelig blev nye, simple, men dog passende Gravstene henlagt over Kongegravene. Endnu var der tilbage saavel at ombygge den vestlige Gavl, der blev stærkt kritiseret for sin grimme Stil, samt at give Taarnet et Spir, der kunde svare til Kirkens anselige Størrelse og Højde.

Disse Spørgsmaal blev nu behandlet paa et Raadstuemøde den 23. Januar 1863. Daværende Provst

Steenberg forelagde Sagen for Menighedens Medlemmer og gjorde Forsamlingen bekendt med den Maade, hvorpaa man havde tænkt at tilvejebringe de fornødne Midler til dette Byggearbejde, der iflg. en af Justitsraad, Bygningsinspektør *Hansen* udfærdiget Tegning og Overslag vilde medføre en Bekostning af ca. 41,372 Rdl., som vilde være at udrede af Kirken i Forbindelse med Købstadens og Landsognets Beboere, samt paa anden Maade. Menighedens Bidrag blev bestemt til 400 Rdl. aarlig og vilde i Forhold til Folketallet, der paa dette Tidspunkt udgjorde for Ringsted Købstad 1653 og for Landsognet 1133 Personer, og i Henhold til Ligningslisterne blive paalagt Skatteyderne efter følgende Skala: For Købstadens Vedkommende af de lavest beskattede 17 Sk. og

Det indre af Sct. Bendts Kirke i forrige Aarhundrede.

af de højest beskattede 4 Rdl. 41 Sk., og for Landsognets Vedkommende fra 12 Sk. til 3 á 4 Rdl. — Til de højest beskattedes Klasse hørte i begge Kommuner kun nogle enkelte Personer.

Resultatet af dette Raadstuemøde blev desværre negativt, til Trods for, at Provst Steenberg paa det varmeste anbefalede Sa-

gen. Et nyt Møde blev berammet til den 6. Februar. Resultatet af dette bragte Sjællandsposten den følgende Dag i faa Linier:

— Ved det igaar af Kirkeinspektionen, ifølge Stiftøvrighedens Ønske, foranstaltede Møde paa Raadstuen heri Byen blev Spørgsmaalet, om Menighedens Medlemmer af Kjøbstad- og Landkommunen var villig til at udrede 400 Rdl. aarlig til det paatænkte Byggearbejde ved Kirken, med stor Majoritet besvaret benegtende.

Sct. Bendts Kirke fik saaledes Lov at beholde sit flade Taarn og sin grimme Vestgavl, indtil den nye Restaurering, der blev foretaget i Aarene 1900—1909, under Professor *H. Storcks* Ledelse og som genskabte Kirken i dens oprindelige Skikkelse som et af vort Lands skønneste Bygningsværker fra Middelalderen.

Sognepræster ved Sct. Bendts Kirke siden Branden 1806.

Christopher Schrøder	1800—1813
Dr. theol. P. H. Mønster	1813—1829
N. L. Chr. Bentzon, Provst	1830—1846
Fr. Laurentius Steenberg, Provst	1847—1870
Dr. theol. Fr. Vilh. Andersen, Provst	1871—1894
Fr. Stahlfest-Møller	1895—1915
Johs. Lind	1915—1927
Johs. Vilh. Beck, Amtsprovst	1928—

Sct. Jørgensgaard i Ringsted

Navnet „*Sct. Jørgens Gaard*“ eller *Sct. Jørgens Hospital*, ogsaa kaldet „*Helliggejsthus*“, stammer fra Middelalderen og betød Hjem for Spedalske — denne Middelalderens frygtelige Svøbe for Europas Folk. Saadanne Hospitaller for Spedalske fandtes i stort Tal i de fleste europæiske Lande, ogsaa i mange af Danmarks Købstæder. I Løbet af det 16.—17. Aarh. begyndte Sygdommen at blive trængt tilbage og har ikke senere vist sig her i Danmark. Ogsaa Ringsted havde et *Sct. Jørgens Hospital*, der laa i Nørregade, der hvor nu *Sct. Jørgensgaard* har sin Plads. Hospitalet havde sit eget Kapel og Kirkegaard og nævnes saa langt tilbage som 1261. Paa middelalderlig Vis skaffede det sig en Del af sine Indtægter ved at sende en Terminsbroder (Klosterbroder) ud i Omegnen for at tigge Penge og Naturalier, ligesom man mødte op med en Pengekasse, hver Gang en fremmed Adelsmand gæstede Byen. Efter Reformationen vedblev Hospitalet at bestaa som Fattighus, indtil det i 1631 blev ophævet. Hospitalets Indtægter blev derefter overført til *Vartov* i København, mod at Ringsted fik Lov til at belægge fire Senge heri. Det var frygtelige Tilstande disse stakkels Mennesker, som var angrebet af Spedalskhed, levede under, uhelbredelige og afspærrede fra Omverdenen. Dertil kom den slette Forfatning, hvorunder Hospitalet befandt sig. Kapellet, hvori Lemmerne havde deres Bolig, var nedfaldet, Kirkegaardsmuren afbrudt o.s.v.

Ifølge *Resens Atlas* skal der desuden ved den nordre Ende af Nørregade have ligget et *Sct. Gertruds Kapel* eller Hospital. Betegnelserne *Sct. Gertruds Plads* og *Sct. Jørgens Hospitals Kirkegaardsstræde* er ogsaa anført paa *Resens Kort* over Ringsted fra ca. 1670. Kirkegaardsstrædet var en lille Smøge, der gik ud mod Øst fra Nørregade.

— — —

Efter Hospitalets Ophævelse og Kapellets Nedbrydning overgik *Sct. Jørgensgaard* med tilhørende Jordarealer til privat Eje.

Gaardinteriør fra den 200 Aar gamle Sct. Jørgensgaard i Nørregade.

Ved den store Brand i 1747 nedbrændte Gaarden, og en ny Gaard blev opført, der fik samme Navn. En Del af denne Gaards ældste Bygninger staar endnu som et Minde fra den Tid.

— — —
Ved en Udgravning i Nørregade i forrige Hundrebaar, ud for Sct. Jørgensgaard, kom der Kranier og Rester af Menneskeben til Syne som et dystert Minde om Middelalderens Mørke.

— — —
En af Sct. Jørgensgaards senere Ejere, Kreaturkommissionær *P. L. U. Fischer*, adskilte Jorden fra Gaarden og byggede *Ny Sct. Jørgensgaard* lidt uden for Byen. Denne Gaard blev i 1903 solgt til Proprietær *J. A. Løvengreen*. Den gamle Sct. Jørgensgaard i Nørregade ejes nu af Fru *Nanna Fischer*, Enke efter Kreaturkommissionær *Chr. Fischer*, Søn af *P. L. U. Fischer*.

Der var dog indtil for faa Aar siden fremdeles knyttet et ret stort Landbrug til Sct. Jørgensgaard, idet denne i Lighed med flere andre af Byens gamle Gaarde, havde Dele af Byens Markjorder i Forpagtning. En mindre Jordlod (Slaadde), beliggende ved Lille Kærehave, er dog stadig tilknyttet Gaarden som Ejendomsjord.

Hvorledes man i gamle Dage blev Borger

*Af Ringsted Købstads Raadstue-Protokol.
Omkring et Hundreedaars Minde.*

*Da Ringsteds første Boghandler
aflagde sin Borgered paa Ringsted Raadstue.*

Aar 1849, d. 22. December, mødte for Byfogden paa Raadstuen i Ringsted i Overværelse af Vidnerne *Blaase og Olsen,*

Carl Emil Saabye,

som forlangte at blive meddelt Borgerskab som Bog-, Papir- og Kunsthandler i Ringsted Kjøbstad, og i hvilken Henseende han producerede Bevisligheder, hvorefter det hedder:

Da der nu efter de forelagte Bevisligheder intet kunde være til Hinder for det begjærte Borgerskabs Meddelelse, saa blev samme bevilget, og Carl Emil Saabye, efter at være betydet Edens Rigtighed og Forklaring stedet til Borger, hvilken Ed han afgav, og hvornæst han blev erklæret for Borger og Bog-, Papir- og Kunsthandler i Ringsted, med Betydning om, at han selv maatte holde Hus og Ildsted samme Steds, og at han ikke maatte drive anden borgerlig Næring end fornævnte, samt at han i Særdeleshed maatte entholde (afholde) sig fra Brændevinsbrænden og Værtshushold.

Forhandlingen blev derefter sluttet, og det passerede med Underskrifter bekræfter.

Harhoff.

J. Klindt.

J. Bergmann.

P. Jacobsen.

Vidner:

Olsen.

Blaase.

— — —

I en lille Pakke i Landsarkivet fandt jeg følgende Attest vedrørende Boghandler Saabye:

At Hr. Carl Emil Saabye haver forevist et complet Aramatur bestaaende af Gevær med Bajonet, Patrontaske, Gehæng og Bajonetskede som alt er antageligt og bliver indført i Gevær-Rullen under No. 99.

Tiltraadt

G. Malling,

Constitueret Commandør ved Borgervæbningen i Ringsted.

— — —
Dér, hvor nu Tinggade munder ud til Sct. Hansgade, laa forhen to gamle Huse, hvoraf det ene (det nærmest Ll. Torv) blev Stedet, hvor Boghandler Saabye etablerede sin Forretning. Den anden af de to nedrevne Ejendomme var Stedet, hvor et af vore berømte Bysbørn, Kunstmaleren *Fr. Vermehren*, blev født.

Saabye omtales som en stilfærdig Mand, der levede for sit Hjem og sin Forretning, en velagtet Borger i sin By. Han døde 1870, kun 55 Aar gammel, efter at have været Boghandler i Ringsted i 20 Aar. Forretningen overdroges derefter til den unge Boghandler *Niels Theodor Schouboe* (Faderen til de to kendte Kunstmalere, *Pablo og Henrik Schouboe*, begge født i Ringsted.

Af Ringsted Købstads Raadstue-Protokol fremgaar det, at Boghandler Schouboe har erhvervet Borgerskab som Boghandler i Ringsted d. 16. November 1871. Den højtidelige og særprægede Form, der prægede Stilen i de gamle Raadstue-Protokoller, var nu efter Næringsloven af 29. December 1857 betydelig ændret. Tidligere skulde Ansøgeren, naar han ønskede at erhverve Borgerskab, personlig give Møde paa Raadstuen og overfor Byfogden producere og bevisliggøre sine Krav for derefter at afgive sin Borgerskabsed. Udfærdigelsen af Niels Theodor Schouboes Borgerskab lyder derfor mere enkelt. Det hedder i dette, at Ansøgeren selvfølgelig har at rette sig efter den til enhver Tid gældende sjællandske Lov og Anordninger. Ligeledes skulde han indtræde i Købstadens borgerlige Politikorps (Borgervæbningen) samt, forsaavidt han ansættes ved nævnte Afdeling, at anskaffe behørig Uniform og Armatuur, alt bekræftet under Haand og Segl af Byens Borgmester.

Indtil Aaret 1875 havde Bogladden sin Plads i det gamle Hus paa Sct. Hansgades søndre Side, hvorefter den blev flyttet til dens nuværende Plads, lige over for det tidligere Lokale.

Boghandler Schouboe og hans Hustru *Vilhelmine Frederikke*,

omtales som et Par afholdte og elskværdige Mennesker. Deres Hjem var et udpræget Kunstnerhjem. Schouboe selv var en talentfuld Maler (i Særdeleshed Pastelmaling), og han holdt mest af at færdes ude i Naturen med sin Malerkasse, vistnok mere dér end i sin Forretning, der led under dette.

Saavel Schouboe som hans Hustru var udprægede Selskabsmennesker, der med Liv og Sjæl deltog i Byens Selskabsliv, — ikke mindst omtales Fru Schouboe som en værdifuld Kraft ved Velgørenhedskoncerter, Dilettantforestillinger og lign. Fruen, der var musikuddannet og en meget musikalsk Dame, optraadte ofte ved saadanne Lejligheder, enten ved Klaveret eller med sin smukke Sang.

I Aaret 1887 forlod Schouboe atter Ringsted og rejste til København efter at have overdraget Forretningen til Boghandler *Ahrent Flensborg*.

Ahrent Flensborg var Boghandler i Ringsted i 47 Aar, indtil sin Død 1934 (se Omtalen om Boghandler Flensborg). Den gamle Boplads har saaledes i 1949 bestaaet i 100 Aar. (Nuværende Indehaver: Ahrent Flensborg jun.)

Fra de store Markeder i Ringsted i forrige Aarhundrede

Hvad de store Leipzig-Markeder (Messer) engang betød for Europas Handel, kunde paa samme Maade i det smaa siges om de store Markeder, som i forrige Aarhundrede blev afholdt i Danmarks Købstæder. Disse Markeder blev afholdt omkring Sct. Hansdag, Mikkelsdag og Mortensdag og var af stor Betydning for Handelen i Byerne. Det var efter Datidens Forhold betydelige Summer, der blev omsat paa Markedsdagene.

Ogsaa Ringsted havde sine store, aarlige Markeder, tre ialt: Sct. Hansmarked, Mikkelsmarked (Pæremarked) og Mortensmarked, ogsaa kaldet Novembermarked. Sct. Hans- og Mortensmarkedet omtales som de to største, sidstnævnte det største handelsmæssigt set, hvorimod Sct. Hansmarkedet omtales som Egens største Sommerforlystelse.

Allerede i Nattens Løb og i de tidligste Morgentimer strømmede store Skarer af Handelsfolk fra alle Egne af Sjælland mod Ringsted med Karavaner af Dyr (Heste, Kvæg samt Vogntog med Grise m. m.) til Byens Markedsplads, der dengang havde sin Plads ved Køgevej, der hvor Andelssvineslagteriet nu ligger, og hvor man var klar til at modtage den store Indvandring. Alt skulde være i Orden fra den tidlige Morgenstund. Dyrene skulde fodres, strigles og pudses, at de kunde tage sig bedst muligt ud, naar Liebhaberne meldte sig. Disse Handelsfolk, der drog fra Marked til Marked i de forskellige Byer, kørte ofte selv ad Landevejen med Hø og Grøntfoder til Dyrene.

Der handlede overalt paa Pladsen, ved Vognene og i de store Beværtningstelte, hvorfra man hørte højrøstet Tale og Klask i Næverne, naar en Handel var afsluttet. Mangt et Lidkøb blev drukket, og det var ikke alle, der var helt ædru, naar Markedet paa Pladsen henad Eftermiddagen ebbede ud.

Inde i Byen og ved Byens Indkørsler var Handelen ikke mindre. Langs Næstvedvejens vestre Side, mod Hovmarken, som det dengang hed, havde Landslagterne deres Stader, der naaede fra omkring nuværende Hovmarksvej og ned til Rosenborg (Byslagterne havde deres Plads paa Torvet langs den vestre Side).

Folk købte ofte hele eller halve Kroppe af Kalve, Faar og Grise til Nedsaltning for Vinteren, til saa smaa Priser, at man næppe, set med Nutidens Øjne, kan tro det. I 1880'erne kunde man købe Kød og Flæsk for 18 —20—25 Øre pr. Pd. Det var store Tilførsler af Kød og Flæsk, det her drejede sig om. En af mine Meddelere fortæller, at man engang ved et Mortensmarked talte op til 68 Slagtere.

Ved Byens Indkørsel fra Vest var Væverne placerede, og her falbød de deres Varer, hovedsageligt Bomuldstøj. Langs Nørregades vestre Side, fra Hjørnet af Torvet og ned til Midten af Gaden, havde Skomagerne deres Teltboder. Der kom ogsaa Skomagere fra Holbæk, Slagelse, Sorø, Roskilde og Næstved og falbød deres Varer. Men Torvet var naturligvis Markedets Centrum. Her fandtes de store Købmandsboder, hvoriblandt mange var fra andre Byer, med alle mulige Slags Varer. Der var Manufaktur- og Galanterivarer, Parfumer, Legetøj, Trævarer af alle Slags, Spinderokke, Bødkervarer m. m. Kageboderne med de berømte „Christiansfelder-Honningkager“ manglede heller ikke. I Sct. Hansgade og omkring „Lille Torv“ gjorde man ogsaa store Forretninger. Her havde Smedene deres Plads, hvor de bl. a. falbød Træskobeslag, Leer, smedede Knive og meget andet.

Ogsaa i de store Købmandsgaarde handlede der paa mange forskellige Omraader. Gaardsplads og Stalde var fyldt til sidste Plads. De fornøjelige og hyggelige Gaardskarle, der var paa Hat med Bønderne og de øvrige Kunder, der kom i Forretningen, havde deres travleste Dage, trofaste og pligttopfyldende saavel mod Mennesker som mod Dyrene, der blev givet i deres Varetægt. I Købmandens Baglokaler og i Gaardskarlenes Kamre blev der tømt mangt et Bæger. Livet i de gamle Købmandsgaarde var ingenlunde uden Charme, dog paa saadanne Markedsdage forsvandt vel nok noget af det hyggelige.

I de gamle Gæstgivergaarde og hos Byens øvrige Værtshusholdere, der indtil Aarhundredskiftet talte nogle og tredive, var der fra den tidlige Morgenstund fyldt med glade og travle Mar-

Markedsdag paa Torvet i Ringsted i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Torvedag foran det daværende »Central«, omkring Aarhundredskiftet.

kedsgæster. Der blev spist megen god Mad og drukket tæt. Under de sodede Bjælkelofter i de lave Skænkestuer, hvor Luften var mættet af Øldunst, sad Bønder og Handelsfolk indhyllet i Tobaksrøg og drak Kaffepunch eller Snaps. (2 Snapse og en halv Hvidtøl kostede 12 Øre.)

— Opvarter! To Snapse og en halv Øl!

Naar der saa var gaaet en lille Stund, lød det atter:

— Opvarter! Maa vi faa to Snapse til. Vi har Øl nok!

Bajerskøl var ikke almindeligt i Ringsted paa nærværende Tidspunkt. Det var først senere, omkring 1880'erne, at man producerede Bajerskøl i Ringsted, fra B. J. Bangs Bryggeri. Man kunde da hos *Hans Larsen* paa Casino købe 6 Bajere for 1 Krone.

Markederne varede i 2 Dage. Den første Dag var det hovedsageligt Bønderne selv, der mødte op, hvorimod 2den Dagen var helliget deres Tjenestefolk og iøvrigt Ungdommen. Denne Dag var ofte langt den største af de to Markedsdage.

Om Eftermiddagen ved 3—4-Tiden tog Forlystelserne Fart, og der var mange. I Bangs Vænge (det nuværende nye Kvarter ved den yderste Ende af Pileborggade) havde Forlystelserne deres

Plads. Allerede ved Lille Torv begyndte Rækken af Gøglere. Sct. Hansgade fra Store- til Lille-Torv samt Pileborggade var et myldrende Menneskehav, vandrende frem og tilbage, som kunde det være paa Strøget i København.

Markedspladsen i Bangs Vænge bød paa Gøgl af alle Slags. Der var Cirkustelte, Karruseller, Kraftprøver, hvor man slog Tyren paa Panden o. m. a. Danse-saloner og Beværtningsstelte — et Folkelivsbillede, der ikke gav Dyrehavsbakken noget efter i Kraftudfoldelse. Ogsaa store Sensationer havde man at byde paa. Jeg hidsætter nogle Udpluk, hentet fra Sjællandsposten fra 20. September 1867, fra et Mikkelsmarked:

Fiske-Niels.

Stort Menageri forevises i Herr Kjøbmand Bangs Vænge.

Af Dyrene fremhæves: 2 Konge-Løver fra Afrika. 2 plettede Hyæner fra Afrika. 1 Leopard fra Syd-Amerika. 1 stor Isbjørn fra Grønland. 1 Kuguar fra Amerika. 1 stor Bjørn fra Sverige. 1 Hyæne fra det gode Haabs Forbjerg. 2 Ulve, født i København. 1 Myrebjørn fra Afrika. 1 Sybet-Kat fra

Afrika. 1 Vaske-Bjørn fra Nord-Amerika. 1 Pelikan fra Ægypten. 2 Bæltedyr fra Australien. 2 store Slinger. Aber m. m.

— Fodring samt Forestilling sker hver Dag fra Kl. 5—7 Eftermiddag, til hvilken Tid Dyretæmmeren gaar ind i Burene.

G. Wallace.

Og hvad mener Læserne om følgende frygtindgydende Annonce:

Ildronningen.

Den eneste levende Ildronning, Fru Nehsnahøj fra Ægypten, agter for første Gang i Danmark at producere sig i Dag og de følgende Dage i Herr Kjøbmand Bangs Vænge. — Jeg vil vise Publikum, hvorledes jeg afbider gloende Jern, hvorledes jeg stryger en gloende Jernstang op ad

mine Arme, Ben og Fødder. Til Slutning vil jeg drikke en sydende Olie, som holder en Varme af 100 Grader.

Entré: 1ste Plads 1 Mk. — 2den Plads 8 Sk.

— — eller som følgende:

For første Gang i Europa.

En virkelig levende Buskqvind fra Afrikas Ørken vil vise sig for et æret Publikum i Herr Kjøbmand Bangs Vænge. Buskqvinden vil blive fremført for Publikum med de Vaaben, som bruges i hendes Fødeland, og hun vil vise Publikum hendes Fædrelands Sæder og Skikke.

Saa var der Gøglerne: Tyroler-Ferdinand og Professor Labri. Den første med sin smukke, brunøjede Datter, som han udtrykte sig. Baade Far og Datter sang smukt til Gitarakkompagnement.

Professor Labri var af lidt senere Dato. Han optraadte i Kjole og Hvidt med høj Hat og Handsker og besad Talegaver som faa.

— Værs'artig, mine Herskaber, træd indenfor. Der er Plads til halvanden Hundrede Tusind endnu. Kongelogen er endnu ikke optaget. Vær saa venlig — henkastede han ind i Teltet — at af-dække Kongelogen, at Herskaberne kan faa Plads. — Samme Kongeloge viste sig da ved Afdækningen at være en almindelig Ølfjerdning.

Man kan vel ikke altid sige, at Ærligheden blev sat som Motto, naar en Markedshandel blev afsluttet, den være sig stor eller lille. Det kunde naturligvis hænde, at en eller anden blev taget godt ved Næsen, selvom det just ikke gik saa galt som i H. C. Adersens Eventyr „Hvad Fatter gør, er altid det rigtige“. En anden af vore Digttere har besunget dette Emne i følgende Vendinger:

Jens Ole stod til Marked
i Pløre og i Pjask.
De pruded og de prakked
med fede Nævedask.
Men han fik ingen Handsel,
og saa trak han til Kro
med to smaabitte Gimmerlam, en Kvie og en Ko,

Jens Ole sad paa Kroen
og spilled Pungen tom,
det snurrede' bag hans Pandebrask
og krilled' i hans Vom.
Saa sprang hans sidste Søsling . . .
Han rev sig i sin To.
Men der sprang ogsaa Gimmerlam, en Kvie og en Ko.

Ogsaa de to ugentlige Torvedage, i Særdeleshed Lørdagen, dannede i gamle Dage et helt lille Markedsbillede. De tre Tingstene tjente paa saadanne Dage til Sæde og Butik for Kage- og Æblekoner. Der sad, fortæller Sophus Schandorph, de arme Kællinger i Sommerhede og Vinterkulde, i Regn og Blæst. Under ondt Vejr trøstede de sig med Snapse, hentet fra Butikken ved „Det skarpe Hjørne“ (der hvor Boghandler P. V. Hansens Ejendom nu ligger“. Til Torvedagenes faste Handelsfolk hørte ogsaa Byens og Omegnens Originaler. Der var *Fiske Niels* med sin Trækvogn og sin Hund, der altid fulgte ham. Der var *Ægge-Jens* fra Sandby med sine to Æggekurve. Fælles for disse to Mænd var deres pibende Stemme, der ligefrem skreg, naar de kom i Effekt, hvad der ofte hændte, ikke mindst for *Ægge-Jens'* Vedkommende, i Særdeleshed naar han havde faaet rigeligt med Punche eller Snapse indenfor Vesten, hvad der var en Selvfølge for ham, naar han kom til Torvs.

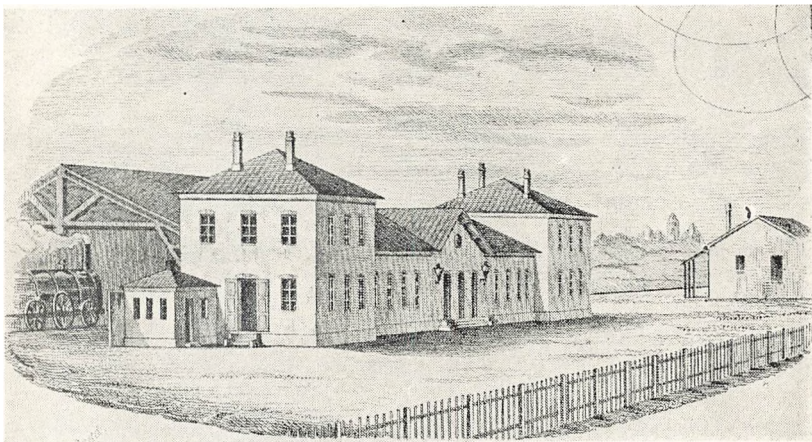

Ægge-Jens.

Nu er Markederne, der engang hørte til Aarets store Begivenheder, en „Saga blott“, men Minderne om hine glade Dage lever endnu i frisk Erindring blandt den ældre Generation. Et interessant Afsnit af dansk Folkeliv er forsvundet og hører nu Historien til.

Da Jernbanen kom til Ringsted

Den sjællandske Jernbane, *København—Korsør*, blev som bekendt aabnet den 27. April 1856 — Strækningen, *København—Roskilde*, var aabnet 1847 og var den første Bane der blev anlagt i Danmark. Hvis Ringsted paa dette Tidspunkt havde været Ejer af det store Areal (den tidligere Klostermark) mellem Byen og Jernbanestationen, havde vel Byens naturlige Udvikling forlængst taget Fart. Den lange, isolerede Afstand mellem Banen og Byen hemmede en saadan Udvikling og gjorde det besværligt paa mange Maader, ikke mindst for de Rejsende. Dette indsaa ogsaa en af Byens Vognmænd, idet han straks tog Initiativet til at komme de rejsende til Hjælp med Hensyn til Befordringen til og fra Banen. Faa Maaneder efter kunde man læse følgende Proklamation i Sjællandsposten, Byens første og eneste Avis:

Den første Jernbanestation i Ringsted.
Bag Stationsbygningen ses den store Vognhal.

Da Sogade endte i en Græsmark. Billedet stammer fra 1860'erne, før den gamle Gangsti fra Byen til Jernbanestationen blev anlagt.

OMNIBUS I RINGSTED.

Fra Søndag den 10. August begynder en elegant udstyret Omnibus en regelmæssig Fart mellem Ringsted og Jernbanen, ved hvert Togs Ankomst og Afgang, som foruden Passagerer beforder Rejsegods billigt. Den modtager til Morgentoget Passagerer omkring i Byen, hvorimod den ved Middags- og Aftentoget afgaar fra Postgaarden, derimod beføres de Rejsende fra Jernbanen i Byen, hvor de ønsker.

Kragerup.

Umiddelbart før Aabningen af Banen havde Sjællandsposten kundgjort for Publikum, at der daglig vilde afgaa to Person- og et Særtog fra begge Banens Yderpunkter.

Ringsted daværende Jernbanestation nævnes ogsaa i Forbindelse med andet Formaal, idet den til Stationen tilbyggede Vognhal flere Gange ses at have været benyttet som Forsamlings- og Koncertlokale, bl. a. naar Dragonregimentets Musikkorps fra Næstved besøgte Byen og gav Koncerter.

Gangstien (Banestien) fra Søgade over Klostermarken til Jernbanestationen.

Da Ringsted fik sin første Badeanstalt

Der er sikkert ikke ret mange nulevende der ved, at der en gang har været offentlig Badeanstalt paa Ringsted Apotek. Det er ikke desto mindre en Kendsgerning, idet Sjællandsposten den 18. September 1867 bragte følgende Meddelelse:

— Herr Apotheker Wengel har paa det nye Apotek indrettet en Badeanstalt, hvor der 3 Dage ugentlig kan faas saavel varme Bade som Styrtebade. Badestuen er meget komfortabel. Prisen for et Bad er moderat, og vi tillader os derfor at anbefale denne nye Indretning til Byens og Omegnens Beboeres Opmærksomhed.

Prisen for et enkelt varmt Bad er 2 Mk. (6 Billetter 9 Mk.), Styrtebade 12 Sk. (6 Billetter 3 Mk.). Haandklæde 4 Sk. Aaben Søndag, Tirsdag, Torsdag fra 9—3.

Som et andet Kuriosum for et Apotek kan anføres følgende Meddelelse, ligeledes i Sjællandsposten 1867:

JULEUDSTILLING PAA RINGSTED APOTEK.

aabnes Løverdagen den 12te December. Et større Udvalg af udmærkede Parfumerier, Chokolader, Morseller, Brystsukker etc. forefindes.

Samme Aar kunde man ligeledes læse, at Apotheker Wengel havde oprettet en Materialhandel i det nye Apotek (det nuværende Apotek).

En Sprøjtemønstring i gamle Dage

I Købstæderne var Brandtjenesten i gamle Dage en Borgerpligt, dog kunde de Borgere, der havde Raad til det, købe sig fri for denne Tjeneste mod en aarlig Afgift.

De aarlige Sprøjtemønstringer, der blev afholdt for at man kunde konstatere, om Brandredskaberne var i Orden, blev ledet af en Brandinspektør og de forskellige Sprøjteførere. Forud havde Tamburmajoren (Byens kommunale Trommeslager) marcheret gennem Gaderne og med sine Trommehvirvler kaldt Borgerne til Møde paa Torvet, hvis disse da ikke foretrak at blive draget til Ansvar af Politiet for deres Forsømmelse.

Sprøjtemønstringerne hørte til Byens morsomme Begivenheder, ikke mindst for Byens Ungdom, især for Drengene, naar Straalemeesteren lod Vandet risle ned over Torvet og over dem, der frivilligt eller ufrivilligt lod sig oversprøjte. Man var nærmest tilbøjelig til at betragte den hele Ceremoni som Legetøj. De gamle Brandsprøjter var just ikke altid i den fineste Orden, og var i det hele taget ikke i Stand til at kunne gøre Fyldest i alvorlige Tilfælde.

Hvem der vilde, kunde med Lethed snyde sig fra at tage Del i Arbejdet under Øvelserne, blot de var mødt til Tiden og var blevet raabt op af Lederen ved den Sprøjte, hvortil de hørte, og igen efter endt Mønstring var til Stede, naar de atter blev raabt op. Man overlod til de mere pligtopfyldende at gøre Arbejdet.

Denne primitive Brandtjeneste er forlængst afskaffet i Købstæderne og afløst af faste og uddannede Brandkorps, der svarer til Nutidens Krav.

En Sprøjtemønstring paa Ringsted Torv i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Et Besøg hos den gamle Maler i Pileborggade

Edv. J. Wendell.

Hvem der kan huske den gamle Malermester Wendell i Pileborggade, vil mindes en af Ringsteds mest særprægede Skikkelser. — En udpræget Kunstnertype. Endnu paa sine gamle Dage havde han det samme lokkende Blink i Øjet, der kunde lue af Skælmeri, men ogsaa i et Nu gnistre, og vé den, der traadte ham for nær.

En flot Skikkelse var han i sine unge Dage, med opløftet Pande og Kunstnerhatten sidende i Nakken, parat til at tage et Snuptag naar som helst. Et Overmaal af Kræfter gjorde,

at han i en Haandevending blev Sejrherren.

Modig var han, den samme Svend. En Dag, da den senere Landbrugsminister Ole Hansen, Bringstrup, kørte løbsk gennem Ringsteds Gader, fo'r han rask til og standsede de løbske Heste. Et lignende Tilfælde indtraf en anden Gang for to af Egnens kendte Landmænd, Sognefoged Jens Jensen, Nordrup, og Anders Sørensen, Nordrup. Atter var den raske Malersvend Redningsmanden. Belønningen for en saadan Daad var hver Gang en Daler.

— — —
Wendell var svensk af Fødsel og af finsk Æt. Sin Læretid stred han i Stockholm. Arbejdede derefter i Sverige, Norge, Fin-

land, Rusland og Tyskland. En ægte „Nav'er“ var han. En af hans første Rejser „paa Valsen“ til fjerne og ukendte Egne gik over Finland til Rusland sammen med en Kammerat. Efter 2 Dagsrejser ind paa russisk Omraade blev de anholdt af Grænse-Kosakkerne. Da deres Pas ikke var i Orden, maatte de paa en mindre blid Maade atter vende Næsen den anden Vej. Et Reb om Livet, og saa gik det ved Siden af Kosakkernes Heste tilbage mod Grænsen. Ved den første Landevejskro indbød de to Svende Kosakkerne paa „Vodka“ (russ. Brændevin), og denne Gæstfrihed kunde Kosakkerne ikke staa for. Som Tak derfor fik de Lov til at sidde bag paa Hesten, indtil de naaede Helsingfors og der fik deres Pas i Orden. Atter gik det mod Rusland til St. Petersborg, hvor de fik Arbejde paa den kejserlige Vognfabrik. En Tid derefter atter videre, til Kronstadt, hvor de tog Hyre paa en tysk Damper som Kullæmpere til Lübeck. Igen Randselen paa Nakken, og derefter til Berlin. Senere gik det atter mod Hjemlandet og videre Nord paa, til Lapland, levede her en kort Tid mellem Lapperne, men maatte flygte for Lus. Atter videre ud i Verden, og som Haandværkssvend han sang:

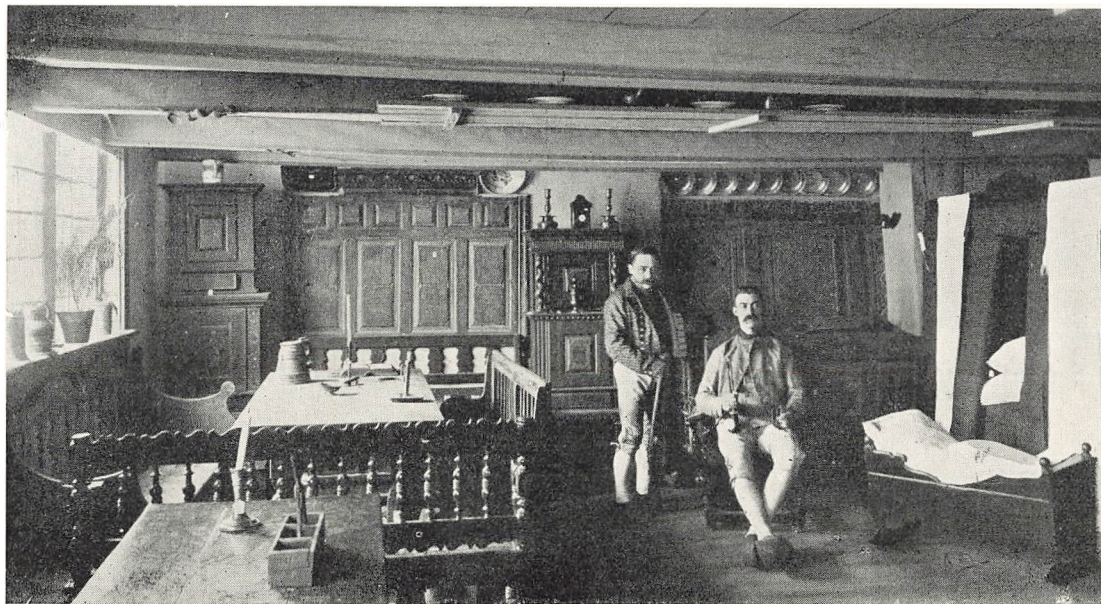
Ja, hele Verden,
den hele Verden
er Hjem for en rejsende Haandværkssvend.

En stor Spøgefugl var han, den gamle Maler. Hvad havde han ikke paa Samvittigheden i saa Henseende, i Forbindelse med flere af de gamle Ringstedere, f. Eks. da han var blevet ansat som Straalemester ved Byens Brandkorps og ved en Sprøjtemønstring kom for Skade at fornærme en af Byens fornemste Øvrigheds personer med en Vandstraale. Han blev straks afskediget.

— — —

Danmark blev hans nye Fædreland, efter at han som den unge frejdige Maler paa Rejse fra Trondhjem til Berlin havnede i Ringsted og blev indtaget i en sød ung Pige, hans senere Hustru (en Søster til afdøde Hestslagter Claudius Frederiksen), og straks slog sig ned her.

Han var en Trækfugl. Det gik ham vist aldrig af Blodet. Endog paa sine gamle Dage gjorde han en Rejse til Amerika.

Wendells Bondestue. Billede fra Industriforeningens Antikvitetsudstilling paa Teknisk Skole 1903, hvortil Stuen i denne Anledning var henflyttet.

Wendell hørte det gamle Ringsted til saa godt som nogen, med udpræget Kærlighed til sin By. Hans store Interesse for Antikviteter og hvad der havde Tilknytning til dansk Bondekultur, vidnede herom. Hans hyggelige og ejendommelige Bondestue, som han havde indrettet i det gamle Malerhjem, bar i høj Grad Præg af dyb Forstaaelse. Ogsaa hans Evne og Kærlighed til selv at prente Farverne paa Lærredet var velkendt. Mange smukke Billeder, bl. a. fra det gamle Ringsted, har Wendell gennem Aarene skænket til forskellige velgørende Formaal.

Naar Mester selv tog fat, var der Fart i Arbejdet. Der blev aldrig Lejlighed til at falde i Søvn for den, der skulde arbejde sammen med ham. Arbejdet gik med Sang og Nattergalefløjt, naar Humøret var godt. Wendell kunde baade synge og fløjte, saa det var en Fornøjelse at høre, og han kunde paa en forbløffende Maade efterligne Nattergalens Toner. Men vé den arme Djævel, der ikke rubbede sig, naar Humøret var slet. Selv kunde han arbejde for to, om det skulde være. Flere smukke Arbejder fra Wendells Haand staar endnu den Dag i Dag, udført for 40 Aar siden, f. Eks. Ringsted Materialhandel, Havesalen paa Skjoldenæsholm Hovedbygning med det smukke Hvidlakere- og Forgylderarbejde, og hvor ogsaa Wendell foretog Restaureringen af de gamle hollandske Malerier. Ogsaa Dekorationsarbejdet af den gamle Raadhussal var Wendells Arbejde. Det stod lige til det sidste som et smuk Minde om den Tids Malerarbejde.

Wendell var gennem mange Aar Indehaver af Byens største Malerforretning, der nu indehaves af hans Svigersøn, Malermester *Vald. Møller*, og nød en vis Popularitet. Han var gennem 20 Aar Lærer og i en Aarrække Inspektør ved Teknisk Skole.

Malermester Wendell døde den 25. Marts 1946, 85 Aar gammel.

Blade af Ringsted Fugleskydningsselskabs Historie gennem 100 Aar

Fugleskydningsselskabet for Ringsted og Omegn er et gammelt, hæderkronet Selskab. Det blev stiftet 1842 og kunde saaledes i 1942 fejre 100 Aars Jubilæum. Selskabets Formaal var at samle agtbare Mænd fra By og Land en Gang om Aaret, for at fornøje sig paa en venskabelig og skyldfri Maade. Videre hedder det i de gamle Bestemmelser: Forser nogen sig, kan de idømmes Mulktter fra 24 Sk. til 1 Rdl.

Der staar vel ikke den samme Glans om Fugleskydningsselskabet som i gamle Dage. Tiderne har jo forandret sig ogsaa paa dette Omraade, men der hviler dog endnu den Dag i Dag en vis Ærbødhed over for det gamle Selskab og dets Traditioner.

Den aarlige Fugleskydning var en Begivenhed, Borgerne saa hen til med Forventning. Den bragt en egen Feststemning med sig allerede fra den tidlige Morgenstund, naar Næstved Dragonregiments Musikkorps drog gennem Gaderne og vækkede den slumrende By.

For at give et lille Billede af en Fugleskydning i gamle Dage, da Selskabet stod i sin fuldeste Glans, hidsætter jeg her et lille Uddrag af en Proklamation, udstedt af Direktionen i Anledning af Selskabets 25-Aars Jubilæumsfest d. 8. Juli 1867 i Kærehave. Man vil heraf kunne danne sig et Billede af den Glorie og Fornemhed, der hvilede over en saadan Fugleskydningsfest.

— Om Morgenen Kl. 6 blæses Reveille i Byen. Skytterne skulde derefter give Møde i Raadhussalen, hvorfra der med Musik drages i Procession til Skydebanen i Kjærehave. De, der ikke ere i Selskabet, og som boe i en Miils Afstand fra Ringsted, men ønske for den Dag at deeltage i Skydningen, kunde dertil erholde Adgang, naar de af et Medlem i Selskabet ere proponerede. Hele Dagen musiceres i Kjærehave af 12 Musici, under Anførsel af Hr.

Fra en Fugleskydningsdag i Begyndelsen af dette Aarhundrede.
Man genkender flere gamle Ringstedborgere.

Stabstrompeter Christensen. Fra Kl. 9 Aften vil Skoven blive oplyst ved Vauxhall, bestaaende af ca. 1000 kouleurte Lamper, samt Festblus paa forskellige Steder i Skoven, bl. a. en stor Sol oplysende et Transparent „8. Juli 1842 — 1867“.

Endvidere hedder det i Foranmeldelsen til denne Fest, at enhver velklædt Person kunde tilstedes Adgang til Kærehave mod en Entré af 1 Mk., Børn 8 Sk.

I Selskabets gamle Bestemmelser hedder det, at ingen Dame kunde deltage i Selskabets Baller og Assembléer, undtagen hun er indført af et af Selskabets faste Medlemmer, og at Damerne skulde anmeldes i Forvejen.

Det fremgaar af Selskabets Historie, at dette har været ret virksom. Udover den aarlige Fugleskydning har der gennem Aarene været afholdt adskillige mindre Fugleskydninger, Skiveskydning, Stjerneskydning, Keglespil og lign., dels paa Raadhuset og dels i Kærehave. Bl. a. blev der i Aaret 1867, foruden den store Fugleskydning, afholdt en Salon-Fugleskydning med Frokost og Dans i Raadhussalen og en Skiveskydning og Gevinst-Keglespil i Kærehave om Sølvgevinster.

Selskabets 50-Aars Jubilæum synes at have været af mere be-

skeden Art, men blev dog en stor Festdag. Referatet af Frokosten, hvortil der var stor Tilslutning, og hvor bl. a. ogsaa Byens to Præster deltog, bød paa mange Taler, hvoraf Provst Andersens smukke og varmhjertede Tale for Fædrelandet blev fremhævet. Provsten sluttede med følgende manende Ord, der ogsaa i Dag, 57 Aar efter, har Bud til det danske Folk, idet han udtalte: — Der er i den senere Tid talt meget om Fred, men naar vi i Dag skød til Fuglen, saa var det for at skærpe Blikket og styrke Armen, og det kunde vi faa Brug for, naar andre Fugle, Rovfugle, slog ned paa os.

Der har dog ogsaa været mørke Punkter i Selskabets Historie, f. Eks. under de forskellige Krige, hvor man enkelte Gange maatte undlade at afholde den traditionelle Fugleskydning, bl. a. i Aaret 1863, efter at Selskabet som sædvanlig havde publiceret denne og atter nogle Dage senere maatte tilbagekalde den paa Grund af de alvorlige Forhold, der ogsaa den Gang herskede i vort Land. Senere paa Aaret artede Forholdene sig dog saadan, at man kunde afholde Fugleskydning, idet denne blev afholdt i August Maaned.

Fugleskydningsselskabets 75-Aars Dag ses ikke at have sat Spor inden for Selskabets Historie og forløb som en almindelig Fugleskydningsdag.

Efter at Byen omkring Aarhundredskiftet fik sit nye smukke Anlæg og den i 1907 opførte Pavillon, gled Ringsted Fugleskydningsselskab ind i et nyt Tidsafsnit. Den aarlige Fugleskydning blev henlagt til Lystanlæget. De gamle Skjolde blev overført fra deres tidligere Plads i Skovpavillonen i Kærehave til Lystanlæggets Sal, hvor de siden har haft deres Plads som et Minde om det gamle Ringsted og dets Borgere.

— — —

Musikken ved Fugleskydningerne har ofte været udsat for Skud, omend paa en anden Maade. Et vittigt Medlem af Selskabet udtalte engang, at man bestemt ikke burde holde Fugleskydning en Mandag, idet Musikerne da var søvnige. Man mindes ogsaa en Bladpolemik for snart mange Aar siden angaaende Musikernes Paaklædning, at disse mødte med uensartede Hatte og Frakker. (I de gode, gamle Dage mødte Musikerne i Diplomatfrakke og med høj Hat, men dette er nu en Saga blott.)

Et af Byens Dagblade skrev engang som Indledning til en Fugleskydningsdag: Ringsted Fugleskydningsselskab holdt i Aar,

Billede fra Fugleskydningsdagen ved 100-Aars Jubilæet. Processionen paa Vej til Lystanlægget.

efter 2 Aars Ferie, sin aarlige Fugleskydning. Den begyndte med Musik og anden Støj i den aarle Morgen . . .

Retfærdigheden byder dog at sige, at der ofte er sagt og skrevet smukke og anerkendende Ord om Musikken ved Fugleskydningerne, idet denne jo paa sin Vis ogsaa har bidraget til at kaste Glans over Fugleskydningsdagen i Ringsted gennem de forløbne 100 Aar.

100-Aars Dagen, d. 8. Juli 1942, blev fejret paa festlig Vis med Indvielse af en ny, smuk Fane til Afløsning for den gamle. Pressen hyldede det gamle, hæderkronede Selskab paa smukkeste Maade. Folketidende skrev samme Dag som Indledning til Festdagen:

Gammel Tradition tro gik et Hornorkester under Ledelse af Laur. Hansen fra Kl. 7,00 i Morges gennem Byen og understregede Dagens festlige Karakter. Der blev desuden spillet ud for Fuglekongen og de forskellige Direktionsmedlemmers Boliger.

Viceskoleinspektør Volmer Andreasen holdt et lille interessant Foredrag for Skytterne om Selskabets Virke gennem de 100 Aar.

Desværre maatte de brave Skytter paa Grund af Krigssitua-

tionen nøjes med at skyde med Luftbøsser, men dette synes ikke at have givet noget Skaar i Jubilæumsfesten.

Under Aftenfesten, hvortil der var stor Tilslutning, blev Selskabets nye Fane indviet. Borgmester Christiansen og Formanden, Apoteker Joh. Wengel, slog de respektive Søm i, og dermed gled den gamle Fane over i Historien som en Museumsgenstand.

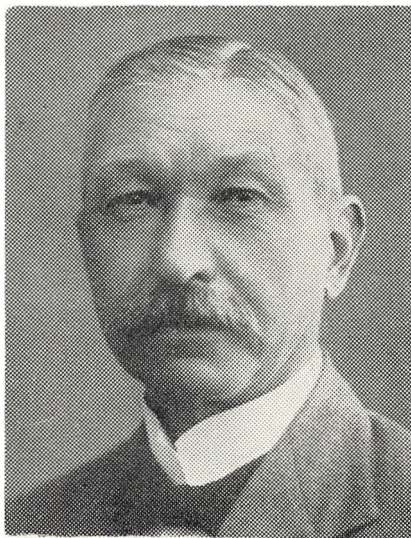
Ringsted og Omegns Fugleskydningsselskab er nu gaaet ind i et nyt Hundredaar som et Led i Byens Historie. Vil man studere den lange Række af Skjolde, der hænger i Pavillonens Sal i Lystanlægget, faar man et lille Billede fra en svunden Tid og af Mændene, der var med til at føre Selskabets Traditioner videre.

Selskabets Formænd fra den senere Tid har været følgende:

Dampmøller J. C. Frandsen, R. af Dbg.	1887—1910
Apoteker Axel Wengel, R. af Dbg.	1910—1936
Apoteker Johan Wengel	1936—1948
Restauratør Jørgen Jensen.....	1948—

Apoteker Wengel er Selskabets Æresmedlem.

Axel Wengel, der nu er 86 Aar, tilhører en gammel, anset Ringsted-Slægt, der gennem fire Generationer har været Indehaver af Byens Apotek. Han har taget livlig Del i Byens offentlige Liv og beklædt en lang Række Tillidshverv. I 1903 blev han Medlem af Byraadet. Har været Formand for Ligningskommissionen, Medlem af Sorø Amts Skoleraad, Medlem af Ringsted Sparekasses Tilsynsraad, Medlem af Bankens Repræsentantskab, et Hverv han beklædte i 22 Aar. Desuden har han været Formand for og i Bestyrelsen for flere Foreninger og Aktieselskaber m. m. Hans Navn er saaledes med stærke Baand knyttet til det gamle Ringsted, hvor man paa mange Maader skylder den gamle Apoteker en varm Tak.

Apoteker Axel Wengel.

Minder om glade Dage i Ringsted Sangforening

Syng ud, syng ud i brusende Kor,
hvad godt og ædelt i Hjertet bor.
Syng ud, syng ud vort Fædrelands Lov,
syng om vort Hav og vor Bøgeskov.
Syng for de gamle, syng for de unge,
syng os det lette, syng os det tunge.
Sangens stærke og daarende Magt
er jo i Tonerne lagt.

Saaledes lød det i en Velkomsthilsen til Ringsted Bys Sangergæster ved det store Sangerstævne i Ringsted d. 7. og 8. Juli 1912, sunget af et blandet Kor fra Ringsted Sangforening, ca. 50 Damer og Herrer. Sangens Forfatter var daværende Faktor *H. Christensen*, Folketidende, og Musikken var skrevet af Pastor *Oldenborg-Poulsen*.

Denne smukke Hyldest til Sangen og dens Udøvere kunde for saa vidt gælde hvor som helst i Danmark og til alle Tider. Sangen vil aldrig forstumme, men desværre har den ikke altid været værdsat, som den burde, hvilket er Synd mod de Mennesker, der ofrer deres Interesse og Kærlighed i Sangens Tjeneste for at glæde andre.

Denne Skæbne ramte Ringsted Sangforening, efter at den gennem 40 Aar havde udfoldet en rig Virksomhed i saavel Sangens som Musikkens Tjeneste, hvorefter den maatte give op, hvorved Byen mistede en Kulturspreder af ikke ringe Betydning.

Jeg vil nu søge at give Læserne et lille Indtryk af, hvorledes den tidligere Ringsted Sangforening arbejdede og virkede. I Byens Vinterliv hørte Sangforeningens Aftener til de faste Punkter. I Postgaardens Sal mødtes med større eller mindre Mellemliv

AUSLÅNDRENTNER
RINGSTED

Program

til

Aftenunderholdningen

i

Musikforeningen i Ringsted,

den 17. og 18. December 1865.

Et enfoldigt Pigebarn,

Vaudeville i 2 Acter, efter det Franske af E. Bogh.

PERSONERNE:

- Strandholdt, Commerceraad. *Julius Nielsen*
- Mathea, hans Datter. *Marie Holm*
- Jomfru Vibe, hans Huusholderske. *Dora Jacobsen*
- Robert Helmer, kongelig Fuldmægtig. *Wilhelm Malling*
- Titelinde* Thora, hans Søster. *(Bevægen)* *Caroline Jensen*
- Herman Bakke. *Julius Nielsen*

(Første Act foregaaer paa Frederiksberg hos Helmer, anden Act hos Strandholdt i Kjøbenhavn.)

In mellem Acterne:

- Jubelmarsch, for Pianoforte. *Carl Adolf von Bülow*
- Ouverturen til "Joseph", for Pianoforte. *Carl Lagerman*
- Lynda Nielsen*

En lille Datter,

Færc med Sang i 1 Act, af E. Bogh.

PERSONERNE:

- Stranding. *Julius Nielsen*
- Titelinde* Nanna, hans Steddatter. *Marie Holm*
- Ellingsen, Proprietair. *Frederik Lassen*
- Grethe, hans Datter. *Augusta Christensen*
- Fasmer, Lieutenant. *Albert Höjfer*
- Stine, Strandings Pige. *Wilhelm Malling*

Sørens Bogtrykkeri.

Sangforeningens Kor fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede. I første Række ses bl. a. Skomagemester Aug. Rosenqvist og Korets Dirigent, Overlærer Mortensen. I bageste Række vil man kunne genkende Faktor H. Christensen og Postekspedient Chr. Hansen.

musik- og sanginteresserede Mennesker fra By og Land for at nyde Sangens og Musikkens Toner.

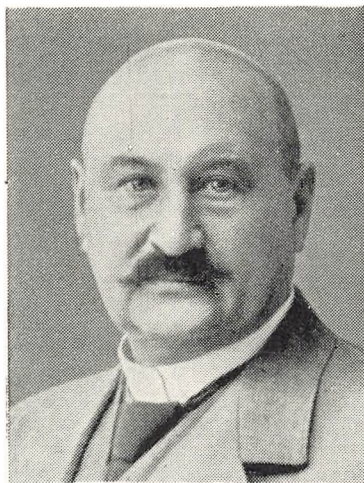
Ringsted Sangforening blev stiftet d. 8. September 1891. Den var ikke den første af sin Slags i Ringsted. Omkring Midten af forrige Aarhundrede var der baade en Musikforening og en Klub. I 1860'erne blev disse to Foreninger slaaet sammen i Ringsted Musikforening, der særlig synes at have virket gennem musikalske Underholdninger, men sygnede hen efter nogle Aars Forløb.

I Aaret 1885 traadte et Udvalg bestaaende af 6 af Byens Damer og Herrer sammen for at samle de musikalske Kræfter i Byen for at danne en Sang- og Musikforening, hvis Opgave skulde være jævnlige at afholde Koncerter, hvis Udbytte skulde være at anvende i forskellige velædige Øjemed. Den fik Navnet „Den ny Musikforening“, men heller ikke den viste varig Levedygtighed. I en Del Aar havde der ogsaa eksisteret en Sangforening ved Navn „Brage“, der i sin Tid nød en Del Anseelse ogsaa uden for Ringsted. Lidt efter lidt blev Tilslutningen til denne mindre, og i dens sidste Aar, 1890—91, førte den en meget stille Tilværelse. Rundt om — navnlig blandt de tilbageblevne Medlemmer af „Brage“ — følte Savnet af en stedlig Sangforening, og det besluttedes at sammenkalde Foreningens Medlemmer til et Møde for at søge dannet en ny Sangforening. Paa dette Møde, der blev afholdt d. 8. September 1891, besluttede man at ophæve „Brage“,

og her blev saa Ringsted Sangforening stiftet. Efter nogen Diskussion vedtog man, at Foreningen kun skulde arbejde som Mandskor. Til Foreningens Formand valgtes Faktor Christensen, der var en fortræffelig Sanger. Dirigenthvervet blev overdraget Lærer Fr. Mortensen (nulevende pens. Overlærer Mortensen), et Hverv han udførte med stor Dygtighed gennem alle de Aar, Sangforeningen eksisterede.

En Mængde af vort Lands betydeligste Kunstnere har gennem Aarene medvirket ved Ringsted Sangforenings Koncerter og Aftenunderholdninger, hvoraf de fleste forlængst er gaaet til den store Brigade. Navne som: *Peder Møller, Fini Henriques, Fr. Schnedler-Petersen, Niels Juel Simonsen, Peter Cornelius, Lauritz Melchior, Axel Schiøler, Herman Sandby, Louis Jensen, Alexander Stoffregen, Albert Høeberg, Elith Reumert, Olaf og Emil Poulsen, Oda Nielsen, Ellen Beck, Margarethe Lendrop, Johanne Stockmarr, Betty Henningsen, Ida Møller, Anders Brems, Charles Kjerulf, Professor Vilh. Andersen, Georg Høeberg, Henry Holst*, der nu er et Verdensnavn, og m. fl.

Dernæst maa ikke glemmes den hjemlige kunstneriske Assistance: Fru Herredsfuldmægtig *Oehlschläger*, Postekspedient *Chr. Hansen*, Fotograf *N. P. Hansen*, Bankdirektør *H. Valdorf-Hansen*, Organist *Urde Vimtrup*, Frk. *Ingrid Flensborg* (gift med Udskrivningschef, Oberstløjtnant Hjarlitz), Herr og Fru Overlærer *Mortensen*, Frk. *Emilie Staun*, Fru Apoteker *Axel Wengel*, Prokurist *Jørgensen*, Tandlæge *Thiel*, Pastor *Oldenborg-Poulsen* samt Musikdirigent *Hans Chr. Jensen*, der var Foreningens Musikdirektør gennem mange Aar som Orkesterleder, foruden at han har ydet sin Assistance som Solist. Der kunde sikkert nævnes mange

Faktor H. Christensen.

flere, men dette vil føre for vidt. Dog er der to Mænd inden for Sangforeningens Arbejde, som i særlig Grad fortjener at huskes. I første Række Overlærer Mortensen, der var med fra Starten og har ydet en beundringsværdig Indsats i Sangforeningens Tjeneste, som Dirigent, saavel inden for Korets egne Rammer som ved de mange store Korværker med blandet Kor og Orkester, Foreningen saa ofte har opført. Disse Opgaver var af krævende Art, ikke mindst for den, der stod for Instuderingen. Dernæst bør der lyde en Tak til Foreningens mangeaarige Formand, Tandlæge Thiel, som ledede Foreningen fra 1914, indtil den i Begyndelsen af Trediverne sygnede hen.

— — —

I Begyndelsen af dette Aarhundrede opstod en ny Sangforening i Ringsted under Navn af „*Arbejdernes Sangforening*“, der senere tog Navneforandring og antog Navnet „*Skjald*“. Denne Forening, der snart har et halvt Hundredeaar bag sig, kan se tilbage paa en virksom Tilværelse og et betydningsfuldt Arbejde. Ogsaa den har haft mange Vanskeligheder at kæmpe med, og man har fra Ledelsens Side ofte været ved at give op. Dette var maaske ogsaa sket, hvis ikke Foreningens mangeaarige Formand, Murermester *Erik Hansen*, og Korets utrættelige Dirigent gennem 35 Aar, Musikdirektør *Hans Chr. Jensen*, med ukuelig Energi havde kæmpet for at holde Interessen vaagen inden for Sangkoret.

*Da det var forbudt at danse moderne
i Ringsted Sangforening.*

Et særligt Afsnit af Ringsted Sangforenings Historie udgjorde Foreningens traditionelle Baller, der som Regel dannede Afslutningen paa Foreningens Festaftener. Disse Aftener var præget af en vis Fornemhed og noget for sig selv, i Forhold til den demokratiske Aand, der i vore Dage raader. Dansen var stilfuld, paa gammeldags Maner. Imidlertid kom Revolutionen inden for Dansen i Begyndelsen af dette Aarhundrede med dens nye Danserytme, „*Boston*“ og lignende Danse, som Ungdommen greb med Begærlighed. Men inden for Sangforeningens Ledelse var

man konservativ. Ingen skulde faa Lov til at træde disse nye Trin ved Sangforeningsballerne. Man fandt denne Dans uskøn og skadelig for Ungdommen. En Læge, der havde overværet et

Overlærer Fr. Mortensen.

Bal i et af Nordsjællands Kystpensionater, havde i et Blad betegnet den nye Dans for Underlivsmassage, og Betegnelsen fandt Bestyrelsen saa træffende, at den med velberaadet Hu agtede at forbyde Dansen. Den daværende Formand, Faktor Christensen, udtalte ved en af Foreningens Generalforsamlinger, at man bestemt maatte holde de moderne Danse ude ved Foreningens Baller. Det er, sagde han, Reminiscenser fra Negerdanse. Den Slags skulde vi holde os for gode til at faa ind i vor Forening. Men det var ikke nemt at træde op imod de Unge. Hertil svarede et andet Medlem af Bestyrelsen,

Urmager Schiøtte: — Bostondans er modbydelig og pynter absolut ikke i en Balsal og dem, der ikke vil bøje sig, bør vises ud af Salen! Desuden var der forskellige Forældre, der havde udtalt til Bestyrelsen, at de ikke oftere vilde komme til Foreningens Baller, ligesom de heller ikke vilde tillade at deres Børn kom til disse, saafremt man ikke forbød de moderne Danse.

Der var dog divergerende Meninger ogsaa inden for Sangforeningens Ledelse over for dette nye Fænomen. Blandt dem, der saa mildere paa Tingene, var Overlærer Mortensen. Han var en Modstander af at lægge en Hæmsko paa Dansen i moderne Retning. Fordi man gaar hen ad Gulvet under Dansen, sagde han, er det dog vel ikke „Boston“, og han var imod at man vilde forbyde at danse langsom Vals.

Efter en Del Diskussion enedes man om at lade to Balinspektører i Forening med Bestyrelsen afgøre, hvad der maatte danses af nyere Danse og iøvrigt handle efter Konduite i hvert enkelt

Det store Vogntog ved Sangforeningens Udflugt til Vrangskov efter Sangerstævnet i Ringsted i 1912.

Tilfælde. Frugtede en Advarsel saa ikke, maatte Vedkommende vises ud.

Denne Revolution inden for Sangforeningen, hvorledes der maatte danses ved Foreningens Baller, havde ingenlunde lagt sig. Det var stadig et omstridt Spørgsmaal. Den 20. Januar 1914 indkaldte man til en ekstraordinær Generalforsamling, hvor Faktor Christensen bad Generalforsamlingen om Tilladelse til at trække sig tilbage fra Formandsposten, da han var i Opposition til de nye Danse, idet han mente at Sangforeningens Traditioner gik imod disse. Man beklagede, at en Mode paa Dansens Omraade skulde være Aarsag til at Foreningen mistede sin udmærkede og dygtige Formand, men Faktor Christensen holdt fast paa sit Standpunkt, og man maatte vælge en ny Formand. Generalforsamlingen valgte derefter Tandlæge Thiel, og efterhaanden fandt man sig til Rette inden for Bestyrelsen og bøjede sig over for dette Tidens uundgaelige Krav.

Byens Industri-, Handels- og Haandværkerstand i spredte Træk

Blandt Byens og Egnens større Foreninger fra forrige Aarhundrede, der i særlig Grad har bidraget til at styrke Samhørigheden mellem By og Land, bør i første Række nævnes Industriforeningen for Ringsted og Omegn; men da Industriforeningens Historie tidligere er behandlet i Foreningens Festskrifter ved 50- og 75-Aars Jubilæet af henholdsvis Redaktør *J. V. Christensen* og Forfatteren, Overlærer *Carl C. Lassen*, kan en nærmere Omtale kun blive en Gentagelse, hvorfor der her kun skal fremdrages nogle enkelte Træk af Foreningens Historie.

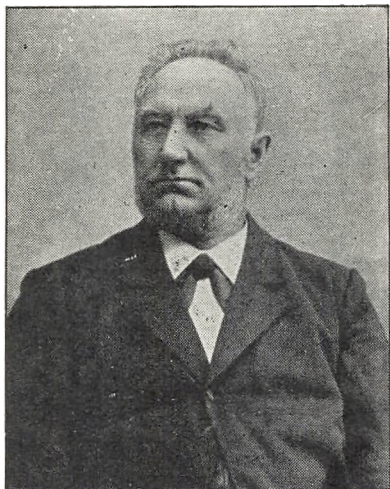
Haandværkerne var i den gamle Tid samlet i Laug, og man kunde ikke blive optaget i Lauget uden at have gjort sit Mesterstykke. Kun Laugets Medlemmer maatte drive en Næring, paa hvilken der var Laug.

Saa kom Næringsloven 1857, hvorom der stod stor Strid. Efterhaanden opløstes de gamle Laug, og man begyndte at forstaa, at Sammenhold under nye Former var nødvendigt, og at man maatte løfte i Flok og dygtiggøre sig, hvis Industri og Haandværk skulde vokse sig stærk. Industriforeningens Dannelse blev et Resultat af denne Forstaaelse.

Foreningen blev stiftet d. 26. Februar 1868 efter mange Genvordigheder. Dens første Formand blev Kordegn *H. G. H. Ishøj*. (Man vil maaske set med Nutidens Øjne finde det mærkeligt, at det ikke blev en af Byens Næringsdrivende, men en Lærer og Kordegn, man valgte til Formand.)

Der har været store Opgaver for Industriforeningen at varetage gennem de godt 80 Aar, den har eksisteret. Til disse Opgaver knytter sig særlig Skolesagen for derigennem at kunne dygtiggøre de unge Haandværkerlærlinge i saavel Tegning som

almindelige Skolekundskaaber, hvilket det i høj Grad tidligere havde skortet paa. Allerede d. 5. September 1868 vedtog Bestyrelsen for Industriforeningen at oprette en Søndags- og Aftenskole. Kommunalbestyrelsen stillede Lokale til Raadighed i den gamle Borgerskole paa Torvet, hvor den ydede gratis Lys og Varme. Skolens første Lærere var Kordegn *Ishøj*, Lærer *Chr.*

Kordegn *Ishøj*.

Hansen, Vejassistent *Nielsen*, cand. theol. *Madsen* og Tømrermester *Steffensen*. Disse Mænd udførte i Skolens første tre Aar Undervisningsarbejdet uden at erholde Vederlag. Der blev uddelt Flidspræmier til de dygtigste Elever, hvilket virkede som en stor Opmuntring. 1875 blev Haandværkerskolen overflyttet til den nye Kommuneskole i Sct. Knudsgade, hvor den havde til Huse, indtil Foreningen fik sin egen Haandværkerskole, den nuv. *Teknisk Skole*, opført 1891 og indviet af Provst *Andersen*. Senere er der foretaget store Udvidelser ved Skolen.

Ringsted tekniske Skole har med sin Stab af dygtige Lærere udøvet en smuk Gerning til Gavn for Haandværkerungdommen i By og paa Land og derigennem ogsaa for dansk Haandværk og Industri.

— — —

I Aaret 1872 oprettede Industriforeningen et Bibliotek. De første Par Aar havde dette sin Plads paa Apoteket. Derefter førte Biblioteket en lidt usikker Tilværelse, indtil det i 1891 fik sin fremtidige Plads i den nye Teknisk Skole.

— — —

Industriforeningens Bibliotek er nu ikke mere. Under Krigen, da Tyskerne havde beslaglagt Teknisk Skole og belagt Skolen med tyske Flygtninge, blev Biblioteket ødelagt, idet Flygtningene brækkede Skabene op og ødelagde hele Bogsamlingen, saaledes

Teknisk Skoles Lærerpersonele 1917.

Staaende: Tømremester H. P. Hansen, Kommuelærer Kirstein, Kommuelærer Madsen (nuværende Viceborgmester), Bygningsinspektør Jensen. Siddende: Sparekasebogholder Truelsen, Vandværksbestyrer Wiggers, Skolens Inspektør, N. G. Larsen, Malermester Brandt.

at der ikke var en hel Bog tilbage. Bogsamlingen omfattede paa dette Tidspunkt ca. 2000 Bind.

Blandt andre betydningsfulde Opgaver, som Foreningen har varetaget, kan nævnes en Række Industriudstillinger, hvoraf den første blev afholdt i Oktober 1871 paa Ringsted Raadhus. Fem Aar senere ser man Industriforeningen i Samarbejde med Ringstedegnens Landboforening, der var stiftet Aaret i Forvejen. Udstillingen holdtes denne Gang baade i Raadhuslokalerne og i Raadhusgaarden. I 1883 afholdtes atter en Udstilling i Forbindelse med Landboforeningen. Denne Udstilling var besøgt af 5600 Mennesker.

1895 afholdtes der igen en fælles Udstilling i Ringsted paa Initiativ af Industriforeningen, denne Gang i Forbindelse med Sorø By. Begge Byer stillede en Garanti til Raadighed. Udstillingen, der varede fra d. 28. Septbr. til 1. Oktbr., afholdtes paa den da-

Udstillingen 1883.

værende Klostermark ned mod Banen i et dertil opført Bygningskompleks og var meget righoldig. (Ringsted Lysbadeanstalts Bygning, den tidligere Schweitzer-Pavillon, er oprindelig en af Udstillingens Bygninger.)

Derefter følger et Par mindre Udstillinger. Vandreudstillingen i 1901 paa Postgaarden med arbejdende elektriske Maskiner og en Antikvitetsudstilling i Teknisk Skoles Lokaler i 1903.

I Rækken af de mange Udstillinger, Foreningen har afholdt, kommer saa den store midtsjællandske Udstilling i 1926, men da denne hører den nyere Tid til, skal den, saavel som de øvrige store og betydningsfulde Opgaver, Foreningen senere har løst i

Udstillingskomitéen 1895.

Øverste Række: A. C. Grahf, N. Schaldemose, H. Nielsen, Bransagergaard, Hofjægermester Neergaard, Skjoldenæsholm, Ole Hansen, Bringstrup, Søren Jensen, Tvindelstrup, Købmand J. Rørbye sen., A. C. Nielsen, Ringsted, Nederste Række: Drejer Larsen, J. C. Frandsen, Murermester Langkjær, Adjunkt Zoffmann, Garver Trautner, de sidste tre af Sora.

det forløbne halve Aarhundrede, ikke her nærmere omtales. Dette Stof er paa en smuk og saglig Maade behandlet i Foreningens Festskrift ved 75-Aars Jubilæet.

Dygtige og initiativrige Mænd har stedse staaet i Spidsen for Industriforeningen gennem skiftende og ofte vanskelige Tider, dette gælder ikke mindst de Mænd, der har beklædt Formandsposten.

Foreningens Formænd i den nyere Tid har været følgende:

Urmager *H. J. Klint* fra 1908 til 1926, der afløste Skrædermester *A. C. Grahf*, som havde ledet Foreningen i 24 Aar. (Se Omtalen om *A. C. Grahf*.) Derefter fulgte Direktør *S. Flamand* fra 1926 til 1940. Foreningens nuværende Formand er Snedkermester *J. A. Nielsen*.

— — —

Ogsaa inden for Købmandsstanden følte man det som en Nødvendighed at slutte sig sammen for derved ligesom indenfor

Haandværk og Industri at kunne varetage Købmændenes Interesser. Deraf opstod saa *Ringsted Handelsforening*, som den dengang hed. Den blev stiftet d. 30. Oktober 1871.

Som Medlemmer kunde optages Købmænd og Detailhandlere, og det aarlige Kontingent var 4 Rigsdaler. Foreningens første Bestyrelse bestod af Købmændene *B. J. Bang*, *C. A. Meyer*, *G. Brüel* og *Ludvig Jensen*.

Foreningen havde imidlertid ikke nogen Grobund i sig og sygnede hen et Par Aar efter. I 1889 tog man atter fat paa Opgaven og fik genoplivet Foreningen under Navn af *Ringsted Handelsstandsforening*. Dens Stiftelsesdato er 14. Februar samme Aar. Foreningens første Formand var Købmand *A. C. Nielsen*, der sammen med Boghandler *Ahrent Flensborg* m. fl. genoplevede Foreningen.

En af Handelsstandsforeningens vigtigste Opgaver var at hindre ulovlig Handel, bl. a. søgte man at komme de mange saakaldte „Uldjyder“ til Livs, som gik rundt og falbød Varer, og det forlyder, at Foreningen udbetalte Politibetjentene 10 Kr. for hver Uldjyde, de indfangede.

Ringsted Handelsstandsforening har ydet en ikke ringe Indsats i kulturel Henseende, inden for Byens Rammer. I første Række bør nævnes Dygtiggørelse af Ungdommen gennem Handelsskolens Virke. Man begyndte Undervisningen i lejede Lokaler i Teknisk Skole, senere flyttede man til Borgerskolen i Sct. Knudsgade, hvor man da havde til Huse, indtil den nye Handelsskole i Søgade i Foreningens smukke Bygning blev taget i Brug. (Denne blev indviet d. 18. August 1932.) Det faldt i Boghandler Flensborgs Lod, som Formand for Foreningen gennem 40 Aar, at føre denne Sag igennem. (Se Omtalen om Boghandler Flensborg.)

De efterfølgende Formænd har været Købmændene *Axel Michaelsen* og *L. Chr. Jacobsen* (sidstnævnte fratraadte 1947). Nuværende Formand er Boghandler *Ahrent Flensborg* jun.

— — —

Senere har man ud fra de to Foreninger, Industriforeningen og Handelsstandsforeningen, specificeret sig i forskellige Brancheforeninger. Den ældste af disse opstaaede Foreninger er *Ringsted Haandværkerforening*, der i indeværende Aar har fejret 50 Aars Jubilæum, idet den blev stiftet 1899. Den har efter bedste Evne

varetaget Haandværkernes Interesser i den forløbne Periode. Den Tid skulde ikke være fjern, da Haandværkerforeningen kan opføre sit eget Hus, som et Hjem for gamle veltjente Haandværkere. Foreningen ejer et Byggefond til dette Formaal og har Tegningerne liggende, men har paa Grund af Tidernes Ugunst endnu ikke turdet realisere Planen.

Af de senere Aars Formænd kan nævnes: Bygmester *Vilhelm Olsen*, samt afdøde Handelsgartner *Weler*. Foreningens nuværende Formand er Sten- og Billedhugger *Chr. Svenstrup*.

— — —

Ogsaa inden for Handelsstanden har man specificeret sig i Brancheforeninger. Den første var Kolonialhandlerforeningen for Ringsted og Omegn, der er stiftet d. 6. Februar 1919. Denne Forening ledes nu af Købmand *Johs. Dømler*.

Dernæst er saa i 1940 stiftet en Forening inden for Manufakturhandlerbranchen under Navn af *Ringsted Tekstilhandlerforening*, hvis Formand er Forretningsfører *Dorin Christensen*.

Arbejderbevægelsen i Ringsted i Halvfemserne og dens Pionérer

Af et Par gamle Forhandlingsprotokoller, som velvilligst har været overladt mig af Arbejdernes Fællesorganisation til Gennemsyn, faar man et lille Indblik i den første Arbejdersammenslutning i Ringsted, som resulterede i Oprettelsen af „Fælles Fag- og Arbejderforeningen for Ringsted og Omegn“, der blev stiftet den 1. Juli 1894.

Industriens og Haandværkets Mænd i Ringsted, der hidtil gennem de gamle Laug til en vis Grad havde formaaet at varetage deres fælles Interesser, havde ved Ophævelsen af Laugene søgt Samarbejde paa anden Maade, bl. a. gennem Oprettelse af „Industriforeningen for Ringsted og Omegn“. Landboerne sluttede op om Andelsbevægelsen efter først at have dannet deres Forening: „Ringstedegnens Landboforening“, hvorimod Arbejderne hidtil ikke havde følt sig stærke nok til en Sammenslutning, der var i Stand til at kunne varetage deres Interesser.

Inden for Arbejderklassen var Kampen haard. Kulturelt og økonomisk var de holdt nede. Klassekampen gav ofte kraftige Udslag under de drastiske Former. Nogle enkelte Uddrag af Arbejderforeningens Forhandlingsprotokol illustrerer tydeligt dette.

Omkring Halvfemserne var den Tanke fremme inden for Ringsted Arbejderbevægelse gennem en Byggeforening at opføre en Række Arbejderboliger. Arbejdernes daværende Repræsentanter i Byraadet, Tømrer P. Jensen, den senere Bygningsinspektør (dengang Formand hos Tømrmester Morten Hansen), og Bladhandler Andersen, var Drivfjedren i dette Arbejde. De foreslog, at man arbejdede for at lade disse Boliger opføre umiddelbart uden for den gamle Bygrænse, idet der var en Plan fremme om Opførelse af et Villakvarter og en Forlængelse af Dagsmarsgade (den nuværende Valdemarsgade) til Teglovnsvvej. Denne Tanke

Teglovnvej inden Bebyggelsen, set ind mod Byen. Her var Byens offentlige Tørreplads, hvor mange Husmødre tørrede Stovvasken. Iflg. en gammel Overlevering skal der tidligere her paa Stedet have været en gammel Teglovn, deraf Navnet.

mødte kraftig Modstand hos de borgerlige Byraadsmedlemmer, og den foranledigede en Udtalelse af daværende Murermester Faber, der ligeledes var Medlem af Byraadet, at det var en Gene at have Arbejdernes Boliger i Villakvarteret.

Tømrer Jensen anholdt skarpt denne Udtalelse og svarede: — Ja, S skulde have det Rak, dersom de ikke var nødvendige.

Det mærkelige var, fortæller Bygningsinspektør Jensen, at Arbejderne ikke selv var stemt for Opførelse af Arbejderboliger her, til Trods for deres Repræsentanters noget andet Synspunkt i Byraadet, dog af en anden Grund end den af Herr Faber anførte, og fordi de i det hele ansaa Tanken for uigennemførlig. En

af Organisationens Mænd, der tog aktiv Del i Arbejdet, fremkom i den Anledning med følgende Udtalelse: — Ja, det kunde lige passe, at Arbejderne skulde drives saa langt uden for Byen. — Man betragtede derefter Planen som dødsdømt.

— — —

Forskellige Divergenser Arbejderne og Arbejdsgiverne imellem har selvsagt ikke kunnet undgaas. Allerede i 1890 hører man om en Strejke i Ringsted, endog før Fagforeningernes Tilblivelse. Det var Byens Tømrersvende, der rejste et Krav til Tømrermestrene om at faa Daglønnen hævet fra Kr. 2,66 til Kr. 3,00. Dette vilde Mestrene imidlertid ikke indgaa paa, hvorfor Svendene nedlagde Arbejdet og truede med alle at ville forlade Byen. Flere af dem belavede sig paa at rejse til Tyskland. Tilsidst maatte Mestrene bøje sig. Svendene beviste derved, at en saadan Lønforhøjelse kunde gennemføres uden en Fagforenings Støtte. Iøvrigt opstod der mange Vanskeligheder for Byens Arbejdere i Fagforeningens første Aar. Det var ikke ualmindeligt, at en Arbejder blev afskediget fra sin Arbejdsplads, blot fordi han havde deltaget i en af Foreningens Fester, hvilket man fra Arbejdsgivernes Side mente var af demonstrativ Art. Planlagde Foreningen f. Eks. en Sommerfest, var det næsten en Umulighed at faa Lov over en Festplads i Lighed med andre Foreninger. Gentagne Gange blev en saadan Anmodning angaaende Kærehave, senere ogsaa Amtstuegaardens Have, nægtet. Ved en paatænkt Grundlovsfest i 1898 synes der dog at være Haab om at faa Lov over Kærehave, saafremt Festen ikke gik i demonstrativ Retning. Senere modtog Foreningen en Meddelelse fra Godsforvalter Svendsen, Kærup, at Festpladsen ikke kunde faas, uden at man forpligtede sig til ikke at holde offentlige Taler, hvilket Foreningen imidlertid ikke mente at kunne indgaa paa. Grundlovsfesten blev dog gennemført, trods Vanskelighederne, idet man efter flere Forhandlinger med Ejeren af det daværende „Sommerlyst“, Gæstgiver *Jens Thomsen*, Næstvedvej, fik Løfte om at maatte afholde Festen dér. Efterhaanden saa man dog med mere venlige Øjne paa Arbejdernes Foretagender, som naturligt var.

— — —

Arbejderbevægelsen i Ringsted har udfoldet en ikke ringe Virksomhed gennem det sidste halve Aarhundrede til Gavn for Byen:

Omkring Torvet i 1890'erne. Yderst til venstre Gæstgivergaarden »Dannevirke«, ogsaa kaldet »Knorten« (nu Hotel »Royal«), derefter Rebslager Schiøttes Gaard (nu Købmand Rahbeks Ejendom) og det gamle Casino.

Opførelse af Arbejdernes Fællesbageri (opført 1900), de mange sociale Byggeforetagender inden for Boligbyggeriet o. m. a. Dertil kan føjes Organisationens Arbejde i Oplysningens Tjeneste, hvilket har været af stor Betydning for Arbejderklassen. De faa af Pionererne, der endnu er tilbage, kan nu med Stolthed glæde sig over den store Udvikling i Arbejderbevægelsens Historie, som

Bygningsinspektør P. Jensen.

de i ikke ringe Grad ogsaa kan tilskrive sig Æren af. Men da denne Udvikling, der har formaaet at hæve Arbejderklassens førende Mænd op til vort Lands højeste Stillinger, er af politisk Art, skal den ikke her gøres til nærmere Omtale.

— — —
Blandt de ældste og mest kendte Navne inden for Arbejderbevægelsen i Ringsted bør, foruden de to fornævnte: Bygningsinspektør Jensen og afdøde Bladhandler Andersen (senere Indehaver af Bladhandelen ved Fredericia Banegaard) nævnes

fhv. Typograf *G. Mortensen*, der ogsaa har haft Sæde i Byens Raad, dernæst Fiskehandler (senere Forligsmægler) *Jørg. Petersen*, der var Formand for Arbejdernes Fællesbageri i over 25 Aar, samt fhv. Gasværksarbejder *Hans Nielsen*, som i en Række Aar var Næstformand i Fællesorganisationen. Yderligere kan nævnes afdøde Slagtermester *Niels Hansen*, Ll. Torv, og nuværende Skatteraadsformand *N. P. Jensen*, Jystrup, der begge har været Formand for Fællesorganisationen. Ogsaa afdøde Faktor *K. Kristiansen*, Venstres Folkeblad, bør nævnes. Han var i en Aarrække Formand for Fællesbageriet og en af Pionererne i Arbejdet for Sammenslutningen af danske Arbejderes Fællesbagerier. Dertil var han en god Støtte for Fællesorganisationen i dens første trange Aar. Sidst, og ikke mindst, bør nævnes afdøde Borgmester *Hækkerup* (se Omtalen om denne bag i Bogen).

Nuværende Formand for Arbejdernes Fællesorganisation i

Ringsted er tidligere Arbejdsmand *Henry Hansen*, der i 1946 afløste Bager (senere Prisispektør) *V. Eliassen*.

— — —

Et Par Ord om Ringsted Arbejderbevægelses *Nestor*, den snart 82-aarige fhv. Bygningsinspektør og Stadskonduktør *P. Jensen*.

P. Jensen stammer fra Pedersborg ved Sorø. Efter at han havde lært Tømmerfaget gik han — som Skik var den Gang — paa Valsen og var borte i et Par Aar, med Ophold i Tyskland, Svejts, Italien og Frankrig.

Jensen har været Bygningsinspektør i Ringsted i 30 Aar og Stadskonduktør i 19 Aar. Da Ringsted Artillerikaserne var under Opførelse i 1913, blev han ansat som Konduktør hos Kaserens Bygmester, Arkitekt *S. Knudsen-Pedersen*. Han har deltaget i de mange Opgavers Løsning inden for Byens Omraade med stor Interesse og har ikke været uden Indflydelse paa Byens Økonomi. Selv har han for egen Regning bygget flere Huse.

Bygningsinspektør *Jensen* var Medlem af Byraadet fra 1903 til 1921, Lærer ved Teknisk Skole i 22 Aar, Medlem af Bankens Repræsentantskab i 9 Aar, foruden at han har varetaget flere andre Tillidshverv.

Lidt om „De danske Forsvarsbrødre for Ringsted og Omegn“ og deres Virke

Foreningen „De danske Forsvarsbrødre for Ringsted og Omegn“ blev stiftet den 15. September 1880 hos Gæstgiver *Carl Nielsen* i den gamle Gæstgivergaard „*Carl Niensens Hjørne*“, som den i daglig Tale blev benævnt. (Den laa hvor nu Børsen ligger).

Foreningens Formaal skulde være gennem en Sammenslutning af gamle Soldater at virke hen til, at enhver vaabenfør dansk Mand ansaa det for en Hæder at bære Vaaben for sit Fædreland, saavel i Krigstid som i Fredstid.

Købmand H. Christiansen.

Endvidere skulde man arbejde hen til, gennem et aarligt Bidrag, at tilvejebringe Midler til Oprettelse af en Syge-, Understøttelses- og Begravelseskasse, og at man altid skulde søge at skaffe trængende Medlemmer et nødtørfigt Erhverv. Denne Opgave har Foreningen forlængst vist at kunne løse, til Gavn for Medlemmerne, gennem de mange Aar.

Førhen var det en Regel, at Foreningens Fane, ledsaget af et Musikkorps skulde følge de afdøde Brødre til Graven, en Skik, der blev opretholdt i

mange Aar. Imidlertid blev der ofte rettet Kritik mod denne Skik. Det virkede naturligvis højtideligt, naar Følget drog fra Kirken til Kirkegaarden til Tonerne af en Sørgemarch og med

Musik ved Graven, men dette, at man umiddelbart efter Jordpaa-kastelsen lod Musikkorpset marchere tilbage gennem Byen til Tonerne af en Festmarch (Riberhusmarch), virkede paa mange som en Kontrast, som man fandt hensynsløs mod de Efterladte. Denne Skik blev da ogsaa senere ophævet, dog bibeholdt man nednu i nogle Aar Musikken ved Graven for dem, der ønskede dette. Tidligere var der ogsaa Marchaller med Stave ved Begravelserne, men dette ophævedes allerede 1907.

D. F. B. er sikkert en af de Bevægelser, der bedre end andre formaar at samle alle Kategorier af Samfundsborgere under deres Fane, idet Kammeratskabet fra Soldatertiden bliver holdt i Ære. Dette gælder ikke mindst naar Brødrene mødes ved Foreningens selskabelige Sammenkomster.

Foreningens første Formand var Skrædermester *G. Seebeck*. De senere Formænd har været følgende: Købmand *H. Christiansen*, Rosenborg, der ledede Foreningen gennem 31 Aar, Kunstdrejer *Wald. Petersen*, Direktør *C. Rolff*, Overofficiant *N. C. Jørgensen*, samt Kriminalassistent *N. Bødkerholm* (sidstnævnte dog kun for en kort Periode). Nuværende Formand er Redaktionssekretær *P. Nisgaard*.

Brudstykker af Landbobevægelsens Historie paa Ringstedegnen

Som en vigtig Faktor inden for Landbobevægelsen paa Ringstedegnen i forrige Aarhundrede kan nævnes *Ringstedegnens Landboforening*. Den har i høj Grad været et Bindeled mellem Byen og Oplandet. En Række af Egnens ansete Mænd har gennem denne Sammenslutning ydet en værdifuld Støtte til det gode Forhold, der altid har hersket mellem Byens og Egnens Beboere. I første Række bør nævnes Samarbejdet ved de aarlige Dyrskuer. I 1920'erne indgik Landboforeningen Samarbejde med Ringstedkredsens Husmandsforeninger, og de to Sammenslutninger har siden da staaet som Indbydere til de lokale Dyrskuer i Ringsted. Disse havde i en lang Aarrække været afholdt i Kærehave. Imidlertid var Pavillonen i Ringsted Lystanlæg i 1907 blevet opført, og Dyrskuerne blev da henlagt til den nye Dyrskueplads i Anlæget, hvor de siden har været afholdt.

De to Bevægelser har hver for sig ydet en værdifuld Indsats i dansk Landbrugs Tjeneste, en Indsats, der ikke mindst er kommet Husmandsbevægelsen til Gode igennem Jordudstykningsen, hvorved der er opstaaet saa mange selvstændige Husmandsbrug.

Den danske Landbobevægelse fik sin første Udløsning gennem Landboforeningerne, senere gennem Andelsbevægelsen, og den danner nu et Sindbillede paa, hvad Flid og Dygtighed formaaer. Det danske Landbrug staaer i Dag som et af de bedste i Verden.

Ringstedegnens Landboforening blev stiftet den 27. Marts 1875 og har siden da som et Led i denne Bevægelse formaaet at hævde sig paa den smukkeste Maade. (Se Landboforeningens Festskrift 1875—1925 af J. V. Christensen).

Forud for Foreningens Tilblivelse blev der 1864 afholdt en

Landboforeningens Bestyrelse ca. 1898: Nederste Række: Chr. Møller, Tygestrup, Søren Jensen, Tvindelstrup, H. Frederiksen, Sliminge, Dyrlæge M. Poulsen, Ringsted. Øverste Række: P. Pedersen, Estrup, Chr. U. Hansen, Haugbyrd, Hans Nielsen, Bransagergaard, Alsted.

Landbrugsudstilling i Ringsted, hvis Formand var Justitsraad, Proprietær *M. H. Staun*, Englerup. Ved denne Udstilling blev der uddelt forskellige Medailler og Diplomer til de bedste Udstillere.

Sognefogdens og Gaardmandens Smør.

Aaret efter Landboforeningens Stiftelse afholdt denne en Smørudstilling paa Ringsted Raadhus. Et lille morsomt Træk fra samme Udstilling kan her anføres om en af Udstillerne, Sognefoged og Gaardmand *Hans Olsen*, Høm (Faderen til den senere Landbrugsminister Ole Hansen). *Ole Hansen*, der lige var hjemkommet fra Tune Landbrugsskole, tilskyndede sin Far til at udstille, men det vilde Hans Olsen ikke, idet han erklærede, at det nærmest maatte blive noget Humbug, naar Dommeren skulde smage paa saa mange forskellige Slags Smør. Smagen af noget daarligt Smør, sagde Hans Olsen, vilde Dommeren beholde i Mun-

Dyrskuemorgen i Ringsted Lystanlæg. Billedet optaget efter Frokosten ved Landboforeningens Dyrskue i 1911. Paa første Række: Hmd. Kr. Pedersen, Ørsløvester, Hmd. Oluf Kristensen, Haraldsted, unge Damer fra Tombolaen, Sognefoged H. P. Nielsen, Bringstrup, Gdr. N. Andersen, Taastrup, unge Damer fra Tombolaen, Jakob Tvedegaard, Chr. Christensen, Torpet, Skorstensfejermester Hørberg og Overretssagfører Graversen.

den og derved ikke være i Stand til at skelne det gode Smør fra det daarlige. Men Sønnen blev ved. „Du kunde da prøve“, sagde han. „Vi kunde f. Eks. sende to Fustager Smør af samme Kvalitet under hver sit Mærke, men med samme Navn i Konvolutterne, kun at der stod Sognefoged paa den ene og Gaardmand paa den anden“. Efter at have tænkt sig lidt om, gik Faderen med paa Ideen. Resultatet blev, at Sognefoged Hans Olsen blev en flot Nr. 1 og Gaardmand Hans Olsen Nr. 3. Man ser heraf, at en Sognefoged blev vurderet højere end en almindelig Gaardmand.

Landboforeningens Formænd i den forløbne Periode har været følgende:

Gaardejerne *C. Schnack*, Klarupgaard, der var Foreningens første Formand, *Anders Sørensen*, Nordrup, *Fr. Jensen*, Tvedegaard,

Foran Pavillonen i Lystanlægget. (Billede fra et Fællesdyrskue).

Billede fra et af Fællesdyrskuerne. Fra venstre: Gaardejer Jakob Tvedegaard, Direktør V. Hanson, Ringsted Sparekasse, og Sognefoged Kr. Nielsen, Sigersted.

Slimminge, *Hans Frederiksen*, Slimminge, *H. P. Olsen*, Hjelmømagle, *Jens Nielsen*, Herredsfogedgaarden, Sigersted, *Søren Jensen*, Hyldegaard, Tvindelstrup, *H. A. Doose*, Høm, Proprietær *H. Madsen*, Slangstrupgaarden, Sognefoged *H. P. Nielsen*, Bringstrup, *Møller Vilh. Hansen*, Englerup, og Gaardejer *Emil Andersen*, Skaaningeegaarden, Valsømagle. Foreningens nuværende Formand er Gaardejer *Gunnar Tvedegaard*, Langemosegaard, Torpet.

— — —

Af de senere Formænd i Ringstedkredsens Husmandsforeninger kan nævnes: Husmand *Ludvig Hansen*, Fredsgaarde, Parcelist *J. P. Petersen*, der beklædte Formandsposten i 17 Aar indtil 1947, hvor Forpagter *Axel Nielsen*, Nordrup, traadte til.

— -- —

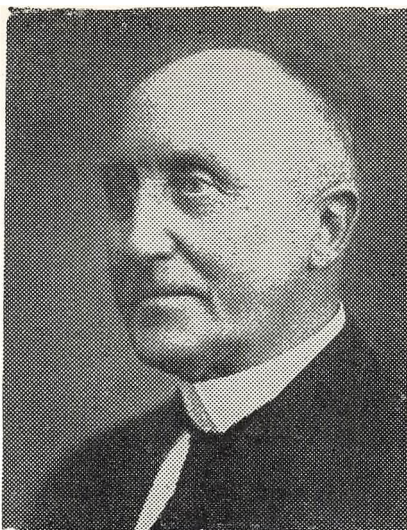
Som et vigtigt Led i Landbobevægelsens Arbejde inden for den nyere Tid, bør man ikke undlade at nævne de sjællandske Landboforeningers Fællesdyrskuer, der fik deres Start i Ringsted 1925 og var af overordentlig stor Betydning for Byen. Fællesdyrskuerne var en af Aarets største Begivenheder for saavel Byen som for Egnen, og det var med Vemod Ringsted i. 1938 maatte give Afkald paa disse til Fordel for Hovedstaden, hvor de siden har været afholdt. Formanden for de sjællandske Landboforeninger gennem 20 Aar, Gaardejer *Jacob Tvedegaard*, har været Sjælen i dette Arbejde, og hans Indflydelse har været af ikke ringe Betydning ikke mindst for Ringstedegnen.

— — —

Ogsaa indenfor Andelsbevægelsen har Ringstedegnens Mænd fra det forrige Aarhundrede forstaaet at løse Tidens Opgaver. Oprettelse af Ringsted Andels-Svineslagteri, Egnens Andelsmejerier og Ringsted Andels-Fjerkræslagteri m. m. er et Resultat af denne Forstaaelse. Dytige og initiativrige Mænd har stedse gaet foran i Arbejdet.

Blandt disse Mænd skylder man at nævne Branddirektør *Søren Jensen Hyldegaard*, Gaardejer *Jens Pedersen*, Vrangstrup, og Gaardejer *Jacob Tvedegaard*, der hver især har været med til at lægge Grunden til og staaet i Spidsen for dette Arbejde gennem en lang Aarrække.

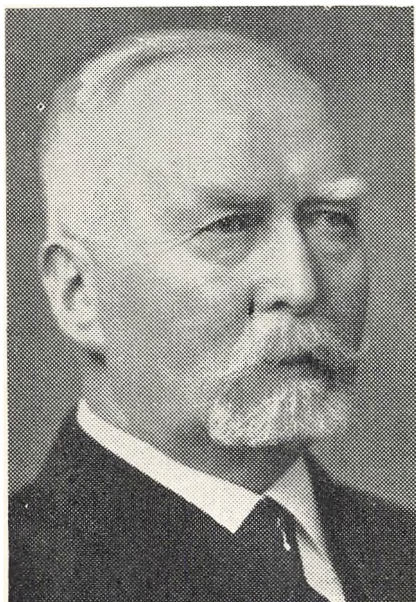
Søren Jensen Hyldegaard,
 Branddirektør, født 26. Juli
 1864 paa Hyldegaard i Tvin-
 delstrup. Elev paa Tune Land-
 brugsskole i 1880—81. Var
 Ejer af Fødegaarden fra 1886
 til 1920 og har beklædt en
 lang Række Tillidshverv. Med-
 stifter af Ringsted Bank (se
 der). Formand for Landbofor-
 eningen fra 1890—1900, For-
 mand for Slagteriet fra dets
 Start i 1896 indtil 1919. Med-
 stifter af Østifternes Brand-
 forsikring 1889 og Branddi-
 rektør samme Aar. Medstifter
 af Bryggeriet „Alliance“. Medstifter og Medlem af Direktionen for
 Køge—Ringsted Jernbane. Kandidat ved det radikale Venstre i
 Fuglebjergkredsen 1909—10 og i Faksekredsen 1913. Sognefoged
 i 40 Aar foruden flere andre Hverv.

Jens Pedersen, f. 13. Sep-
 tember 1870. Ejer af Vrang-
 strupgaarden, R. af Dbg. 1889
 —90 Elev paa Sorø Højskole,
 senere paa Tune Landbrugs-
 skole. Fra 1909—28 Kontor-
 bestyrer for Den sjællandske
 Bondestands Sparekasses
 Glumsø Afdeling. Fra 1919—
 47 Formand for Ringsted An-
 dels-Svineslagteri. Har været
 Medlem af Landboforeningens
 Bestyrelse og Medlem af Ring-
 sted Banks Repræsentant-
 skab. Medlem af Præstø Amts
 Skoledirektion og Medlem af
 Sogneraadet og Menigheds-

nighedsraadet, Formand for A/S Ringsted Folketidende i over 25 Aar. Har været Venstres Kandidat ved flere Valg. Blev 1920 Medlem af Folketinget, dog kun for en kortere Periode.

Jakob Tvedegaard, Gaardejer, Langemosegaard, Torpet, K^ø, R., DM., født d. 25. Juni 1872 paa Tvedegaard i Slimminge. Kom som ung Mand paa Dalum Landbrugsskole, hvorefter han i en Aarrække var Forpagter af sin Fødegaard, indtil han købte Langemosegaard.

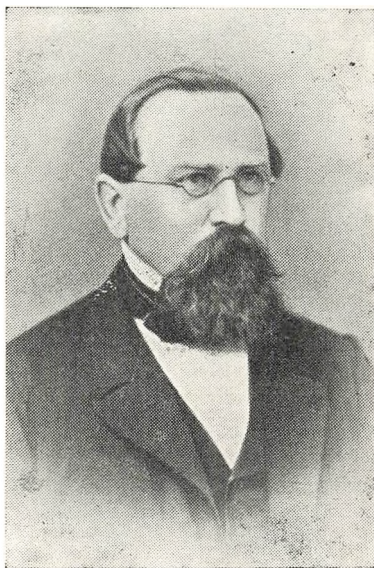
Tvedegaard har beklædt en lang Række Tillidshverv. Har været Næstformand for Ringstedegnens Landboforening fra 1912—1922, var fra 1927—47 Formand for De samv. sjællandske Landboforeninger, efter at have været Næstformand i syv Aar. Fra 1918—28 Medlem af Bestyrelsen for Ringsted Andels-Svineslagteri. Fra 1933 Medlem af Landbrugsraadets Præsidium samt Formand for Statens Kødforsyningsudvalg. Har været Venstres Kandidat i Stubbekøbing, Storehedinge og Næstved. Var Medlem af Folketinget fra 1928—29.

Byens Aviser i forrige Aarhundrede

„*Sjællandsposten*“ — *Byens første Avis.*

Den 14. December 1852 udkom den første Avis i Midtsjælland under Navnet „Sjællandsposten“ med Hjemsted i Ringsted. Det var et lille ubetydeligt Blad set med Nutidens Øjne. Bladet udkom i den første Snæs Aar kun 3 Gange ugentlig, Tirsdag, Torsdag og Lørdag, senere dog 5 Gange ugentlig. Dets Udgiver var Bogtrykker Christian Schou, og det havde sit første Trykkeri paa Postgaarden. Sjællandsposten var i en Aarrække Ringsteds og Midtsjællands eneste Avis. Nyhedsstoffet var kun sparsomt, men det var dog et Fremskridt i Oplysningens Tjeneste. Bladet fik i 1870 en haard Konkurrent i den nye Avis „*Folketidenden*“.

Sjællandsposten, der var et udpræget Højreblad, vedblev at udkomme til lidt ind i dette Aarhundrede, men havde da kun ringe Betydning. Dens senere Arvtager blev *Ringsted Avis*, der nu udkommer under Navnet „Sjællands Stifttidende“ og bliver trykt i Næstved. Bladets Lokal-Redaktør i mange Aar var *J. Chr. Pedersen*. Nuværende Redaktør er *Paul W. E. Svendsen*.

Bogtrykker Schou,
Ringsteds første Redaktør.

„Folketidende“ under de politiske Brydninger
i forrige Aarhundrede.

Onsdag den 2. Oktober 1946 udsendte Folketidende for Ringsted - Sorø og Haslev en stor og righoldig Jubilæumsavis i Anledning af, at Bladet havde eksisteret i 75 Aar. Det var et Stykke af Midtsjællands Historie i en Nøddeskal, som en Hilsen til dets

P. Chr. Zahle,
Folketidendes Stifter og
første Redaktør.

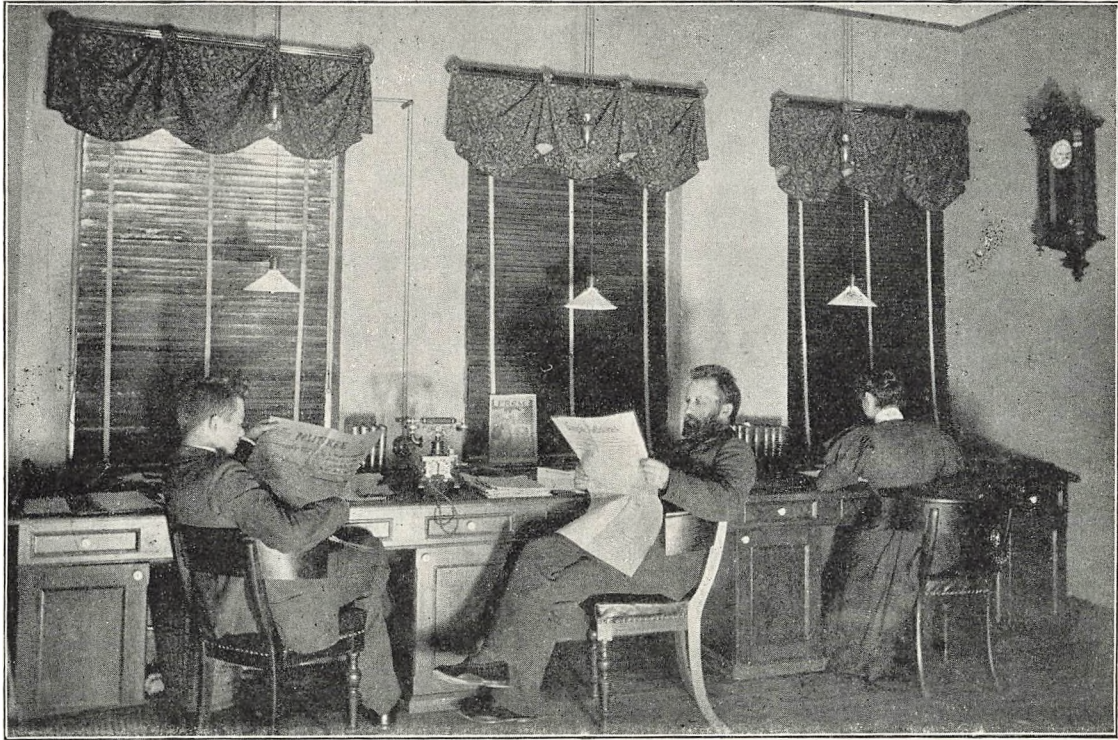
Læsere med Tak for Trofasthed mod Bladet gennem de mange Aar.

Folketidende, eller „Folketidenden for Midtsjælland“, som den oprindelig hed, kom til Verden 1871 som en ubetydelig lille Avis i Kvartformat med 3 Spalter, men dets Maal var stort: — „Udhredelse af sand og gavnlige Oplysning blandt stedse Flere og Flere“, hed det i Bladets første ledende Artikel. Det var Grundtvigs Tanker: — Folkeoplysning, derefter Folkestyre.

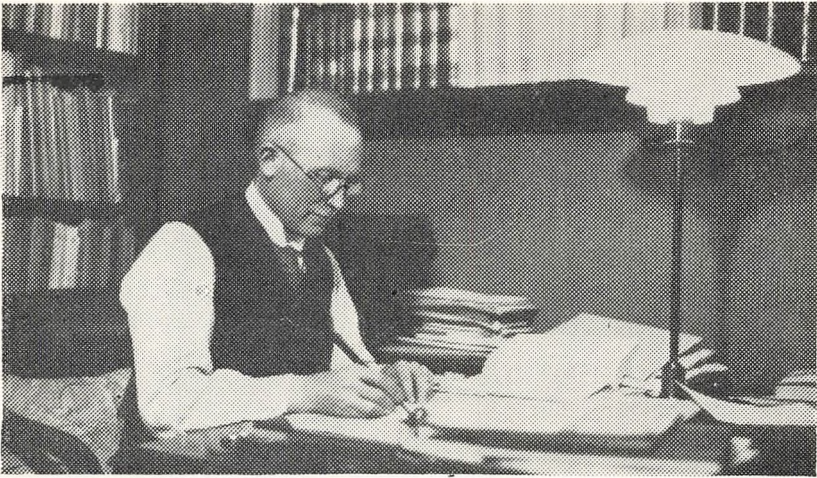
Folketidendes Stifter var P. Chr. Zahle, Ringstedkredsens Folketingsmand fra 1872—81. Han var Præstesøn og havde ogsaa selv taget teologisk Em-

bedseksamen. Han deltog ivrigt i det politiske Røre i København og havde nær Tilknytning til sin politiske Meningsfælle, Folketingsmand C. C. Alberti. Med denne som Mellemand startede han sit nye Blad i Ringsted.

Efterhaanden opstod der stærke Brydninger inden for „Det forenede Venstre“. Zahle fulgte den Bergske Linie og blev haardt angrebet for dette. Han besluttede sig til at forlade Journalistikken og søgte Præstekald. I 1881 trak han sig tilbage som Folketingsmand for Ringstedkredsens. Han skildres som en hjertensgod Mand, der altid vilde det bedste for sine Medmennesker. Han var dog fremdeles Ejer og Udgiver af Folketidende, indtil han i 1887 overdrog Bladet til „Aktieselskabet Folketidendes Bog-

Redaktionsinteriør 1898. — Manden med Skægget er Redaktør Fr. Martin.

Redaktør J. V. Christensen ved Arbejdsbordet.

trykkeri“. Bladet havde i Tiden fra Zahles Bortrejse og indtil Overdragelsen været redigeret af Redaktør *R. P. Jensen*. Denne var en energisk og dygtig Bladmand, men udpræget radikal, og hans skarpe Artikler skabte ham mange Processer paa Halsen. Dertil kom, at han var i stærk Opposition til Bladets nye Ledelse, og han forlod derfor Ringsted. Redaktør *Fr. Martin*, Sorø, traadte derefter til indtil 1. Maj, hvorefter *M. Aaberg* blev Redaktør af Bladet. Efter et halvt Aars Forløb forlod han ogsaa Ringsted, og atter traadte en ny Redaktør til. Denne blev Sagfører, cand. jur. *H. Glud*, der paa forskellig Maade havde været knyttet til Bladet. Glud, der ogsaa var udpræget radikal, tog stærk Afstand fra den Bergske Politik og fulgte den Hørupske Linie. Atter nye Brydninger inden for Bladets Ledelse, der resulterede i Gluds Opsigelse, hvorefter Redaktør *Fr. Martin* igen maatte træde til. Dette Redaktørskifte satte dybe Skel i Befolkningen paa Ringstedejnen og blev Aarsag til Venstres Folkeblads Oprettelse, idet Glud i Forbindelse med en Del andre Mænd startede dette Blad og blev dets Redaktør.

Folketidendes Bestyrelse bestod den Gang af *P. Andersen*, Jystrup (Formand), Boghandler *N. P. Hansen*, Ringsted (Forretningsfører), *Ole Hansen*, Bringstrup, *Jens Nielsen*, Herredsfogedgaarden, Sigersted, og *P. Rasmussen*, Krøjerup.

Samtidig med Gluds Fratræden udtraadte *P. Andersen*, *Jens*

Nielsen og N. P. Hansen. Formandsposten overdroges derefter til *P. Rasmussen*, Krøjerup (Faderen til Bladets nuværende Formand, *Rs. Rasmussen*, Krøjerup). Derefter var Ole Hansen Formand i 25 Aar og efter ham *Jens Pedersen*, Vrangstrup, der ligeledes har været Bladets Formand gennem 25 Aar.

Fr. Martin var Folketidendes Redaktør i 12 Aar, indtil han i 1903 efterfulgtes af *J. V. Christensen*, som var Bladets Leder i 31 Aar, indtil sin Død 1934 (se Omtalen om Redaktør *J. V. Christensen*), hvorefter Redaktør *Alfr. Winther* traadte til som Leder af Bladet fra Nytaar 1935.

Et Par Navne inden for den tekniske Ledelse bør ogsaa erindres, nemlig afdøde Faktor *H. Christensen* og fhv. Forretningsfører *J. V. Pedersen*. Nuværende Forretningsfører og tekniske Leder er *H. Christensen*.

Folketidende blev i dets første Aar trykt i København, indtil der 1872 indrettedes eget Trykkeri i Amtsstuegaarden, hvor Bladet den Gang startede. I 1875 flyttede man til Sct. Knudsgade, og i 1898 rykkede Folketidende ind i sin nye Ejendom i Søgade, hvor Bladet siden har haft til Huse og har foretaget store Udvikelser.

Omkring „Venstres Folkeblad“s Start.

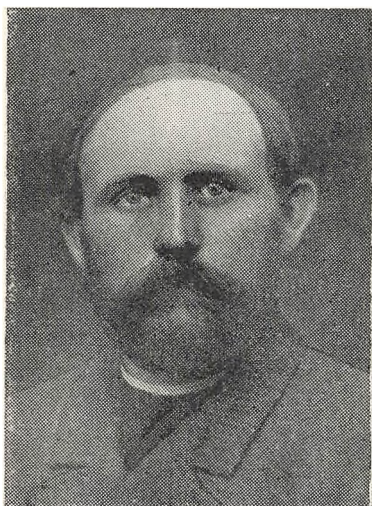
Den 1. Oktober 1891 udkom det første Nummer af Venstres Folkeblad. En lille Kreds af interesserede Mænd paatog sig den foreløbige Garanti, indtil den fornødne Kapital kunde tilvejebringes. Med Frejdighed kastede disse Mænd sig ud i Arbejdet. Det var smaat med Pengene, og Opgaven var vanskelig. Det blev kun en lille og uanselig Avis til at begynde med, 4 smaa Sider med 5 Spalter paa hver, men den lille Avis kæmpede dygtigt og energisk for sine Anskuelser.

Den drivende Kraft i Arbejdet omkring Starten og gennem de mange Vanskeligheder, Bladet i Begyndelsesaarene maatte gennemgaa, var Gaardejer *Hans Nielsen*, Bransagergaard, der var en af Ringstedegnens friske og levende Personligheder, en vidtskuende Bonde og i Besiddelse af en ukuelig Energi. Hans Minde lever endnu i den midtsjællandske Befolkning. Han blev da ogsaa Bestyrelsens første Formand. Den øvrige Bestyrelse bestod af Gaardejer *Claus Schnack*, Klarupgaard, *Ole Hansen*, Grønbæksgaarden, Boghandler *N. P. Hansen*, Ringsted, og Gaardejer *H. P.*

Olsen, Hjelmsømagle. Boghandler Hansen fik den Opgave at skulle føre det økonomiske Tilsyn med Bladet. Senere indvalgte Folketingsmændene *C. Th. Zahle* og *Poul Christensen* i Bestyrelsen.

— — —

Under de politiske Brydninger inden for Venstres Rækker, om-

Hans Nielsen,
Bransagergaard.

kring Firserne og Halvfemserne, opstod der temmelig kraftige Uoverensstemmelser mellem Folketidendes Bestyrelse og dets Redaktør, *H. Glud*, som resulterede i, at han fratraadte som Bladets Leder. Man var ikke tilfreds med hans politiske Synspunkter, idet han fulgte den Hørup'ske Linie, der gik i udpræget radikal Retning og var en Modsætning til, hvad man af Folketidendes ledende Mænd ønskede af Bladets Redaktør. Dette Brud foraarsagede, at Redaktør Glud sammen med Venner og Meningsfæller startede Venstres Folkeblad med ham selv som Redaktør.

I 1894 overtog Glud Bladet i Forpagtning, hvorefter det blev udvidet fra 5-spaltet til 6-spaltet. I 1899 overtog Redaktør Glud Bladet som Ejendom. Imidlertid forlod han i 1902 Journalistiken, idet han blev udnævnt til Birkedommer paa Samsø, hvor han døde d. 24. Maj 1903, kun 45 Aar gammel.

H. C. A. Glud fik sit sidste Hvilested paa Ringsted Kirkegaard, i den By hvor han øvede sin Manddomsgerning. Politiske Meningsfæller og Venner rejste ham en Mindesten. En smukkere Karakteristik af Redaktør Glud kan ikke gives bedre end ved at citere det smukke Vers, der staar prentet paa Mindestenen ved hans Grav. Det lyder saaledes:

Redaktør Glud.

Folket han elsked, vied sin Manddom,
Trofast dets Kamp og Krav.
Tanken om Vinding naaed ham aldrig,
Ærlig han gik i sin Grav.
Saa rigt et Hjerte, saa lys en Forstand,
Saa tro mod Ideen, saa helt en Mand.

Efter at Glud havde forladt Ringsted og Venstres Folkeblad, blev der dannet et nyt Aktieselskab til Videreførelse af Bladet. Bestyrelsen kom til at bestaa af Zahle (Formand) samt Poul Christensen og Søren Jensen Hyldegaard. Som Redaktør valgte man den unge, evnerige Journalist *Niels Bransager*, der var en Søn af Hans Nielsen Bransager, og hvis Navn kom til at præge

Vestres Folkeblads første Kontor og Trykkeri.

Vestres Folkeblad i særlig Grad. (Se Omtalen om Redaktør Bransager.)

I 1911 omdannedes Bladet til et Andelselskab, en Tanke Redaktør Bransager havde arbejdet ihærdigt for.

Efter Bransagers Død i 1915 blev den daværende Redaktør af Bladets Sorø-Afdeling, *Niels Timmermann*, ansat som Hovedredaktør. Denne unge, dygtige Mand opnaaede kun at lede Bladet i fem Aar, idet Døden brat ramte ham, kun 42 Aar gammel. Derefter tiltraadte Anton Abildtrup som Redaktør af Vestres Folkeblad og har nu været dets Leder i henved 30 Aar.

— — —

Dernæst bør mindes Bladets gamle, trofaste Medarbejdere inden for den tekniske Afdeling, afdøde Faktor *K. Kristiansen*, senere Forretningsfører. Han var en Mand af den gamle Skole, pligttro til det yderste. Mange unge Mennesker har været under hans Varetægt og er udgaaet fra Vestres Folkeblad som dygtige Typografer. Yderligere kan nævnes, at fhv. Viceskoleinspektør *J. P. Pedersen* var Vestres Folkeblads første Faktor. Han var oprindeligt uddannet Typograf, men forlod Faget som ganske ung

for at hellige sig Lærergerningen, som blev hans Livsgerning. Bladets nuv. tekniske Leder og Forretningsfører er *P. Borch*.

Ogsaa Bransagers mangeaarige Redaktionssekretær, *H. Chr. Lundsager*, nuværende Redaktør af Bladets Sorø-Afdeling, bør i denne Forbindelse nævnes. Han var under Bransagers lange og haabløse Sygdom den bærende Kraft inden for Bladets daglige Ledelse.

— — —

Venstres Folkeblad begyndte sin Virksomhed i det nu nedrevne „Central“, der forhen laa paa Torvet foran Sct. Bendts Kirke, indtil Bladet i 1918 rykkede ind i sit nuværende Hus.

— — —

Foruden de her omtalte Dagblade begyndte saa Arbejdernes Blad i Ringsted, „Midtsjællands Social-Demokrat“, at udkomme. Bladet begyndte 1907 og udgik fra Slagelse, senere fra Næstved, hvor det nu bliver trykt og siden har haft sit Hovedsæde.

Bladets første Lokalredaktør var *H. K. Hækkerup* (s. d.), der var dets Leder indtil 1929. Derefter *S. O. Nicolajsen*, indtil December 1948, hvorefter *Tage Christensen* traadte til som Lokalredaktør i Ringsted.

Lidt om Byens Pengeinstitutioner og deres Tilblivelse

A/S Banken for Ringsted og Omegn,

oprettet 1890, Aktiekapital: 4 Millioner Kroner. Reservefond: ca. 3½ Millioner Kroner. Banken har Filialer i Borup, Merløse, Glumsø, Fjenneslev, Gørslev, Jystrup, Nyrup, Sneslev og Ørslev. De tre førstnævnte drives som selvstændigt regnskabsførende Filialer.

En Række af Byens og Egnens indflydelsesrige Mænd har gennem Aarene været med i Ledelsen af dette store og ansete Pengeinstitut, der nu staar som en af Provinsens største Banker, men da Bankens Historie forlængst er skrevet, skal en yderligere Omtale ikke forsøges. (Se J. V. Christensens Festskrift „Banken for Ringsted og Omegn gennem 40 Aar“.)

I Henhold til en Nyordning af 1915 inden for Banken, hvorved der fremtidig skulde ansættes 2 Direktører, har disse i den forløbne Periode været følgende:

G. Graversen, R. af Dbg. p. p.	1915—1927
S. Laursen.....	1915—1916
V. H. Valdorf-Hansen, R. af Dbg. p. p. (adm. Dir.)	1916—
S. Christophersen.....	1928—1938
C. J. Christensen	1938—

Formændene for Repræsentantskabet har været følgende:

Dampmøller J. C. Frandsen, R. af Dbg.	1890—1909
Tømmerhandler N. Schaldemose	1909—1929
Hofjægermester Garth-Grüner	1929—1937
Maskinfabrikant M. Mathiasen.....	1938—

Bestyrelsens Formænd har været:

Sagfører Niels Svendsen.....	1890—1909
Købmand P. H. Dégn	1909—1928
Urmager H. J. Klint, R. af Dbg.	1928—1940
Proprietær, Møllejejer Vilh. Hansen, Englerup	1940—1943
Købmand Chr. Petersen	1943—1949
Gdr., Teglværksejer H. P. Christensen, Sigersted...	1949—

— — —

Bankens Forretningsudvalg og Direktion 1930 (set fra venstre: Møller Vilh. Hansen, Boghandler Ahrent Flensborg, Bankdirektør H. Valdorf-Hansen, Bankdirektør S. Christophersen, Urmager Klint, Købm. Chr. A. Jensen, Propr. Chr. Christensen).

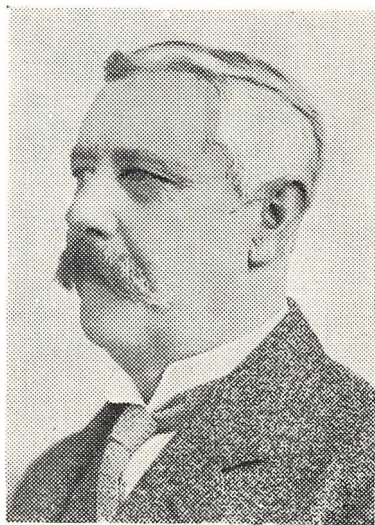
Af de Mænd, der var med til at stifte Banken, er der nu kun een tilbage. Denne er den 85-aarige Branddirektør Søren Jensen Hyldegaard. Ved Bankens Oprettelse blev han valgt ind i Bankraadet eller Repræsentantskabet, som det nu hedder, hvor han havde Sæde i 50 Aar. Fra 1913 var han Bankens Næstformand og fra 1907—09 Medlem af Bestyrelsen. Han er nu Æresmedlem af Repræsentantskabet.

Sparekassen for Ringsted og Omegn.

Af Byens Institutioner fra forrige Aarhundrede kan nævnes *Sparekassen for Ringsted og Omegn*, oprettet 1832 paa Initiativ af Byfoged og Borgmester, Konferensraad Harhoff. Den er saaledes Byens og Egnens ældste Pengeinstitut og har været af ikke ringe Betydning for den midtsjællandske Befolkning gennem mere end et Hundrebaar. Dertil rummer Ringsted Sparekasse et Stykke af Byens og Egnens Historie, som nok er værd at notere. (Læserne henvises iøvrigt til J. V. Christensens udførlige Skildring af Sparekassens Historie gennem 100 Aar.)

Ringsted Sparekasse begyndte under smaa og beskedne Forhold. Den havde Kontor paa Ringsted Raadhus med en ugentlig Kontordag samt 2. Maj og 2. November med Konferensraad Harhoff som Kontorleder, og som tillige var Direktionens Formand. Aar 1869 flytter Sparekassen sit Domicil til sin nyopførte Bygning ved den østre Side af Torvet, hvor den havde til Huse i ca. 70 Aar, indtil denne Bygning maatte vige Pladsen for den store og smukke Ejendom, hvori Sparekassen nu har sine Lokaler, der i alle Henseender svarer til Tidens Krav.

Konferensraad Harhoff var Sparekassens administrerende Direktør indtil sin Død 1871,

Direktør Hanson.

hvorefter hans Søn, cand. jur. P. C. C. Harhoff indtraadte i den ledige Stilling.

Af senere kendte Mænd, der har været tilknyttet Direktionen, kan nævnes fhv. Sagfører J. Kisbye, Direktør V. Hanson, tidligere Godsforvalter ved Ringsted Kloster. Nuværende Direktør er tidligere Overretssagfører Ludvig Svendsen.

Den sjællandske Bondestands Sparekasse.

Den sjællandske Bondestands Sparekasses Tilblivelse har snart 100 Aar bag sig. Den blev stiftet ved et Møde i Ringsted d. 26. November 1856, hvor 32 sjællandske Landboere var forsamlede og vedtog de første Lovudkast til Sparekassens Love, underskrevet af 47 Tillidsmænd. Man valgte en Bestyrelse paa 6 Medlemmer med Overretsprokurator *C. C. Alberti*, København, som Formand. Han var Sorøegnens Folketingsmand fra 1849 til 1890 og havde skabt sig en betydelig Forretning, især inden for Landbostanden. Politisk tilhørte han det yderste Venstre og indtog en fremskudt Stilling i Kampen mod Estrup, og det var derfor naturligt, at det blev ham, der i Realiteten blev Grundlægger af „Den sjællandske Bondestands Sparekasse“, som han ledede lige til sin Død. Han vandt ved sin kloge og retsindige Ledelse en cnestaaende Popularitet i Bondekredse. Indskudene i Sparekassen voksede i hans Formandstid fra 150,000 til 27 Mill. Kr., og Kassen blev af den største Betydning for de sjællandske Bønders økonomiske Velfærd.

Sparekassen begyndte med 12 Kontorsteder, med Kontordag hver anden Maaned. Ringsted var mellem de Byer, hvor Sparekassen begyndte sin Virksomhed. I Sparekassens Jubilæumsskrift „Den sjællandske Bondestands Sparekasse gennem 75 Aar“ udarbejdet af Landbrugslærer *Otto Christensen* og Redaktør *J. V. Christensen* tilskriver man en stor Del af Æren for Sparekassens Tilblivelse den unge, evnerige Gaardmand *Jørgen Christensen*, Stillinge ved Slagelse, og betegner ham som Sparekassens Stifter, hvilket ogsaa er anført paa hans Grav paa Stillinge Kirkegaard. Han døde 1863, kun 32 Aar gammel. Han naaede til Trods for de faa Aar, der blev ham forundt at leve, at være med til at skabe den Institution, som har faaet saa stor Betydning inden for dansk Bondebevægelse.

— — —

Sparekassens mørke Periode ved daværende Justitsminister *P. A. Albertis* Fald i 1908, der medførte det store Krak for Sparekassen og dens Sparere og skabte Sorg og Mismod i mange Hjem, skal ikke her gøres til nærmere Omtale.

Aaret 1909 var et begivenhedsrigt Aar for Bondestandens Sparekasse. Ophidselsen efter Krack'et Aaret forud havde langt fra lagt sig. Flere af Sparekassens Tillidsmænd nægtede at indbetale den dem afkrævede Garantium i Henhold til Likvidationsudvalgets Bestemmelser, med mindre de ved Dom blev dømt dertil. Men Sparekassen skulde rejses for alt i Verden, saaledes saa den største Part af Sparekassens førende Mænd paa det, og Sagen blev ført igennem.

9. Juni 1909 afholdtes et Møde i Ringsted Kontorkreds, hvor Egnens Garanter for Sparekassens Genrejsning havde givet Møde. Der var indtil den Dag tegnet 445 Garanter for en Garantium af 277,000 Kr. Man vedtog følgende Resolution paa Mødet:

Tillidsmændene i Ringsted Kontorkreds udtaler Ønsket om, at Forholdene maa blive ordnet saaledes, at der saavidt mulig hver Dag kan blive Adgang for Sparekassens Kunder til at afgøre deres Forretninger.

Den 17. September 1909 holdt Den sjællandske Bondestands Sparekasse sin første Generalforsamling efter Genaabningen. Formanden, *Johs. Feldthusen*, udtalte stærkt bevæget: — Jeg vil haabe, at naar Historiens Dom engang skal skrives, at det da maa lyde, at den sjællandske Befolkning viste ærlig Vilje til at afvaske den Skændselsplet, der var bleven sat paa os. Jeg vil haabe, at Sparekassen maa vokse sig stærk ved fortjent Tillid, saaledes at Historiens Dom vil komme til at lyde: — De rejste Sparekassen paany, og de afvaskede Pletten. Den sjællandske Befolkning har forlængst vist sig denne Tillid værdig, og dens Stilling i Dag viser, at den i langt større Omfang, end nogen havde drømt om, genvalgte Tilliden.

— — —
Kontorbestyrere i Ringsted siden Sparekassens Genopstaaen i 1909 har været følgende: Gaardmand *Jens Pedersen*, Torpet, indtil 1939. Derefter Gaardejer *H. P. Hansen*, Egerup, indtil 1946. Nuværende Kontorbestyrer: Gaardejer *Chr. Christiansen*, Toftegaard, Høm. Fra før 1909 henvises til Omtalen om *Anders Sørensen*, Nordrup.

Da den lille By sprængte sine Rammer, som dannede Grundlaget for Byens industrielle Virksomheder.

Ringsted havde for omkring 100 Aar siden ca. 1400 Indbyggere. Om Byens saakaldte industrielle Foretagender hedder det i en Fortegnelse af 1847, at der fandtes 7 Brændevinsbrændere og Ølbryggere med 15 Arbejdere, 2 Farvere og Trykkere med 6 Arbejdere, en Guldsmed og en Pottemager med hver en Arbejder, en Møller med 4 Arbejdere, 3 Rebslagere med 9 Arbejdere, 3 Urmagere med 2 Arbejdere og 3 Vævere med 29 Arbejdere. Det øvrige Haandværk, herunder Skomageriet, der var det dominerende, er her ikke medregnet.

Mange Virksomheder af forskellig Art er i den senere Aarrække opstaaet uden for Ringsted Købstads gamle Bygrænse mod Syd, Fabrikvirksomheder, der nu danner et Centrum i denne Bydel. Dette ikke mindst efter at Byen i 1917 havde erhvervet Herregaarden „Ringsted Kloster“ med dens udstrakte Jordarealer, som derved skabte større Muligheder for Byens fremtidige Udvikling og Trivsel. Hidtil havde dens Erhvervsliv staaet i Stampe paa Grund af, at Byen laa indeklemmt mellem Klosters Jorder og isoleret fra Jernbanen.

Tidligere henlaa Areallet mellem Næstvedvej og Rønnedevej, langs Jernbanelinien ubebygget og hørende under Ringsted Købstads Markjorder. (Jorderne langs den vestre Side af Næstvedvej tilhørte Klosteret med Undtagelse af det Areal, hvor nu Dampmøllen ligger.) Den eneste Bebyggelse, der her fandtes, var Byens Skorstensfejerhus, der laa ud mod Vejen, hvor nu Dampmøllens Have er, samt et lille Hus, der hørte under Klosteret og som i daglig Tale blev kaldt for „Pølsehuset“. Dertil kan dog anføres, at det Areal, der udgør den ældste Del af den nuværende Kirke-

gaard, der blev anlagt 1842, og det derpaa opførte Kapel var indtaget under Byen. Senere blev det øvrige omtalte Areal ogsaa underlagt Købstaden. Arealet langs Næstvedvejs østre Side blev derefter udstykket til Byggegrunde og bortsolgt ved Auktion d. 20. Maj 1857. Grundene var inddelt i 8 Parceller. I Bestemmelserne vedrørende disse Grunde hedder det bl. a.:

— Den Del af Jordlodderne, som vender mod Landevejen, maa nu afbenyttes til derpaa at opføre Bygninger med et kønt Udvotes og til Have, men maa ikke benyttes til derpaa at henlægge Gødning eller andre liggende Ting, som giver ilde Lugt eller have et slet Udseende. For at alle Bygningers Facade kan blive i lige Flugt med Landevejen og Bygningerne blive i fuld Vinkel, vil man ved Udmaalingen gaa ud fra Jernbanens Hegn.

En Opmaaling og Kortlægning af Ringsted Købstads Markjorder blev i Forbindelse med en Kortlægning af Byen foretaget af Landinspektør Feilberg i Aaret 1867. En af Parcellerne blev solgt til Købmand J. Peetz, og hvorpaa Byens første Tømmerhandel (den senere Schaldemoses Tømmerhandel) fik sin Plads (nuv. Ringsted Cementvarefabrik & Tømmerhandel). Den nederste Parcel langs Jernbanen solgtes til Proprietær Hasfeldt, Hotel Postgaarden, og paa denne Grund blev den tidligere saa velkendte Jernbanekro anlagt (det nuv. Missionshotel). Ældre Ringstedere vil ogsaa kunne huske Gæstgiveriet „Sommerlyst“, der laa umiddelbart op til Jernbanekroen, et Forlystelsessted med tilhørende Have, hvor der blev afholdt forskellige Forlystelser: Sommerfester, Markedsballer o. lign. Men dette lille „Ringsted-Tivoli“ er forlængst nedlagt. Dertil kom saa Gæstgivergaarden „Rosenborg“, der i gamle Dage var et søgt Gæstgiveri, hvor særlig Kreaturhandlere og lignende Handelsmænd holdt til især paa de store Markedsdage, og da var der Liv omkring Næstvedvej.

I Rækken af ovennævnte Parceller har senere *Maskinfabriken „Godthaab“* faaet sin Plads. Denne blev oprettet 1905 af Fabrikant M. Mathiasen, der fremdeles er Ejer og Leder af den store og landskendte Virksomhed.

To af Parcellerne kom til at danne Grundlaget for Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik, som nu udgør den største af Byens nuværende Fabrikvirksomheder.

Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik blev grundlagt 1867 af

Mekanikus Søren Peter Petersen af Høve som en lille, beskeden Virksomhed. De følgende Aar foretoges forskellige Udvidelser, og Virksomheden voksede støt og roligt. Jernstøber Petersen var en af Ringsted Bys betroede Mænd. Han var i en Periode Medlem af Borgerrepræsentationen og i Bestyrelsen for Industriforeningen. Han døde 1885, hvorefter Fabrikvirksomheden blev solgt til Værkfører Wilhelm Nielsen, Roskilde. Denne afhændede 1892 Fabrikken til Ingeniør Valdemar Lendorf, København. Lendorf omtales som en dygtig og initiativrig Forretningsmand og nævnes som en af Byens betydningsfulde Mænd, var bl. a. Medlem af Industriforeningens Bestyrelse i 8 Aar, indtil han i 1904 atter forlod Byen. Samme Aar blev Fabrikken hærget af en stor Ildebrand, og umiddelbart derefter overdrog Lendorf Fabrikvirksomheden til Fabrikant Hans Hermansen, Ringsted, hvis Opgave det blev at genopbygge de nye Fabriksbygninger.

Fabrikant Hermansen, der var indfødt Ringsteder, var en energisk Forretningsmand med mange nye Ideer. Det skyldes for en stor Del hans Initiativ, at Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik var blevet til den store Virksomhed, den var, da Fabrikken 13 Aar senere overgik til Aktieselskab.

Fabrikant Hermansen var gennem 17 Aar Medlem af Industriforeningens Bestyrelse og var ligeledes i en lang Aarrække Medlem af Bankraadet. Da han i 1917 afhændede Fabrikvirksomheden til det nye Aktieselskab, valgtes han som den største Aktionær til Bestyrelsens Formand. (Hermansen startede senere en Fabrikvirksomhed i Nørregade under Navn af „Akkumulatorfabriken Votan“, som han overførte til Glostrup. Han døde i København d. 14. September 1941, godt 70 Aar gammel.)

Som Fabriksleder og administrerende Direktør for Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik ansattes Ingeniør S. Flamand, tidligere Driftsleder af en Filial i Petrograd, af Firmaet Nibo og Nissen, København. Det ligger uden for min Opgave at beskrive den mægtige Udvikling, der er foregaaet inden for den store Virksomhed i de forløbne Aar, bl. a. Oprettelse af det nye Datterselskab: „Ringsted ny Jernstøberi“. Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik har forlængst formaaet at skabe sig et Navn, der rækker langt uden for Landets Grænser — ja, langt uden for Europas Grænser.

Af andre Industrivirksomheder i denne Bydel kan nævnes

Ringsted Guldlister- og Rammefabrik, et i 1898 stiftet Aktieselskab. Fabrikken ledes fremdeles af Slægten Bergmann, der har været den ledende Kraft fra Starten.

Dernæst *A/S Holten Langes Trælasthandel*, den tidligere J. Peetz Tømmerhandel, der forhen havde sin Plads ved Jernbanestationen.

Blandt de mange nyere Virksomheder omkring dette Fabrikscentrum kan nævnes den store Landsvirksomhed, *Ringsted Andels-Fjerkræslagteri*, oprettet 1933, hvis Leder er Direktør A. Thøsing Jørgensen.

Af Byens øvrige industrielle Foretagender omkring forrige Aarhundrede kan nævnes:

Ringsted Andels-Svineslagteri, oprettet 1896, hvis Leder er Direktør *H. O. Hansen*.

A/S Ringsted Dampmølle, grundl. 1880 af *J. C. Frandsen* (s. d.). (Nuværende Leder: Direktør Mailand Christensen.)

A/S Bryggeriet Alliance, grundlagt 1859. (Se under Afsnit: B. J. Bangs Købmandsgaard).

Ringsted Mineralvandsfabrik, oprettet i 1890'erne af *N. P. Rasmussen*. (Nuværende Indehaver: Fru *Valb. Hansen*.)

Ringsted Træskofabrik A/S. Startet 1890 som privat Foretagende af Fabrikant *Ole Flensborg* (Broder til afd. Boghandler Ahrent Flensborg). Fabrikken ledes nu af Direktør *Ejner Black*, der i 1946 afløste Direktør *Ole Christiansen*.

I/S Ringsted Mælkeforsyning, grundlagt af afd. Gaardejer *H. P. Andersen*, Sigersted. Interessentskab fra 1907. Senere er der tilknyttet en omfattende Iscremefabrik, „*Dagmar Is*“, til Virksomheden. Nuværende Leder er Mejeribestyrer *M. S. Gamstrup*.

Ogsaa adskillige af Byens Forretninger kan føres flere Aar tilbage i Tiden og er gaaet i Arv fra Far til Søn.

Smaa Glimt fra det gamle Ringsted

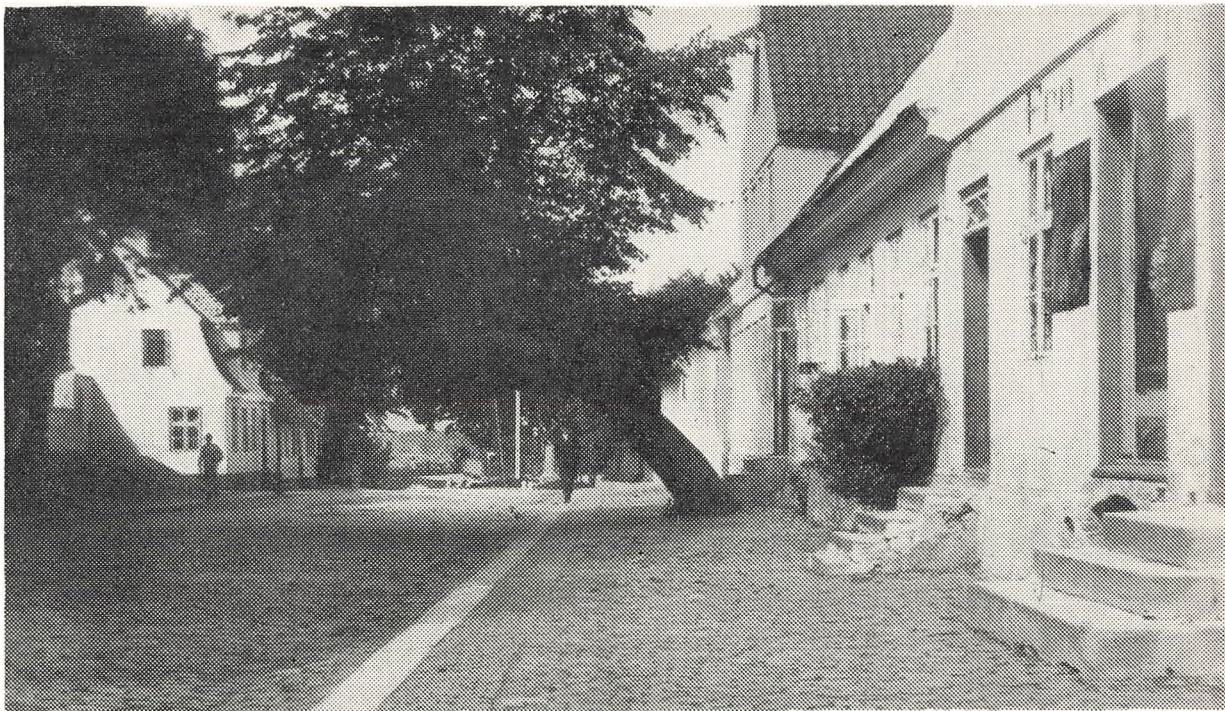

Roskildevej en Vinterdag i forrige Aarhund.ede.

Den første Cyklist i Ringsted.

En af Byens unge Forretningsmænd, »Unge Peetz«, paa Cykle:ur paa sin Velocipede (populært kaldet »Væltepeter«). I Baggrunden ses den opbrudte Stenbro, umiddelbart før det lille Anlægs Tilblivelse foran Postgaarden. (Billede fra 1880'erne).

Sct. Bendtsgade som den saa ud indtil Slutningen af 90'erne. I Billedets højre Side ses den gamle Farvergaard, nu »Ny Rosenborg«. Det ejendommelige Træ, der hælder ud over Gaden, faldt ved Ny Rosenborgs Opførelse. — De mahlerske Huse paa Gadens modsatte Side staar endnu som dengang.

Af Englerup Mølles Historie

Nu synker Sommerdagens Sol,
og Høduft stiger fra Vænge.
Vandmøllen brummer sin sagte Sang
vidt over slagne Enge.

Jeg ser dig sidde paa din Bænk
og lytte til Duernes Kurren
og drømme din Lykkes beskedne Drøm
til Møllehjulenes Surren.

Mild og stille som Aftnens Fred
glædes du uden Lige,
aldrig vil skærere Fryd end din
mod Sommerhimmelen stige.

Storcken deroppe, som højt i Kreds
blandt kviddrende Svaler sejler.
Hyliden ved Broen, hvis Blomstersne
den blanke Mølle-dam spejler.

Køernes Brølen langt ude i Eng,
Ændernes Rappen i Dammen,
Solnedgang, Sommer, Lyksalighed
spinder dit Hjertelag sammen.

Ovenstaaende Linier er et Uddrag af Forfatteren Viggo Stuckenberg's Digt „Min Moder“ — et Digt, der tillige er skrevet som en Hyldest til Englerupgaard og Mølle, hvor Digteren og hans Moder i forrige Aarhundrede tilbragte saa mangen en dejlig Sommertid.

Viggo Stuckenberg var ved Slægtsbaand knyttet til den forrige Familie paa Englerup, Justitsraad Staun, hvis Slægt sad som Ejere af Gaarden gennem et Aarhundrede. Viggo Stuckenberg's

Mor var Søster til daværende Justitsraad Stauns Hustru. Man kan vel næppe tænke sig en smukkere Hyldest til dette Hjem — til dansk Natur, til denne herlige Plet, omgivet af Idyl og Skønhed, hvor den gamle Møllegaard med Stubmøllen, Vandmøllen, Storkereden paa Taget af Ladebygningen, Møledammen, Aaen og det hele Landskab breder sig som et lysende Midtpunkt i Midtsjællands frodige Agre.

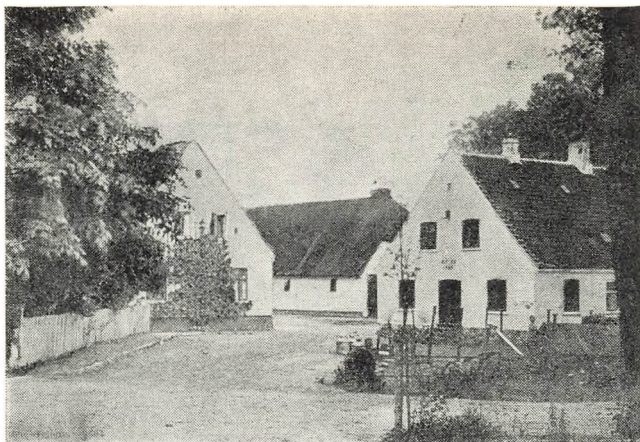

Proprietær Poul Staun.

Kommer man fra Ringsted ad Landevejen mod Sorø og, om man vil, over Sigersted med den røde Kirke, der skues viden om, fører denne Vej os nedad mod de to Aaer, Ringsted Aa og Susaaen, eller man kommer fra Bakkerne syd fra over Vrangstrup, hvor de to Aaer løber ud i hinanden, staar man over for den vidunderlige Plet omkring „Englerup Mølle“, Vandmøllen og paa Bakken mod Nord den gamle, udtjente Stubmølle, der med Resterne af den ene Vinge endnu knejser ud over det ejendommelige

Landskab som et Minde fra de gode, gamle Dage, da den ogsaa var med til at danne et Hovedled inden for Rammerne af den gamle Møllegaard. (Stubmøllen blev sidst istandsat af afdøde Møller Vilh. Hansen, men har ikke været benyttet siden 1915.)

Om Middelalderens Englerup er der ikke stort at berette. Ifølge Trap „Danmark“ har der engang ligget en Hovedgaard i Englerup, der 1383—1433 tilhørte Hr. Oluf Nielsen (Snekken), Landsdommer i Sjælland. 1443 tilhørte Gaarden Hr. Sten Basse. I det 17. Aarhundrede var Englerup en By paa 4—5 Gaarde. Det er alt, hvad Trap har at berette om Englerup, og jeg vil derfor lade dette ude af Betragtning og i Stedet søge at bringe lidt af det nuværende Englerups Historie frem i Dagslyset. Det skal dog bemærkes, at J. V. Christensen i sin Bog „Tider og Skikkelser i Midtsjællands Historie“, omend ganske kort, har fremdraget enkelte Træk af Englerups Historie. Yderligere har Hofjæger-

Englerupgaard set fra Vejen.

mesterinde Garth-Grüner, Pengeskiftegaard, stillet Pastor Seyer Mahling Beyers Beskrivelse over Bringstrup-Sigersted Sogne til min Raadighed. Beyer, der var Sognepræst i Bringstrup-Sigersted gennem 20 Aar, udgav den nævnte Bog i Aaret 1791. Den er i mange Maader et ejendommeligt Værk og findes sikkert nu kun med en enkelt Undtagelse i det kgl. Bibliotek eller i Landsarkivet. Bogen siger ikke stort mere om Englerup af virkelig Betydning end de før nævnte Optegnelser. Dog skal her gengives et Sagn vedrørende Englerup, som Pastor Beyer omtaler i sin Beskrivelse, og dette lyder som følger:

Trolden i Kirstens Bjerg.

Paa Englerupgaardens Marker laa og ligger endnu en Forhøjning grænsende til Skellerød Mark, kaldet Kirstens Bjerg. En Mand, der boede i Englerup, havde været gift tre Gange, og hans mellemste Kone hed Kirsten. Disse tre Koner blev ham alle berøvede af en i Højen eller Bjerget boende Trold, som hed Skynd. Da Manden engang kom kørende fra Ringsted til sit Hjem og drog forbi dette Sted, saa han en Del Bjergfolk eller Trolde danse og glæde sig omkring Bjerget. Blandt Troldene saa han sine tre Koner. Han holdt stille og raabte, især af den mellemste Kone, Kirsten. Trolden kom til og spurgte, hvad han vilde, hvorefter Manden beklagede sig, især over Kirsten, som havde været ham

Hovedbygningen set fra Haven.

den kæreste, og bad om at maatte faa hende tilbage. Trolden gik ind paa hans Forlangende paa den Betingelse, at han altid skulde omgaas hende vel og aldrig skynde paa hende i noget, thi ellers mistede han hende igen. Imidlertid hændte det sig, at hun engang skulde hente noget paa Loftet, og han bad hende skynde sig, hvorpaa hun i det samme forsvandt og blev borte for bestandig.

Pastor Beyer, der senere blev Sognepræst i Eggeslevmagle ved Skelskør, har foretaget utallige Udgravninger paa Markerne i Bringstrup-Sigersted Sogne og derved fremdraget mange værdifulde Oldsager. Han fortæller i sin Bog, at Egnen omkring Englerup har været omringet af Offer- og Begraveshøje, og at han paa Englerup Marker har fundet nogle Offerknive af Sten samt en Guldmønt.

Præstebegravelse paa Marken eller i Haven?

Det øvrige, der i nævnte Bog berettes om Englerup, er sikkert bygget paa denne ejendommelige Præsts levende Fantasi og bør i saa Henseende tages for, hvad det er. Pastor Beyer vil ogsaa have, at Englerup har Navn efter en hedensk Præst ved Navn Angul (*Angulrup*) og vil endog mene, at samme Præst ligger begravet paa Englerup Mark.

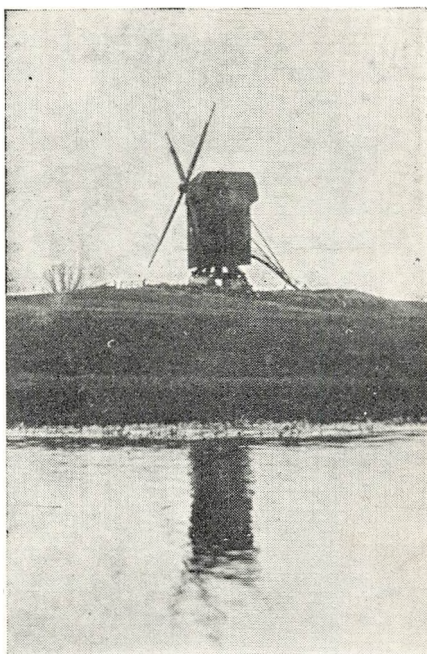
Overtro eller Sagn er ikke let at udrydde. Fru Vilh. Hansen,

Englerup, fortæller saaledes, at en gammel Havemand, der i mange Aar havde været paa Gaarden, ofte udtalte, at der et Sted i Haven under en Hængeask ligger en Præst begravet. I hvert Fald er det sikkert, at der for mange Aar siden blev fundet flere Skeletter paa Englerup Mark.

Ligeledes fortæller Frk. Olavia Staun fra sin Barndom derhjemme paa Englerup: „Vi Børn laa ofte ude ved Kirstens Bjerg og lyttede, om vi kunde høre Trolden rasle med Penge. Far sagde, at naar det raslede inde i Højen, var det Guldpenge, Troldene raslede med.“ Sagnet fortæller ligeledes, at Bjerget hver Juleaften stod paa gloende Pæle.

Frøken Staun fortæller videre: „Paa Englerupgaardens Marker stod der for mange Aar siden en gammel Stub, som blev kaldt „den onde Stub“, og hvis der blev brækket en Gren af den, kunde man være sikker paa, at der umiddelbart efter døde et Kreatur paa Gaarden.“

Yderligere har det været mig til stor Nytte, at Frøken Olavia Staun har været saa elskværdig at overlade mig sin afdøde Fars, Justitsraad Stauns Optegnelser om Englerupgaard og Mølle samt overladt mig en Serie Billeder fra den gamle idylliske Møllegaard, og som jeg har faaet suppleret med et Par andre Billeder udlaant mig af Fru Vilh. Hansen, Englerup.

Den gamle Stubmølle i sine Velmagtsdage.

Englerup i Sigersted Sogn bestod i det 17. Aarhundrede af 4 Gaarde, hvoraf den ene var tillagt en fortrinlig Vandmølle, og 2 Huse. Det var Fæstegods under Baroniet „Konradsborg“, det nuværende Sørup, og Bønderne var hoveripligtige til Sørup. Efter Justitsraad Stauns Optegnelser om Englerup er de ældste Fæstere

af Englerup Mølle ifølge Kirkebogen følgende: Hans Nielsen, død 1674, gift med Mette Pedersdatter af Sigersted. Den følgende Fæster af Englerup Mølle hed Svend Pedersen, han døde 1709. Han var gift med førstnævntes Enke, Mette Pedersdatter, og gift anden Gang med Valborg Pedersdatter, ogsaa af Sigersted. Dernæst følger Hans Laursen af Næstved, død 1773. Han blev ligeledes gift med sin Forgængers Enke, Valborg Pedersdatter. (Kvinderne har aabenbart været mere levedygtige end Mændene. Sidstnævntes Mor anføres i Kirkebogen at være blevet 105 Aar.) Den næste Fæster hed Anders Maahr (eller Moer). Han nævnes i Kirkebogen i Forbindelse med sin Hustru, som har baaret Børn til Daaben til forskellige Tider i Aarene 1739—40. Dernæst følger Lars Svendsen, født 1745, død 1786. Han var gift med Birthe Marie Ovesen og havde 6 Børn med hende, hvoraf en Søn blev Præst paa Als, og en Datter blev gift med Gaardmand Lars Madsen, Høm, hvis Gaard senere blev underlagt Englerup Mølle. Pastor Beyer anfører i sit Skrift, at Lars Svendsen havde opbygget og istandsat Møllen. Han omtales som en brav og gudfrygtig Mand og var anset som en meget formuende Mand, hvilket yderligere kan ses deraf, at han, som kun var en Fæstebonde, kunde lade sin Søn studere. I Justitsraad Stauns Optegnelser findes følgende lille Træk om Lars Svendsen, men om dette kan sættes i Forbindelse med hans Velstand, kan ikke afgøres. Formodninger i saa Henseende maa der have været.

„Fra min Ungdom erindrer jeg,“ fortæller Justitsraad Staun, „at man fortalte mig, at Lars Svendsen en Dag tillige med Folkene var i Begreb med at udgrave en Kæmpehøj, som laa paa det Sted, hvor Haven nu findes. Under Gravningen stødte man med Spaden paa en haard Genstand, der straks fangede hans Opmærksomhed, hvorefter han sagde til Folkene, at nu kunde de gaa ned og spise Mellemmad, da han selv vilde fortsætte Arbejdet. Kort Tid derefter blev han syg og døde, kun 41 Aar gammel.“

Godsforvalteren.

To Aar efter giftede hans Enke, Birthe Marie Ovesen, sig med den daværende Godsforvalter ved Baroniet Konradsborg, Jørgen Petersen. Samme Godsforvalter henvendte sig til bemeldte Enke, at hvis hun vilde indlade sig i Ægteskab med ham, vilde han skaffe hende Arvefæsteskøde paa Englerup Mølle paa billige Vil-

Englerupgaards Herskabskøretøj med dens mangeaarige Kusk paa Bukken. Bag i Vognen ser man en Niece til Frk.ne Staun. I Døren til Hovedbygningen ses Frøken Emilie Staun.

kaar, og meddelte hende samtidig, at han selv kunde faa Forpagtningen af Sandbygaard, der ogsaa hørte under Baroniet Konradsborg. Efter at hun havde givet ham sit Samtykke, affattede han d. 5. Oktober 1787 Arvefæsteskode paa Gaarden og Møllen til Birthe Marie Ovesen og hendes til enhver Tid retmæssige Arvinger.

Til Englerup Mølle var der dengang 13 Tdr. Møllerskyld-Hartkorn og dertil Ager og Eng. Møllen bestod af to Vandhjul og et Stampehus samt havde et Tilliggende af 50 Tdr. Land.

26. Maj 1788 blev Godsforvalter Jørgen Petersen, Konradsborg, ægteviet til Birthe Marie Ovesen i Sigersted Kirke og kom saaledes ifølge Arvefæstebrevet i Besiddelse af Englerup Mølle.

Det nuværende Sørup — en meget gammel Gaard — blev af Enken efter Kammerherre Adam Christopher Greve Knuth Knuthenborg, Ida Margrethe Reventlow Aar 1743 oprettet til Baroniet Konradsborg, hvorunder hørte: Sørup, Rosengaarden, Sandbygaard og syv Kirker: Vætterslev, Høm, Sigersted, Vigersted, Kværkeby, Sandby og Bringstrup samt over 800 Tdr. Hart-

korn. 1796 blev Baroniet atter ophævet og omdannet til et Fideikommiss, hvorpaa Gaarden igen fik sit gamle Navn „Sørup“ og 1798 solgtes til Jens Dahl.

Som Godsforvalter var det let for Jørgen Petersen at drage Fordel af Udstedelsen af Arvefæsteskødet til Englerup Mølle, i hvert Fald fremgaar det af de gamle Dokumenter, at Jørgen Petersen Dagen efter sit Giftermaal har underskrevet et Arvefæstebrev paa Englerup Mølle, og at der til Arvefæsteskødet har været knyttet mange Rettigheder og Goder fra Baroniets Side. Bl. a. kan det nævnes, at det skulde være Arvefæsteren tilladt at antage sig behørende Folk af Baroniets unge Mandskab og, om nogle af disse skulde blive tagne til Kongens eller Herskabets Tjeneste, da af dette anskaffe sig Folk igen, som Arvefæsteren kunde være tjent med, og det fremgaar ligeledes, at samme Godsforvalter maa have haft den daværende Baron fuldstændig i sin Vold.

Baron Knuth nævnes senere — 1797 — at være under Administration, og nu blev der anlagt Søgmaal mod Jørgen Petersen for at have tilintetgjort et Arvefæstebrev, og Sagen blev derefter af Administrationen paadømt ved Sjællands Landsting. Sagen kom da for i Konradsborg Birketing, hvorefter den gled ind i efterfølgende Ejendomsskifte vedrørende Englerup Mølle.

1800 døde Birthe Marie Ovesen, og omtrent samtidig blev atter en af Englerup Bys Gaarde nedlagt og Jorden delt mellem to andre Gaarde. Samtlige Gaarde og Huse i Englerup By blev efterhaanden, som det vil fremgaa af efterfølgende, underlagt Englerupgaard og Mølle.

Mølleri i 2 Etager.

Den 7. April 1801 blev Hr. Engelbrecht Jacobsen af Flinterup tilstaaet Englerup Mølle som Arvefæste imod at overtage den af daværende Ejer til Sørup, Godsejer Jens Dahl anlagte Sag ved Sjællands Landsting, hvori der var faldet Dom ved Konradsborg Birketing 1797, til Annullering af Arvefæstet i Forbindelse med en Ejendomsgaard i Englerup By, alt tilhørende Arveboet efter Møller Jørgen Petersens Hustru, Birthe Marie Ovesen, for 6000 Rigsd. 1803 solgte Jens Dahl Sigersted Kirke, af Hartkorn: 32 Tdr. 2 Skpr. til Engelbrecht Jacobsen samt Englerup Mølle med Jorder, dertil Møllerskyld 13 Tdr. 1 Skp., 2 Fæstehuse, ialt

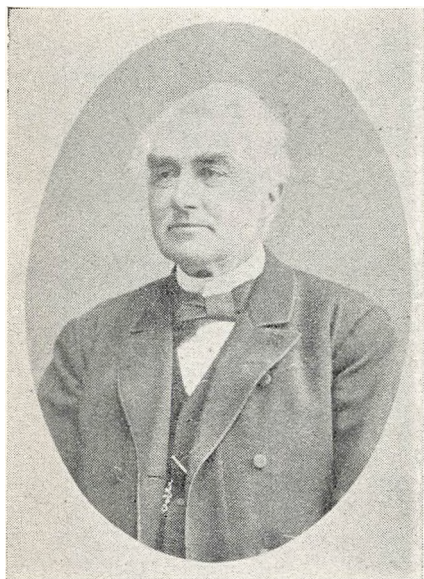
Møledammen.

for en Sum af 10,500 Rigsd., hvoraf følger, at det derpaa udstedte Arvefæstebrev af 5. Oktober 1787 for begge Parters Vedkommende ganske og aldeles ophæves. Jacobsens Broder, Brygger Heinrich Jacobsen af København, var Kautionist. Engelbrecht Jacobsen var fra nu af i fuldstændig Besiddelse af Englerupgaard og Mølle og Sigersted Kirke med et samlet Areal af 150 Tdr. Land og de to nævnte Fæstehuse.

Engelbrecht Jacobsen opførte 1803 en 2-Etages Møllebygning med drivunderlagt Mølleværk, som efter den Tids Forhold var indrettet paa fuldtud tidssvarende Maade. Gaardens Avling havde været bortforpagtet til en Hr. Rode, og Forpagteren fandt da Bølg i den ny indrettede nordre Længe, men maatte gaa fra Forpagtningen efter kort Tids Forløb.

Det var et betydeligt Byggeforetagende, Engelbrecht Jacobsen havde ladet udføre i den Tid, han var Besidder af Englerupgaard og Mølle. Han havde tillige kultiveret Jorderne og inddelt disse i 10 Skifter. Jacobsen fik med sin Hustru 22 Børn og blev omtalt som en meget gæstfri Mand.

Aar 1821 opgav han sit Bo som fallit, og alt blev solgt ved Auktion. Der blev antaget en Bestyrer, og Jorderne blev besaaede paa Foranstaltning af Herredsfoged, senere Konferensraad Harhoff, Ringsted, for Køberens Regning. Arbejdet blev udført af Gaardmændene i Sigersted under Opsigt af Sognefogden.

Justitsraad Staun.

Slægten Staun.

Den 18. Maj 1821 blev der atter afholdt en Auktion over Englerupgaard og Mølle, som nu blev overdraget Poul Staun (Frk. Olavia Stauns Bedstefar) for 15,750 Rigsd. Dertil kom resterende Skatter og Afgifter m. m., 2000 Rigsd., samt for Jordernes Indhegning ialt ca. 20,000 Rigsd.

I Aaret 1828 paatænkte Poul Staun at opføre en hollandsk Mølle oven paa Vandmølle-skiftet, som i Forbindelse med andre paatænkte Foranstaltninger skulde være en stor Forbedring for Møllen. Tegning og Overslag var udfærdiget af en Møllebygger Jørgensen, København. Alt dette skulde efter den forelagte Beregning kunne udføres for 1500 Rigsd.

Efter at have henvendt sig til Ejeren af Kornerup Mølle, som havde foretaget et mislykket Forsøg med et lignende Arbejde, lod Staun, stærkt fraraadet af sin Broder, Arbejdet udføre. Arbejdet blev overtaget af en tysk Tømrersvend. Efter at Møllen endelig var bragt i Stand, viste det sig, at Ideen var upraktisk og ikke svarede til Hensigten. Møllen kunde ikke bruges uden i meget stærk Storm, og naar den endelig gik, viste Bygningen sig for svag til at kunne modstaa Rystelserne.

I Aaret 1829 afgik Poul Staun ved Døden uden forudgaaende Sygdom, 64 Aar gammel. En medvirkende Aarsag til hans Død var sikkert Ærgrelsen over, at dette Foretagende havde kostet ham saa mange Penge til ingen Nytte.

1830 bestemte Enkefru Staun sig til at opføre Stubmøllen med en Bekostning af 3000 Rigsd.

20. April 1836 overgik en Ildebrand Ejendommen, hvorved Udlængerne nedbrændte, og hele Besætningen, 42 Køer og 16 Heste, indebrændte. Der blev saa godt som intet reddet. De nye Bygninger blev opført omtrent paa samme Sted.

Den 14. Oktober 1837 tilkøbtes Gaarden Matr. Nr. 2 af Englerup ved 4. Tvangsauktion med tilliggende 73 Tdr. Land uden Besætning for 14,025 Rigsd. Ifølge kgl. Bevilling blev det tilladt at sammenlægge Jorden med Englerup Mølles Jorder paa den Betingelse, at de paa Lodden værende 5 Fæstehuse fremdeles skulde forblive.

1844, d. 12. December, blev den samlede Ejendom, Englerupgaard og Mølle med Areal 223 Tdr. Land samt 7 Huse og Sigersted Kirke tilskødet C. M. H. Staun med Besætning og Inventar for 45,000 Rigsd., hvori Stauns Arvepart da var udlignet, samt fri Bolig og nogle Naturalier, saa længe hans Mor levede.

Samme Aar blev Mølleværket i den søndre Vandmølle samt det daværende engelske Vandhjul ombygget og indrettet for en betydelig Bekostning.

1860 blev den gamle Mølle, som bestod af et Vandhjul af ældre Konstruktion, restaureret, og der blev indsat et nyt Vandhjul med det nuværende franske Sigteværk, og Længen med Bageriet blev opført.

1861 blev en Ejendom i Høm paa 16 Tdr. Land tilskødet Staun af Claus Nielsen, Høm, for 3500 Rigsd.

1871 tilskødede Peder Christiansen til Englerup Mølle en Parcel paa 4 Tdr. Land af Englerup Jordlod for en Sum af 2000 Rigsd.

I Aaret 1881 tilskødede Christopher Rasmussen af Høm sin Gaard, 106 Tdr. Land, med Besætning og Inventar til Justitsraad Staun for Kr. 66,500. Efter Købet blev denne Gaards Jorder sammenlagt med Englerup Mølles Jorder, hvis samlede Areal nu var ca. 450 Tdr. Land.

De ældste Meddelelser

om Slægten Staun er blevet mig fortalt af Frk. Olavia Staun, der er sidste nu levende af Slægten Staun paa Englerup.

Oldefaderen til Frk. Staun hed Christen Staun og var Lods —

eller Lodsoldermand — i Aalborg. Dennes ældste Søn hed Poul Christensen Staun og var født 8. Marts 1765. Som ganske ung Mand rejste han til Stavanger i Norge, hvor han virkede som Lærer for mindre Børn. Efter at have opholdt sig her i tre Aar rejste han til København, hvor han kom i Lære hos en Klædekræmmer (Grosserer) i Højbrostræde, hvor han var i syv Aar, dels som Lærling og dels som Svend. Aar 1796 løste han Borger-skab som Silke- og Klædekræmmer og havde selv Forretning en Del Aar. Han var gift med Jane Dorothea Høeg, der var Præstedatter fra Hjermind. 1821 flyttede Ægteparret som tidligere nævnt til Englerup Mølle efter at have overtaget denne ved Tvangsauktion. Poul Staun døde som foran nævnt 1829, medens Hustruen levede til 1858.

Deres Søn var den senere Justitsraad Staun, den mest kendte af Englerup Møllens Besiddere i forrige Aarhundrede. Efter Faderens Død bestyrede han Gaarden og Møllen for sin Mor, indtil han selv 1844 fik Skøde paa Ejendommen. Han var gift med Olavia Henriette, født Fog, Datter af Konsumptionskasserer (Toldforvalter), Kammerraad H. C. Fog, der i en lang Aarrække var tilknyttet Ringsted. Var 1842—1867 Medlem af Direktionen for Sparekassen for Ringsted og Omegn. Han havde været ansat ved Toldvæsenet i den danske Koloni i Trankebar i Forindien, men hans Familie kunde ikke taale Klimaet og indgav derfor en Ansøgning til Kongen om at maatte vende tilbage til Danmark. Under den svære Sørejse hjem døde en lille Datter paa 6 Aar. Efter Hjemkomsten fik han Ansættelse ved Toldvæsenet i Ringsted. Han døde 1868.

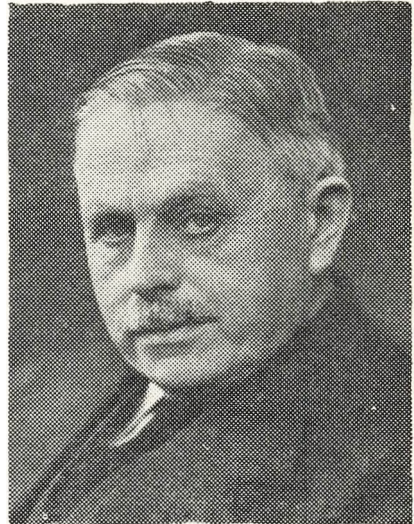
Justitsraad Staun og Frue levede paa Englerup Mølle til deres Død, som for begges Vedkommende indtraf 1894.

Justitsraad Staun var en dygtig og anset Mand. Han var bl. a. mangeaarig Formand for Bringstrup-Sigersted Sogneraad, Medlem af Sorø Amtsraad og Medlem af Direktionen for Sparekassen for Ringsted og Omegn samt besad mange andre betydningsfulde Tillidshverv. Han var en Mand, hvis Person indgød Respekt, og hvis Ord man gerne lyttede til. Han blev 1867 udnævnt til virkelig Kammerraad. 1889 blev han Justitsraad, og i 1891 blev han udnævnt til R. af Dbg. Justitsraad Staun døde 23. Januar 1894 og ligger begravet i Familiegravstedet paa Sigersted Kirkegaard.

Nogle Venner skrev i „Sjællandsposten“ 31. Januar 1894 i Anledning af Justitsraad Stauns Død:

Hans gæstfrie Hus var altid præget af en hjertelig Venlighed, og det smukke og kærlige Familieliv gjorde det til et elskeligt Hjem. Han var altid Genstand for den største Opmærksomhed og Omhu baade fra sin Hustrus og sine Børns Side.

Blandt de af Justitsraad Stauns Børn, der efter hans Død førte den store Bedrift videre, indtil Arvingerne i 1914 solgte Englerupgaard og Mølle til Vilhelm Hansen, kan nævnes Lærerinde Fanny Staun, som i en Række Aar havde en Pigeskole i Sct. Knudsgade (i det tidligere gamle Posthus). Blev senere Lærerinde ved Ringsted Børgerskole. Fanny Staun døde 1930.

Proprietær og Mølle ejer Vilh. Hansen.

Broderen Markus Staun var i en Aarrække Forvalter paa Englerup, indtil Sygdom tvang ham til at nedlægge dette Hverv. Markus Staun døde 1920.

Frk. Emilie Staun, Hjemmets dygtige og elskelige Husbestyrerinde, var meget musikinteresseret og medvirkede ofte som Pianistinde i Ringsted i velgørende Øjemed. Mange vil endnu kunne huske Frk. Staun, naar hun sammen med andre af Byens Damer deltog i Arbejdet ved den aarlige smukke Sammenkomst i Pavillonon for Byens Gamle og var med til at sprede Hygge og Glæde for disse. Emilie Staun døde 1937.

Den sidste af de fire Søsken er den stadig ungdommelige, elskværdige gamle Dame Frk. Olavia Staun, over for hvem jeg ifølge mit Løfte maa tvinge min Pen til Ro. Kun vil jeg have Lov til at slutte med, at alle de gode og kære Minder fra det gamle, dejlige Hjem paa Englerup Mølle er i sikker Forvaring hos Frk. Staun, og jeg takker hende for, at jeg dog har faaet Lov til at faa et lille Indblik i nogle af disse.

Den 1. Maj 1914 solgte Slægten *Staub* Englerup Mølle til *Vilh. Hansen*, Alsted Mølle. Ved Overtagelsen solgte den nye Ejer en Del af Jorderne, men der er endnu ca. 260 Tdr. Land til Englerup Mølle. Et Par Aar senere lod han installere Motor i Møllen samt foretog en Del andre Forandringer.

Vilh. Hansen blev i Lighed med sin Forgænger, Justitsraad *Staub*, en Mand, der fik mange Tillidshverv. Blandt disse kan nævnes: Medlem af Bestyrelsen for De samvirkende danske Landboforeninger, Formand for Ringstedegnens Landboforening fra 1924—43, Formand for A/S J. C. Frandsen, Ringsted Dampmølle, fra 1924—34, Medlem af Repræsentantskabet for Banken for Ringsted og Omegn fra 1917 og Formand for Bestyrelsen fra 1929—43, Medlem af Besigtigelses- og Ekspropriationskommissionen ved Jernbaneanlæg, foruden flere andre Tillidshverv. Han var en af Ringstedegnens mest kendte Personligheder. En dygtig Landmand, jævn og ligefrem i Væsen og afholdt af alle, han kom i Berøring med.

Vilh. Hansen var født d. 2. December 1874 i Sigersted som Søn af Gaardejer *Peter Hansen*. Uddannet som Landmand, var paa Askov Højskole i 1893—94. Var Ejer af Alsted Mølle fra 1900. Han døde d. 30. September 1943.

— — —

Som et synligt Minde om Vilh. Hansen er der ved Vejen ved Englerup Mølle rejst en Mindesten, afsløret paa 70-Aarsdagen for hans Fødsel. Mindestenen er rejst af A/S Ringsted Cementvarefabrik, hvis Fabriksvirksomhed er taget ud af Englerups Jorder og tilkøbt af Selskabet, i hvis Bestyrelse Vilh. Hansen havde Sæde indtil sin Død. Paa Stenen staar følgende Inskription:

MØLLER VILH. HANSEN, ENGLERUP

1874 — 1943

Rejst af A/S Ringsted Cementvarefabrik
i Taknemlighed for hans Indsats for Selskabet.

— — —

Englerupgaard og Mølle ejes nu af Vilh. Hansens Enke, Fru *Johanne Hansen*, med Sønnen, *P. Hansen*, som Forpagter.

— — —

Vor Tids moderne Præg har ogsaa naaet Englerup Mølle. Den gamle Stubmølle har slidt sig op. Storkereden paa Taget af Lade-

bygningen er ikke mere. Storkene har forlængst kasseret deres Boplads med dens skønne Omgivelser. Efter at der var blevet installeret Lynafleder paa Gaarden, var Storkene færdig til Afrejse. Vandmøllen er der fremdeles, ikke med de snurrende Vandhjul, som hører med til en rigtig gammeldags Vandmølle, men med en moderne Turbine, der bedre udnytter Vandets Drivkraft. Dog, den velkendte idylliske Englerupgaard og Mølle ligger endnu som et Minde fra gamle Dage.

Ingen har bedre formaaet at skildre den Poesi og Skønhed, der hviler over denne idylliske Plet end Viggo Stuckenberg. Hør blot hans lille, smukke Kærlighedsdigt „Aaliv“, en Hyldest til Englerup og en Perle i dansk Lyrik.

Se Sivene nejer
for Vinden og svejer
med Toppen koket,
og Bølgerne danser
i Aakandepanser
en stiv Menuet.

Saa kommer en Guldsmed derinde fra Landet,
staalblaa og gylden og flot i sin Flugt,
skjødsløst stryger den tæt over Vandet,
oppe og nede, ret frem og i Bugt.

Og Aakanden blinker
dugperlet og vinker
til Guldsmeden blødt:
Du spraglede Flyver,
hvis Øjet ej lyver,
saa kysser du sødt.

Og Guldsmeden klipper med Vingen i Solen,
staalblaa og gylden og øm i sit Blik.
Aakanden gynger i Gyldenstykskjolen
henrykt, betagen af Kysset den fik.

Egnen omkring Haraldsted Sø

Egnen omkring Haraldsted Sø er særdeles rig paa Minder, og jeg har nu paa Grundlag af Samtaler med Interesserede og ved Hjælp af gamle Optegnelser søgt at fremdrage nogle af disse Minder, bl. a. nogle Træk med særlig Tilknytning til de gamle Gaarde langs Søens Sydside. Søgaard, Slangerupgaarden, Ll. Svenstrup og Pengeskiftegaarden. Saaledes har jeg fra Slægten Motzfeldt, der tidligere har været tilknyttet Søgaard og Pengeskiftegaarden, faaet meddelt flere Træk, der belyser disse Steder fra en længst svunden Tid. — Vi har ogsaa afdøde Proprietær *P. Motzfeldt*, tidligere Pengeskiftegaarden, at takke for Bevarelsen af det ældgamle Sagn om Jættekvinden, der lavede Haraldsted Sø. Dette Sagn blev for nogle Aar siden af Pastor Severinsen efterlyst i Folketidendes Julenummer og da senere genfortalt af Proprietær Motzfeldt, som det engang var blevet fortalt ham af hans Farfar Peter Motzfeldt til Søgaard. Jeg vil lade dette Sagn danne Indledning til nærværende Artikel.

Jættekvinden og Haraldsted Sø.

En Jættekvinde, som boede i Køge, gik en Dag ind i Midtsjælland for at hente sig et Forklæde fuldt af Grus. Da hun var naaet en Mil nord for, hvor Ringsted nu ligger, lagde hun sig paa Knæ og tog med sin højre Arm ud til nuværende Roskilde Landevej og skrabede til sig. Hullet, der fremkom, blev fyldt med Vand og dannede Haraldsted Sø. Da ikke al Gruset fik Plads i Forklædet, dannede det tiloversblevne Grusbakken „Humlebjerg“, hvorfra man gennem Slægtled har hentet al Egnens Grus. Troldkvinden stod nu op og skridtede over i Skoven. Men uheldigvis var der Hul i Forklædet, og af det gennem Hullet spildte Grus dannedes Aasen i Vrange Skov. Hun gik nu hjemefter Køge, og da hun naaede ud af Skoven kom der en Sten i Hullet, saa hun

Den gamle Mejeribygning paa Slingerupgaarden.

lykkelig og vel naaede hen mod Kværkeby. Der blev det atter galt med Tab af Grus, og det spildte dannede Kværkeby Bjerg. Igen en lille Standsning til vi naar Regnemark Bakker, og til sidst blev det rent galt, saa godt som Resten blev spildt og dannede Lellinge og Køge Aas, saa det kun var en lille Beholdning, der var tilbage, da Trold-Kvinden naaede sin Hjemstavn.

Dette Sagn giver et morsomt Billede af gamle Dages Overtro. Dog, vi véd, at alle de her nævnte Steder har en vis Forbindelse med en længst svunden Tid, idet denne Strækning og langt videre ned gennem Sjælland var forbundet med Vand, og at man den Gang kunde sejle hele Sjælland igennem fra Kyst til Kyst, idet Aer og Søer dannede et Hele.

Vi drager nu mod Slingerup. Her har i Middelalderen staaet en Kirke, og indtil det syttende Aarhundrede var Slingerup en By paa 5—6 Gaarde. Aar 1571 udgik der Kongebrev til Abbeden i Ringsted Kloster om at nedbryde Slingerup Kirke og bruge Sten og Tømmer til Klosters Bygning; de Bønder, som før havde besøgt Kapellet, skulde da for Fremtiden søge Klosterkirken.

Ved Gærdet til Slingerupgaardens Have har man fundet Spor af Indgangen til Kirkegaarden, og der er fundet Skeletter i Haven.

gaardinteriør fra Pengeskiftegaarden,
t. h. den gamle Stuelænge paa Else Haagensdatters Tid.

Pengeskiftegaardens Navn.

Hvorfor hedder denne Gaard Pengeskiftegaarden?

Med hvilken Begrundelse har man heftet dette mærkelige Navn paa den?

Der er meddelt mig nogle Træk, fortalt af en Ætling af en Slægt, der omkring 1800-Aarene havde sit Hjem paa Pengeskiftegaarden. Gaarden var tidligere Fæstegaard under Ringsted Kloster. Iøvrigt var Pengeskiftegaarden samt Hagelbjerggaarden de to eneste Gaarde i Benløse Sogn, der hørte under Klosters store og vidtstrakte Jordegods.

Den daværende Besidder af Pengeskiftegaarden laa i Proces med Herskabet om et Stykke Jord — vel en Udmærket, vandt denne Proces og blev tilkendt Jorden. Man enedes om at udskifte Jorden med Penge, saaledes at den vindende Part fik en Sum Penge, og Modparten beholdt det omstridte Jordstykke. En lignende Udskiftning vedrørende samme Gaard har ogsaa senere fundet Sted. Derefter skulde Navnet „Pengeskiftegaarden“ være fremkommet.

En Dannebrogskvinde.

Et andet lille Træk fra Pengeskiftegaarden lyder saaledes: Det

var i 1800-Aarene under Krigen med England, da vort Land befandt sig i den dybeste Vaande. Alle livskraftige Mænd var kaldt under Fanerne, hvorfor Kvinderne maatte gøre Mands Arbejde. En af disse Kvinder ved Navn *Else Haagensdatter* fortjener at nævnes. Else havde sammen med sine Brødre sit Hjem paa Pengeskiftegaarden. Brødrene var i Krigen, hvorfor Else maatte opretholde Gaardens Drift, hvilket hun gjorde paa enestaaende Maade, og hun formaaede endda at yde Hjælp til sine nødstedte Naboer. Denne tapre Kvinde vandt alles Beundring.

Efter Krigen blev Else Haagensdatter sammen med fire andre danske Kvinder udnævnt til Dannebrogskvinde. Hun fik overrakt en smuk, dobbelt Sølvkæde med en vedhængende Sølvplade med Inscription. Dertil fik hun en aarlig Pengegave, saa længe

hun levede. Disse Dannebrogskvinder fik overladt en særlig Dragt, bestaaende af en ternet Nederdel og en smuk Fløjelsbluse.

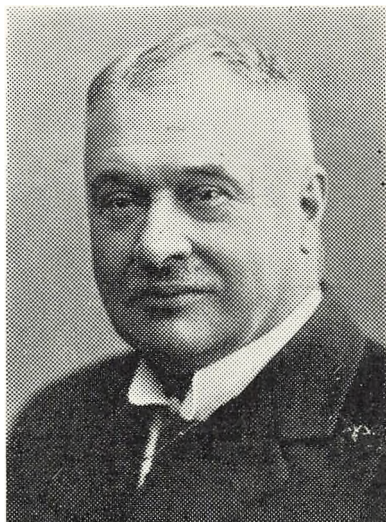
Else Haagensdatter blev meget højtideligt overbragt denne Hædersgave under en Gudstjeneste i Benløse Kirke, af daværende Amtmand *Steemann*, Sorø.

Hun kom senere til at bo paa Slagelseegnen, og man fortæller, at hun hvert Aar til Fods og med Træsko paa drog til København og blev modtaget i Audiens hos Kong Frederik den VI.

Desværre har Slægten ikke haft den fornødne Pietetsfølelse over for disse sjældne Sølvgenstande, men har ladet dem gaa tabt. Den smukke og ejendommelige Kæde med Sølvpladen har man ladet omdanne til Smykker o. lign.

Af Ll. Svenstrups Historie.

Ll. Svenstrup har ogsaa Historie bag sig. Jeg har af Hofjægermesterinde *Garth-Grüner*, tidligere Ll. Svenstrup, nu Pengeskif-

Hofjægermester G. Garth-Grüner.
Ejer af Ll. Svenstrup til 1927.

Et Jagtselskab ved Haraldsted Sø (efter Maleri af P. Raadsig). Man ser paa Billedet bl. a. Jørgen Qvistgaard, Peter Motzfeldt samt den daværende Besiddende af Skjoldnæsholm. En af Jagtdeltagerne, den unge Salicath (senere Etatsraad, Borgmester Salicath, Næstved, Søn af daværende Sognepræst i Haraldsted) var faldet i Vandet, og man ser, hvorledes de andre har trukket ham i Land. — Maleriet findes i Samlingen paa Skjoldnæsholm.

tegaarden, elskværdigt været overladt et meget interessant og sjældent Skrift, omhandlende Bringstrup-Sigersted Sogne, der ogsaa indbefattet en Omtale af Ll. Svenstrup, trykt Anno 1791 og forfattet af daværende Sognepræst *S. M. Beyer* til Eggeslevmagle ved Skælskør, tidligere Sognepræst i Bringstrup-Sigersted gennem 20 Aar.

Det hedder heri om Ll. Svenstrup (fra den ældste Tid kun benævnt Svenstrup):

En liden Sædegaard, ufri i alt, tilhørende Skjoldnæsholm, stor 20 Tdr. Hartkorn, lige saa god i Væsen og Værdi, som mærkværdig af Navn og Ælde. Denne Gaard har sit Navn af Kong Svend Estridsen, skriver Pastor Beyer. Og om denne Konge, der bl. a. havde stiftet Ringsted Kloster, der var et af de vigtigste, største og ældste i Landet, siger Historien, at endskønt han residerede i Roskilde, opholdt han sig ofte paa dette Kloster.

Forfatteren af nævnte Skrift drager nu den Slutning, at Kon-

gen havde udvalgt dette Sted, „Svenstrup“, til sin Fornøjelse og altsaa værdiget det at bære Navn efter sig.

Lad være, at Fantasien engang imellem er løbet af med Forfatteren ved Udarbejdelsen af dette Skrift, men man maa beundre det store og omfangsrige Udgravningsarbejde, denne Præst har udført ved de mange Oldtidsgrave, der dengang fandtes i Bringstrup-Sigersted Sogn, og hvor han har fremdraget en Mængde sjældne Fund, bl. a. ogsaa paa Ll. Svenstrups Jorder, hvor der fandtes flere hedenske Begravelser.

Tidligere laa Ll. Svenstrup længere nede mod Aaen. Den gamle Gaard brændte 1849, Juleaften, og blev, efter at den var solgt til Kammerherre *Grüner* til Ravnstrup (Hofjægerm. Garth-Grüners Farfar), flyttet til dens nuværende Plads ved Holbæk Landevej. Endvidere blev de tre tidligere Ejlstrupgaarde omkring Halvfjerdserne underlagt Hovedgaarden; der er nu kun de saakaldte Ejlstruphuse tilbage af den tidligere Landsby.

Af en Slægts Historie.

I 1700-Aarene levede der i Midtsjælland en af Sjællands største Jordrotter, Kancelliraad *Jørgen Qvistgaard*, der i en Periode ogsaa var Ejer af Ringsted Kloster samt Kærup Gods, og hvis Slægt siden da har været tilknyttet Ringstedegnen, — en Slægt over hvilken der hviler et Skær af Eventyr og Romantik. *Jørgen Qvistgaard* ejede Vibygaard og Skovsbogaard, købte senere Godset „Risbyholm“ med Daastrup Kirke. Aar 1804 købte han Ringsted Kloster samt Hovedgaarden Kærup af *Peter Johansen Neergaard* for 400,000 Rd. 1808 solgte *Qvistgaard* atter Klosteret til Grosserer, Etatsraad *Casper Peter Bügel*, men beholdt Kærup til 1812.

Huslæreren, der flygtede med den unge Herregaardsfrøken.

Kancelliraad *Jørgen Qvistgaard*, der selv boede paa Vibygaard, havde en ung, overmaade smuk Datter, *Lucie*. Gaardens Huslærer, den 33-aarige cand. theol. *Ernst Christian Fischer*, blev forelsket i den unge Herregaardsfrøken, der ogsaa gengældte hans Følelser. Forældrene fandt imidlertid ikke denne Forbindelse standsmæssig nok og nægtede pure at give sit Minde, og Huslæreren maatte uopholdelig rejse. Men Frk. *Lucie* vilde ikke slippe sin

Elskede og flygtede med ham, hvorefter Parret lod sig vie i Syv Kirke d. 25. Maj 1800.

Forældrene tog dog senere det unge Par til Naade, og Jørgen Qvistgaard skaffede Svigersønnen Præsteembedet i Bringstrup-

Lucie Qvistgaard som sekstenaarig
(efter Maleri af Jens Juel).

Sigersted og skænkede yderligere Datteren en stor Bondegaard i Torpet i Brudegave. Denne Gaard, der bærer Navnet „Hulebæksgaarden“ og nu ejes af *Knud Hansen*, er siden delt i flere Parceller. Den var tidligere den eneste Ejendomsgaard i Torpet, i Modsætning til de øvrige Gaarde, der var Fæstegaarde under Ringsted Kloster. Den ældre Slægt paa Egnen fortæller ogsaa, at denne Gaard engang har været Præstebolig, og at der i gamle Dage hørte en 4 Tdr. Land herskabelig Have til Gaarden, hvilket alt i alt bestyrker det her anførte.

Imidlertid blev Præstegaarden i Bringstrup bragt i en fin og fornem Stand. Haven fik

et herskabeligt Præg, der endnu er bevaret. Der blev rekvireret Træer fra den kgl. Planteskole: 1100 Buske og Træer samt 300 Frugttræer blev der plantet, og der blev gravet en Dam i Haven. Intet blev sparet for at gøre det saa herskabeligt for den unge Præstefrue som vel muligt.

Lucie Fischer blev ret tidlig Enke, hvorefter hun fik sit fremtidige Hjem i Enkesædet i Haraldsted Præstegaard, hvor hun levede indtil 1832, samme Aar som hendes Datter, *Hanne Fischer*, 2. Juledag blev viet i *Sct. Bendts Kirke* til Proprietær *Peter Motzfeldt* til Søgaard.

Da den unge Præstedatter blev Frue paa Søgaard, var hun kun 17 Aar gammel. Hendes Brudeudstyr blev i en smuk Egetræskiste sejlet fra Enkesædet i Haraldsted Præstegaard over Søn

til hendes fremtidige Hjem. Den gamle Brudekiste er endnu i Slægtens Besiddelse og ejes af Frk. *Hanne Marie Motzfeldt*, Ringsted, der er Oldebarn af Hanne Fischer.

Det blev kun en kort Tid, den unge Kone fik Glæde af sit nye Hjem, hun blev haabløs syg og døde efter fem Aars Ægteskab, hvorefter Peter Motzfeldt sad som Enkemand paa Søgaard i 53 Aar.

Af Søgaards Historie.

Søgaard, der hører til Ringsted Landsogn, blev oprettet 1799 og var i Slægten Motzfeldts Besiddelse indtil 1901. Den første Ejer var *Søren Motzfeldt*, der var Søn af Kordegn *Peder Motzfeldt* ved Sct. Bendts Kirke. (Kordegn Motzfeldt og Hustru ligger som bekendt begravet paa Sct. Hans gamle Kirkegaard, hvor der endnu findes en Gravsten over dem.) Man fortæller om Søren Motzfeldt, der levede som Ungkarl, indtil han var et halvt Hundredeaar, at han giftede sig med sin Guddatter, der var 31 Aar yngre, en Datter af daværende Pastor *Teilmann* i Tølløse. Ved hendes Barnedaab blev han for Spøg spurgt, om han aldrig vilde gifte sig.

— Jo, svarede Motzfeldt, naar den lille Pige, jeg i Dag er blevet Gudfar til, engang bliver voksen, kommer jeg og henter hende som min Brud!

Han holdt sit Løfte. Da *Andrea Telline Teilmann* blev 18 Aar, drog hun ind som Frue paa Søgaard. Fra Slægten Teilmann i Tølløse Præstegaard er der udgaaet flere kendte Slægter, bl. a. Præsteslægterne *Rørdam* og *Engberg*. En interessant Stamtavle over Slægten Teilmann i Danmark og Norge, tilegnet Hr. Generalkonsul J. C. Teilmann, København, findes bl. a. hos Slægten Teilmann, Ringsted, der ogsaa nedstammer fra denne store og ansete Præsteslægt.

Ægteskabet mellem *Andrea Telline Teilmann* og *Søren Motzfeldt* varede kun i otte Aar. En mørk Oktobernat 1816, da Søren Motzfeldt, der havde været ridende til Ringsted og var paa Vej mod Hjemmet, forsøgte at ride ud over Markerne for at spare Bompengene ved Bommen ved Roskildevej og den dermed forbundne Ulejlighed, fo'r Hesten vild med ham. Den løb ned mod Aaen, hvor Søren Motzfeldt blev slynget af Hesten og faldt i Vandet og druknede. Hesten kom derefter i vild Fart løbende hjem til Gaarden uden Rytter.

Jørgen og Lise Qvistgaard med Gæster uden for Havedøren paa Slangerupgaarden.

Livet paa Slangerupgaarden.

En Søn af Kancelliraad Jørgen Qvistgaard, Morten Qvistgaard, arvede Slangerupgaarden, der oprindelig var Arvefæstegaard under Kærup Gods. Derefter gik den i Arv til hans Børn *Jørgen* og *Lise Qvistgaard*. Denne Gaard var omtrent det sidste, der var tilbage af Bedstefaderens tidligere store Jordbesiddelser. Disse to Søskende, der blev meget gamle, levede her ugift hele deres Liv indtil op i Halvfemserne, hvorefter Slangerupgaarden solgtes til afdøde Proprietær *Madsen*.

Slangerupgaarden var paa den Tid en Gaard med over 25 Tdr. Hartkorn og 12 Fæstehuse. Disse ses at være solgt igennem Aarene, et efter et. Dette gjorde det muligt for Jørgen Qvistgaard, der drev et meget gammeldags Landbrug, men førte et stort og gæstfrit Hus, at klare sig, idet han, hver Gang det kneb, solgte et Hus og fik nogle Tusind Kroner.

— Jeg betaler ikke Køerne for at malke, sagde Qvistgaard spøgefuldt, naar det kneb med Mælken. Man næsten bar Køerne ud af Stalden om Foraaret, de var saa afkræftede, at de knap

nok kunde staa ene. Der var derfor ikke, — fortalte man — mere Mælk paa Gaarden om Vinteren, end der blev brugt i den store Husholdning og til Gaardens 30—40 Katte. Slangerupgaarden havde sit eget Mejeri og holdt Mejerske.

Der gaar endnu Ry af Livet paa Slangerupgaarden i gamle Dage blandt Egnens ældre Slægt. Om det herskabelige og gæstfrie Hus, der blev ført hos disse to Søskende, helt op til deres gamle Dage, hvor Husets Venner, og det var mange, ofte mødte med andre Gæster, og hvor man da hilste de gæstfri Værtsfolk saaledes: — God Dag, Tante og Onkel! Hvortil disse svarede: — Kom blot indenfor og faa det lige saa godt, som vi andre har det! Ofte var der saa mange Gæster, at der næppe var et Sted, hvor Lise Qvistgaard kunde sove; hun maatte ofte gaa til Ro i Fadeburet; der var lige netop Plads til en Seng.

— — —

Der gik ogsaa Ry af de store Høstgilder paa Slangerupgaarden, hvor enhver kunde komme med, som blot havde ydet en Høstdag. Der var Koner, der gik derved denne ene Dag for at faa dette Høstgilde med for sig og deres Børn. Arbejderne maatte ved denne Lejlighed selv medtage dyb og flad Tallerken samt Kniv og Gaffel. Der blev hvert Aar til dette Høstgilde slagtet en Ko til Folkene. Ud paa Natten blev der baaret Smørrebrød rundt i store Vaskebaljer. Ogsaa Æbleskiver og Punch blev der trakteret med; saa drak man de gamle Husbondsfolks Skaal. Musik og Dans var der lige til den lyse Morgen. Ogsaa mange Ringsted-Borgere var hvert Aar selvskrevne Gæster til Høstgildet paa Slangerupgaarden. Der var Husets mange Venner fra København, Officerer o. m. a. — Jo, det gik fornemt til hos Jørgen og Lise Qvistgaard paa Slangerupgaarden.

— — —

Til Slut dette: Man fortæller ogsaa, at det spøgede paa Slangerupgaarden i gamle Dage. Sagnet beretter bl. a., at Porten til den gamle firelængede Gaard aldrig kunde holdes lukket om Natten, og at den sprang op af sig selv, hvorfor man ikke turde lukke den. Saadanne og lignende Beretninger hører Fortiden til. Meget er forandret siden da, ogsaa paa de her nævnte Steder. Nye Slægter er for længst traadt i Stedet; men Minderne om fordums Slægter hviler endnu over Egnen og bringer Bud fra en svunden Tid.

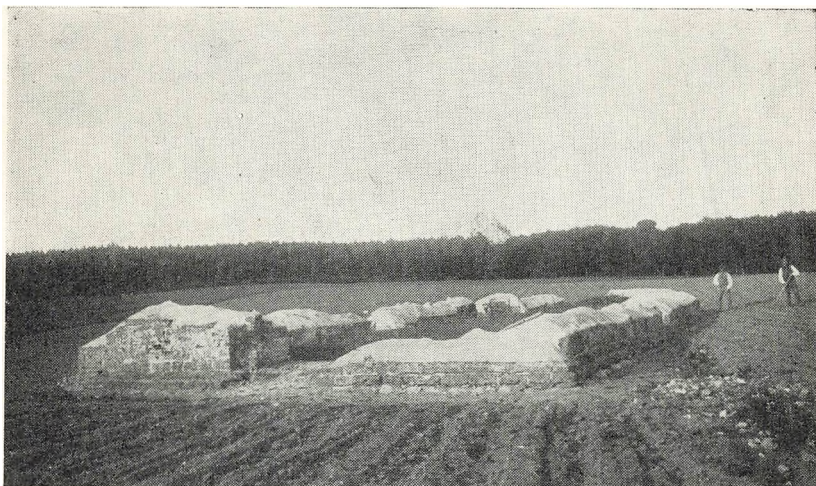
De hellige Kilder i Haraldsted og Gyrstinge

Saxo fortæller, at paa det Sted, hvor Hertug *Knud Lavard* blev dræbt af Kong Niels' Søn *Magnus* i Haraldsted Skov d. 7. Januar 1131, fremvældede en hellig Kilde til Lægedom for Mennesker. Senere i Middelalderen nævnes en anden hellig Kilde, der fortælles at være sprunget frem der, hvor Bærerne for at hvile sig satte Baaren, da de bragte Knud Lavards Lig ud af Haraldsted Kirke for at føre det til Ringsted, hvor det blev begravet i Klosterkirken.

Traditionen knyttede i lang Tid Mindet om Knud Lavard og den hellige Kilde i Haraldsted til den Nord for Byen liggende „Sværtkilde“. (Denne Kilde findes endnu paa en Mark, der tidligere hørte under Kildegaarden i Haraldsted.) Det var her, man tænkte sig, at det til Hertug Knuds Ære opførte Kapel havde ligget.

Som bekendt var det først ved en fornyet Undersøgelse i Aaret 1883, at man fandt den virkelige Ruin af Knud Lavards Kapel, ved Udkanten af Vesterskov eller „Vrangleskov“, som den Del af Skoven kaldes paa Grund af flere Træers besynderlige, krogede Former; altsaa et helt andet Sted. Under Gulvet i Ruinen fandtes to Pilgrimsgrave fra den senere Middelalder med Skeletterne af en Mand og en Kvinde. Til dette Sted og til det nærliggende i vor Tid opførte Knud Lavards Kors strømmer stadig Nutidens Mennesker for i Ærbødighed at mindes, hvad der skete ved Haraldsted for 800 Aar siden. Slægtled efter Slægtled har gennem de mange Hundrede Aar draget mod Haraldsted, til *Sct. Knuds* hellige Kilde, til den Egn, hvor denne Ugerning skete, hvor saa end Traditionen har villet stedfæste den. Efter dette Mord fulgte, som man ved, den Borgerkrig, der danner en af vort Lands mør-

keste Perioder, men som senere efterfulgtes af Danmarks Stordhedsperiode under Valdemarerne. Som et Minde om denne Stordhedsperiode har Sct. Bendts Kirke siden da skuet ud over det midtsjællandske Landskab. Denne, et af vort Lands pragtfuldste

Knud Lavards Kapel.

Bygningsværker, under hvis Gulv den stolte Kongeslægt hviler, og i hvis Nærhed nu det smukke Kunstværk: „Valdemar den Store“, pryder Ringsted Torv, staar som et værdigt Minde om Valdemarernes Kongeslægt.

Kildens lægende Kraft —

De saakaldte hellige Kilder nævnes langt tilbage i Tiden og kan føres helt tilbage til Oldtiden, hvor man ofrede til Kilderne. Den stærke Tro til Kildevandet som Lægemiddel har holdt sig til ind i forrige Aarhundrede. Intet kunde lignedes med Kildernes Styrke f. Eks. en Sct. Hans Nat; det var saaledes, at skulde nogen have virkelig Udbytte af at søge Lægedom ved en af de hellige Kilder, da skulde det være netop denne Midsommernat. Kildernes vidunderlige og helbredende Kraft mentes da at være dobbelt stor. De hellige Kilder hørte til de gode Kræfter som en Modvægt til alle de onde Magter, der denne Nat ifølge gammel Overtro var i Bevægelse. Den mest berømte Kilde paa Sjælland var vel *Sct. Helenes Kilde* i Nordsjælland.

Kildehuset i St. Bøgeskov.

Troels-Lund fortæller i „Dagligt Liv i Norden“, at selv Konger, især *Christian IV*, besøgte de hellige Kilder, og at ogsaa han iagttog den rette Tid, Sct. Hans Nat, hvilket kan ses af følgende Bemærkning i hans Skrivekalender for 1639: „23de Juni drog jeg fra Frederiksborg til S. *Lenis* Kilde. 24de Juni brugte jeg det Vand af S. *Lenis* Kilde.“ Videre hedder det i Kongens Kalender: „Gav jeg de Fattige 150 Daler.“

Endnu i Aaret 1846 kunde man i Københavns „Adresse Avis“ læse følgende: Rejseselskab søges til Helene-Kilde Sct. Hans-aften. Aar efter Aar paa denne Dag drog syge Mennesker i store Skarer til denne Kilde, drak af Kildevandet og hvilede paa Sct. Helenes Grav i Troen paa atter at genvinde deres Helbred. (Helene, svensk Helgeninde; skrinlagt 1164. Ifølge et dansk Sagn førtes Liget til Tisvilde Strand, hvor det blev begravet.)

Fra Sværttekilden ved Haraldsted.

Den saakaldte Sct. Knuds Kilde er ikke mere, er vel forlængst udtørret. Ingen kan eller har med Sikkerhed kunnet paavise Ste-

Den gamle, nu nedlagte Skovfogedbolig i St. Bøgeskov. Man ser afdøde Skovfoged Perret Gentil staaende paa Vejen. Paa Trappen afd. Landpostbud Hans Hansen, Ringsted. Billedet er fra omkring 1910.

det, hvor den har været. Tidligere Forskere har dog hævdet, at Kilden maa have været der, hvor nu Ruinerne af Knud Lavards Kapel er, og at det altsaa maatte være omkring dette Sted, at Hertug Knud blev myrdet. Det er den før omtalte Sværtekilde, et Navn, den endnu bærer blandt Befolkningen paa Egnen, man med nogenlunde Sikkerhed ved at fortælle om, og som tidligere nævnt ogsaa Traditionen har villet stedfæste som det historiske Ugerningssted; en Paastand, der altsaa ikke har kunnet holde.

Indtil omkring Midten af det forrige Hundrebaar blev der afholdt store Midsommerfester (Kildefester eller Kildemarkeder) ved Sværtekilden. Disse Kildefester var af en meget ejendommelig Karakter. Der blev skænket Pengegaver, ofte mange Penge, til Kilden. En Pengeblok var da opstillet til dette Brug. Her mødtes saavel Gamle som Unge til Fest. Man dansede ved Kilden, naar Vejret var godt, ellers i den nærliggende Kildegaard, ofte til den lyse Morgen. Morgenen efter Festen tømtes Sognets Præst Pengeblokken, hvorefter Offerpengene blev uddelt til de

Fattige i Sognet. I Aaret 1883 fandt man endnu den gamle Pengeblok liggende ved Sværtekilden.

— — —

Troels Lund fortæller, at om de talrige Besøg ved Kilderne Sct. Hans Aften og Nat vidnede ikke blot de rige Gaver, der indkom til de Fattige, men først og fremmest de mange Skaale og Bægere, der flød i Vandet — disse maatte man ifølge gammel Overtro ikke tage med hjem, og de blev kun brugt denne ene Gang. Dertil kom de mange nedkastede Mønter, som ingen turde optage, og endelig den Vrimmel af oprejste Kors, bortkastede Krykker, ophængte Klude o. s. v., der omgav enhver Kilde. Disse Sager var ikke blot efterladt som Udtryk for, at den Syge var blevet helbredet, men man frygtede tillige for at forlade Stedet uden at lade et Minde tilbage om sig; i modsat Fald vilde nemlig hele Rejsen have været forgæves. At man ogsaa havde Tro til Kilden i Haraldsted, vidner følgende lille Træk om, fortalt af Cand. mag. *Gunnar Knudsen* i Historisk Samfunds Aarvog for 1918 (genfortalt efter Evald Tang Kristensen: Danske Sagn):

— Under den store Tyfusepidemi, der i første Halvdel af forrige Aarhundrede i Særdeleshed hærgede Ringstedegnen, red den daværende Beboer af Kildegaarden, Peder Pedersen, om med Vand fra Kilden til Syge, og skønt mange blev smittede, saa blev dog ingen syge paa Kildegaarden.

Langs den gamle Kongevej.

Egnen Nord for Søen er iøvrigt meget rig paa Minder. Lad os i Tankerne følge den gamle Kongevej, der i ældgamle Dage strakte sig fra den gamle Kongestad Roskilde, forbi Lejre, Skjoldnæs (nuværende Skjoldenæsholm), gennem Haraldsted, videre mod Sorø Kloster til Antvorskov for at munde ud ved Store Bælt.

Nogle af vore Historikere mener, at Kongevejen dannede en Hovedaare gennem Landet som „Alfarvej“, medens andre hævder, at Kongevejene var forbeholdt Kongen og hans Følge, naar disse var paa Rejse ude i Landet. Som et Bevis for dette hævdes, at man, efter at Kongen og hans Følge var draget gennem Landet, afkastede Broer og lignende paa Kongens Befaling. Dette har ogsaa sin Rigtighed for de senere Kongers Vedkommende, hvor det anføres, at Kongevejene oprindelig var anlagt af *Fredrik II* og *Christian IV* til eget Brug.

Ved Traktørstedet i Vrangskov. (Fra Begyndelsen af dette Aarhundrede.)

Vi vil nu standse ved Haraldsted By, hvor den gamle *Kongsgaard* laa. Ogsaa her er der Tvivl om det rette Sted; men at der har ligget en Kongsgaard, er forlængst fastslaaet. Navnet „Kongsgaarden“ er endnu knyttet til Haraldsted Sogn. Ligeledes Navne som „Kongshøj“ og „Dronningehøj“. Senere, efter at den egentlige Kongsgaard er sunken i Grus, beretter Historien om et Kongehus i Haraldsted, hvor Kongerne paa deres Rejser undertiden overnattede, saaledes Christian IV. Ogsaa den svenske Konge Karl Gustav har opholdt sig her under den svenske Besættelse i Krigen mellem Danmark og Sverige, og det berettes, at en af Præsterne i Haraldsted var kaldet af den svenske Konge.

Dette „Kongens Hus“ i Haraldsted blev opført af Christian IV og forsvandt atter i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede.

— — —

Videre følger vi den gamle Kongevej, mod Gyrstinge ved den smilende Sø og den smukke Bøgeskov. Ogsaa her strømmer Minderne fra gamle Dage os i Møde. Her har ligeledes Slægtled efter Slægtled draget til Kilden i St. Bøgeskov; nogle for at søge Helsen, andre for ved Kildefesterne at kaste sig ud i Livsglæderne. Disse Midsommerfester ved Kilden i Gyrstinge Bøgeskov har holdt sig lige indtil vore Dage.

Baron Ehrensvård-Gyllembourg og Fru Thomasine Heiberg paa Ruhedal i Gyrstinge

Blandt Ringstedegnens Landsbyer indtager Gyrstinge en smuk Plads, vel ikke mindst paa Grund af den Skønhed og Idyl, der hviler over Egnen med de dejlige Bøgeskove, den historiske Kilde og den smukke Gyrstinge Sø. Egnen er fuld af Romantik, og den har gennem Aarhundreder været et søgt Valfartssted, ikke alene for Egnens Beboere, men ogsaa for Tilrejsende langvejs fra

Naar man kommer fra Ørslevvester til Gyrstinge By og passerer Landsbyens Gade, forbi den gamle Skole over for den idylliske Landsbykirke med den ærværdige 5 Tdr. Land store Præstegaardshave som Baggrund, videre forbi Præstegaarden, kommer man til en Allé, der fører op til Proprietærgaarden „Ruhedal“, der med sine store og smukke Bygninger hæver sig over den lavtliggende By. For Egnens Beboere hviler der et eget fornemt Præg over Ruhedal, en vis Stemning fra gamle Dage, da den unge, smukke og romantiske Fru Gyllembourg, den senere Forfatterinde Thomasine Gyllembourg, færdedes som Frue paa Gaarden.

Ruhedal udgør paa sin Vis, omend kun i Strejfglimt, en Del af Gyrstinge Sogns Historie. Den kan føres helt tilbage til det 17. Aarhundrede og var da som de øvrige Gaarde i Sognet en Fæstegaard under Sorø Akademi. Den var ogsaa den Gang Sognets største Gaard. I en af Sorø Akademis gamle Fæsteprotokoller nævnes den som den dobbelte Gaard, hvilket har sin Begrundelse i, at en øde Gaard — en længst forsvunden Gaard — i Folkemunde kaldet „Tre Kroner“, blev underlagt Ruhedal. Dertil kom, at Sognefogedtjenesten eller Bondefogedtjenesten, som det

hedder i de ældste Fæsteprotokoller, tillige var underlagt Gaarden, saa længe den var Fæstegaard. Den kom derfor som Sognefogedgaard til at spille en særlig Rolle inden for Sognets Omraade. Den Agtelse og Respekt, der fulgte Sognefogedbestillingen, gjorde, at Fæstebonden maatte komme til at se op til Sognefogden i Kraft af dennes større Myndighed. Ikke mindst fordi der til Ruhedal var knyttet langt større Begunstigelse end til Sognets øvrige Gaarde, idet dens Besidder var mere fribaaren over for sit Herskab og var saaledes fritaget for Hoveri.

Som den sidste Fæstebonde paa Ruhedal nævnes Gaardmand og Sognefoged *Jens Hansen*. Han afstod Gaarden i 1798 til *Engelbrecht Jacobsen* af Alsted-Flinterup. Derefter ses den at være overgaaet som Arvefæstegaard under Akademiet i Henhold til Loven om Fæsteafløsning, hvorved dens Besidder kunde erholde Skøde paa Gaarden.

Derefter indtræder en ny Epoke for Ruhedal, idet den forviste svenske Adelsmand, Baron *Carl Frederik Ehrensvärd-Gyllembourg* i Aaret 1800 overtog Gaarden. Yderligere købte Gyllembourg lidt senere Arvefæstegaarden „Bondebjerg“, der dengang var paa 55 Tdr. Land, og som han ved kgl. Bevilling af 23. Juli 1803 fik Tilladelse til at underlægge Ruhedal, der saaledes fik et samlet Areal af 185 Tdr. Land.

Gyllembourg indgik i Aaret 1801 Ægteskab med Christine Thomasine Heiberg, Forfatteren, Translatør P. A. Heibergs fraskilte Hustru. Thomasine Gyllembourg, som hun nu kom til at hedde, var Datter af Stadsægler, Grosserer Johan Buntzen, København. Efter Brylluppet tog Ægteparret Ophold paa Ruhedal, hvor Gyllembourg dog selv havde boet i Tiden før Brylluppet, der fandt Sted d. 17. December 1801 i København.

Ehrensvärd-Gyllembourg (egentlig Gyllemborg), der var hans Moders Navn, som han efter Landsforvisningen optog, blev i Aaret 1797 fængslet i sit Fædreland som mistænkt for Medskyld i Mordet paa Gustav den 3. Han blev dog atter frigivet, men maatte forlade Sverige for bestandig.

Hvad var nu Grunden til, at denne svenske Adelsmand, der var opdraget under store Forhold i sit Fædreland og efter sit Ophold i København, hvor han levede i en Del Aar og færdedes i de bedste Kredse, kunde finde Behag i at stifte Hjem ude i den lille midtsjællandske Landsby og for dør at modtage sin unge,

sværmeriske Hustru, hvis hele Livsførelse — elsket og forgudet som hun var blandt sine Standsfæller i Hovedstaden — maatte være en Kontrast til Livet, som hun kunde forvente at leve derude paa Landet? Den første Løsning paa dette finder man i et

Thomasine Gyllembourg.

Brev, som Gyllembourg skrev til daværende Kronprins Frederik (den senere Kong Frederik VI), hvori han fuldt gør Rede for hele sin Stilling og sit Forhold til Fædrelandet og den Skæbne, der havde ramt ham saa haardt. Han skriver bl. a., at han efter flere Rejser i Udlandet kom til Danmark for at lære det danske Agerbrug at kende, og at der i Foraaet 1800 tilbød sig en Lejlighed for ham til at faa en Gaard under Sorø Amt, men paa hvis Istandsættelse han havde tilsat alle de Ressourcer (Hjælpekilder), han havde haft i sin Magt.

I Danmark vandt han stor Anseelse som Landøkonom. Han var en meget fin og kul-

tiveret Mand. Som Landøkonom vandt han en af det kgl. Landhusholdningsselskab udsat Prisbelønning for en Afhandling. Desuden blev han tilkendt Selskabets Guldmedaille.

Gyllembourg blev ved en Audiens hos Kronprinsen modtaget meget koldt og med de knusende Ord: — Den, som kan være een Herre utro, kan ogsaa være det mod en anden Herre—. Han vandt dog senere Kongens Gunst og Hengivenhed. Ikke mindst nød han godt af Frederik VI's Godhed under dennes Bestræbelser for at vinde Sveriges Krone.

Gyllembourg havde under sit Ophold i København i nogle Aar stiftet Bekendtskab med en Række fremragende Personligheder og kom til at staa i Venskabsforhold til P. A. Heiberg og hans smukke og aandfulde Frue. Han blev hurtigt som hjemme i dette

Hus, hvor han frit kunde udtale sig om sit Livs Skuffelser og om den Smerte, han følte over at være udstødt af sit Fædreland, og der udviklede sig efterhaanden et Venskab mellem Gyllembourg og Husets unge Frue.

Saaledes hengik næsten to Aar, uden nogen af dem tænkte, at dette Forhold skulde være andet end et inderligt og rent Venskab. Lidt efter lidt opstod der dog et Kærlighedsforhold mellem hende og Gyllembourg, og dette formaaede ingen af dem at staa imod, mindst den unge Fru Heiberg. Herom skriver Johanne Luise Heiberg, der senere blev Thomasine Gyllembourgs elskede Svigerdatter, i sin Bog „Peter Andreas Heiberg og Thomasine Gyllembourg“, om Forholdet mellem de to Ægtefæller:

— Lykkelig den, der faar Lov at gro og udfolde sig i den rette Aarstid ved den Elskedes Side. Denne Lykke havde Heibergs Hustru ikke haft, og hendes fulde Hjertes varme Følelse krævede nu sin Ret og fik sin Magt over hendes Forstand, og den lille, fine Skikkelse vovede nu en Kamp mod hele den store, ubarmhjertige Verden, selv om hun skulde falde dødelig saaret i Kampen. Hendes Ægteskab med P. A. Heiberg var ikke lykkeligt, men det var dog først efter dennes Landsforvisning, at et Kærlighedsforhold udviklede sig mellem hans unge Hustru og den svenske Adelsmand.

P. A. Heiberg blev paa Grund af sine revolutionære Skrifter og ved sine satiriske Angreb, snart drillende, snart bidende, paa allehaande aktuelle Forhold og Personer, dømt for landsskadelig Virksomhed, ved Dom af 24. December 1799, til Landsforvisning, for aldrig mere at gense sit Fædreland. Sine sidste Aar levede han blind og meget ensom. Han døde i Paris 1841, hvor han havde opholdt sig i de mange Aar.

Heiberg og hans Hustru var to Kontraster. Han var 15 Aar ældre end sin Hustru, der kun var 17 Aar gammel, da de indgik Ægteskab. Dertil var han med sin kolde Natur og sit stridbare Sind og efter at have lidt saa mange Skuffelser lidet egnet til at gøre denne unge, varmhjertede Kvinde lykkelig. Kun 18 Aar gammel blev hun Moder til Johan Ludvig Heiberg, og det blev en knugende Sorg for hende, da hun endelig efter store Genvordigheder opnaaede at blive skilt fra sin Mand og ved Indgaaelse af sit nye Ægteskab maatte forpligte sig til ikke selv at opdrage sin Dreng, men maatte overlade dette til andre.

Da Thomasine Heiberg efter sit Ægteskab med Gyllembourg

flyttede til Gyrstinge, blev Sønnen sat i Pleje hos Digteren Rahbek og Fru Kamma i Bakkehuset paa Frederiksberg. Her opholdt han sig i to Aar, indtil han flygtede fra dem i bare Længsel efter Moderen og Gyllembourg, hvem han ogsaa elskede højt, og som havde stor Indflydelse paa Stedsønnen.

Det fremgaar af Thomasine Gyllembourgs efterladte Breve, at det var en stor Sorg for den lille Johan Ludvig Heiberg, at han ikke maatte komme ud til Ruhedal hos Moderen og Gyllembourg, hvilket var et brændende Ønske hos ham, men saavel deres Løfte til P. A. Heiberg som deres Ære forbød dem at gøre nogen som helst Afvigelse, hvor ondt det saa end maatte falde dem.

At Ruhedal ogsaa har faaet en Plads i vor Litteraturhistorie, fremgaar af de mange Kærlighedsbreve, der er udvekslet mellem det unge Ægtepar i den Periode, hvor de havde deres Tilknytning til Gyrstinge. Disse Breve findes nu opbevaret i Rigsarkivet, dog findes kun Brevene fra Thomasine Gyllembourg, idet Brevene fra Gyllembourg til hende er gaaet tabt. Fru Gyllembourgs Breve er skrevet dels i den Periode, hvor hun efter P. A. Heibergs Landsforvisning havde sit Ophold i sin Faders Hjem før sit Ægteskab med Gyllembourg, og dels paa Ruhedal efter Ægteskabet, naar hendes Mand var borte fra Hjemmet og færdedes ude paa sine hyppige Rejser. Brevene viser, at han stadig havde økonomiske Vanskeligheder at kæmpe med, og at Aarsagen til disse Rejser ofte var at skaffe Penge til Huse.

Jeg hidsætter her nogle Udpluk af Fru Gyllembourgs Breve, som viser, hvor lidenskabeligt hun elskede denne Mand, og hvori Ruhedal, Markerne, Skovene og Egnen der omkring stadig nævnes, hvilket vidner om hendes udprægede Sans for Naturen og hendes Interesse for Gaardens Drift. De første af Brevene er skrevet 1799 i Tiden før Brylluppet, i Hjemmet paa Voxblegen (den nuværende Blegdamsvej), hvor hendes Fader ejede et Hus, i hvilket hele Familien laa paa Landet hver Sommer.

Søndag d. 2. August 1801 skriver Thomasine fra København:

. . . . Jeg tænker aldrig paa andet end at komme ud til Ruhedal og sige Kjøbenhavn og alle dens Herligheder et evigt Farvel.

Brevet slutter:

. Jeg er skikkeligere, end Gyllembourg tror, ja, jeg er ogsaa

skikkeligere end Gyllembourg. Her har jeg svaret ham et langt Brev paa de faa kolde Linjer, han sendte mig i Gaar

. . . . Det ser stærkt ud til Regn. Vorherre bevare dit Korn. Du har vel begyndt at høste?

. . . . Nu Farvel for denne Gang. Lev vel, uartige, aimable [elskværdige], jaloux, elskede, gode, kjere Gyllembourg. Elsk stedse og troe Din evig hengivne
Sine.

Voxblegen, d. 15. August 1801, Lørdag Middag Kl. 1½.

Gud bevare os, hvor det regner stærkt, og tordner tillige. Det Veyr naaer dog vel ikke til Ruhedal? Du kan ikke troe, hvor meget Din Hveede ligger mig paa Hjerte. — Det er ikke sunget for min Vugge, at jeg saadan skulde tænke paa Marker og Korn

Kjere Gyllembourg, tag din Sine til Dig. — Opofre ikke baade hende og Dig selv for en falsk Ædelmodighed. Dine Marker ville ikke blive mindre frugtbare, Solen vil ikke mindre skinne paa Din Jord, fordi Din Veninde deler Din Hvede

At Gyllembourgs Svar paa disse Breve ganske fattes, forklarer Johanne Luise Heiberg paa følgende Maade: Da Fru Gyllembourg og hendes Søn senere hen i Livet flyttede til Kiel, pakkede hun en Mængde Brevskaber i en stor Kuffert og bad sin Ven H. C. Ørsted om at opbevare den, indtil hun vendte tilbage. Kufferten blev sat op paa Ørsteds Loft mellem hans egne Sager. Da hun ved Hjemkomsten atter ønskede Kufferten tilbage, var den til Ørsteds store Forundring sporeløst forsvunden, medens der af hans egne Sager intet fattedes. Fru Gyllembourg klagede ofte over dette Tab og grublede over, hvem Tyven kunde have været, men Tyveriet blev aldrig opklaret.

Den 17. December 1801, omtrent to Aar efter P. A. Heibergs Forvisning fra Fædrelandet, blev Fru Thomasine viet til Gyllembourg i al Stilhed i hendes Faders Hus. Fire Dage efter Vielsen skriver hun til sin Husbond, der sammen med hendes Søster Hanne var taget ud til Ruhedal for at ordne alt i det nye Hjem:

Min Gyllembourg! Min elskede Mand! — Gud og alle gode Aander være evig takket for, at den lykkelige Sine nu for hele Verdens Øjne kan kalde dig saaledes

Kjere Gyllembourg. Dersom Du og Hanne kan blive færdige, kommer I da ikke paa Onsdag Aften? Jeg længes saa forskrækkelig . . . Det Veyr i Dag ligger mig ret paa Hjerte. Jeg indbilder mig i min Dumhed, at Ruhedal kunde snee til, saa ingen kunde komme ud ad Døren, og frygter usigelig for, at det skulde tømme og Veiene blive impassable!

Derefter følger Brevene fra Ruhedal.

Ruhedal, den 25. Marts 1802.

Inderlig, inderlig bedrøvet saae jeg Dig kjøre ud af vor Port, jeg saae længe efter Dig, og jeg veed ikke selv hvorfor, men jeg var ordentlig bange, at Du ikke skulde see Dig eengang tilbage og vinke ad mig, men du saae Dig om og kyssede paa Fingeren ad mig, og jeg syntes, det trøstede mig

. . . . Niels Olsen hilser Dig, og forsikrer, at han længes meget efter Dig. Han har været hos mig og spist med mig baade i Gaar og i Forgaars Aftes. Alle vore Folk ere meget artige. Jomfruen er meget høfligere end hun plejer. Jeg er frisk og vel og fattes intet uden dig, men hvilket Savn kan ogsaa lignes ved dette, at savne Dig, som er Sjælen af Ruhedal og endnu meget mere, Sines Sjæl. Ruhedal kan ikke trives uden Dig, og Sine kan ikke leve uden Dig

Ruhedal, den 4. April 1802.

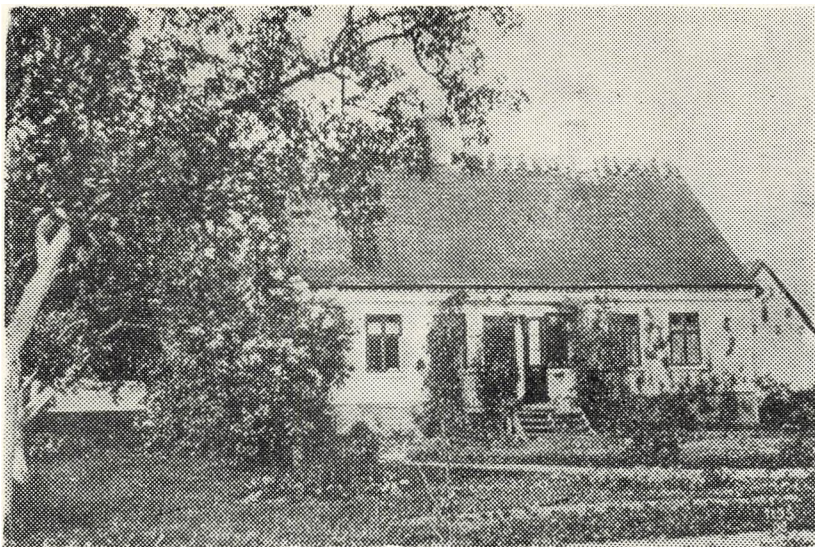
. . . . og derpaa gik jeg ud i Marken. Veyret var guddommeligt. Jeg gik langs med Gjerdet og udsaae mig et Sted, hvor jeg tror jeg kan krybe over og gaa ind i Skoven, men da jeg veed, at Du ikke gjerne vil, at jeg maae gaae alene i Skoven, saa lod jeg det være. Hvor det forekommer mig forunderlig, uvant, behageligt og jeg veed ikke hvordan, saaledes at gaae alene og vandre i en smuk Ægn paa Landet. — Jeg sad lidt paa en Træstub lige ved Skoven, der var saa dejligt, saa mange Fugle sang i Skoven og Dine Folk gik og arbejdede i Markerne omkring Jomfruen er meget artig, naar Du er borte, jeg kan godt mærke, at det er nu egentlig Dig, hun er arrig paa

. . . . Præstekonen besøgte mig i Gaar Eftermiddags, hun drak Thee her og var meget aimablere, end sidst jeg saae hende

Ruhedal, den 22. Juli 1802.

. . . . og jeg har tillige gjort den Opdagelse, at Uhret gaaer for sildig, saa jeg troede, at Klokken kun var 11½, og nu er allerede Folkene kommet hjem for at spiise, og hvad værre er, Niels Olsen er her alt, og Du veed nok, hvor godt man kan skrive, naar han er i Stuen.

Omtalte Niels Olsen nævnes meget ofte i Fru Gyllembourgs Breve. Hvad Indflydelse denne Gyrstinge-Bonde har haft inden for det daglige Liv paa Ruhedal, vides ikke, men han fremtræder stadig som en artig og elskværdig Raadgiver og Vejleder over for Husets Frue, naar hendes Mand færdedes ude paa sine Rejser, hvilket i særlig Grad synes at have fundet Sted i Aaret 1802, hvorfra Fru Gyllembourgs Ruhedal-Breve stammer. I en Folketællingsliste for Gyrstinge Sogn for 1801, i Rigsarkivet, staar

Ruhedal efter Branden 1806.

Niels Olsen opført som Bonde og Gaardbeoer og havde Gaarden „Bondebjerg“ i Fæste, han var gift og havde tre Børn. Omkring denne Tidsperiode afhænder han Bondebjerg til Gyllembourg, men tilbagekøber til sig selv en Parcel paa $12\frac{1}{2}$ Td. Land. Han var paa dette Tidspunkt en Mand paa 35 Aar og har kunnet lide at gøre den unge, smukke Frue paa Ruhedal sin Opvartning. Hendes Breve viser dog, at hans Selskab ikke altid var hende lige kærkomment.

I et af sine Breve skriver den unge, længselsfulde Frue til sin Mand, medens han var borte paa en af sine Rejser:

Ak, ingen Fisk, der er kastet op paa Strandbredden, ingen Lærke indesluttet i et Bur, kan være mindre i sit Element end den stakkels Sine langt fra Gyllembourg. Her er ganske anderledes, der seer ganske forandret ud, naar Du er borte. Jeg er ikke den eneste, som siger det. Christine sagde i Aftes: — Ak, hvor her er fælt, medens Herren er borte, her er saa skummelt, saa jeg knap tør gaae igjennem Mellemstuen. Naar hun siger saadan, hvad skal jeg saa sige?

Saaledes og fremdeles var Tonen i hendes Breve, der vel var barnlige i deres Form, men fulde af Renhed og Kærlighed til den Mand, hun saa tillidsfuldt havde givet sig hen til, og med hvem hun levede et lykkeligt Samliv.

Gyllembourg og Frue boede paa Ruhedal de første Aar af deres Ægteskab, indtil Gaarden, under et hæftigt Uvejr, der drog over Egnen mellem d. 24. og 25. Marts 1806, nedbrændte til Grunden, hvorefter de to Ophold i København. Gyllembourg forblev dog fremdeles Ejer af Ruhedal og Bondebjerg, indtil han i Aaret 1812 afhændede den samlede Ejendom til Landinspektør *Christen Søndergaard*, Slagelse.

Ruhedal ses at være genopbygget allerede samme Aar, dog kun for Avlsbygningernes Vedkommende, idet Hovedbygningen først blev færdig et Aar senere.

Et godt Aarhundrede efter ovennævnte Brand galede den røde Hane atter over Ruhedal, idet Gaarden nedbrændte d. 28. December 1928, dog denne Gang kun Gaardens Udlænger. Den nuværende Hovedbygning er saaledes den samme, som blev opført af Baron Gyllembourg, men er senere undergaaet nogle Forandringer, saasom Omlægning af et nyt Tag, udbygget Frontspids og Veranda etc.

— — —

En bevæget Livsskæbne fulgte Thomasine Gyllembourg. Først hendes Ægteskab med den 15 Aar ældre P. A. Heiberg, hun selv omtrent et Barn. Det blev en Mesalliance uden Virkelighed fra nogen af Siderne. Dertil kom hendes Mands Landsforvisning og Opgøret mellem dem. Gyllembourgs Tilknytning til Hjemmet kastede det Lysglimt ind i hendes kolde Tilværelse, som hendes varme Hjerte krævede. (Det var karakteristisk for disse to Mænd, at de begge maatte lide den samme Skæbne at blive udvist af deres Fædreland.) Saa fulgte de lykkelige Aar paa Ruhedal i hendes Ægteskab med Gyllembourg, til Trods for de mange økonomiske Vanskeligheder de havde at kæmpe med. Deres økonomiske Stilling synes imidlertid at være bedret betydeligt efter Branden. Deres nye Hjem i København var smukt og elegant indrettet og blev et Samlingssted for saavel danske som andre Nationers udmærkede Mænd.

Det blev kun 14 Aar, Fru Gyllembourg fik Lov at leve sammen med sin Mand. Han døde 1815, kun 48 Aar gammel.

Hun flyttede nu sammen med Sønnen, hos hvem hun ogsaa efter dennes Ægteskab med Jomfru Pätges (Johanne Luise Heiberg) havde et lykkeligt Hjem, indtil hun døde 1856, 83 Aar gl.

Ogsaa J. L. Heiberg og hans Hustru fik senere Tilknytning til

den midtsjællandske Egn, idet Ægteparret i en Periode havde deres Sommerbolig paa Herregaarden Bonderup, hvor Heiberg døde 1860.

Som Forfatterinde vandt Fru Gyllembourg ikke alene Beundring og Yndest hos Datidens almindelige Læsere, men ogsaa blandt dens betydeligste Aander. Det var dog først efter hendes Død, at hendes Navn som Forfatterinde kom frem. Hun siger selv i et af hendes Breve om Novellerne, at de bærer Frugt af den Jord, hvoraf de er udsprungne. De er Frugter af Livet, ikke af Lærdom og Studium. At ogsaa de Aar, hvor hun i sin lykkeligste Tid færdedes paa Ruhedal, omgivet af den skønne Natur, sammen med jævne Mennesker, har medvirket til at præge hendes Forfatterskab, er der ingen Tvivl om, og som saadan vil Mindet om Thomasine Gyllembourg og Ruhedal fremdeles leve ude i den lille midtsjællandske Landsby.

— — —

Den til Ruhedal forhen hørende Arvefæstegaard „Bondebjerg“ er forlængst udstykket i Parceller og bortsolgt fra Ruhedal. Hovedparcellen (den nuærende Bondebjerggaard) er nu kun paa en Snes Tdr. Land. Da Bondebjerg i sin Tid blev underlagt Ruhedal, blev der udlagt nogle Tdr. Land til Oprettelse af en Række Fæstehuse (10 Huse) af Bondebjergs Jorder. Disse Huse var tilknyttet Ruhedal, men er nu paa et Par enkelte Lejehuse nær bortsolgt af de senere Ejere.

Den Ruhedal paahvilende Arvefæsteafgift og Rekognition til Sorø Akademi blev afløst 3. Januar 1921, i H. t. Lov af 28. Septbr. 1918, hvorefter Gaarden overgik til fri Ejendom.

Ruhedals nuværende Besidder, Proprietær *Carl Juul Jensen*, har været Ejer af Gaarden siden 1922.

Af en midtsjællandsk Soldats Dagbog under Krigen 1864

O vennævnte Soldat, forlængst afdøde Musiker *Peter Sørensen*, Tyvelse (min Morfar), senere Høker i Aasø, var en af sin Egns ansete og veloplyste Mænd og vil endnu kunne erindres af den ældre Slægt. Det kan maaske derfor have Interesse at bringe nogle af hans efterladte Optegnelser fra Krigen, hvori han deltog, frem for Læserne. Sine Indtryk omtaler han i Breve fra den Tid og i en Dagbog, som han omhyggelig førte under hele Krigen.

Jeg har af disse Optegnelser — uden at jeg derved har ændret paa Formen — søgt at danne et Helhedsindtryk, der kan give et Billede af, hvorledes vore Soldater dengang maatte døje ondt, og hvor Tusinder maatte lade deres Liv for Fædrelandet.

Dagbogen begynder saaledes:

Den 10. Decbr. 1863 meldte jeg mig i København ved Kommandantskabet. Den 12. Decbr. blev jeg ansat ved 16. Regiments 8. Komp., Nr. 77; men da de ingen Klæder havde til os, saa gik vi i vore egne indtil d. 21, hvorfor vi fik godtgjort 7 Skilling daglig.

Den 22. Decbr. om Eftermiddagen Kl. 1 rejste vi fra København med Jernbanetoget; men paa Grund af Storm og Snefog naaede vi først Kl. 8 til Slagelse, hvor vi saa blev indkvarteret til næste Dag.

Nu fortsattes Rejsen til Korsør og siden med Dampskib til Svendborg. Her blev vi indkvarteret til d. 24., da vi saa rejste videre til Flensborg, hvortil vi ankom Kl. 1—2 Eftm. og blev indkvarteret. Jeg fik Kvarter hos en Skrædder, hvor jeg blev indtil 1. Januar 1864.

I Dagene mellem Jul og Nytaar havde vi Exercits hver Formiddag.

Den 1. Januar rejste vi fra Flensborg til Grumby, ca. 5 Mil, hvortil vi først ankom noget efter Solens Nedgang. Her blev jeg indkvarteret hos Gaardmand Jessen, hvor vi laa 30 Mand. Fra den Dag begyndte vi at ligge i Straa og forblev nu rolig her indtil d. 26. Januar, da vi saa havde en Tur til Ringsbjerg, 4½ Mil, hvor vi afgav det holstenske Mandskab, som blev sendt til København.

Fra den Tid blev jeg ansat som Reserve-Hornblåser.

Feltgudstjeneste.

Den 10. Januar overværede jeg Gudstjenesten, og denne gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Jeg kan ikke erindre, at jeg nogen Sinde før har fældet Taarer ved at høre Guds Ord; men her var det umuligt at holde dem tilbage, og vist kun faa gjorde det. Jeg er ogsaa sikker paa, at der vil gaa lang Tid, før jeg glemmer det Indtryk, denne Prædiken gjorde paa mit Hjerte.

Den 30. Januar rejste vi tilbage til Grumby og modtog undervejs et ældre Forstærkningsmandskab.

I den Tid, vi kantonerede i Grumby, havde vi stadig Øvelse i Exercits, Felttjeneste og Læsning o. s. v.

Efter at vi sidste Gang kom til Grumby, forblev vi der kun et Par Dage, da Krigen straks udbrød.

Den 2. Februar Aften kom der Ordre til, at vi skulde til Mysunde, hvor der den Dag havde været Fægtning. Paa Vejen hertil mødte vi mange Vogne med Saarede, som førtes til Flensborg.

Vi fik nu igen Kontraordre og maatte marchere til Schalleby, hvori vi saa fik Ro fra Kl. 11 Aften til Kl. 3 Morgen, da vi maatte ind mod Slesvig til et Sted, som kaldtes „Triangbro“, her stod vi i Reserve i en Rugmark til hen imod Middag i Sne og Slud, saa vi næsten var halvt døde.

Nu marscherede vi tilbage til vort Kvarter til næste Morgen, da vi igen maatte ud som Reserve, men denne Gang til Slesvig By. Her talte jeg sammen med Chr. Christensen fra Tyvelse og modtog min Tobakspung. Efter at vi ligeledes her havde staaet nogle Timer, marscherede vi tilbage til Kvarteret.

Den 5. Februar var vi atter ude som Reserve, men samme Dags Aften maatte vi begynde Tilbagetoget ad Flensborg til og marscherede hele Natten.

I Flensborg.

Den 6. Februar, Fmd. Kl. 9, ankom vi til Flensborg og maatte gøre Holdt lidt uden for Byen, sultne, tørstige og trætte, men med tomme Brødposer og Flasker.

Alle Indbyggerne i Flensborg var belavet paa at tage imod os baade med Spise og Drikke, men det blev os forbudt at gaa ind til Byen; dog dristede jeg mig derind og mødte straks en Kone, som bad mig ind og opvartede mig med Kaffe og Smørrebrød saa meget, jeg kunde spise og drikke. Senere begyndte de at bære ud til os, „alt muligt“, og beværtede os paa Pladsen. Marketeren kom der ogsaa, saa vi blev godt forsynet igen.

Kl. 3 Eftmd. maatte vi tilbage paa en Rekognocering ca. 1½ Mil over Markerne i Sne mange Steder til Knæene, men heldigvis stødte vi ikke paa Fjenden.

Saa kom vi tilbage igen til en Bondeby Taastrup. Her skulde vi indkvarteres om Natten, men først henimod Kl. 10 kom vi under Tag i en aaben Lade. Det halve Mandskab maatte gaa Vagt, og vi andre frøs næsten stive. Kl. 2 blev vi igen vækket og maatte i en Fart gøre os færdige til Afmarsch.

Vor Afrejse var ellers bestemt til Kl. 5, men da Fjenden var underrettet om, at vi var der, saa var de — efter hvad vi senere fik at vide — kommet os temmelig nær; vi slap dog heldigt, men maatte retirere i hurtig Marsch, indtil vi var kommet et godt Stykke Vej gennem Flensborg.

Nu fortsatte vi Tilbageetoget hele Dagen. Vejen fra Flensborg til Sønderborg var over det hele besat med Artilleri, Kavalleri og Infanteri, saa den ene næsten ikke kunde komme frem for den anden, og da Føret den Dag var meget glat, var det besværligt for Hestene at staa fast, hvorfor man ogsaa hele Vejen saa Køretøjer af forskellige Slags ligge i Grøfterne.

Endelig den 7. Februar Aften naaede vi til Dybbøl, hvor vi stod opstillet i 2—3 Timer, før vi fik at vide, hvor vi skulde hen. Nu fik vi Ordre til at skulle indkvarteres i en Gaard ved Dybbøl. Her kom vi 200 Mand ind, men da der ikke var til at faa noget for os alle, saa lagde jeg mig med det snarest i nogen Halm og sov temmelig godt til næste Dag. 30 Mand maatte samme Nat paa Vagt i Skanserne.

Vi havde nu Skansevagt til den 10. Februar, da vi kom ind til Sønderborg. Her kom vi til at ligge 3 Kompagnier i en Gaard,

og Byen var saa udsultet, at det var umuligt at faa andet end Kaffe. Vi laa nu her til d. 16. Februar, da vi kom paa Forpost i 3 Dage.

I Skæbnens Vold.

Naar man betænker, er det dog en sørgelig Tid, ikke alene for os, som er i det. Man ser her, hvorledes Beboerne i Omegnen af Dybbøl har maattet forlade deres Hjem og overlade alt til Skæbnen; naar dertil nogle Hundrede Soldater kommer ind paa et saadant forladt Sted, kan man tænke sig, hvorledes det gaar; er der noget at finde, skal det nok blive opdaget.

Den første Fægtning.

Den 19. Februar marscherede vi til Stolbro paa Als, den 20. til Mels, hvor vi var til den 24., da vi kom tilbage til Stolbro igen.

Den 5. om Formiddagen havde vi en Forpostfægtning ved Ragebøl, og det var saaledes første Gang, 16. Regiment var i Fægtning, eller rettere sagt 8. Kompagni, thi enkelte af de andre havde prøvet det saa smaat før; men jeg var kommanderet paa Vagt i Sønderborg og saa altsaa intet dertil. De var ogsaa meget heldige, thi vi mistede slet ingen, endskønt de havde fyret paa hinanden et Par Timer.

Ja, Gud ved, hvor længe det vil vare, før Fjenden vil gøre et Angreb paa Skanserne. Endskønt det vil koste mange Mennesker Livet, saa vilde jeg dog ønske, at det snart maatte ske, hvis ikke Striden kan jævnes paa anden Maade, thi det er dog kedsommeligt at vedblive paa denne Maade, og det fører jo slet ikke til

Chr. Christensen og Peter Sørensen,
begge af Tyvelse.
(Billedet er taget under Krigen 1864).

noget Resultat. Jeg tror ogsaa, at et Angreb, om det saa er af en stor Overmagt, kan modstaas nu; thi vor Forsvarsstilling er nu gjort stærk, og bestandig arbejdes der iøvrigt derpaa. Det er nu ikke som ved Dannevirke, hvor der manglede Styrke til at udholde at besætte; her er det ogsaa kun et kort Stykke Vej, hvor tillige Sømagten kan beskyde Terrænet fra begge Flanker.

Den 11. marscherede vi fra Lerbøl til Sønderborg og laa som Reserve til den 12., da vi kom paa Hovedpost.

Den 15. kom jeg igen paa Vagt i Sønderborg Slot og Kompagniet paa Forpost. Den Dag begyndte det første Bombardement paa Byen, og flere Granater faldt over Slottet; én gik igennem øverste Fløj og sprang under Taget.

Den 16. var vi i Skanserne, den 17. i Løbegravene. Den Dag var der Slag i og omkring Dybbøl. Vi laa den Gang mellem Skanserne Nr. 6 og 8 og kunde overse den hele Fægtning. En hel Del Granater fik vi den Dag fra Broager, dog uden at de gjorde synderlig Skade. Den 18. Marts om Aftenen marscherede vi til Ulkebøl, der laa vi til den 20., da vi maatte til Løbegravene imellem Skanse 3 og 4.

Man ser desværre nu hver Dag, at nogen maa miste Liv og Helbred for Fjendens Granater, som i Hundredtal sværmer iblandt os, naar vi er i Nærheden af Skanserne, og den Fornøjelse har vi for det meste.

En trist Paaske.

Den 26. Marts marscherede vi til Kjær, en By ca. $\frac{1}{2}$ Mil fra Sønderborg, hvor vi holdt vor Paaskefest; men jeg vil ikke sige, at det var nogen glædelig Fest, thi alles Ønsker var, at vi snart maatte faa Ende paa denne fortvivlede Stilling, men desværre er Udsigterne jo endnu kun mørke. Jeg tror næppe, at vi kan holde Stillingen i nogen lang Tid, thi Fjenden anlægger bestandig Batterier, saa de kan beskyde hele vor Linie, og vi er altsaa udsat for at blive slaaet ihjel uden at kunne udrette det allermindste.

Den 27. (Paaskedag) var der intet for os at udrette. Men 2. Paaskedag var der Slag ved Dybbøl Skanser, og vi blev derfor alarmeret og stod opstillet marschfærdig uden for Byen, indtil hen imod Middag, da vi fik Lov at træde af og gaa i vort Kvarter igen. Den 29. marscherede vi til Løbegravene imellem Skanserne 6 og 8; den 30. til Barakkerne og den 31. til Skanse Nr. 4.

Den 1. April kom vi til Sønderborg, den 2. var vi paa højre Fløj, den 3. kom vi til Barakkerne, den 4. til Barakkerne i Sunds-mark.

Den 7. kom vi til Skyttegravene paa venstre Fløj, hvor vi om Morgenen den 8. blev lidt forbavsede, da vi opdagede, at vi var Prøjserne paa mindre end 100 Alen nær, men der blev ikke vekslet noget Skud; derimod var der enkelte, som gik sammen og drak af hinandens Flasker.

Den 8. kom vi i Teltene ved Brohovedet, den 9. i Løbegravene mellem Skanserne 8 og 9. Den 10. til Barakkerne, den 11. til Løbegravene ved Skanse Nr. 5.

Paa Vejen dertil, i Nærheden af Dybbøl Mølle, faldt en Granat et Par Alen foran Kompagniet, hvorved vi forreste blev saa indhyllet i Kruddamp, Grus og Sand, at vi knapt vidste af os selv at sige; men heldigvis kom ingen til Skade.

Det Døgn, vi opholdt os dér, var med Hensyn til Mængden af de Granater og Bomber, der faldt, det rædsomste, man kan tænke sig, thi uafsladeligt regnede de ned i vor Nærhed, saa man næsten intet Øjeblik kunde rejse sig fra sit underjordiske Sæde, thi vi udgravede Huler i Jorden, hvor vi saa godt som muligt kunde være dækkede.

Den 15. April maatte vi ud som Reserve bag Skanserne Nr. 1 og 2.

Den Aften blev der udvist Modvillighed baade ved 16. og 17. Regiment, skreget Hurra o. s. v., at de ikke mere vilde ud i Skanserne; men dog gik de alligevel, og Forhør blev paabegyndt en Dags Tid efter, men faldt siden væk igen. Den 16. kom vi til Teltene i Brohovedet, d. 17. til Løbegravene paa højre Fløj, hvor vi fandt os godt tilfreds, da denne Fløj ikke blev beskudt i den Grad som den øvrige Del af Linierne.

Den 18. April!

Natten gik ogsaa meget godt, og om Morgenen den 18. April blev det dejligt Solskin og mildt Vejr. Jeg spiste min Frokost og kogte Kaffe; vi var nemlig 4 Mand, som var sammen om Kaffe-køgeri. Da vi nu saaledes var forsynet, tænkte vi blot paa at faa en Lur i Solskinnet, da vi havde en udmærket Plads at ligge paa med Hensyn til Dækning; men snart blev vi forstyrret i vor gode Ro; thi som jeg ligger allerbedst, hører jeg nogle Geværkugler

fløjte ind over os. Jeg rejste mig nu op, da det forekom mig lidt mistænkeligt, og da det blev ved at tiltage, og vi tillige kunde høre en meget stærk Geværild op imod Centrum, saa var vi straks paa det rene med, at der skete Angreb; det varede nu heller ikke længe, før vi kunde se, at vore Folk retirerede, og vi fik nu de fjendtlige Kugler lige bag paa os som Bevis paa, at Fjenden allerede var langt forbi vore Skanser. Nu kunde vi ikke tro andet, end at vi alle skulde tages til Fange, da vi var næsten afskaaret og havde endnu ikke begyndt at retirere. Endelig kom der Ordre, at vi skulde trække os tilbage, og nu maatte vi under en voldsom Regn af Granater og Kugler trække os over en Bakke, til vi naaede et Sted, hvor vi kunde gaa ned tæt til Stranden; her gik vi langs med en stejl Bakke, som jo dækkede os betydeligt, og hvor vi et Stykke Vej slap ret godt, men nu var der nogle Slugter, vi skulde forbi, og hvor der tillige var en Del Morads, vi skulde over. Dér blev vi hilst med en alvorlig Kugleregn, da Slugterne var besat af Fjenden, som ikke var 200 Alen fra os. Her saa det rædsomt ud, da en stor Del maatte blive liggende som døde og saarede, og mange laa i Moradset og kunde næppe arbejde sig op, endskønt de ikke fejlede noget. Jeg slap meget heldigt over, da jeg næsten slet ikke sank i Dyndet, og Kuglerne rørte mig heller ikke. Jeg ilede nu for at indhente Kompagnikommandøren, der var noget forud, men næppe havde jeg naaet ham, før han vendte sig om for at se, om Mandskabet kom med, og straks derpaa blev han truffet af en Kugle, saa han sank til Jorden som død. Nu ansaa jeg det ikke raadeligt for mig at blive længere tilbage, og jeg fortsatte derfor Tilbagetoget i Forening med flere af Kompagniet og kom heldigt ind til Sønderborg.

Nu blev vi anvist Plads i Løbegravene paa Als; her blev Kompagniet lidt efter lidt samlet igen, og vi maatte beholde den Plads indtil d. 19. om Aftenen. Om Eftermiddagen d. 19. blev der gjort nogle Timers Vaabenstilstand for at realisere de Faldne, og vi kunde da i al Ro gaa og se, hvorledes Prøjerne sværmede overalt paa vor forhenværende Stilling, og at de opsamlede en hel Del Døde af vore, der endnu laa ved Strandbredden. Maaske flere af dem havde ligget der længe og kæmpet med Døden.

Den 19. April fik vi Ordre til at skulle marschere ud paa Landet, da vi stod for at skulle afløses. Jeg fik Tilladelse til at gaa

i Forvejen, da jeg havde noget Tøj i Ulkebøl, som jeg ønskede at faa med, deriblandt min Violin, og da jeg kom dertil, saa hørte jeg, at vi skulde til Færgestedet Høruphav for at udskibes til Fyn, hvilket ogsaa blev Tilfældet. Kl. 1 à 2 samme Nat blev vi udskibet, og om Morgenen den 20. blev vi sat i Land ved Faaborg, hvor vi blev indkvarteret til næste Dag. Her mærkede vi straks, at nu var vi sluppet fra Krigens Tumleplads.

Den 21. marscherede vi ind ad Landet til og gik vel ca. 4 Mil, da vi blev indkvarteret for næste Nat. Jeg laa dengang i en Gaard i Bukkerup, hvor vi var hen imod 60 Mand; men vi blev her be-
værtet brillant, og Dagen efter, da vi skulde paa Marschen igen, fik vi alle Mad med og vore Feltflasker fyldt med gammelt Øl.

I Dagbogen fortæller P. Sørensen derefter om det fredelige Liv paa Fyn, der dog stadig blev afbrudt af Vagttjeneste, bl. a. paa Fænø. Helt rart var det ikke med disse pludselige Udkommandoer til Vagttjeneste. Ved den første Tur til Fænø havde man ingen Proviant faaet med.

Endelig kom Freden, men først d. 10. August begyndte Hjemrejsen.

Uddrag af Regnskabs-Konto i P. Sørensens Dagbog.

	Rdl.
Medbragt fra Hjemmet i December 1863	12
Modtaget fra Tyvelse Sogn	5
Kammerherre Rønnenkamp, Næsbyholm	4
Gmd. J. Andersen, Tybjerglille	5
Gmd. Vald. Hansen, Spragelse	2
Fra min Søster	1

Ialt.. 29

Den 15. Juni 1864, modtaget fra Kammerherre Rønnenkamp	2
27. Juli 1864, modtaget fra Gmd. J. Andersen, Tybjerglille..	2
Snedkermester C. Jensen, Næstved	2

Ialt.. 35

— — —

Blandt en Række indholdsrige Breve, Peter Sørensen under Krigen har skrevet hjem til sine Forældre og til en Søster, hid-sætter jeg Begyndelsen af et, som er skrevet i en Løbegrav. Bre-
vet, der er præget af den dybeste Alvor, er skrevet med Blyant og er endnu, trods det er over 85 Aar siden, velbevaret. Det ly-
der saaledes:

I en Løbegrav, d. 12. April 1864.

Kjære Søster,

Endskønt jeg for Øjeblikket befinder mig paa et Sted, hvor Tusinder af Granater sværmer omkring os, saa kommer jeg dog i Tanker om, at jeg vist ikke har besvaret din sidste Skrivelse til mig. Jeg siger vist ikke, thi jeg kan virkelig ikke huske det, da man eftersom det nu gaar, næsten glemmer alt, ja man er næved at glemme sig selv paa Tider. Kun et husker jeg, som man desværre saa ofte glemmer i Lykkens Dage, og det er Gud i Himlen, til hvem man alene kan henvende sig med noget sikkert Haab. Han er den, hvorfra jeg henter min bedste Trøst, og jeg har ogsaa det sikre Haab, at han stedse vil ledsage mig, hvorfor jeg ogsaa er ved frit Mod, hvor jeg saa opholder mig, thi uden Guds Vilje falder jo ikke en Spurv til Jorden, og jeg er derfor af den Mening, at hvis han vil bevare mig, saa er det ligegyldigt, om saa al Verden truer med Død og Ødelæggelse. Ja, desværre, man ser hver Dag kun Ulykker og Ødelæggelse, men det maa være Guds Vilje, at det saaledes skal ske. Maaske man i Fremtiden kan føle sig lykkeligere ved, hvad man her maa gennemgaa, thi i en saadan Tid viser Gud saa tydeligt, hvor forgængeligt al Jordisk er og hvor sørgeligt det er for de Mennesker, der søger deres Lykke i Verdens Glans og Herlighed.

Alle Brevene er skrevet med en sjælden smuk Haandskrift og fejlfri i sin Stil. Desværre er Brevene til Hustruen gaet tabt ved en Ildebrand, der i Aaret 1910 overgik Peter Sørensens Hjem.

Nogle af Mændene fra omkring Aarhundredskiftet, som var med til at knytte Baandene mellem By og Land.

Blandt Ringstedegnens betydende Mænd kan der nævnes adskillige, som af Folket har været udkaaret til Arbejdet paa Rigsdagen. Herom skriver N. Bransager i sin Bog „Den danske Rigsdag“:

Visse Egne af Landet, hvor Demokratiet har haft en særlig stærk Vækst, har efterhaanden udviklet sig til en Slags Avlscenter for Rigsdagsmænd, hvorfra andre Egne, der har haft en mindre gunstig Skæbne, skaffer sig det nødvendige Behov af Rigsdagsemner. Saaledes har Ringstedegnen maattet afgive en Del af sine gode Mænd til fremmede Kredse.

Læserne vil derfor i nærværende Omtale af Mændene, der var med til at knytte Baandene mellem By og Land, finde flere, som har haft Sæde i den danske Rigsdag, foruden at de har stillet deres Arbejdskraft til Raadighed for deres Hjemegn.

Peder Andersen, Jystrup, Politiker. F. 26/9 1842. D. 10/12 1902. Var Søn af Gaardfæster Anders Olsen. Overtog Fædrenegaarden, som han ejede fra 1876 til 1895, hvorefter han flyttede til København. Den stoute, klarttænkende Bonde fik efterhaanden en lang Række Tillidshverv. Var Medstifter af Ringstedegnens Landboforening, blev indvalgt i Sogneraadet, senere dets Formand. Var fra 1880 til 1895 Medlem af Amsraadet. Fra 1881 til 1887 var han Ringstedegnens Folketingsmand, og fra 1898 til 1902 repræsenterede han Skelskørkredsen i Folketinget, hvor han sluttede sig til den radikale Gruppe af Venstrereformpartiet. — P. Andersen var en sympatisk Type paa den midtsjællandske Venstrebonde.

P. Andersen, Jystrup.

Niels Bransager, Journalist, Politiker. Født 22/11 1873 som Søn af den kendte midtsjællandske Bonde, Hans Nielsen Bransager, Bransagergaard, Alsted. Efter at han i 1892 havde taget Studentereksamen, blev han Aaret efter Cand. phil., men tog ingen Embedseksamen. Allerede som ung Student blev han Korrektor ved »Politiken«, og fra 1895 til 1900 var han Medarbejder ved Bladet. Han var en af Hørups bedst begavede Elever, maaske den fremmeste af dem alle. Han var en fremragende og fængslende Taler med en Veltalenhed, der hurtigt gjorde ham til Fører i Studentersamfundet og andre frisdannede Kredse.

Redaktør Niels Bransager.

I Aaret 1903 blev Niels Bransager Redaktør af Venstres Folkeblad, og hans Indflydelse inden for dette Blad blev af stor Betydning for den radikale midtsjællandske Egn. Hans Journalistik var baaret af en sjælden Friskhed, der skaffede ham en fremragende Plads i dansk Politik. 1906 stillede han sig i Køgekredsen mod Alberti, og 1908 valgtes han som Kredsens Rigsdagsmand, et Hverv der des-

værrer kun blev af kort Varighed. Allerede paa nærværende Tidspunkt var den ellers saa livsglade og kraftige Mand mærket af en ondartet Tuberkulose, der Gang paa Gang tvang ham til at afbryde sit Arbejde. Han søgte Rekreation i Syden samt i Norge, paa Hospital i København og paa Sanatorier, men maatte trods alt 1910 opgive sit Rigsdagsmandat. Han bar sin haabløse Kamp mod den snigende Sygdom med stort Mod, Optimist som han var, men maatte til sidst bukke under. Han døde paa Vejlefjord Sanatorium d. 29. Marts 1915. Hans Ungdomsven Jeppe Aakjær skrev ved hans Død følgende smukke Linier:

O, Livets Gud, som skænker Kraften,
hvi høsted du hans Rug saa grøn
og ringed Solen ned før Aften
for denne Lysets muntre Søn?

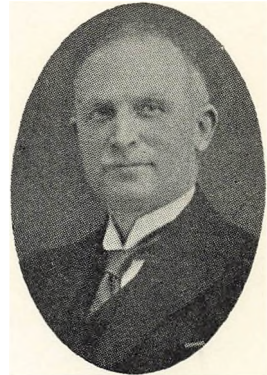
Niels Bransager var Forfatter til en Række blændende Artikler fra Landet under Mærket »Agricola«. En Serie »Artikler og Taler« udkom efter hans Død. I hans Bog »Den danske Regering og Rigsdag«, som udkom 1901—1903 i Forbindelse med Palle Rosenkrantz, har han givet en rammende og formfuldendt Karakteristik af de mange Personligheder inden for dansk Lovgivning.

Ved Bransagers Grav udtalte daværende Indenrigsminister Ove Rode følgende smukke Ord:

— I Sandhed, Bransager forstod det lødige Ord, han vandrede gerne over Marken efter det og fandt det i Muldet. Sjællands Agre, dets Skov og Sø ligger og skinner i hans Artikler.

Ved Alfarvej sydvest for Ringsted i et Vejkryds ved Korsevad har Venner og politiske Meningsfæller rejst en Mindesten for Niels Bransager.

J. V. Christensen, Journalist, Politiker. Født 16/1 1876 i Vollerup ved Flakkebjerg som Søn af Gaardejer Lars Christensen. Efter at han 1893 havde taget Præliminæreksamen, blev han Medarbejder ved Sorø Amtstidende, hvorefter han et Par Aar senere, indtil 1902, var Redaktionssekretær ved samme Blad. Det følgende Aar var han ansat ved Ritzaus Bureau, hvorefter han tiltraadte Stillingen som Redaktør af Ringsted Folketidende, en Stilling han bevarede indtil sin Død. Fra 1921 til 1924 var han Formand for Venstres Redaktørforening og i en kortere Periode Formand for Provinsjournalisternes Forening. Han var en begavet og stilsikker Journalist, hvis Artikler ofte vakte Opmærksomhed udadtil, og hans Indsats som Redaktør af Folketidende var af stor Betydning for Venstres Presse. 1924 indvalgtes han i Landstinget som tingvalgt Landstingsmand.

Redaktør J. V. Christensen.

Foruden sin daglige Gerning ved Bladet og i Rigsdagen dyrkede han historiske Studier, og han har som Lokalhistoriker udgivet en Række værdifulde Bøger og Skrifter, omhandlende Midtsjællands Historie, foruden mange andre værdifulde og litterære Arbejder. Af de mest kendte kan nævnes: »Tider og Skikkelser i Midtsjællands Historie«, »Valdemarernes Kirke«, »Ringsted Klosters Historie« samt »Ringsted fra Saga til Samtid« (sidstnævnte udgivet af hans efterlevende Hustru, Johanne Christensen, f. Zakarias Nielsen).

Ogsaa som Pressehistoriker har J. V. Christensen udfoldet en rig Virksomhed, bl. a. har han skrevet »Den danske Provinspresses Historie« samt flere politiske Skrifter. Han var en af de mest alsidige Mænd i Venstres Rigsdagsgruppe, paa en Gang Bladmand, Politiker og Lokalhistoriker, og det var vanskeligt at sige, hvilken af disse tre Gerninger der mest havde hans Hjerte og Interesse. Som Lokalhistoriker vil hans Navn sent blive glemt. Hans Bøger om den midtsjællandske Egn er af stor kulturel Betydning, præget af Kærlighed til den danske Muld, hvoraf han selv var udrunden. I et Digt, skrevet af Overlærer Josef Møller, Øverød ved Holte, ved J. V. Christensens Død lyder et Vers saaledes:

Det var den danske Muld,
hans egen dyre Jord,
han plejød' med sin Pen
i sine Fædres Spor.

Redaktør J. V. Christensen besad ogsaa en Række offentlige Tillidshverv paa sin Hjemegn. Medlem af Byraadet fra 1929 indtil sin Død og var Byraadets Næstformand. Medlem af Skolekommissionen, i Bestyrelsen for Historisk Samfund m. m.

Redaktør J. V. Christensen døde d. 20. September 1934, kun 58 Aar gammel.

I Kirkelunden ved Sct. Bendts Kirke har man rejst en stor og smuk Mindesten med indsat Relief som et varigt Minde om Redaktøren og Hjemstavnsforskeren J. V. Christensen. Ligeledes har Venner og politiske Meningsfæller rejst ham en Mindesten paa Ringsted Kirkegaard, hvor han ligger begravet.

Købmand P. H. Dégn.

P. H. Dégn, Købmand i Ringsted. Født 20/12 1858 i Abild ved Tønder. Aaret 1873 forlod han Sønderjylland for at undgaa prøjsisk Militærtjeneste og rejste til Ringsted, hvor han kom i Købmandslære. En halv Snes Aar senere lejede han sammen med en Ven og Arbejdsfælle, K. Jørgensen, en af Byens gamle Købmandsforretninger, P. W. Peetz' Købmandsgaard i Sct. Bendtsgade (den senere Chr. A. Jensens Gaard, nu Jørgensen og Vig). I 1885 overtog Dégn og Jørgensen Købmand Mallings Købmandsgaard i Nørregade, hvor nu Centralhotellet er. Efter nogle Aars Forløb overflyttedes Forretningen til dens fremtidige Plads i Sct. Bendtsgade Nr. 8 (den tidligere Harhoffske Gaard), hvor nu Ringsted Rutebilstation

har sin Plads, og som nu ejes af Enkefru Clara Dégn.

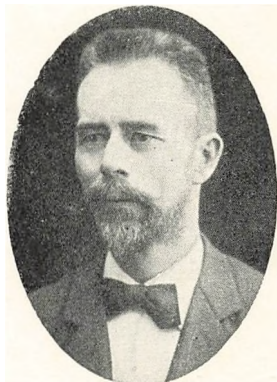
Fra 1898 var Købmand Dégn Eneindehaver af Forretningen, stadig under Navnet K. Jørgensen & Co.

Købmand P. H. Dégn var en af Ringsted Bys betydelige Mænd. Han var Medstifter af Banken for Ringsted og Omegn og en af Bankens mest fremtrædende Mænd. Han var Medlem af Bankraadet fra 1890 indtil sin Død, Medlem af Bankens Bestyrelse fra 1909—15 samt Formand for Forretningsudvalget fra 1915—28. Af andre Tillidshverv kan nævnes, at han var Medlem af Ringsted Andelssvineslagteris Bestyrelse fra dets Start i 1896 og til 1919.

Det er dog særlig inden for Bankens Historie, at Købmand Dégn's Navn har fæstnet sig paa Ringstedegnen. Han var her stærkt i Forgrunden under det store Opgør mellem Bankens ledende Mænd i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Han omfattede sin Gerning i Banken med levende Interesse, og hans Indsats over for denne har været af overordentlig stor Betydning. Han var jævn og ligefrem af Væsen og en Mand, hvortil der næredes stor Tillid. Han døde d. 23. Marts 1928 og ligger begravet paa Ringsted Kirkegaard.

Købmand Dégn's Forretning, der omfattede saavel en detail som en gros, dengang Byens mest omfattende Købmandsforretning, er senere overgaaet til Aktieselskab under samme Navn som hidtil og drives udelukkende som en gros. Forretningen ledes nu af Købmand Dégn's Søn, Jørgen Dégn, som Direktør.

H. A. Doose, Høm, Politiker. Født 1858 paa Herregaarden Eskildstrup ved Ringsted, hvor hans Fader var Mejeriforpagter. Slægten stammer fra England. Efter at have lært Landvæsenet flyttede han i 1875 med sine Forældre til Høm, hvor Faderen havde købt en Gaard »Trosbjerggaard«, og som han senere overtog efter denne. 1891 valgtes han til Formand for Ringstedegnens Oplysningsforening, og i denne Stilling virkede han saa fortrinligt, at han gjorde sig fortjent af hele Egnen derved. I Dooses Formandstid blev der holdt en Mængde Foredrag og foranstaltet regelmæssige selskabelige Sammenkomster hvert Aar samt iværksat en Række store Sommerture pr. Jernbane eller pr. Dampskib, dels til natur-skønne Steder her i Landet, dels andre Steder, f. Eks. til Kullen. I Løbet af faa Aar voksede Foreningens Medlemsantal fra 258 til over 1300. Den blev en af de stærkest virkende Kræfter i hele Egnens Samliv, i første Række inden for Ungdomsbewægelsen. Doose fik skaffet Foreningen faste Lokaler i Ringsted By i Børsens Bygning, der paa dette Tidspunkt var nyopført, og det hedder fra dengang om disse:

H. Doose. Høm.

De hyggelige Stuer findes i Byens stateligste Hus med Centralvarme og elektrisk Lys. Her er et anseligt Bladhold, en stor Del af de nyudkomne Bøger fremlægges, og et praktisk Haandbibliotek staar til Raadighed. Og her er saavel Landboerne som Byens Folk flittige Gæster.

Blandt andre Tillidshverv, Doose har varetaget, kan nævnes, at han var Formand for Ringstedegnens Landboforening fra 1899—1905.

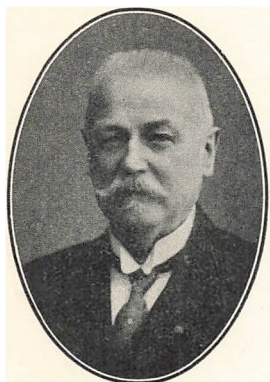
H. A. Doose repræsenterede Frederiksværkkredsen som Folketingsmand fra 1898 til 1906, valgt af Venstre. Ved Bruddet 1905 sluttede han sig til de Radikale, men ved Valget Aaret efter faldt han for Højres Kandidat, Oberst *Parkov*. En af de sidste Gange, Doose deltog i en offentlig Forhandling, var ved en af Ringsted Banks Generalforsamlinger i Begyndelsen af Trediverne, hvor han gik skarpt imod Bankens Køb af en Byggegrund paa Torvets vestre Side. I de senere Aar var der stille om hans Navn. Doose døde ³/₉ 1937, 79 Aar gammel.

Johan Ahrent Flensborg, Boghandler i Ringsted, R. af Dbg. Født i Njær Præstegaard i Havrum Sogn ved Viborg d. 8. Marts 1859 som Søn af Sognepræst Thøger Larsen Althalt Flensborg.

Boghandler Flensborg blev snart en af Ringsted Bys betydelige Mænd og ydede ofte en værdifuld Indsats til Byens og Egnens Vel. Foruden hans førnævnte Tilknytning til Banken for Ringsted og Omegn kan nævnes, at han var Medlem af Bankens Bestyrelse indtil sin Død. I en Aarrække var han kommunal Revisor og Overligningskommisær, Formand

for Garderforeningen for Ringsted og Omegn og Medlem af Køge—Ringstedbanens Direktion.

Fra 1893 var Flensborg Formand for Byens Handelsstandsforening, en Stilling han beklædte i 40 Aar. Handelsstandsforeningen var hans Hjertebarn, og hans Livsmaal var at se Handelsskolen i eget Hus (Handelsskolen havde tidligere sine Lokaler i den gamle Borgerskole i Sct. Knudsgade). Denne Sag havde Flensborg kæmpet for gennem mange Aar med ukuelig Energi, og det lykkedes ham at naa dette Maal. Den 18. August 1932 indviedes Ringsted nye, smukke Handelsskole, og det blev vist den største Dag i Boghandler Flensborgs Liv.

Boghandler Ahrent Flensborg.

Hans Navn blev med fuld Ret indhugget paa en Marmorplade, der fik sin Plads over Døren i Skolens Forhal, og hvor Flensborg betegnes som Skolens Stifter. Marmorpladens Inskription lyder saaledes:

— Til Fremme af Ungdommens Vel byggede Ringsted Handelsstandsforening denne Skole — Ringsted Købstad skænkede Grund — Byens

Borgere gav Bidrag — Ringsted Sparekasse og Ringsted Bank ydede Støtte — Ahrent Flensborg var Skolens Stifter. Ved hans utrættelige Energi kronedes Værket med Held.

Efter denne Dag var det, som der indtraf et Vendepunkt i Flensborgs Tilværelse. Det var for ham, som han nu havde naaet at faa udrettet det, han ønskede, og at der efter denne Dag ikke var mere før ham at gøre her i Livet. Man kunde dog fremdeles, indtil hans sidste Dage, se den gamle Boghandlers smukke og ranke Skikkelse færdes paa sine daglige Spadsereture.

Ahrent Flensborg døde d. 4. Januar 1934, omtrent 75 Aar gammel, og blev begravet paa Ringsted Kirkegaard.

Ringsted mistede ved Boghandler Flensborgs Død atter en af sine bedste Mænd — en af de faa, der endnu var tilbage fra det gamle Ringsted.

J. C. Frandsen, Dampmøller i Ringsted, R. af Dbg. F. 1843 i Dandholm paa Lolland. Han var en af de Mænd, der ved egen Hjælp havde arbejdet sig frem til en smuk og anset Stilling i sin By. Han begyndte som Møllersvend paa Lolland, og i Aaret 1874 flyttede han til Ringsted og lejede Ringsted Vindmølle, »*Gemynthes Mølle*«, som den i daglig Tale hed. I 1880—81 købte J. C. Frandsen Grunden, hvorpaa Ringsted Dampmølle nu ligger. Her laa forhen Byens Skorstensfejerhus, men dette var nedbrændt. Ogsaa Byens Sprøjtehus laa paa den Grund, som hører under Dampmøllen. Denne Grund tilkøbte Frandsen senere, men maatte forpligte sig til at opføre et nyt Sprøjtehus for at kunne overtage Grunden og derved faa den fornødne Plads til Udvidelser etc. af Dampmøllen. Det

var en stor og anseelig Virksomhed, Dampmøller Frandsen her lagde Grunden til, og som voksede Aar for Aar. Siden er Virksomheden mange Gange udvidet og er nu en landskendt Virksomhed.

Dampmøller Frandsen beklædte mange Tillidshverv inden for det offentlige Liv. Var bl. a. Medlem af Byraadet fra 1884 til 1893, Medstifter af Ringsted Bank og Formand for Bankraadet fra Bankens Start, 1890—1909, og Medlem af Bankens Bestyrelse fra 1909 til 1911.

Aaret 1910 lod J. C. Frandsen Virksomheden omdanne til Aktieselskab. Dette blev stiftet d. 3. August s. A. paa Professor *Jens Schous* Klinik, hvor Dampmøller Frandsen laa som Patient. Selskabet blev dannet som et Familie-Aktieselskab. Den eneste Aktionær uden for Familiens Kreds var Firmaets gamle Handelsforbindelse, Grosserer *J. S. Hansen*, København. Den første Bestyrelse kom til at bestaa af J. C. Frandsen (Formand) samt de to Sønner *Georg* og *Julius Frandsen*. Som Direktører ansattes *Georg Frandsen* og *C. Rolff*. Aktieselskabets Navn var: »J. C. Frandsen, Ringsted Dampmølle«.

Dampmøller J. C. Frandsen var en jævn og ligefrem Mand, ens over for alle. Han vidste selv, hvad det betød at maatte arbejde sig frem i Livet under smaa Kaar, og denne Lære glemte han aldrig. Han var de sidste Aar af sit Liv mærket af Sygdom. Han døde d. 9. Februar 1911, 68 Aar gammel.

Dampmøller J. C. Frandsen.

A. C. Grafh, Skræddermester. Født i Ringsted d. 27. Januar 1849. Var en af sin Bys betydningsfulde Mænd i forrige Aarhundrede. Hans Forretning var Byens største og mest ansete Skrædderforretning, hvis Navn borgede for den fineste Udførelse.

Grafh var opvokset i et Smaakaarshjem og havde som Dreng løbet med Aviser for derved at kunne bidrage til Hjemmets Underhold. Efter Konfirmationen kom han i Skrædderlære i sin Fødeby, hvor han senere blev Mester.

Som Industriforeningens Formand gennem ca. et kvart Hundredaar, udfoldede han et stort og betydningsfuldt Arbejde, ikke mindst indenfor Teknisk Skole, der havde hans store Interesse.

Han var en statelig Skikkelse — en Pryd for sin By og for dens Haandværkerstand.

Skræddermester Grafh havde sin Forretning i det gamle Casino. Han var Medlem af Ring-

Skræddermester A. C. Grafh.

sted Banks Repræsentantskab fra 1890 og indtil sin Død. Han døde den 18. Maj 1908, midt i sin Gerning, idet han pludselig blev ramt af et Ildebefindende i sin Forretning og døde samme Aften, 59 Aar gammel.

Borgmester G. Graversen.

G. Graversen, Bankdirektør, Borgmester, R. af Dbg. p. p. Født 1865, var en Bondesøn fra Vestjylland. Blev Student i 1888 og tog i 1895 juridisk Embedseksamen. Han var derefter Fuldmægtig hos den kendte Politiker J. K. Lauridsen i København. I Aaret 1895 kom han til Ringsted som Fuldmægtig hos Sagfører Niels Svendsen. 1901 blev han Overretssagfører og optoges i Sagførerfirmaet som Kompagnon, som derefter fik Navnet: *Svendsen & Graversen*.

Graversen var stærkt interesseret i det offentlige Liv. Blev i 1903 Tiendekommissær. Politisk sluttede han sig til Venstre. Fra 1908 begyndte Brydningerne i Ringsted Bank, hvor Sagfører Svendsen indtil da havde været den ledende Kraft. Efter Svendsens Tilbagetræden fra Banken var der i en Aarrække en stærk indbyrdes Bitterhed inden for Banken. Graversen, der altid følte sig stærkt personligt knyttet til sin gamle Chef, søgte ved en mæglende Optræden at naa frem til en Ordning, der atter kunde samle de delte Kræfter om det ansete Pengeinstitut.

I 1915, hvorefter der ifølge en Nyordning inden for Banken skulde ansættes to Direktører, var der Eenstemmighed om, at Graversen skulde være Bankens juridiske Direktør, en Stilling han varetog med Dygtighed indtil sin Død. Som Meddirektør gennem disse Aar havde han Bankens nuværende administrerende Direktør H. Valdorf-Hansen, der indtraadte i 1916, da Direktør S. Laursen fratraadte.

Æfter at der i 1917 var givet Adgang til for Byerne selv at vælge deres Borgmester, valgtes Graversen til denne Stilling, som han beklædte i 10 Aar. Han blev saaledes Ringsteds første folkevalgte Borgmester. I hans Borgmestertid faldt en af de mest betydningsfulde Begivenheder i Byens Historie, nemlig Købet af Ringsted Kloster, hvorved store Dele af Klosteromraadet indlemmedes under Købstaden, som derved skabte store Udviklingsmuligheder for et nyt Ringsted.

Graversen var i en Periode Medlem af Menighedsraadet, Medlem af Venstreforeningens Bestyrelse. Fra 1921 Medlem af Bestyrelsen for *De danske Provinsbankers Forening*, samt Medlem af Bestyrelsen for *A/S Folketidendes Bogtrykkeri*, hvor han var Næstformand.

Borgmester Graversen døde den 28. December 1927 paa Ringsted Sygehus, 62 Aar gammel.

Formanden for Ringsted Banks Bestyrelse, Købmand *Dégn*, udtalte følgende Mindeord om Graversen:

Graversen var en god Mand for Byen som Borgmester og for Banken som Bankdirektør. Gennem sin Virksomhed, først hos Sagfører Svendsen og senere i Banken, fik han et udmærket Kendskab til Byens og Omegnens Folk, og det har haft stor Betydning for Banken.

N. P. Hansen, Boghandler i Ringsted. Født i Nr. Vedby paa Falster d. 26. Juli 1843, død 17. December 1920. Han etablerede sig som Boghandler i Ringsted 1873 efter at have overtaget sin Svigerfaders gamle Ejendom paa Hjørnet af Torvet og Søgade (Byens Raadhus indtil 1828) og havde her sin Forretning indtil 1892, hvorefter han lod den nuværende Ejendom opføre. I 75 Aar har der nu været drevet Boghandel paa samme Sted af Far og Søn. Dem, der kan huske den gamle Boghandler med Kalotten paa Hovedet og det lune Blink bag de skarpe Brillen, har sammenlignet ham med en hyggelig, gammel Emeritus, en Mand man gerne vilde være sammen med. Han var en skarp Iagttagere og en ypperlig Fortæller, fuld af Lune og Vid, stærkt interesseret i

Boghandler N. P. Hansen.

Politik og hvad der vedrørte det gamle Ringsted. Han var en af Forgrundsfugerne under de politiske Brydninger inden for Venstre i forrige Aarhundrede og stod i nær Tilknytning til P. Chr. Zahle, da denne stiftede Folketidende. Zahle udgav Fortællinger, Afhandlinger og Digte i Særtryk, og Boghandler Hansen var Forlægger. Da Folketidende blev Aktieselskab i 1887, blev han valgt ind i Bestyrelsen, i hvilken han havde Sæde indtil 1891, da Folketidendes Aktionærkreds sprængtes (var ogsaa en Tid Bladets Forretningsfører), hvorefter han var med til at slutte op om Venstres Folkeblad og dets Start (s. d.) sammen med de øvrige Mænd, der brød ud og sluttede sig til den Hørupske Politik. N. P. Hansen kom ogsaa stærkt i Forgrunden inden for Ledelsen af dette Blad.

Boghandler Hansen beklædte flere andre Tillidshverv. Var Medlem af Ringsted Byraad fra 1897 til 1903, Medstifter af Banken og var Medlem af Bankraadet i 19 Aar samt Medlem af Bestyrelsen fra 1892 til 1909.

Ole Hansen, Politiker. Født ¹⁷/₁₂ 1855 som Søn af Sognefoged, Gaardejer Hans Olsen, Høm. Uddannedes ved Landbruget. Efter at have været paa Hindholm Folkehøjskole og Tune Landboskole købte han en Gaard i Bringstrup. Ole Hansen var fra Ungdommen stærkt interesseret i kommunalt Arbejde og valgtes 1883 ind i Sogneraadet og var fra 1886 til 1891 dets Formand. Fra 1895 til 1910 Medlem af Sorø Amtsråd. Gjorde sig bemærket under Bringstrup-Sigersted Sogneraadets Strid med Ministeriet og valgtes 1890 til Medlem af Folketinget i Lejrekredsen som Holstein-Ledreborgs Efterfølger. Han sluttede sig til Hørup, men gik senere ind

i Venstrereformpartiet.. Han sad i en Aarrække i Finansudvalget, var ofte Ordfører for sit Parti, hvor han efterhaanden vandt stor Anseelse. Som den første Bonde i Kongens Raad indtraadte han i 1901 i Regeringen under Deuntzer som Landbrugsminister. Juli 1908 afgik Ole Hansen som Minister, samtidig med Alberti og ved dennes paafølgende Fald, der

Ole Hansen, Bringstrup.

ramte ham haardt, fordi han bl. a. som Bestyrelsesmedlem i Bondestandens Sparekasse havde staaet Alberti særlig nær. Han maatte derefter trække sig tilbage fra det offentlige Liv og opgive sin nylig modtagne Stilling som landbrugskyndig Direktør i Nationalbanken. Hans anerkendte personlige Hæderlighed og Dygtighed over for de Opgaver, han paatog sig, bragte ham atter frem i Venstre. I 1914 blev han indvalgt i Landstinget, fra 1918 som tingvalgt Medlem og fra 1922 dets Formand indtil sin Død.

Med sindig og sejt Arbejdskraft forenede Ole Hansen saglig Soliditet og Bondens Selvfølelse, Egenskaber, der som Politiker plantede ham fast i sjællandsk Jord. Han var ikke bange for dristig Aktion, og som Minister var

han stærkt præget af sin Oprindelse og sit Partistandpunkt.

Blandt hans mange Tillidshverv paa sin Hjemegn bør ogsaa nævnes, at han gennem 25 Aar var Formand for A/S Ringsted Folketidende, og hans Navn er uløseligt knyttet til Ringstedegnen.

Ole Hansen døde d. 26. Juni 1928 og ligger begravet paa Bringstrup Kirkegaard. Som et varigt Minde om denne højt ansete midtsjællandske Bonde blev der d. 24. Juli 1930 afsløret en Mindesten i Kirkelunden ved Sct. Bendts Kirke, rejst af Venner og Meningsfæller.

H. K. Hækkerup, Politiker. Født ²⁴/₁₂ 1876, d. ²³/₁₁ 1929. Var oprindelig uddannet som Typograf, men kastede sig tidligt ind i det politiske Arbejde. Blev 1907 Lokalredaktør ved Midtsjællands Socialdemokrat, der paa dette Tidspunkt begyndte at udkomme i Ringsted. Hans Ansættelse fik ikke ringe Betydning for Bladets Start.

Borgmester H. K. Hækkerup.

Hækkerup var Husmandssøn og født i Hækkerup i Tybjerg Sogn. Han var uanset politisk Anskuelse en Mand, man satte stor Pris paa inden for alle Samfundslag. Han var en uhyre flittig Mand. Der var noget sammenbidt og energisk over hans Fremtræden, og han gik med megen Alvor op i sin Gerning.

Han kunde være bidsk over for sine politiske Modstandere, men hans Ord antog ikke personlige Former.

Redaktør Hækkerup repræsenterede Ringstedkredsen fra 1920 til 1929 som Socialdemokratiets Folketingsmand.

Ved Borgmester Graversens Død 1927 blev Hækkerup valgt til Borgmester i Ringsted, hvor han havde haft Sæde i Byraadet i nogle Aar. Efter Folketingsmand Willmanns Død blev Hækkerup Medlem af Over-skyldraadet. I 1929, kort før sin Død, trak han sig tilbage som Redaktør af Midtsjællands Socialdemokrat. Han var sit Parti en god Fører, ikke alene politisk, men ogsaa kommunalt, og hans Død blev et tungt Tab for Partiet og for By og Egn. Han døde i sine bedste Manddomsaar, knap 53 Aar gammel, mens han stod paa Toppen af sit Livsværk.

Ringsted Alderdomshjem staar som et synligt Minde om Hækkerup. Hans Navn er i første Linie knyttet til Opførelsen af dette Hjem for de Gamle, og der er paa Pladsen foran Alderdomshjemmet sat en Mindsten for Redaktøren og Borgmesteren H. K. Hækkerup, rejst af Socialdemokratiet i Ringsted.

II. J. Klint, Urmager i Ringsted. Født 22. Novbr. 1863 som Søn af Skomagermester *Julius Klint*, Ringsted. Var af gammel Ringstedslægt gennem flere Generationer. En af hans Forfædre nævnes at have været Præst i Stevns Herred i Egnen omkring Stevns Klint, deraf Navnet *Klint*.

H. J. Klint var en af Ringsted Bys mest ansete Borgere, hvis Navn paa saa mange Maader har været knyttet til Byen og dens Virke. Ud-gaaet fra et gammelt anset Haandværkerhjem følte han sig først og frem-mest som Haandværker.

Han var i Besiddelse af stor Arbejdsevne og Dygtighed, dertil en fast Vilje og var derfor selvskreven til at gaa ind i de ledende Mænds Rækker for Byens Udvikling. Mange ærefulde Tillidshverv har været røgtet af Klint. I 1898 indvalgte han i Industriforeningens Bestyrelse og blev to Aar senere Foreningens Næstformand, indtil han 1908 blev valgt til Foreningens Formand, et Hverv han bestred med Ære gennem 18 Aar. 1910 blev han Medlem af Bankraadet (nu Repræsentantskabet). 1913 Medlem af Bankens Bestyrelse og fra 1928 Formand for Bestyrelsen, hvilket Hverv han varetog indtil sin Død. Han var Medlem af Bestyrelsen for A/S Ringsted Folketidendes Bogtrykkeri, Medlem af Bestyrelsen for Fondets Borgerstiftelse og fra 1903 til 1909 Medlem af Ringsted Byraad. Dertil var han højt anset inden for sine Kollegers Kreds Landet over og var udnævnt til Æresmedlem af deres Forening.

Det var dog Urmager Klints Indsats inden for de to store Institutioner Ringsted Industri-

Urmager H. J. Klint.

for ening og Ringsted Bank, der faar Klints Eftermæle til at lyse i særlig Grad, ikke mindst gælder dette hans Indsats og Interesse for Teknisk Skole, der var hans Hjertebarn.

En Karakteristik af H. J. Klint som Borger i sin By kan næppe formes bedre end ved at citere følgende to Linier af to ansete Ringsted-Borgeres Mindeord ved hans Død Nytaarsaften 1939. Saaledes skrev Direktør S. Flamand, Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik, Industriforeningens mangeaarige Formand:

... Industriforeningen har uendelig meget at være Urmager Klint taknemmelig for, og vi, som har haft den Lykke at arbejde sammen med ham i en lang Aarrække, vil bevare Mindet om ham som den rettænkende og gode Borger, der forstod at skabe Fest om sig ved festlige Lejligheder, men som ogsaa gik forrest i Arbejdet, naar det gjaldt om at gavne den By og den Egn, hvor han havde hjemme, og den Forening, som i særlig Grad havde hans Kærlighed og Interesse.

Bankdirektør Valdorf-Hansen skrev om den afdøde Formand for Ringsted Bank bl. a.:

... En stiltfærdig, højt agtet Ringsted-Borger, som gennem sit retskafne Liv havde vundet sine Medborgeres Tillid. Saaдан lærte jeg Klint at kende for 23 Aar siden, og som saadan sænker jeg Kaarden for ham ved hans Baare.

H. J. Klint var Ridder af Dannebrog og Æresmedlem af Industriforeningen. Det af Foreningen oprettede Fond, »Urmager Klints Mindefond«, til Gavn for unge Haandværkeres videre Uddannelse vil for Efterslægten ogsaa være medvirkende til at bevare Mindet om en af det gamle Ringsteds gode Borgere.

Klint ligger begravet paa Ringsted Kirkegaard, hvor Industriforeningen har rejst ham en smuk Mindesten.

H. P. Nielsen, Bringstrup.

H. P. Nielsen, Gaardejer, Sognefoged, Bringstrup, R. af Dbg., Dbgm. F. 2°/7 1861. Uddannet som Landmand og har været paa Tune Landbrugsskole, dertil et Ophold paa Hindholm Højskole. Han var en af Ringstedegnens mest kendte Skikkelse i Tiden omkring dette Aarhundredes Begyndelse og har været betroet flere betydningsfulde Tillidshverv. Hans smukke Gaard, »Hildegaard« i Bringstrup, har været i Slægtens Eje i 225 Aar og direkte gaaet i Arv fra Far til Søn gennem flere Slægtled, indtil den ved H. P. Nielsens Død overgik til hans eneste Datter og Sviigersøn, *Ejnar Østerlund*.

H. P. Nielsen var Formand for Ringstedegnens Landboforening fra 1910 til 1924, en

Stilling han varetog med stor Interesse. Han var i Besiddelse af et eget lyst Lunde og et ægte djærvt Bondesind, der gjorde, at han fik mange Venner. Ikke mindst som Sognefoged gjorde han sig afholdt. Ved hans Baare udtalte daværende Sognepræst *Severinsen* bl. a. følgende varmt-løsende Ord:

— H. P. Nielsen var som dansk og sjællandsk Bonde vokset op paa Lørgulv, under Bjælkeloft og med stor Kærlighed til, hvad der tilhørte dansk Bondekultur. Som Sognefoged har han aldrig skrevet en Linie i Panteprotokollen, og Smaafolk var trygge over for ham.

Ogsaa nogle Mindeord, udtalt af den kendte Landmand *Niels Nielsen*, Færendløse, bør nævnes:

H. P. Nielsen havde hurtig Klarhed over en Situation og havde sin egen Maade at udrede dem paa. Han var en paalidelig Mand, der aldrig svigtede Tillid. Et stort, offentligt Arbejde har han gjort paa denne Egn, og han gav ved sit Arbejde Beviset for, at han kunde løse Op-gaverne.

Af andre Tillidshverv, der har været H. P. Nielsen betroet, kan nævnes: Bestyrelsesmedlem af De samvirkende sjællandske Landboforeninger, Medlem af Tilsynsraadet i Bondestandens Sparekasse til sin Død og var med i det store Genrejsningsarbejde. Fra 1916 til 1919 var han Medlem af Ringsted Svineslagteris Bestyrelse. Han døde 22. Sept. 1926, 65 Aar gl.

N. Schaldemose, Tømmerhandler i Ringsted. F. ^{15/6} 1857 paa Fyn, hvor hans Far var Godsforvalter. Han var kun 24 Aar, da han kom til Ringsted og blev overdraget Tømmerpladsen ved Næstvedvej af dens daværende Ejer *Jacob Thaning*. Det blev efterhaanden til en stor og omfattende Virksomhed. Grosserer Schaldemose havde sammen med flere andre Tømmerhandlere i Danmark sikret sig et betydeligt Skovareal i Rusland og anlagde her Savmøller. Sønnen, Direktør K. Schaldemose, ledede denne Virksomhed, til Revolutionen i Rusland sprængte Mulighederne for Videreførelse og derved tilføjede de danske Tømmerhandlere store Tab.

Tømmerhandler Schaldemose var en af det gamle Ringsteds betydende Mænd, der nød stor Agtelse for sin fine og noble Karakter. Han var Medlem af Byraadet fra 1888 til 1893, Medlem af Industriforeningens Bestyrelse fra 1885 til 1892, Medstifter af Banken for Ringsted og Omegn og Medlem af Bankraadet fra 1890 til 1930 samt Formand for Bankraadet fra 1909 til 1929. Inden for Bankens Ledelse bidrog han som det fine Menneske, han var, ved hans elskværdige Væsen og Forhandlings-evne i ikke ringe Grad til at udglatte de skarpe Modsætninger mellem de stridende Parter, der den Gang herskede mellem Bankens ledende Mænd.

Tømmerhndl. N. Schaldemose.

N. Schaldemose døde $13/0$ 1929 efter flere Maaneders nedbrydende Sygdom. Med ham forsvandt en af de Mænd, der gennem det sidste Slægtled havde været med til at sætte Præg paa Byens Liv og Virke.

I de senere Aar, inden Virksomheden gik over paa andre Hænder, var den omdannet til Aktieselskab med Direktør K. Schaldemose som Chef. Ringsted Cementvarefabrik & Tømmerhandel, som den nu hedder, har ingen Forbindelse med Slægten Schaldemose. Det drives fremdeles som Aktieselskab med Direktør A. J. Frederiksen som Leder.

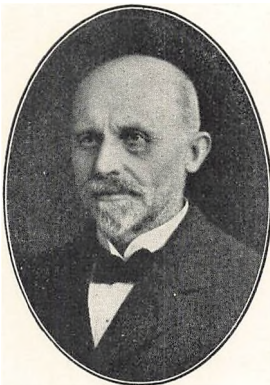
Schaldemoses Tømmerhandel var grundlagt af Købmand *J. Peetz*, en velkendt Købmandsslægt i Ringsted i forrige Aarhundrede. En Søn af Peetz, *Julius Peetz*, anlagde Byens anden store Tømmerplads, nuværende *A/S Holten Langes Trælasthandel*, som dengang laa paa Ringsted Klosters Grund over for Jernbanestationen. Julius Peetz var gift med en Søster til afdøde Tømmerhandler Holten Lange, Frederikssund. Denne overtog Virksomheden efter Peetz og drev den som en Filial under Firmaet i Frederikssund. Som Forretningsfører ansattes Direktør *Chr. Baagø*, der siden har været Leder af den store Virksomhed.

Navnet Peetz er saaledes knyttet til begge Byens gamle Tømmerpladser, idet de er startet henholdsvis af Far og Søn.

Niels Svendsen, Sagfører i Ringsted. Født $24/8$ 1858 paa Fanø som Søn af Skibsfører Mathias Svendsen. Dansk Jurist 1878, Student 1881, Sagfører i København 1884.

Gennem Studentsamfundet og Ringstedegnens Venstre faldt det i hans Lod flere Gange at holde oplysende Foredrag i Ringsted. Senere modtog han fra Egnens Venstre-Bønder en stærk Opfordring til at nedsætte sig som Sagfører i Ringsted, hvor man hidtil havde haft udpræget konservative Sagførere, der var i lidet Kontakt med den jævne midtsjællandske Befolkning.

Niels Svendsen modtog Opfordringen og startede i 1885 sin Sagførerforretning i Ringsted, der voksede Aar for Aar og omspændte store Dele af Sjælland. Hans Indflydelse blev af stor Betydning for Byen og dens Opland. Som Sagfører fik han sin Ilddaab i den berømte Strid mellem Bringstrup-Sigersted Sogneraad og Ministeriet i Kampen mod Provisoriet.

Sagfører Niels Svendsen.

Svendsen vandt hurtigt sine Medborgeres Tillid og blev den førende Kraft ved Oprettelsen af Byens og Egnens største Foretagender, *A/S Banken for Ringsted og Omegn*, Ringsted Andels-Svineslagteri o. fl. a. Det var dog særlig gennem Oprettelsen af Ringsted Bank, hvis Tilblivelse i første Række skyldtes Sagfører Svendsen, at hans Navn fik saa stor en Ind-

flydelse. Han var som »Bankens Fader« den ledende Mand indenfor denne i de første 17 Aar.

Omkring Aarene 1908—09 opstod der en voldsom Brydning om Svendens Navn i Forbindelse med Banken, efter Krisen i Bondestandens Sparekasse og de forudgaaende Bankkriser, der rejste et, forøvrigt uberettiget, Røre om Ringsted Bank.

I Aaret 1904 købte Niels Svendsen Bjernedegaarden, som han ejede i ca. 20 Aar, hvorefter han solgte den til Udstykning i Henhold til Jordlovene af 1919. Aaret 1915 købte han Hovedgaarden Kærup af Udstykningsforeningen, efter at der var fraskilt nogle Parceller samt Skoven »Kærehave«.

Svendsen var betroet en lang Række Tillidshverv: Han var Medstifter af De danske Provinsbankers Forening og Medlem af dens Bestyrelse, Formand for Sagførerraadet i 2. Kreds, Medlem af Ringsted Byraad fra 1900 til 1906 samt Formand for Skolekommissionen fra 1900 til 1916. Han var Ejer af flere Ejendomme i Ringsted, bl. a. Medejer af Børsen.

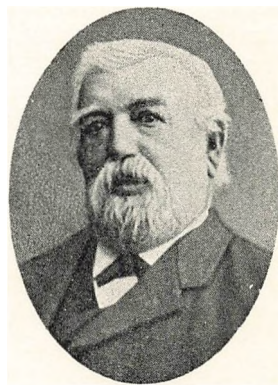
I de senere Aar trak Niels Svendsen sig ud af saa godt som al offentlig Virksomhed og følte sig fuldt og helt som Landmand. 1918 trak han sig tilbage fra Sagførersfirmaet, som derefter førtes videre af Sønnerne, tidligere Overretssagfører, nuværende Sparekassedirektør Ludvig Svendsen og Sagfører, cand. jur. Knud Svendsen. Sidstnævnte er Firmaets nuværende Indehaver.

Niels Svendsens Navn har gentagne Gange været nævnt i Forbindelse med et Landstingsmandat. Han var utvivlsomt en selvstændig Begavelse og en Mand, der overalt nød stor Tillid for sin Retsindighed og Hæderlighed. Dette kan ikke siges smukkere end ved at citere daværende Sognepræst Johs. Linds varmhjertede Ord ved Sagfører Svendsens Baare:

— Det blev hans Livsgerning at være Sagfører. En Sagførers skønneste Opgave er vel den, der saa ofte er talt om i Biblen, den nemlig at skaffe den ringe og undertrykte hans Ret. — I Sagfører Svendsens Livsgerning var der Hjerte.

Niels Svendsen døde d. 6. December 1925 paa Rigshospitalet, 67 Aar gl., og ligger begravet paa Ringsted Kirkegaard.

Anders Sørensen, Gaardejer i Mulstrup, senere i Nordrup. F. 1841. D. 1918. Var af gammel midtsjællandsk Bondeæt. Hans Får, Sognefoged, Amsraadsmedlem *Søren Andersen*, Nordrup, var med til at bære Bondebevægelsen frem i Midtsjælland sammen med den kendte Bonde *Peder Jensen*, Estrup, og fl. a. *Anders Sørensen* var gennem 30 Aar Kontorbestyrer af Den sjællandske Bondestands Sparekasses Kontorsted i Ringsted. Han blev Tillidsmand i 1872 og afløste Faderen som Bestyrer. Han

Anders Sørensen, Nordrup.

beundrede *Alberti* og troede fuldt og fast paa ham. Meddelelsen om *Albertis* Bedragerier lamslog ham, og fra den Tid var *Anders Sørensen* en tilbagetrukket Mand. Adskillige andre Tillidshverv har været *Anders Sørensen* betroet. Han har været Formand for *Nordrup-Farendløse Sogneraad*, Formand for *Ringstedegnens Landboforening* fra 1876 til 1880 og var Medstifter af Foreningen og Bestyrelsesmedlem fra dens Start.

Det er dog særlig inden for *Bondestandens Sparekasse*, at *Anders Sørensen*s Navn er bevaret paa *Ringstedegn*s.

-- -- --

Af Mændene fra det gamle *Ringsted* er der nu kun faa tilbage. Blandt dem er *Bagermester A. Sarup* og *Viceskoleinspektør J. P. Pedersen*, der begge har ydet en værdifuld Indsats i *Byens Tjeneste*. *Bagermester Sarup* var Medlem af *Byraadet* fra 1909 til 1917, Medlem af *Industriforeningens Bestyrelse* i 20 Aar og *Foreningens Næstformand* i 13 Aar samt Medlem af *Bestyrelsen* for »*Fondets Borgerstiftelse*«. I en Aarrække var han Formand for *Centralforeningen for Sjælland og Lolland-Falster Stifters Bagermesterforeninger* og er denne *Sammenslutnings Æresmedlem*. *Viceskoleinspektør J. P. Pedersen* var Medlem af *Byens Raad* i 23 Aar. Gennem disse Aar var han radikal Ordfører i *Byraadet*. Han var Formand for *Sygehusudvalget* og Medlem af *Kasse- og Regnskabsudvalget*, 35 Aars trofast og dygtig *Skolegerning* ved *Ringsted Borgerskole* satte Punktum for den gamle afholdte *Lærers Livsgjerning*.

— — —

Som Afslutning af *Omtalen* af det gamle *Ringsteds Mænd* bør mindes afdøde *Købmand N. J. Lange*, der har efterladt sig et smukt Minde ved sin storslaaede Gave til *Sct. Bendts Kirke* (*Legat-Fundats* af $\frac{5}{8}$ 1941).

EFTERSKRIFT.

Som det vil fremgaa af de forudgaaende Skildringer, har jeg i Henhold til min Indledning i det væsentligste holdt mig til Tiden før og omkring Aarhundredskiftet. Jeg erkender, at langt flere af Byens og Egnens betydende Mænd fra den Tid kunde fortjene en Omtale, men da jeg føler, at det vilde være en umulig Opgave for mig at faa alle med, har jeg maatte nøjes med at omtale de Mænd, der i særlig Grad har været i Forgrunden. Arbejdet har været Fritidsarbejde og Emnerne tilfældige og maa derfor bedømmes derefter.

Forf.

RETTELSE.

Side 146, under *Ringsted Træskofabrik*, staar *Ejner Black*, det skal være *Ejner Back*.

Ringsted Byraad, 1917. Fra venstre ses: Lærer J. P. Pedersen, Snedkermester N. V. Christiansen, Målermester A. Danholm, Bygningsinspektør P. Jensen, Redaktør H. K. Hækkerup, Borgmester G. Graversen, Kæmner S. A. Møller, Fru Johanne Christensen, Købmand Johs. Rørbye, Apoteker Axel Wengel, Guldsmed L. Nielsen Saaby. (Fra 1929 har ovennævnte N. V. Christiansen været Byens Borgmester.)

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	7
Indledning	9
Professor, Dr. phil. Vilh. Andersen	11
Fra det Roed'ske Hjem	18
Fra det gamle Ringsted-Hjem, B. J. Bangs Købmandsgaard	29
Nogle smaa Træk fra det Harhofffske Hjem	36
Kgl. Kammersanger Niels Juel Simonsen	42
Den gamle Doktorgaard i Sct. Bendtsgade	49
Postgaarden fra dens Tilblivelse	55
De gamle Inka-Tapeter paa Ringsted Raadhus	62
Slægten »Freiesleben« og dens Tilknytning til Ringsted	65
Lidt om Valdemarernes Kirke efter Branden 1806	67
Sct. Jørgensgaard i Ringsted	72
Hvorledes man i gamle Dage blev Borger	74
Fra de store Markeder i Ringsted i forrige Aarhundrede	77
Da Jernbanen kom til Ringsted	84
Da Ringsted fik sin første Badeanstalt	87
En Sprøjtemønstring i gamle Dage	88
Et Besøg hos den gamle Maler i Pileborggade	90
Blade af Ringsted Fugleskydningsselskabs Historie gennem 100 Aar	94
Minder om glade Dage i Ringsted Sangforening	99
Byens Industri-, Handels- og Haandværkerstand i spredte Træk ..	107
Arbejderbevægelsen i Ringsted i Halvfemserne og dens Pionerer..	114
Lidt om »De danske Forsvarsbrødre for Ringsted og Omegn« og deres Virke	120
Brudstykker af Landbobevægelsens Historie paa Ringstedegnen..	122
Byens Aviser i forrige Aarhundrede	129
Lidt om Byens Pengeinstitutioner og deres Tilblivelse	138
Da den lille By sprængte sine Rammer	143
Smaa Glimt fra det gamle Ringsted	147
Af Englerup Mølles Historie	149
Eggen omkring Haraldsted Sø	164
De hellige Kilder i Haraldsted og Gyrstinge	174
Baron Ehrensvärd-Gyllembourg og Fru Thomasine Heiberg paa Ruhedal i Gyrstinge	180
Af en midtsjællandsk Soldats Dagbog under Krigen 1864	190
Nogle af Mændene fra omkring Aarhundredskiftet, som var med til at knytte Baandene mellem By og Land	199
Efterskrift	214
Indholdsfortegnelse	216